

Obszary wiejskie w Polsce w 2024 r.

Rural areas in Poland in 2024

Obszary wiejskie w Polsce w 2024 r.

Rural areas in Poland in 2024

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
Urząd Statystyczny w Olsztynie Statistical Office in Olsztyn

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Ośrodek Badań Obszarów Wiejskich
Statistical Office in Olsztyn, Research Centre for Rural Areas

Główny Urząd Statystyczny, Departament Integracji i Zarządzania Danymi
Statistics Poland, Data Integration and Data Governance Department

pod kierunkiem
supervised by

Marek Morze

Zespół autorski

Editorial team

Ewa Bendowska, Monika Borawska, Łukasz Jankowski, Izabela Lech, Katarzyna Wielechowska, Katarzyna Wróbel

Tłumaczenie

Translation

Monika Borawska, Katarzyna Wielechowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Joanna Giedryś, Joanna Balcerzak

Projekt okładki i strony tytułowej

Cover and title page design

Aleksandra Kłosińska

e-ISSN 2720-6386

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

new.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Oddajemy w Państwa ręce ósmą edycję publikacji „Obszary wiejskie w Polsce”, która ukazuje współczesne oblicze polskiej wsi oraz kierunki zachodzących na niej przemian. Zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze i środowiskowe sprawiają, że rzetelna diagnoza sytuacji obszarów wiejskich nabiera szczególnego znaczenia. Zaprezentowane w opracowaniu dane statystyczne stanowią nie tylko podstawę do programowania rozwoju obszarów wiejskich, lecz także umożliwiają monitorowanie zmian zachodzących na tych obszarach.

W publikacji zaprezentowano stan oraz kierunki przeobrażeń obszarów wiejskich w latach 2019 i 2024, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Przeprowadzona analiza pokazująca zróżnicowanie terytorialne obszarów wiejskich, nie tylko pod względem społeczno-ekonomicznym, ale i środowiskowym, pozwala odnieść obserwowane procesy do sytuacji w miastach oraz w Polsce ogółem.

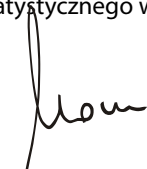
Opracowanie obejmuje szeroki zakres zagadnień, od charakterystyki demograficznej i sytuacji ekonomicznej ludności, przez infrastrukturę techniczną i społeczną, po działalność pozarolniczą i rolnictwo, stan środowiska naturalnego oraz źródła finansowania rozwoju obszarów wiejskich. Ukazanie tak szerokiego zakresu informacji w przekrojach o różnym stopniu szczegółowości możliwe było dzięki zastosowaniu identyfikatorów Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT), klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), jak również typologii terytorialnych Eurostatu i OECD, definiujących regiony miejskie i wiejskie.

Uzupełnienie publikacji stanowią wybrane dane zaprezentowane według Delimitacji Obszarów Wiejskich (DOW), w ramach której wyróżniono grupy obszarów wiejskich: aglomeracyjne dużej i małej gęstości oraz pozaaglomeracyjne dużej i małej gęstości. Dodatkowo, dla pogłębienia perspektywy analitycznej, uwzględniono także krajowe obszary strategicznej interwencji (OSI), tj. gminy zagrożone trwałą marginalizacją oraz, po raz pierwszy, województwa Polski Wschodniej.

Zachęcamy Państwa do korzystania z pełnego zakresu danych udostępnionych w formie elektronicznej na stronie internetowej [Głównego Urzędu Statystycznego](#). Osobom zainteresowanym tą tematyką polecamy również zapoznanie się z naszymi innymi opracowaniami z tej dziedziny oraz z bogatym zasobem danych dostępnych w naszych bazach, w szczególności w [Banku Danych Lokalnych](#) oraz [Dziedzinowych Bazach Wiedzy](#).

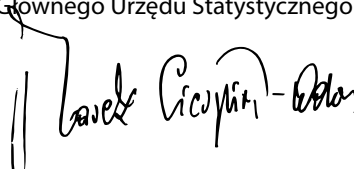
Przekazując niniejsze opracowanie, składamy serdeczne podziękowania wszystkim osobom i instytucjom za współpracę oraz przekazanie danych, które przyczyniły się do wzbogacenia zawartości publikacji. Będziemy również wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie, które pozwolą dalej doskonalić zarówno treść, jak i formę kolejnych publikacji poświęconych tej tematyce.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpiel-Wolan

Olsztyn, marzec 2026 r.

Preface

We would like to present to you the eighth edition of the 'Rural areas in Poland' publication, which shows the contemporary rural areas and the directions of changes occurring there. Changing socio-economic and environmental conditions mean that a reliable diagnosis of the situation in rural areas is particularly important. The statistical data presented in the publication provide not only the basis for programming the development of rural areas, but also makes it possible to monitor the changes in these areas.

The publication shows the progress and directions of changes in rural areas in the years 2019 and 2024, both at the national and regional level. The analysis showing the diversity of rural areas both in socio-economic and environmental terms makes it possible to relate the observed processes to the situation in urban areas and in Poland in general.

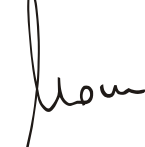
The publication covers a large scope of issues, from demographic characteristics and economic situation of the population, through technical and social infrastructure, to non-agricultural activity and agriculture, the condition of the environment and the sources of financing for the development of rural areas. Showing such a large scope information with varying degrees of detail has been possible thanks to the application of identifiers of the National Official Register of Territorial Division of the Country (TERYT), the classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) as well as Eurostat and OECD territorial typologies that define urban and rural regions.

The publication is supplemented by selected data presented according to the Delimitation of Rural Areas (DOW), which distinguishes between the following groups of rural areas: high and low density agglomeration areas and high and low density non-agglomeration areas. To deepen the analytical perspective, also the national strategic intervention (ASI) areas, i.e. gminas threatened with permanent marginalisation were taken into account as well as, for the first time, the voivodeships of Eastern Poland.

We would like to encourage you to use a full range of data available in the electronic form on [Statistics Poland](#) website. For persons interested in this subject, we would like to recommend our other publications from this field as well as extensive data resources available in our databases, in particular in the [Local Data Bank](#) and [Knowledge Databases](#).

We would also like to thank all the persons and institutions for their collaboration and for providing us with statistical data. We would be very grateful for any comments and suggestions that could help us improve both the content and the form of the future publications devoted to this fields.

Director
Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

President
Statistics Poland

Marek Cierpień-Wolan, Assoc. Prof.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis wykresów	9
List of charts	
Spis map	12
List of maps	
Spis tablic	15
List of tables	
Objaśnienia znaków umownych	16
Symbols	
Ważniejsze skróty	17
Main abbreviations	
Synteza	19
Executive summary	22
Rozdział 1. Powierzchnia i sieć osadnicza	25
Chapter 1. Area and settlement	
1.1. Powierzchnia obszarów wiejskich	25
1.1. Rural area	
1.2. Sieć osadnicza	29
1.2. Settlement	
Rozdział 2. Potencjał demograficzny	32
Chapter 2. Demographic potential	
2.1. Stan i zmiany liczby ludności	32
2.1. Size and changes of population	
2.2. Struktura ludności według cech demograficznych	41
2.2. Population structure by demographic characteristics	
2.3. Ruch naturalny ludności	48
2.3. Vital statistics of population	
2.4. Migracje ludności na pobyt stały	54
2.4. Migration of population for permanent residence	
Rozdział 3. Gospodarstwa domowe. Warunki mieszkaniowe	57
Chapter 3. Households. Housing conditions	
3.1. Dochody gospodarstw domowych	57
3.1. Household income	
3.2. Wydatki gospodarstw domowych	59
3.2. Household expenditures	

3.3. Wyposażenie gospodarstw domowych	61
3.3. Household equipment	
3.4. Zróżnicowanie sytuacji materialnej	63
3.4. Diversification of the material situation	
3.5. Zasoby mieszkaniowe	65
3.5. Dwelling stocks	
Rozdział 4. Rynek pracy	75
Chapter 4. Labour market	
4.1. Aktywność ekonomiczna ludności (BAEL)	75
4.1. Economic activity of population (LFS)	
4.2. Pracujący	79
4.2. Employed persons	
4.3. Bezrobocie rejestrowane	82
4.3. Registered unemployment	
Rozdział 5. Gospodarka	86
Chapter 5. Economy	
5.1. Wartość dodana brutto w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	86
5.1. Gross value added in agriculture, forestry and fishing	
5.2. Nakłady inwestycyjne w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	87
5.2. Investment outlays in agriculture, forestry and fishing	
5.3. Wartość brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	88
5.3. Gross value of fixed assets in agriculture, forestry and fishing	
5.4. Użytkowanie gruntów	89
5.4. Land use	
5.5. Gospodarstwa rolne	90
5.5. Agricultural holdings	
5.6. Powierzchnia zasiewów	93
5.6. Sown area	
5.7. Pogłowie zwierząt gospodarskich	93
5.7. Livestock	
5.8. Produkcja rolnicza	94
5.8. Agricultural output	
5.9. Wybrane środki produkcji rolniczej	95
5.9. Selected means of agricultural output	
5.10. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON	96
5.10. Entities of the national economy recorded in the REGON register	
5.11. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON	99
5.11. Entities of the national economy newly recorded in the REGON register	
5.12. Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON	102
5.12. Entities of the national economy deleted from the REGON register	

5.13. Budynki i mieszkania oddane do użytkowania	104
5.13. Buildings and dwellings completed	
5.14. Sieć rozdzielcza	111
5.14. Distribution network	
Rozdział 6. Infrastruktura społeczna	116
Chapter 6. Social infrastructure	
6.1. Wychowanie przedszkolne	116
6.1. Pre-primary education	
6.2. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży	120
6.2. Primary schools for children and youth	
6.3. Biblioteki	123
6.3. Libraries	
6.4. Instytucje kultury	127
6.4. Cultural institutions	
6.5. Opieka zdrowotna, apteki i pomoc społeczna	130
6.5. Healthcare, pharmacies and social welfare	
6.6. Kluby sportowe	137
6.6. Sport clubs	
6.7. Baza noclegowa turystyki	138
6.7. Tourist accommodation establishments	
Rozdział 7. Finansowanie obszarów wiejskich	144
Chapter 7. Rural areas financing	
7.1. Dochody i wydatki gmin	144
7.1. Revenue and expenditure of gminas	
7.2. Struktura dochodów gmin	146
7.2. Structure of gminas revenue	
7.3. Struktura wydatków gmin	148
7.3. Structure of gminas expenditure	
7.4. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w budżetach gmin ...	150
7.4. Financing and co-financing EU programmes and projects in budgets of gminas	
7.5. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027	151
7.5. Strategic Plan for the Common Agricultural Policy 2023–2027	
7.6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020)	152
7.6. Rural Development Programme for 2014–2020 (RDP 2014–2020)	
7.7. Instrumenty krajowe wspierające rozwój rolnictwa i przetwórstwa produktów rolnych	152
7.7. National instruments supporting development of agriculture and processing of agricultural products	
Rozdział 8. Środowisko naturalne	154
Chapter 8. Environment	
8.1. Grunty leśne i zalesienia	154
8.1. Forest land and afforestation	

8.2. Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej	156
8.2. Agricultural area and forest land excluded from agricultural and forestry production	
8.3. Ochrona przyrody	156
8.3. Nature protection	
8.4. Tereny zieleni ogólnodostępnej	157
8.4. Generally accessible green areas	
8.5. Gospodarka ściekowa	159
8.5. Wastewater management	
8.6. Odpady	161
8.6. Waste	
8.7. Nakłady na środki trwałe na ochronę środowiska i gospodarkę wodną	163
8.7. Investment outlays on environmental protection and water management	
Uwagi metodologiczne	166
1. Źródła i zakres danych	166
2. Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW)	167
3. Typologia miejsko-wiejska według Eurostatu	168
4. Typologia regionów według OECD	169
Methodological notes	171
1. Sources and range of data	171
2. Delimitation of Rural Areas (DOW)	172
3. Urban-rural typology by Eurostat	173
4. Typology of regions by OECD	174

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Chart 1.	Ludność według delimitacji obszarów wiejskich i wielkości miast w 2024 r. Population by delimitation of rural areas and city size in 2024	34
Wykres 2. Chart 2.	Mediana wieku (wiek środkowy) ludności obszarów wiejskich według płci w 2024 r. ... Median age of rural population by sex in 2024	41
Wykres 3. Chart 3.	Ludność według grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2024 r. Population by age groups, sex and place of residence in 2024	42
Wykres 4. Chart 4.	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku i miejsca zamieszkania w 2024 r. ... Structure of population by economic age groups and place of residence in 2024	43
Wykres 5. Chart 5.	Przeciętne dalsze trwanie życia ludności obszarów wiejskich urodzonej w 2024 r. Life expectancy of rural population born in 2024	53
Wykres 6. Chart 6.	Napływ i odpływ ludności na obszarach wiejskich według grup wieku i płci w 2024 r. ... Inflow and outflow of population in rural areas by age groups and sex in 2024	56
Wykres 7. Chart 7.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r. Average monthly available income per capita in households by place of residence in 2024	57
Wykres 8. Chart 8.	Struktura przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych według źródła utrzymania i miejsca zamieszkania w 2024 r. ... Structure of average monthly available income per capita in households by source of maintenance and place of residence in rural areas in 2024	58
Wykres 9. Chart 9.	Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r. Average monthly expenditures per capita in households by place of residence in 2024	59
Wykres 10. Chart 10.	Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r. Share of expenditures in available income per capita in households by place of residence in 2024	60
Wykres 11. Chart 11.	Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r. Structure of average monthly expenditures per capita in households by place of residence in 2024	61
Wykres 12. Chart 12.	Dostęp do Internetu na obszarach wiejskich Access to the Internet in rural areas	62
Wykres 13. Chart 13.	Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r. Subjective evaluation of material situation of households by place of residence in 2024	63
Wykres 14. Chart 14.	Współczynnik Giniego w gospodarstwach domowych Gini coefficient in households	64
Wykres 15. Chart 15.	Wskaźniki zagrożenia ubóstwem według grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych w 2024 r. At-risk-of-poverty rates by socio-economic groups of households in 2024	65

Wykres 16. Chart 16.	Współczynnik aktywności zawodowej (przeciętne w roku) Activity rate (annual averages)	76
Wykres 17. Chart 17.	Wskaźnik zatrudnienia (przeciętne w roku) Employment rate (annual averages)	78
Wykres 18. Chart 18.	Stopa bezrobocia (przeciętne w roku) Unemployment rate (annual averages)	79
Wykres 19. Chart 19.	Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według wybranych kategorii w 2024 r. Structure of registered unemployed persons by selected categories in 2024	83
Wykres 20. Chart 20.	Udział wartości dodanej brutto w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2023 r. (ceny bieżące) Share in gross value added in agriculture, forestry and fishing in 2023 (current prices)	87
Wykres 21. Chart 21.	Udział nakładów inwestycyjnych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2024 r. (ceny bieżące) Share in investment outlays in agriculture, forestry and fishing in 2024 (current prices)	87
Wykres 22. Chart 22.	Udział wartości brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2024 r. (bieżące ceny ewidencyjne) Share in gross value of fixed assets in agriculture, forestry and fishing in 2024 (current book-keeping prices)	88
Wykres 23. Chart 23.	Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2023 r. ... Structure of agricultural holdings by area groups of agricultural land in 2023	91
Wykres 24. Chart 24.	Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w 2023 r. Average agricultural holdings area in 2023	92
Wykres 25. Chart 25.	Przeciętna powierzchnia gospodarstwa ekologicznego w 2024 r. Average ecological farm area in 2024	93
Wykres 26. Chart 26.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON według grup rodzajów działalności w 2024 r. Structure of entities of the national economy recorded in the REGON register by groups of kind activity in 2024	98
Wykres 27. Chart 27.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON według grup rodzajów działalności w 2024 r. Structure of entities of the national economy newly recorded in the REGON register by groups of kind activity in 2024	101
Wykres 28. Chart 28.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej wyrejestrowanych z rejestru REGON według grup rodzajów działalności w 2024 r. Structure of entities of the national economy deleted from the REGON register by groups of kind activity in 2024	103
Wykres 29. Chart 29.	Struktura budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania według rodzajów w 2024 r. Structure of non-residential buildings completed by type in 2024	107
Wykres 30. Chart 30.	Zmiana liczby placówek wychowania przedszkolnego i przedszkoli na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25 w porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20 Change of pre-primary education establishments and nursery schools in rural areas in 2024/25 school year in relation to 2019/20 school year	117

Wykres 31.	Wyniki budżetów gmin w 2024 r.	146
Chart 31.	Budget results of gminas in 2024	
Wykres 32.	Struktura dochodów gmin wiejskich	146
Chart 32.	Structure of revenue of rural gminas	
Wykres 33.	Struktura dochodów własnych gmin wiejskich	147
Chart 33.	Structure of own revenue of rural gminas	
Wykres 34.	Struktura wydatków gmin według działów w 2024 r.	149
Chart 34.	Structure of expenditure of gminas by division in 2024	
Wykres 35.	Struktura nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną na wsi według kierunków inwestowania	163
Chart 35.	Structure of investment outlays on environmental protection and water management in rural areas by direction of use	

Spis map

List of maps

Mapa 1. Map 1.	Powierzchnia obszarów wiejskich w 2024 r. Rural areas in 2024	28
Mapa 2. Map 2.	Gęstość zaludnienia obszarów wiejskich w 2024 r. Population density of rural areas in 2024	31
Mapa 3. Map 3.	Ludności obszarów wiejskich w 2024 r. Rural population in 2024	33
Mapa 4. Map 4.	Współczynnik feminizacji na obszarach wiejskich w 2024 r. Sex ratio in rural areas in 2024	35
Mapa 5. Map 5.	Typy rozwoju ludnościowego obszarów wiejskich według metodologii Webba Demographic typology of rural areas by Webb's methodology	37
Mapa 6. Map 6.	Współczynnik starości demograficznej na obszarach wiejskich w 2024 r. Old age ratio in rural areas in 2024	39
Mapa 7. Map 7.	Ludność w wieku produkcyjnym na obszarach wiejskich w 2024 r. Population at working age in rural areas in 2024	44
Mapa 8. Map 8.	Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich w 2024 r. Demographic dependency ratio in rural areas in 2024	46
Mapa 9. Map 9.	Przyrost naturalny na obszarach wiejskich w 2024 r. Natural increase in rural areas in 2024	50
Mapa 10. Map 10.	Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności na obszarach wiejskich w 2024 r. ... Female fertility and reproductions rates of population in rural areas in 2024	51
Mapa 11. Map 11.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na obszarach wiejskich w 2024 r. Internal and international net migration in rural areas in 2024	54
Mapa 12. Map 12.	Mieszkania na obszarach wiejskich w 2024 r. Dwellings in rural areas in 2024	67
Mapa 13. Map 13.	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej na obszarach wiejskich w 2024 r. Population using water supply system in rural areas in 2024	70
Mapa 14. Map 14.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich w 2024 r. Population using sewage system in rural areas in 2024	71
Mapa 15. Map 15.	Ludność korzystająca z sieci gazowej na obszarach wiejskich w 2024 r. Population using gas supply system in rural areas in 2024	72
Mapa 16. Map 16.	Współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich w 2024 r. (przeciętne w roku) Activity rate in rural areas in 2024 (annual averages)	77
Mapa 17. Map 17.	Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich w 2024 r. (przeciętne w roku) Employment rate in rural areas in 2024 (annual averages)	78
Mapa 18. Map 18.	Pracujący na obszarach wiejskich w 2024 r. Employed persons in rural areas in 2024	81

Mapa 19.	Długotrwale bezrobotni na obszarach wiejskich w 2024 r.	85
Map 19.	Long-term unemployed persons in rural areas in 2024	
Mapa 20.	Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2023 r.	89
Map 20.	Land use in agricultural holdings in 2023	
Mapa 21.	Towarowa produkcja rolnicza w 2023 r. (ceny stałe)	95
Map 21.	Market agricultural output in 2023 (constant prices)	
Mapa 22.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na obszarach wiejskich w 2024 r.	96
Map 22.	Entities of the national economy recorded in the REGON register in rural areas in 2024	
Mapa 23.	Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na obszarach wiejskich w 2024 r.	100
Map 23.	Entities of the national economy newly recorded in the REGON register in rural areas in 2024	
Mapa 24.	Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru REGON na obszarach wiejskich w 2024 r.	102
Map 24.	Entities of the national economy deleted from the REGON register in rural areas in 2024	
Mapa 25.	Budynki mieszkalne oddane do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r.	106
Map 25.	Residential buildings completed in rural areas in 2024	
Mapa 26.	Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r.	108
Map 26.	Non-residential buildings completed in rural areas in 2024	
Mapa 27.	Mieszkania oddane do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r.	111
Map 27.	Dwellings completed in rural areas in 2024	
Mapa 28.	Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25	119
Map 28.	Children aged 3–6 attending pre-primary education establishments in rural areas in 2024/25 school year	
Mapa 29.	Uczniowie w szkołach podstawowych na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25 ..	122
Map 29.	Pupils in primary schools in rural areas in 2024/25 school year	
Mapa 30.	Placówki biblioteczne na obszarach wiejskich w 2024 r.	125
Map 30.	Library establishments in rural areas in 2024	
Mapa 31.	Czytelnicy na obszarach wiejskich w 2024 r.	126
Map 31.	Library users in rural areas in 2024	
Mapa 32.	Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice na obszarach wiejskich w 2024 r.	129
Map 32.	Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in rural areas in 2024	
Mapa 33.	Podmioty ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na obszarach wiejskich w 2024 r.	132
Map 33.	Provider of out-patient health care in rural areas in 2024	
Mapa 34.	Apteki ogólnodostępne na obszarach wiejskich w 2024 r.	134
Map 34.	Generally available pharmacies in rural areas in 2024	
Mapa 35.	Ćwiczący na obszarach wiejskich w 2024 r.	138
Map 35.	Persons practising sports in rural areas in 2024	

Mapa 36.	Miejsca noclegowe na obszarach wiejskich w 2024 r.	140
Map 36.	Bed places in rural areas in 2024	
Mapa 37.	Dochody gmin wiejskich w 2024 r.	144
Map 37.	Revenue of rural gminas in 2024	
Mapa 38.	Wydatki gmin wiejskich w 2024 r.	145
Map 38.	Expenditure of rural gminas in 2024	
Mapa 39.	Dochody własne gmin wiejskich w 2024 r.	147
Map 39.	Own revenue of rural gminas in 2024	
Mapa 40.	Wydatki majątkowe gmin wiejskich w 2024 r.	149
Map 40.	Property expenditure of rural gminas in 2024	
Mapa 41.	Środki w dochodach gmin wiejskich na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2024 r.	151
Map 41.	Funds in revenue of rural gminas for financing and co-financing of EU programmes and projects in 2024	
Mapa 42.	Lesistość obszarów wiejskich w 2024 r.	155
Map 42.	Forest cover of rural areas in 2024	
Mapa 43.	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w 2024 r.	157
Map 43.	Share of areas under legal protection in total area in 2024	
Mapa 44.	Ludność obszarów wiejskich korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2024 r.	161
Map 44.	Rural population using wastewater treatment plants in 2024	
Mapa 45.	Odpady komunalne wytworzone na obszarach wiejskich w 2024 r.	162
Map 45.	Municipal waste generated in rural areas in 2024	
Mapa 46.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną na wsi według kierunków użytkowania w 2024 r.	164
Map 46.	Investment outlays on environmental protection and water management in rural areas by direction of use in 2024	
Mapa 47.	Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW) w 2024 r.	176
Map 47.	Delimitation of Rural Areas (DOW) in 2024	
Mapa 48.	Gminy zagrożone trwałą marginalizacją	176
Map 48.	Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation	
Mapa 49.	Podregiony według typologii miejsko-wiejskiej Eurostatu (NUTS 2024)	177
Map 49.	Subregions by Eurostat urban-rural typology (NUTS 2024)	

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.	Miejscowości wiejskie z nadanym statusem miasta	26
Table 1.	Rural localities with granted city status	
Tablica 2.	Typy rozwoju ludnościowego według metodologii Webba	36
Table 2.	Demographic typology by Webb's methodology	
Tablica 3.	Starość demograficzna w 2024 r.	38
Table 3.	Demographic old age in 2024	
Tablica 4.	Zasoby mieszkaniowe w 2024 r.	66
Table 4.	Dwelling stocks in 2024	
Tablica 5.	Mieszkania wyposażone w podstawowe instalacje w 2024 r.	68
Table 5.	Dwellings fitted with basic instalations in 2024	
Tablica 6.	Ludność korzystająca z instalacji oraz zużycie wody i gazu z sieci w 2024 r.	69
Table 6.	Population using system and consumption of water and gas from supply system in 2024	
Tablica 7.	Pracujący w 2024 r.	80
Table 7.	Employed persons in 2024	
Tablica 8.	Mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r.	109
Table 8.	Dwellings completed in 2024	
Tablica 9.	Sieć rozdzielcza w 2024 r.	112
Table 9.	Distribution network in 2024	
Tablica 10.	Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2024/25	116
Table 10.	Pre-primary education in 2024/25 school year	
Tablica 11.	Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2024/25	120
Table 11.	Primary schools for children and youth in 2024/25 school year	
Tablica 12.	Biblioteki publiczne (z filiami) w 2024 r.	124
Table 12.	Public libraries (with branches) in 2024	
Tablica 13.	Placówki kultury w 2024 r.	127
Table 13.	Cultural centers in 2024	
Tablica 14.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna i apteki ogólnodostępne w 2024 r.	130
Table 14.	Out-patient health care and generally available pharmacies in 2024	
Tablica 15.	Baza noclegowa turystyki w 2024 r.	139
Table 15.	Tourist accommodation establishments in 2024	

Tablice zawierające szczegółowe dane w wersji elektronicznej są dołączone do publikacji dostępnej na stronie internetowej [Głównego Urzędu Statystycznego](#) w zakładce Publikacje w obszarze tematycznym: Rolnictwo. Leśnictwo.

Tables containing detailed data in an electronic version are attached to the publication available on the website of the [Statistics Poland](#) in the Publications section in topic: Agriculture. Forestry.

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol		Opis
Symbol		Description
Kreska	(-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero	(0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
	(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka	(.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak	Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji; ich pełne nazwy podano w części ważniejsze skróty categories of applied classification are presented in abbreviated form; their full names are given in the part of major abbreviations
„W tym” 'Of which'		oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
tys.	tysiąc
mln	milion
mld bn	miliard billion
zł PLN	złoty zloty
kg	kilogram kilogram
t	tona tonne
dt	decytona deciton
km	kilometr kilometre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
m ³	metr sześcienny cubic metre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre
ha	hektar hectare
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
poz.	pozycja
UE EU	Unia Europejska European Union
Eurostat	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
ARiMR ARMA	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
r.	rok
m.	miasto
p. proc.	punkt procentowy percentage point
wol. vol.	wolumin volume
l	litr litre
szt. pcs	sztuka pieces
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
min	minuta minute
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
Lp. No.	liczba porządkowa ordinal number
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activity
art. Art.	artykuł article
Dz. U.	Dziennik Ustaw
nr (Nr) No	numer number
PROW RDP	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Rural Development Programme
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organization for Economic Co-operation and Development

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007 STATISTICAL CLASSIFICATION OF ECONOMIC ACTIVITIES IN THE EUROPEAN COMMUNITY – NACE Rev. 2	
skrót abbreviation	pełna nazwa full name
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości –	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości Real estate activities
Administrowanie i działalność wspierająca –	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities

Synteza

Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich w latach 2019–2024 charakteryzował się wieloma pozytywnymi zmianami. Widoczne były jednak również niekorzystne zjawiska, determinujące różnice w wymiarze terytorialnym, w tym zwłaszcza pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, obszarami wiejskimi aglomeracyjnymi i pozaaglomeracyjnymi oraz gminami zagrożonymi trwałą marginalizacją.

Obszary wiejskie w 2024 r. zajmowały 92,4% powierzchni kraju i były zamieszkałe przez 40,6% ludności Polski. W porównaniu z 2019 r. na terenach tych ubyło 136 tys. mieszkańców (przy spadku liczby ludności w miastach o 757 tys. osób). Na spadek ten, w latach 2019–2024, wpływ miał przede wszystkim ujemny przyrost naturalny oraz zmiany o charakterze administracyjnym. W 2024 r., w odniesieniu do 2019 r., w większości województw notowany był ubytek ludności wiejskiej, a największy miał miejsce w województwie lubelskim. Wzrost liczby ludności wystąpił w 5 województwach: dolnośląskim, małopolskim, mazowieckim, pomorskim i wielkopolskim.

Analiza potencjału demograficznego wskazuje na relatywnie korzystną strukturę wiekową ludności wiejskiej. Na wsi odnotowano wyższy niż w miastach odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz niższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Na skutek zmian w ekonomicznej strukturze wieku, jakie miały miejsce w ostatnich latach, tj. wzrostu ludności w wieku nieprodukcyjnym oraz spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym na wsi wzrosła wartość współczynnika obciążenia demograficznego (analogicznie jak w miastach). W 2024 r. na 100 mieszkańców obszarów wiejskich w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym (w miastach – 74 osoby).

Mieszkańcy wsi, w porównaniu z mieszkańcami miast, byli młodszy – mediana wieku wyniosła 41,8 lat wobec 44,3 lat. Jednak w ostatnich latach występowały niekorzystne trendy w tym zakresie. Zarówno w przypadku ludności wsi, jak i miast mediana wieku ludności wzrosła o blisko 2 lata w porównaniu z 2019 r.

W analizowanych latach obserwowano poprawę sytuacji na rynku pracy na obszarach wiejskich. Tendencja wzrostowa utrzymywała się w liczbie pracujących, a także we współczynniku aktywności zawodowej i wskaźniku zatrudnienia ludności. Osoby aktywne zawodowo, czyli pracujące i bezrobotne, w 2024 r. stanowiły ponad połowę populacji ludności wiejskiej w wieku 15 lat i więcej. Pozostałe 42% ludności wiejskiej stanowiły osoby bierne zawodowo. Stopa bezrobocia w odniesieniu do 2019 r. spadła zarówno na wsi jak i w miastach o 0,4 p. proc. Przeciętny bezrobotny mieszkaniec wsi w 2024 r. był w wieku 25–44 lat, posiadał wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe oraz staż pracy do 5 lat. Należy również zauważyć, że prawie co czwarty bezrobotny na obszarach wiejskich pozostawał bez pracy powyżej 24 miesięcy, a 84% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku, co świadczy o strukturalnym charakterze bezrobocia na wsi.

Specyfika wiejskiego rynku pracy jest widoczna również w przypadku struktury pracujących według rodzajów działalności. W 2024 r. na obszarach wiejskich co druga osoba pracowała w podmiotach prowadzących działalność usługową, co trzeci pracujący na wsi był zatrudniony w podmiotach zajmujących się działalnością przemysłową, a co piąty w podmiotach zajmujących się rolnictwem.

W latach 2019–2024 na wsi obserwowano systematyczną poprawę sytuacji materialnej gospodarstw domowych, co znalazło odzwierciedlenie we wzroście dochodów osiąganych przez gospodarstwa domowe, a wzrost ten był większy niż w miastach. Jednak nadal dochód rozporządzalny przypadający na 1 osobę w gospodarstwach domowych na wsi pozostawał niższy niż w miastach (2758 zł wobec 3447 zł). Jednocześnie, wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi w 2024 r. były niższe niż w miastach (1543 zł wobec 2108 zł). Gospodarstwa domowe na wsi charakteryzowały się mniejszym zróżnicowaniem dochodów niż gospodarstwa domowe w miastach, o czym świadczy niższa wartość współczynnika Giniego – 0,292 wobec 0,296. W odniesieniu do 2019 r., zarówno na wsi jak i w miastach, odnotowano spadek wartości tego współczynnika. Spośród grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych największymi nierównościami dochodowymi w 2024 r. charakteryzowały się gospodarstwa rolników, gdzie w analizowanych latach odnotowano wzrost wartości współczynnika Giniego (0,559 wobec 0,536 w 2019 r.).

Także większy odsetek gospodarstw domowych na wsi niż w miastach był zagrożony ubóstwem – w 2024 r. 21,1% gospodarstw domowych na wsi żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa, podczas gdy w miastach 8,0%.

Tradycyjnie sektorem istotnym dla wsi, a w przeszłości dominującym, jest rolnictwo. W 2023 r. w Polsce funkcjonowało 1,2 mln gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 16,3 mln ha, stanowiącej 56,2% powierzchni obszarów wiejskich. Spośród ogółu gospodarstw rolnych, co drugie miało powierzchnię 1–5 ha. W dalszym ciągu utrzymywało się znaczne zróżnicowanie regionalne struktury obszarowej gospodarstw rolnych. Gospodarstwa najmniejsze obszarowo charakterystyczne były dla województw zlokalizowanych w południowej części kraju (małopolskiego i podkarpackiego), a największe – dla województw północnej części kraju (warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego). Z kolei, w skali kraju, największą produkcją rolniczą, zarówno roślinną jak i zwierzęcą, wyróżniały się województwa mazowieckie i wielkopolskie.

Od momentu uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej, polska wieś, oprócz wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, korzysta również z pomocy Europejskiej Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa. W ramach płatności bezpośrednich, w 2024 r. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wypłaciła producentom rolnym 17,3 mld zł, a w ramach interwencji sektorowych – 30,4 mln zł. Od uruchomienia PROW 2014–2020 do końca 2024 r. ze wsparcia w ramach Programu skorzystało 1,3 mln beneficjentów, do których przekazano płatności w kwocie 70,6 mld zł.

Pomimo wzrostu dofinansowania produkcji rolniczej, w analizowanych latach, odnotowano spadek udziału rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w generowaniu wartości dodanej brutto. Ma to m.in. związek z coraz większym znaczeniem działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich. W 2024 r. co trzeci podmiot wpisany do rejestru REGON zlokalizowany był na obszarach wiejskich. Wskaźnik przedsiębiorczości, wyrażający liczbę podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców, na wsi był niższy niż w miastach – 104 wobec 167, a jego wzrost w odniesieniu do 2019 r. był nieznacznie niższy niż w miastach. Na terenach wiejskich największą podmiotów zajmowało się budownictwem oraz handlem i naprawą pojazdów samochodowych.

Nadal istniały znaczące dysproporcje w dostępie do usług oraz elementów infrastruktury technicznej i społecznej między miastem a wsią. Zasoby mieszkaniowe na obszarach wiejskich w 2024 r., podobnie jak w 2019 r., stanowiły nieco ponad 32% zasobów mieszkaniowych w Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania zlokalizowanego na obszarach wiejskich była większa niż w miastach (98,1 m² wobec 64,9 m²). Jednak z uwagi na fakt, że liczba osób przypadających na 1 mieszkanie na wsi była większa niż w miastach, na 1 osobę na obszarach wiejskich przypadła podobna powierzchnia użytkowa mieszkania jak w miastach. Mieszkania na obszarach wiejskich składały się także z większej liczby izb niż mieszkania w miastach.

Choć dysproporcje w wyposażeniu mieszkań w instalacje pomiędzy miastami a wsią zmniejszyły się, to w dalszym ciągu mieszkania na wsi były gorzej wyposażone niż mieszkania w miastach. Nadal znaczny odsetek mieszkań zamieszkałych na obszarach wiejskich korzystał z gazu z butli (57,5% wobec 13,3% w miastach) oraz był ogrzewany przy pomocy pieców (16,2% wobec 11,6% w miastach). Najsłabiej wyposażone w większość instalacji były mieszkania na obszarach wiejskich województw zaliczanych do Polski Wschodniej, tj.: lubelskiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego. Na tle kraju najwyższym wzrostem liczby mieszkań wyposażonych w instalacje, w porównaniu z 2019 r., charakteryzowały się tereny wiejskie województw lubelskiego i podlaskiego, a najniższą – pomorskiego i zachodniopomorskiego.

W dobie rozwoju społeczeństwa informacyjnego rośnie znaczenie dostępu do sieci telefonii komórkowej i Internetu. W 2024 r. 98,8% gospodarstw domowych na wsi miało do dyspozycji telefon komórkowy (w miastach – 98,9%), tj. o 2,5 p. proc. więcej niż w 2019 r. (w miastach o 1,4 p. proc.). Wyposażenie gospodarstw domowych na wsi w komputer osobisty wzrosło z 70,4% w 2019 r. do 77,2% w 2024 r. (w miastach – z 74,0% do 79,8%), a w urządzenie z dostępem do Internetu z 77,5% do 88,7% (w miastach – z 81,5% do 89,9%). W 2024 r. z Internetu korzystało 88,0% mieszkańców wsi między 16 a 74 rokiem życia (w miastach – 93,7%), tj. o 9,5 p. proc. więcej niż w 2019 r. (w miastach – więcej o 5,2 p. proc.).

Ważnym zagadnieniem w odniesieniu do obszarów wiejskich jest dostęp do usług publicznych (w tym m.in. edukacyjnych i zdrowotnych). Na wsi dostępność edukacji przedszkolnej była znacznie niższa

niż w miastach. W roku szkolnym 2024/25 liczba dzieci w wieku 3–6 lat objętych opieką w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat na wsi wyniosła 740 (wobec 1158 w miastach). Należy również zaznaczyć, że w porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20, wzrost wartości wskaźnika był mniejszy na obszarach wiejskich niż w miastach. Liczba szkół na obszarach wiejskich w relacji do roku szkolnego 2019/20 spadła (o 562 placówki), a liczba uczniów uczęszczających do nich wzrosła, tym samym na 1 szkołę przypadło więcej uczniów (o 11 osób).

Istotnym aspektem wpływającym na atrakcyjność danego obszaru jest dostępność do usług w zakresie opieki zdrowotnej. W 2024 r. na wsi funkcjonowało 4,6 tys. przychodni, tj. o 2,6% mniej niż w 2019 r. Udzielono więcej porad w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej (o 2,2%). Zmalała również liczba aptek ogólnodostępnych i punktów aptecznych z 3,2 tys. w 2019 r. do 2,8 tys. w 2024 r.

Obszary wiejskie bogate są również w obiekty dziedzictwa narodowego oraz instytucje kultury. Jednak, m.in. trudniejsza niż w miastach sytuacja finansowa gospodarstw domowych wpływa na mniejsze niż w miastach uczestnictwo ludności wiejskiej w kulturze. Mimo deklarowanej poprawy możliwości finansowych, nadal przeciętne wydatki na rekreację i kulturę na osobę w 2024 r. w gospodarstwach domowych na wsi (90,25 zł) stanowiły około 58% wydatków ponoszonych na rekreację i kulturę w miastach.

W analizowanym okresie na obszarach wiejskich widoczny był znaczny wzrost liczby obiektów i powierzchni zieleni ogólnodostępnej (w tym parków i zieleńców), typowych dla terenów miejskich. Jednocześnie notowany był wzrost ilości ścieków oraz spadek odpadów komunalnych wytworzonych przez gospodarstwa domowe na wsi i w miastach.

W 2024 r. dochody budżetów gmin wiejskich wzrosły o 50% w porównaniu z 2019 r. Wzrost ten był wyższy o 6 p. proc. niż w gminach miejskich (bez miast na prawach powiatu). Należy jednak zauważyć, że wzrost dochodów budżetów gmin wiejskich był mniejszy niż wzrost ich wydatków. W 2024 r. większość gmin wiejskich odnotowała ujemny wynik budżetu, podczas gdy w 2019 r. był on dodatni.

Executive summary

The socio-economic development of rural areas in the 2019–2024 was characterized by many positive changes. Whereas negative phenomena were also visible, determining differences in the territorial dimension, including in particular differences between urban centres and rural areas, agglomeration and non-agglomeration rural areas and areas (gminas) threatened by permanent marginalisation.

Rural areas covered 92.4% country's area and were inhabited by 40.6% of Poland population in 2024. Comparing to 2019, the number of rural population decreased by about 136 thousand (whereas the number of urban population decreased by 757 thousand). This was a consequence of a negative natural increase and changes about administrative character in the 2019–2024. In 2024 compared to 2019, most voivodships recorded a decrease in the rural population, with the exception five voivodships: dolnośląskie, małopolskie, mazowieckie, pomorskie and wielkopolskie. In turn, the largest population decrease occurred in lubelskie.

Analysis of the demographic potential shows a relatively favorable age structure of the rural population. In rural areas, there were higher percentage of the pre-working age population than in urban areas and a lower share of post-working age population. As a result of changes in the economic age structure, which taken place in recent years, i.e. increase in the number of non-working and decrease working age population, a value of age dependency ratio increased in rural areas (similarly as in urban areas). In 2024, there were 68 persons at non-working age per 100 rural population at working age (in urban areas – appropriately 74 persons).

Rural population were younger than urban population – median age accounted 41.8 compared to 44.3. However, in recent years has been negative trends in this scope. Both in the case of rural and urban population, the median age of the population increased by almost 2 years in relation to 2019.

The labor market improved in the analyzed years. The upward trend continued in the number of employed persons, as well as in the activity and employment rate. Economically active population, i.e. employed and unemployed, in 2024 accounted for over half of the rural population aged 15 years and more. The other 42% of the rural population were economically inactive persons. Unemployment rate decreased by 0.4 percentage points in rural and urban population in comparison to 2019. An average unemployed person in rural areas in 2022 was at age 25–44, had a basic vocational, lower secondary, primary and incomplete primary education as well as work seniority up to 5 years. It should also be noted that almost every fourth unemployed person in rural areas remained without work for more than 24 months and 84% of the unemployed persons did not have the benefit which indicates structural character of unemployment in rural areas.

The specificity of the rural labour market is also visible in the structure of employed persons by kind of activity. In 2024 in rural areas, every second persons worked in entities conducting services activities, every third employed was worked in entities conducting industrial activities, and every fifth in entities conducting agriculture.

Between 2019 and 2024, a systematic improvement in the financial situation of households was observed, which was reflected in the increase in income, earned by households, there was a higher increase in household in rural areas than in urban areas. However, available income per capita in household was still lower than in households in rural areas than in urban areas (2758 PLN to 3447 PLN). Also expenditure per capita in household in rural areas in 2024 were lower than in urban areas (1543 PLN to 2108 PLN). Households in rural areas were characterized by a lower diversity of income than households in urban areas, as evidenced by the lower value of the Gini coefficient – 0.292 to 0.296. In comparison to 2019 in rural areas and urban areas was recorded the decrease in the value of this coefficient. Among the socio-economic groups of households, in 2024 the greatest inequality of income characterized farmers' households where in the analyzed years the increase in the value of Gini coefficient was recorded (0.559 compared to 0.536 in 2019).

Also a larger percentage of households in rural areas than in urban areas was at risk of poverty – in 2024 in rural areas 21.1% of households was below the relative poverty line, while 8.0% in urban areas.

Traditionally, an important sector for the rural areas, dominant in the past, is agriculture. There were 1.2 million agricultural holdings with area of 16.3 million ha accounted for 56.2% total area of rural areas in Poland in 2023. Every second agricultural holdings had an area 1–5 ha. Still remained significant regional differences in area structure of agricultural holdings. Territorially the smallest agricultural holdings were typical for the south voivodships (małopolskie and podkarpackie), and the largest for the north voivodships (warmińsko-mazurskie and zachodniopomorskie). On the other hand, the largest agricultural production in the country, both plant and animal, distinguished mazowieckie and wielkopolskie voivodships.

Since the accession to the European Union, rural areas in Poland, in addition to support within the Common Agricultural Policy, also benefits from the assistance of the European Cohesion Policy and the Common Fisheries Policy. In the scope of direct payment direct in Poland in Campaign 2024, Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture paid to agricultural producers 17.3 billion PLN. Since the start of the RDP 2014–2020 by the end of 2024, with the support of the Programme profited 1.3 million beneficiaries, which was submitted payment in the amount of 70.6 billion PLN.

Despite the increase in funding for agricultural production in the analyzed years the share of agriculture, forestry and fishing in the generation of gross value added decreased. This is related, among others, to the increasing importance of non-agricultural activities in rural areas. In 2024 every third entity entered in REGON register was located in the rural areas. The number of entities per 1000 inhabitants in rural areas was lower than in urban areas – 104 to 167. However, the increase in the value of this indicator was slightly lower in rural areas than in the urban areas in relation to 2019. In rural areas, most of the entities were engaged in trade and repair of motor vehicles as well as construction.

There were still significant disproportions in access to services and technical and social infrastructure between urban and rural areas. The dwelling stocks in rural areas, the same as 2019, accounted slightly over 32% of dwelling stocks in Poland in 2024. Average useful floor area of dwelling situated in rural areas was higher than in urban areas (98.1 m² to 64.9 m²). However, due to the fact that the number of persons per dwelling was higher in rural areas than in urban areas, there were similar useful floor area per capita in rural areas as in urban areas. Dwellings in rural areas also consisted of more rooms than dwellings in urban areas.

Despite the differences in the level of equipment of dwellings with installations between urban and rural areas decreased, rural dwellings still was less fitted than in urban dwellings. Still a significant share of inhabited dwellings in rural areas used the gas cylinder (57.5% compared to 13.3% in urban areas) and was heated by furnaces (16.2% compared to 11.6% in urban areas). The least equipped with most installations were dwellings in rural areas of Eastern Poland voivodships, i.e.: lubelskie, podlaskie, świętokrzyskie and warmińsko-mazurskie. On the background of the country, the highest growth of dwellings equipped with installations, compared to 2019, was distinguished in rural areas of lubelskie and podlaskie voivodships and the lowest in pomorskie and zachodniopomorskie voivodships.

With the development of information society an importance of access to mobile networks and the Internet is growing. In 2024, 98.8% of households in rural areas had a mobile phone (98.9% in urban areas), i.e. by 2.5 percentage points more than in 2019 (appropriately 1.4 percentage points in urban areas). The share of households equipped with a personal computer increased from 70.4% in 2019 to 77.2% in 2024 (in urban areas from 74.0% to 79.8%), and a device with access to the Internet from 77.5% to 88.7% (in urban areas from 81.5% to 89.9%). In 2024, the Internet was used by 88.0% of rural population aged 16–74 years (in urban areas – 93.7%), i.e. by 9.5 percentage points higher than in 2019 (5.2 percentage points more in urban areas).

An important issue according to the rural areas is the access to the public services (including, i.a. educational and health) in the rural areas. The availability of pre-primary education was much lower in the rural areas than in the urban areas. In the 2024/25 school year the number of children aged 3–6 years in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 years in the rural areas was 740 (compared to 1158

in the urban areas). It should be noted that the increase in the indicator value was smaller in rural areas than in cities in comparison to 2019/20 school year. The number of primary schools decreased (i.e. by 562 schools) in comparison to 2019/20 school year, but the number of primary schools' pupils increased, and the same, there were more pupils per school (by 11).

An important aspect affecting territorial attractiveness is the availability of healthcare services. In 2024 in rural areas, there were 4.6 thousand out-patient departments, i.e. by 2.6% lower than in 2019. The number of consultations provided in out-patient health care increased (by 2.2%). The number of generally accessible pharmacies and pharmacy outlets decreased from 3.2 thousand in 2019 to 2.8 thousand in 2024.

There are a lot of objects of the national heritage as well as cultural institutions in the rural areas. However, i.a. more difficult financial situation of rural than urban households has the impact on lesser participating of rural population in the culture. Despite the declared improvement of financial capabilities the average expenditure on recreation and culture per capita (90.25 PLN) in rural areas still accounted for about 58% the expenditure incurred on culture in urban areas.

In analysed period, a significant increase of generally accessible green space (including parks and lawns), typical for urban areas, has been observed in rural areas. At the same time, there has been an increase in the amount of sewage and decrease municipal waste generated by households in rural areas and urban areas.

The budget's revenue of rural gminas increased by 50.0 percentage points in 2024 in comparison to 2019. This increase was higher than in urban gminas (excluding cities with powiat status) by 6.0 percentage points. It should also be noted that an increase in the budget's revenue of rural gminas was lower than the increase in their expenditure. In 2024, most rural gminas recorded a negative result of the budget, while in 2019 it was a positive.

Rozdział 1. Powierzchnia i sieć osadnicza

Chapter 1. Area and settlement

1.1. Powierzchnia obszarów wiejskich

1.1. Rural area

W statystyce publicznej OBSZARY WIEJSKIE wyodrębnia się na podstawie podziału terytorialnego kraju przy użyciu identyfikatorów Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT).

Obszary wiejskie stanowią tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się gminy wiejskie i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich.

Dodatkowo, w celu zapewnienia jednolitej prezentacji wyników badań statystycznych statystyki publicznej w zakresie obszarów wiejskich, przez Główny Urząd Statystyczny została opracowana Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW). W jej ramach wyróżniono następujące grupy obszarów wiejskich:

- 1) aglomeracyjne dużej gęstości,
- 2) aglomeracyjne małej gęstości,
- 3) pozaaglomeracyjne dużej gęstości,
- 4) pozaaglomeracyjne małej gęstości.

Szczegółowe informacje na temat DOW zostały przedstawione w uwagach metodologicznych znajdujących się na końcu publikacji.

Dla celów porównawczych, oprócz analizy zagadnień rozwojowych w wyżej wymienionych przekrojach terytorialnych, w publikacji zaprezentowano również analizę dla Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), zdefiniowanych w KSRR 2030. Na obszarach tych występuje kumulacja negatywnych zjawisk przestrzennych, społecznych i gospodarczych. Za OSI w KSRR uznano: gminy zagrożone trwałą marginalizacją (stanowiące w większości gminy wiejskie), miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk oraz Polskę Wschodnią.

Według danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, 31 grudnia 2024 r. **obszary wiejskie** zajmowały 29,0 mln ha, co stanowiło 92,4% **powierzchni kraju**. W porównaniu z 2019 r. ich powierzchnia zmniejszyła się o 41,7 tys. ha, na co wpływ miała korekta granic administracyjnych miast oraz nadanie statusu miasta 83 miejscowościom wiejskim wymienionym w Tabelicy 1.

Największy wpływ na spadek powierzchni obszarów wiejskich w odniesieniu do 2019 r. miały zmiany administracyjne w województwie mazowieckim, w którym powierzchnia terenów wiejskich zmalała o 23,7 tys. ha, co było głównie spowodowane nadaniem statusu miasta 23 miejscowościom wiejskim wymienionym w poniższej tabeli. Duże zmiany powierzchni terenów wiejskich miały także miejsce w województwach łódzkim i wielkopolskim. W województwie łódzkim powierzchnia obszarów wiejskich zmniejszyła się o 15,7 tys. ha, a w województwie wielkopolskim o 9,2 tys. ha. W przypadku obu województw, podobnie jak w mazowieckim, wpływ na to miało przede wszystkim nadanie statusu miasta miejscowościom wiejskim – 16 w województwie łódzkim i 6 w województwie wielkopolskim.

W 2 województwach, w 2024 r. w stosunku do 2019 r., wystąpił wzrost powierzchni terenów wiejskich, tj. w pomorskim (o 42,0 tys. ha) i warmińsko-mazurskim (o 28 ha). W przypadku województwa pomorskiego wzrost powierzchni obszarów wiejskich jest efektem dostosowania granic jednostek terytorialnych do linii podstawowej morza terytorialnego, wynikającym z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowego przebiegu linii podstawowej, zewnętrznej granicy morza terytorialnego oraz zewnętrznej granicy strefy przyległej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 183). Efektem

implementacji tych przepisów jest wprowadzenie stosownych zmian do ewidencji gruntów i budynków, która zgodnie z § 6 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2021 r. w sprawie państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1373) stanowi podstawę dla aktualizacji danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju. W wyniku tego korekcie uległy linie graniczne części gmin wiejskich położonych na terenach następujących powiatów: nowodworskiego, puckiego, słupskiego i wejherowskiego.

Tablica 1. Miejscowości wiejskie z nadanym statusem miasta
Table 1. Rural localities with granted city status

Rok Year	Miejscowości wiejskie Rural localities
2019	Koszyce – powiat proszowicki, województwo małopolskie Lubowidz – powiat żuromiński, województwo mazowieckie Nowy Korczyn – powiat buski, województwo świętokrzyskie Pacanów – powiat buski, województwo świętokrzyskie Opatowiec – powiat kazimierski, województwo świętokrzyskie Nowa Słupia – powiat kielecki, województwo świętokrzyskie Pierzchnica – powiat kielecki, województwo świętokrzyskie Oleśnica – powiat staszowski, województwo świętokrzyskie Szydłów – powiat staszowski, województwo świętokrzyskie Wielbark – powiat szczycieński, województwo warmińsko-mazurskie
2020	Piątek – powiat łęczycki, województwo łódzkie Lututów – powiat wieruszowski, województwo łódzkie Czerwińsk nad Wisłą – powiat płoński, województwo mazowieckie Klimontów – powiat sandomierski, województwo świętokrzyskie
2021	Kamieniec Żąbkowicki – powiat żąbkowicki, województwo dolnośląskie Goraj – powiat gorajski, województwo lubelskie Kamionka – powiat lubartowski, województwo lubelskie Solec nad Wisłą – powiat lipski, województwo mazowieckie Sochocin – powiat płoński, województwo mazowieckie Wiskitki – powiat żyrdowski, województwo mazowieckie Dubiecko – powiat przemyski, województwo podkarpackie Wodzisław – powiat jędrzejowski, województwo świętokrzyskie Budzyń – powiat chodzieski, województwo wielkopolskie Kozminek – powiat kaliski, województwo wielkopolskie
2022	Pruszcz – powiat świecki, województwo kujawsko-pomorskie Izba – powiat krasnostawski, województwo lubelskie Lutomiersk – powiat pabianicki, województwo łódzkie Bolimów – powiat skierniewicki, województwo łódzkie Cegłów – powiat miński, województwo mazowieckie Nowe Miasto – powiat płoński, województwo mazowieckie Jedlnia-Letnisko – powiat radomski, województwo mazowieckie Olsztyn – powiat częstochowski, województwo śląskie Iwaniska – powiat opatowski, województwo świętokrzyskie Kaczory – powiat pilski, województwo wielkopolskie
2023	Miękinia – powiat średzki, województwo dolnośląskie Jeżów – powiat brzeziński, województwo łódzkie Dąbrowice – powiat kutnowski, województwo łódzkie Rozprza – powiat piotrkowski, województwo łódzkie Ujazd – powiat tomaszowski, województwo łódzkie Książ Wielki – powiat miechowski, województwo małopolskie Czarny Dunajec – powiat nowotarski, województwo małopolskie Latowicz – powiat miński, województwo mazowieckie Bodzanów – powiat płocki, województwo mazowieckie Jastrząb – powiat szydlowiecki, województwo mazowieckie Jadów – powiat wołomiński, województwo mazowieckie Włodowice – powiat zawierciański, województwo śląskie Łopuszno – powiat kielecki, województwo świętokrzyskie Piekoszów – powiat kielecki, województwo świętokrzyskie Miasteczko Krajeńskie – powiat pilski, województwo wielkopolskie

Tablica 1. Miejscowości wiejskie z nadanym statusem miasta (dok.)
Table 1. Rural localities with granted city status (cont.)

Rok Year	Miejscowości wiejskie Rural localities
2024	Bobrowniki – powiat lipnowski, województwo kujawsko-pomorskie Kikół – powiat lipnowski, województwo kujawsko-pomorskie Gąsawa – powiat żniński, województwo kujawsko-pomorskie Piszczac – powiat białski, województwo lubelskie Turobin – powiat biłgorajski, województwo lubelskie Czemierniki – powiat radzyński, województwo lubelskie Brody – powiat żarski, województwo lubuskie Grabów – powiat łęczycki, województwo łódzkie Kiernozia – powiat łowicki, województwo łódzkie Białaczów – powiat opoczyński, województwo łódzkie Żarnów – powiat opoczyński, województwo łódzkie Inowódz – powiat tomaszowski, województwo łódzkie Osjaków – powiat wieluński, województwo łódzkie Bolesławiec – powiat wierszowski, województwo łódzkie Parzęczew – powiat zgierski, województwo łódzkie Maciejowice – powiat garwoliński, województwo mazowieckie Głowaczów – powiat kozienicki, województwo mazowieckie Magnuszew – powiat kozienicki, województwo mazowieckie Ciepiałów – powiat lipski, województwo mazowieckie Sienno – powiat lipski, województwo mazowieckie Dobre – powiat miński, województwo mazowieckie Siennica – powiat miński, województwo mazowieckie Osieck – powiat otwocki, województwo mazowieckie Gielniów – powiat przysuski, województwo mazowieckie Odrzywoł – powiat przysuski, województwo mazowieckie Przytyk – powiat radomski, województwo mazowieckie Strzeleczy – powiat krapkowicki, województwo opolskie Bircza – powiat przemyski, województwo podkarpackie Jawornik Polski – powiat przeworski, województwo podkarpackie Przyrów – powiat częstochowski, województwo śląskie Gowarczów – powiat konecki, województwo świętokrzyskie Bogoria – powiat staszowski, województwo świętokrzyskie Rychtal – powiat kępiński, województwo wielkopolskie Mieścisko – powiat wągrowiecki, województwo wielkopolskie

Udział obszarów wiejskich w powierzchni poszczególnych województw jest zróżnicowany, co w znacznym stopniu wynika z uwarunkowań historycznych. W 2024 r. ponad 90% udział terenów wiejskich zaobserwowano w 13 województwach, w tym najwyższy w warmińsko-mazurskim (97,5%). W grupie pozostałych województw – w dolnośląskim i małopolskim wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 89,0% i 88,8%, a najniższą wartość przyjął on w województwie śląskim, tj. 68,7%. W porównaniu z 2019 r., udział terenów wiejskich nieznacznie wzrósł w powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego, w województwach: lubuskim, podlaskim i zachodniopomorskim w obu latach utrzymał się na identycznym poziomie, a w 12 województwach zanotowano niewielkie spadki, największy w województwie pomorskim (o 3,7 p. proc.).

Powierzchnia obszarów wiejskich w większości podregionów stanowiła 80% i więcej ich ogólnej powierzchni – z wyjątkiem 5 podregionów zlokalizowanych w województwie śląskim: bytomskiego, gliwickiego, rybnickiego, sosnowieckiego i tyskiego, gdzie wskaźnik ten wyniósł od 56,3% w podregionie sosnowieckim do 67,6% w podregionie bytomskim.

Zgodnie z **Delimitacją Obszarów Wiejskich (DOW)**, w 2024 r. obszary wiejskie aglomeracyjne dużej gęstości zajmowały 1,1 mln ha (3,5% powierzchni kraju), aglomeracyjne małej gęstości – 3,4 mln ha (10,8%), pozaaglomeracyjne dużej gęstości – 10,5 mln ha (33,5%), a pozaaglomeracyjne małej gęstości – 14,0 mln ha (44,6%). Pozostałe 2,4 mln ha powierzchni kraju (7,6%) zajmowały miasta.

Udział obszarów wiejskich według poszczególnych typów DOW był znacznie zróżnicowany terytorialnie. Obszary aglomeracyjne dużej gęstości największy odsetek stanowiły w województwach małopolskim (11,7% ogólnej powierzchni województwa) i śląskim (8,0%). W 3 województwach: lubuskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim, nie występowały takie obszary. Obszary aglomeracyjne małej gęstości obejmowały od 2,8% powierzchni w województwie wielkopolskim do 18,9% w województwie kujawsko-pomorskim. Obszary pozaaglomeracyjne dużej gęstości największy udział (powyżej 50% powierzchni województwa) zajmowały w 5 województwach. Na tym tle wyróżniało się województwo małopolskie, gdzie stanowiły one 65,7%. Ponad 70% udziałem obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości wyróżniały się natomiast województwa: lubuskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

W układzie gminnym, powierzchnia obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 1,4 tys. ha w gminie Ksawerów (łódzkie) do 21,3 tys. ha w gminie Długołęka (dolnośląskie), natomiast w przypadku obszarów aglomeracyjnych małej gęstości – od 3,0 tys. ha w gminie Blachownia (śląskie) do 43,0 tys. ha w gminie Gródek (podlaskie). Zróżnicowanie powierzchni obszarów pozaaglomeracyjnych o dużej gęstości wynosiło od 764 ha w gminie Jejkowice (śląskie) do 45,8 tys. ha w gminie Chojnice (pomorskie), a pozaaglomeracyjnych o małej gęstości od 1,8 tys. ha w gminie Czarna Woda (pomorskie) do 62,4 tys. ha w gminie Pisz (warmińsko-mazurskie).

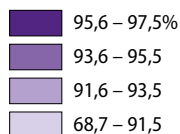
Mapa 1. Powierzchnia obszarów wiejskich^a w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 1. Rural areas^a in 2024

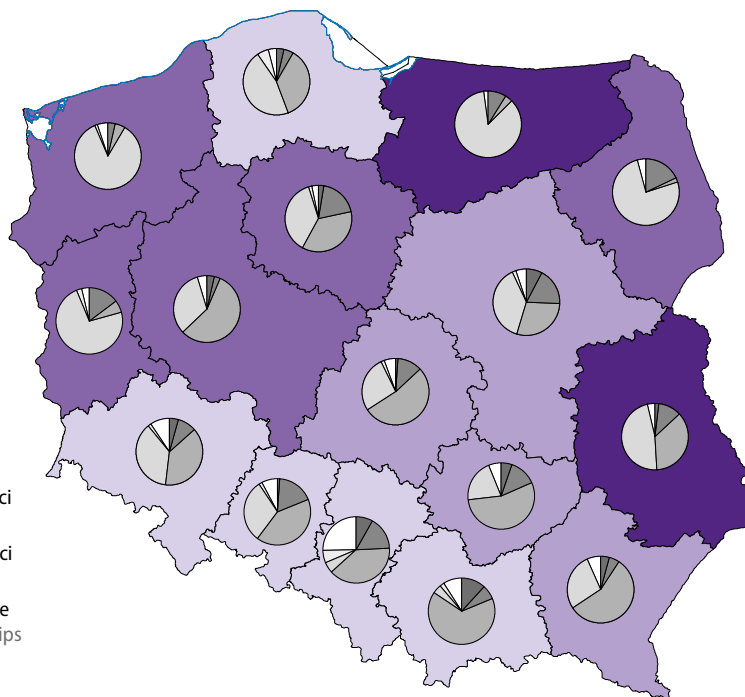
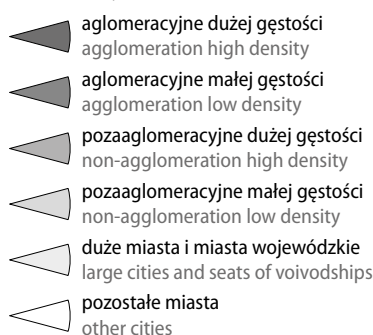
As of 31 December

Powierzchnia obszarów wiejskich
w powierzchni ogółem
Rural areas in total area

Polska Poland = 92,4 %

Struktura powierzchni według delimitacji
obszarów wiejskich i wielkości miast w %
Structure area by delimitation of rural
areas and city size in %

^a Według ewidencji geodezyjnej; we wskaźniku uwzględniona jest całkowita powierzchnia jednostek, wliczając obszar morskich wód wewnętrznych.
Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

^a According to geodetic register; the indicator takes into account the total area of the territorial units, including the area of internal waters.
Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Dla porównania, łączna powierzchnia 755 **gmin zmarginalizowanych** w 2024 r. wynosiła 11,4 mln ha, co stanowiło 36,3% powierzchni kraju. W ich strukturze największy odsetek stanowiły gminy o powierzchni od 10 do 20 tys. ha – co druga gmina zmarginalizowana miała taką powierzchnię. Na kolejnych miejscach

znalazły się odpowiednio gminy o powierzchni: do 10 tys. ha (26,8%), od 20 do 30 tys. ha (15,8%), od 30 do 40 tys. (4,0%) i powyżej 40 tys. ha (1,6%).

Ponad 60% z ogólnej powierzchni gmin zmarginalizowanych w 2024 r. zlokalizowanych było na terenach 5 województw, tj.: lubelskiego, mazowieckiego, podlaskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego. W układzie terytorialnym powierzchnia gmin zmarginalizowanych wahała się od 332 ha w gminie Górowo Iławieckie (warmińsko-mazurskie) do 57,5 tys. ha w gminie Wałcz (zachodniopomorskie).

Pięć województw **Polski Wschodniej** (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie) w 2024 r. zajmowało powierzchnię 9,9 mln ha, tj. 31,5% ogólnej powierzchni kraju. Spośród nich największą powierzchnię posiadało województwo lubelskie (2,5 mln ha), na kolejnych miejscach znalazły się odpowiednio województwa: warmińsko-mazurskie (2,4 mln ha), podlaskie (2,0 mln ha), podkarpackie (1,8 mln ha) i świętokrzyskie (1,2 mln ha).

1.2. Sieć osadnicza

1.2. Settlement

W 2024 r. w Polsce funkcjonowało 1464 **gmin wiejskich** i 711 **gmin miejsko-wiejskich**. W ich strukturze największy odsetek stanowiły gminy o liczbie ludności do 5,0 tys. osób (42,6%). Co czwarta gmina spośród ogółu gmin wiejskich i miejsko-wiejskich liczyła 5000–6999 osób, a prawie co piąta powyżej 10 tys. osób. Z kolei udział gmin o liczbie ludności od 7000 do 9999 osób, wyniósł 17,3%. Należy zauważyć, że w porównaniu z 2019 r. nastąpił wzrost liczby gmin najmniej i najbardziej zaludnionych, a spadek liczby gmin zamieszkiwanych przez 5000–6999 osób i 7000–9999 osób.

Analizując strukturę gmin pod względem liczby mieszkańców w układzie terytorialnym można zauważyć, że najwyższym odsetkiem gmin najmniej zaludnionych (do 5,0 tys. osób) charakteryzowało się województwo podlaskie (78,1%). Ponad 50% udział gmin do 5,0 tys. mieszkańców odnotowano również w województwach: lubelskim, lubuskim, łódzkim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. Z kolei najwyższe udziały gmin najbardziej zaludnionych odnotowano w województwach małopolskim (40,5%) i śląskim (36,4%).

Według **metodologii DOW**, w grupie obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości w 2024 r. znalazło się 100 gmin wiejskich i 39 części wiejskich gmin miejsko-wiejskich, aglomeracyjnych małej gęstości – 170 gmin wiejskich i 97 części wiejskich gmin miejsko-wiejskich, w grupie obszarów pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 714 gmin wiejskich i 256 części wiejskich gmin miejsko-wiejskich, a w grupie obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 480 gmin wiejskich i 319 części wiejskich gmin miejsko-wiejskich.

Do **gmin zagrożonych trwałą marginalizacją** zaliczono 12 gmin miejskich (Boguszów-Gorce, Darłowo, Duszniki-Zdrój, Gozdnicza, Górowo Iławieckie, Hajnówka, Kowary, Nowa Ruda, Rypin, Świeradów-Zdrój, Wojcieszów, Zawidów), 550 gmin wiejskich oraz 193 gminy miejsko-wiejskie. W układzie terytorialnym ich rozkład był bardzo zróżnicowany i wahał się od 4 gmin w województwie śląskim do 140 gmin w województwie lubelskim. Na tle kraju pod tym względem wyróżniało się także województwo mazowieckie, w którym 101 gmin uznano za obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

W województwach **Polski Wschodniej** funkcjonowało 461 gmin wiejskich i 178 gmin miejsko-wiejskich, z czego najwięcej gmin wiejskich zlokalizowanych było na terenie województwa lubelskiego (159), a gmin miejsko-wiejskich na terenie województwa świętokrzyskiego (45).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r., na terenach wiejskich było zlokalizowanych 53,1 tys. **miejsowości wiejskich**. W wyniku zmian administracyjnych, jakie miały miejsce w latach 2019–2024, ich liczba wzrosła o 635. W 2024 r. przeciętna miejscowość wiejska liczyła 286 osób, tj. o 6 mniej niż w 2019 r. Miejscowości wiejskie o największej przeciętnej liczbie ludności w 2024 r. zlokalizowane były na terenach województw małopolskiego (919 osób) i śląskiego (809), a o najmniejszej – w województwach: podlaskim (118), warmińsko-mazurskim (141), zachodniopomorskim (173) i łódzkim (178). W przypadku podregionów, najwyższą wartość wskaźnik ten przyjął w podregionie tyskim (2423) i bielskim (2021) województwa

śląskiego, a najniższą w podregionach: suwalskim (105) i łomżyńskim (114) województwa podlaskiego oraz ełckim województwa warmińsko-mazurskiego (112). Wzrost wartości tego wskaźnika w stosunku do 2019 r. wystąpił w 3 województwach – dolnośląskim, małopolskim i pomorskim.

Według **DOW**, w 2024 r. na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości położonych było 2,4 tys. miejscowości wiejskich (4,5% ogółu miejscowości wiejskich w kraju), aglomeracyjnych małej gęstości – 6,7 tys. (12,7%), pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 20,6 tys. (38,7%), pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 23,4 tys. (44,1%). Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej położonej na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wynosiła 1,0 tys. osób, aglomeracyjnych małej gęstości – 285 osób, pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 363 osoby, pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 148 osób.

Średnia wielkość miejscowości wiejskiej na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości była bardzo zróżnicowana terytorialnie i wahała się od 287 osób w gminie Błonie (mazowieckie) do 13,2 tys. w gminie Kozy (śląskie). Mniejsze zróżnicowanie wartości tego wskaźnika odnotowano na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – od 22 osób w gminie Krynki (podlaskie) do 2,1 tys. osób w gminie Markowa (podkarpackie). Przeciętna miejscowość wiejska położona na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości miała wielkość od 74 osób w gminie Krośniewice (łódzkie) do 6,7 tys. osób w gminie Goczałkowice-Zdrój (śląskie), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości od 45 osób w gminach Drawno (zachodniopomorskie) i Giby (podlaskie) do 1,0 tys. w gminie Ujszoły (śląskie).

Dla porównania, łącznie na **obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją** zlokalizowanych było 19,3 tys. miejscowości wiejskich (36,3% miejscowości wiejskich w kraju) o przeciętnej liczbie ludności wynoszącej 220 osób. Analogicznie, jak w przypadku powierzchni gmin zmarginalizowanych, największą miejscowość wiejskich położonych było na terenach 5 województw, tj.: mazowieckiego (3,2 tys.), lubelskiego (2,9 tys.), warmińsko-mazurskiego (2,4 tys.), podlaskiego (2,3 tys.) i zachodniopomorskiego (1,9 tys.). Miejscowości wiejskie o największej liczbie ludności na obszarach zmarginalizowanych odnotowano w gminie Ochotnica Dolna (małopolskie) – przeciętnie zamieszkałe były one przez 2,1 tys. osób. Najmniejsze miejscowości wiejskie położone były w gminie Krynki (podlaskie) – średnio liczyły one 22 osoby.

Co trzecia miejscowość wiejska (15,9 tys.) położona była na terenach województw **Polski Wschodniej**. Ich liczba wahała się od 1,7 tys. w województwie podkarpackim do 4,0 tys. w województwie lubelskim. Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej Polski Wschodniej wynosiła 484 osoby i wahała się od 301 osób w województwie podlaskim do 1,2 tys. osób w województwie podkarpackim.

Analiza **gęstości zaludnienia** wskazuje, że na 1 km² terenów wiejskich w 2024 r. przypadały 52 osoby, o 1 osobę mniej niż w 2019 r. (podczas gdy w miastach było to 936 osób na 1 km², tj. mniej o 104 osoby, a dla Polski ogółem odpowiednio – 119 osób, tj. o 4 mniej niż w 2019 r.).

W układzie terytorialnym, wskaźnik ten najwyższe wartości przyjął na obszarach wiejskich województw małopolskiego (133 osoby/km²) oraz śląskiego (123 osoby/km²), a najniższą w województwie podlaskim (23 osoby/km²). Z kolei w przypadku podregionów, na 1 km² najczęściej osób przypadało w podregionie tyskim województwa śląskiego (209 osób), a najmniej w podregionach: szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (17 osób), ełckim województwa warmińsko-mazurskiego (18 osób) i suwalskim województwa podlaskiego (19 osób). Rozkład wartości wskaźnika gęstości zaludnienia był zbliżony do rozkładu wartości wskaźnika przeciętnej wielkości miejscowości wiejskiej.

W 2024 r. średnia gęstość zaludnienia obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości (**DOW**) wyniosła 216 osób na km², obszarów aglomeracyjnych małej gęstości – 56 osób na km², pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 71 osób/km², a pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 25 osób/km².

Rozkład wartości wskaźnika na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wahał się od 120 osób/km² w gminie Miękinia (dolnośląskie) do 578 osób/km² w gminie Zielonki (małopolskie). Ponadto liczba ludności 500 osób na 1 km² przekroczyła w 8 gminach: Andrespol (łódzkie), Buczkowice (śląskie), Komorniki (wielkopolskie), Ksawerów (łódzkie), Lesznowola (mazowieckie), Michałowice (mazowieckie), Raszyn (mazowieckie) i Świątniki Górne (małopolskie).

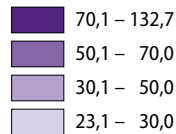
Gęstość zaludnienia gmin aglomeracyjnych małej gęstości wynosiła od 3 osób/km² w gminie Krynki (podlaskie) do 119 osób/km² w gminach Wisznia Mała (dolnośląskie) i Lubenia (podkarpackie). Dodatkowo gęstość zaludnienia 100 osób na km² przekroczyła w 26 jednostkach. Spośród 970 gmin pozaaglomeracyjnych dużej gęstości najwyższą gęstość zaludnienia wynoszącą 549 osób/km² odnotowano w gminie Jejkowice (śląskie). Wysokie wartości wskaźnika (od 523 osób na km² do 303 osób na km²) wystąpiły również w gminach położonych na terenach województwa śląskiego (Chybie, Gaszowice, Godów, Gorzyce, Marklowice, Miedźna, Ornontowice, Świerklaniec, Świerklany, Zebrzydowice), małopolskiego (Brzeszcze i Tarnów) i podkarpackiego (Krościenko Wyżne). Na 1 km² w gminach pozaaglomeracyjnych małej gęstości przypadało od 3 osób w gminie Nowe Warpno (zachodniopomorskie) do 40 osób w 15 gminach zlokalizowanych w województwach: dolnośląskim (Pielgrzymka, Szczytna, Twardogóra), lubelskim (Rejowiec), lubuskim (Kolsko), łódzkim (Bedlno, Zduny), mazowieckim (Mokobody), opolskim (Dobrodzień), podlaskim (Raczkki), pomorskim (Cewice), świętokrzyskim (Zawichost) i warmińsko-mazurskim (Elbląg, Ostróda, Szczytno).

Mapa 2. Gęstość zaludnienia^a obszarów wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 2. Population density^a of rural areas in 2024
As of 31 December

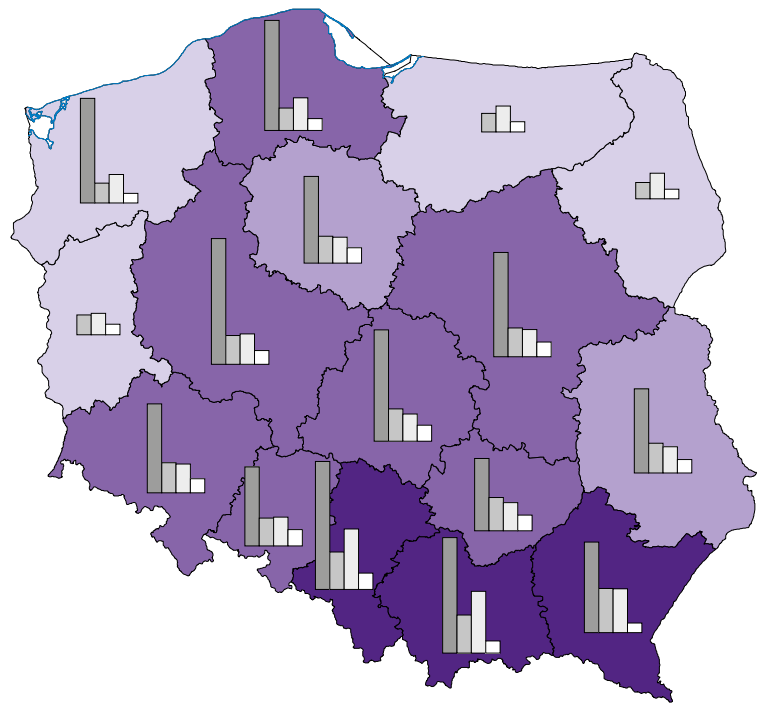
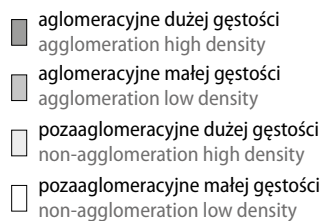
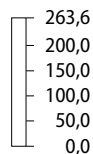
Ludność na km²
Population per km²

Polska Poland = 52,4

Według typów obszarów wiejskich
ludność na km²

By types of rural areas
population per km²

^a We wskaźniku uwzględniona jest całkowita powierzchnia jednostek, wliczając obszar morskich wód wewnętrznych.

^a The indicator takes into account the total area of the territorial units, including the area of internal waters.

W 2024 r. gęstość zaludnienia **gmin zagrożonych trwałą marginalizacją** była niższa od notowanej na obszarach wiejskich i wynosiła 37 osób na 1 km². Największą gęstość zaludnienia obserwowano w 8 z 12 gmin miejskich (od 1,4 tys. osób na km² w Rypinie do 255 osób na km² w Kowarach). Najniższe wartości (od 4 osób na km² do 9 osób na km²) dotyczyły gmin w podkarpackim (Lutowiska, Krempna), zachodniopomorskim (Nowe Warpno) i podlaskim (Dubicze Cerkiewne, Giby, Szudziałowo).

Średnia gęstość zaludnienia województw **Polski Wschodniej** była wyższa od średniej gęstości zaludnienia obszarów wiejskich i wynosiła 78 osób/km². Wahała się ona od 56 osób/km² w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim do 116 osób/km² w województwie podkarpackim.

Rozdział 2. Potencjał demograficzny

Chapter 2. Demographic potential

Punktem wyjścia do analizy uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest liczba ludności oraz jej zmiany w strukturze, przestrzeni i czasie. W ostatnich latach w Polsce obserwuje się istotne przemiany demograficzne, zwłaszcza spadek dzietności oraz wydłużanie się przeciętnego trwania życia. W rezultacie maleje przyrost naturalny, a społeczeństwo stopniowo się starzeje.

Rozpoznanie i zrozumienie cech demograficznych ma kluczowe znaczenie dla kształtowania właściwej polityki społecznej, a także dla prognozowania i planowania rozwoju gospodarczego. Dzięki takim analizom możliwe jest przewidywanie i ukierunkowywanie procesów rozwojowych, planowanie systemu kształcenia, budownictwa mieszkaniowego czy polityki gospodarczej. Umożliwia to również dostosowanie rynku pracy, systemu zabezpieczeń emerytalnych oraz opieki zdrowotnej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

2.1. Stan i zmiany liczby ludności

2.1. Size and changes of population

Zgodnie ze stanem z 31 grudnia 2024 r., na **obszarach wiejskich mieszkało** 15,2 mln osób. W porównaniu z 2019 r. liczba ludności wiejskiej spadła o 136,4 tys. osób. W miastach w analogicznym okresie odnotowano spadek liczby ludności o 757,1 tys. osób. Na zmiany liczby ludności w latach 2019–2024 największy wpływ miało pogłębienie się ujemnego przyrostu naturalnego oraz zmiany o charakterze administracyjnym.

Mimo spadku liczby ludności wiejskiej, jej udział w ogólnej liczbie ludności kraju wzrósł o 0,6 p. proc. i w 2024 r. wyniósł 40,6%. Wpływ na to miał głównie obserwowany w ostatnich latach w Polsce proces suburbanizacji, czyli przenoszenie się mieszkańców z miast na tereny podmiejskie. Łącznie, w latach 2019–2024, z miast na tereny wiejskie napłynęło 1,3 mln osób, podczas gdy ze wsi do miast wyemigrowało 1,0 mln osób. We wszystkich latach tego okresu napływ ludności na wieś przewyższał odpływ ludności z tych terenów.

W populacji poszczególnych województw udział mieszkańców wsi był bardzo zróżnicowany. Rozpiętość tego wskaźnika wynosiła 34,7 p. proc. Najwyższe wartości, przekraczające 50%, przyjął on w województwach południowo-wschodniej Polski, tj.: podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim i małopolskim. Najniższym udziałem ludności obszarów wiejskich charakteryzowało się najbardziej zurbanizowane województwo w kraju, tj. województwo śląskie (24,3%).

Jeszcze większe zróżnicowanie odsetka ludności zamieszkującej tereny wiejskie odnotowano w układzie podregionów, gdzie rozpiętość tego wskaźnika wyniosła 65,4 p. proc. Najwyższe wartości, tj. przekraczające 70%, odnotowano w podregionach: krakowskim i nowotarskim województwa małopolskiego, sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego, a najniższy w podregionach sosnowieckim (12,6%) i gliwickim (12,7%) województwa śląskiego.

Wzrost liczby ludności obszarów wiejskich w porównaniu z 2019 r. odnotowano w 5 województwach, tj.: pomorskim (o 4,5%), dolnośląskim (o 3,0%), wielkopolskim (o 1,9%), małopolskim (o 1,3%) i mazowieckim (o 0,6%). W pozostałych województwach miał miejsce spadek liczby ludności, a największy w województwie świętokrzyskim (o 5,7%).

Śród podregionów, wzrost liczby ludności w odniesieniu do 2019 r. miał miejsce w 14 podregionach. Na tym tle wyróżniały się podregiony: warszawski zachodni województwa mazowieckiego (wzrost o 17,5%), poznański województwa wielkopolskiego (o 14,7%), gdański województwa pomorskiego (o 12,4%) oraz wrocławski województwa dolnośląskiego (o 11,3%). W pozostałych podregionach spadek liczby ludności wahał się od 0,1% w podregionie nowosądeckim województwa małopolskiego do 9,2% w podregionie piłskim województwa wielkopolskiego.

Mapa 3. Ludności obszarów wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 3. Rural population in 2024

As of 31 December

W ludności ogółem

In total population

50,1 – 59,0%

45,1 – 50,0

40,1 – 45,0

35,1 – 40,0

24,3 – 35,0

Polska Poland = 40,6%

Zmiana w porównaniu z 2019 r.

Changes in relation to 2019

4,5 p. proc. percentage point

3,0

1,5

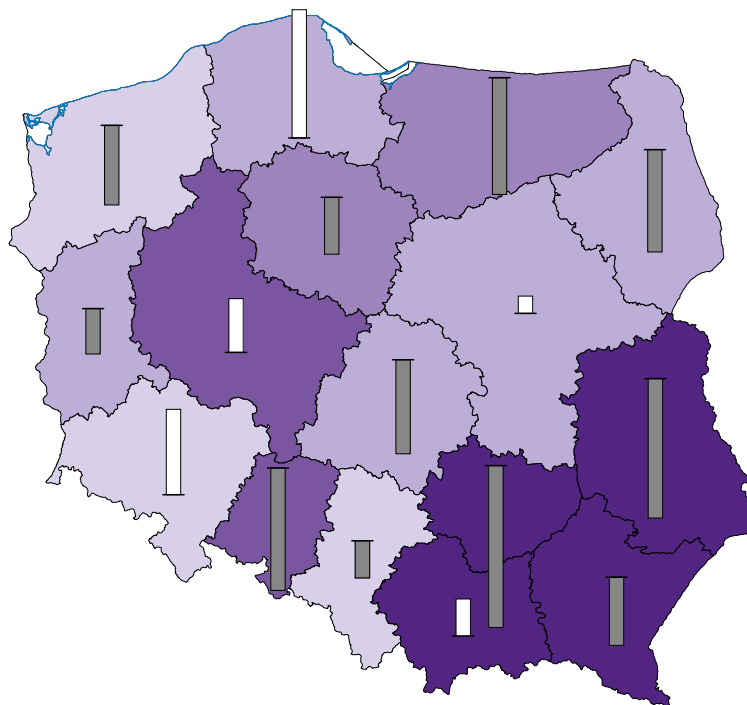
0,0

-1,5

-3,0

-4,0

-5,7

Zgodnie z **DOW**, w strukturze ludności Polski, w 2024 r. najwięcej ludności mieszkało na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (19,9%), następnie na terenach pozaaglomeracyjnych małej gęstości (9,2%), aglomeracyjnych dużej gęstości (6,3%) i aglomeracyjnych małej gęstości (5,1%). Pozostałe 59,5% stanowiła ludność mieszkająca w miastach.

W układzie terytorialnym, udział ludności obszarów wiejskich według poszczególnych typów DOW był znacznie zróżnicowany. Największy odsetek osób na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości mieszkał w województwie małopolskim (12,3%). Średnią dla kraju (wynoszącą dla tych terenów 6,3%) przekroczyło także 5 innych województw – mazowieckie (10,5%), wielkopolskie (7,9%), świętokrzyskie (7,7%), pomorskie (6,8%) i podkarpackie (6,6%). Udział osób mieszkających na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości stanowił od 1,4% w województwie wielkopolskim do 10,7% w województwie podlaskim. Duża rozpiętość wartości tego wskaźnika wystąpiła na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości, gdzie różnica pomiędzy najwyższym a najniższym odsetkiem wyniosła 41,6 p. proc. i wahała się od 2,0% w województwie podlaskim do 43,6% w województwie podkarpackim. Wartość powyżej 30,0% osiągnął on również w województwach małopolskim i świętokrzyskim. W 4 województwach udział osób zamieszkujących te obszary nie przekroczył 5,0%, tj. w: lubuskim, podlaskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. Największym udziałem ludności zamieszkującej tereny pozaaglomeracyjne małej gęstości charakteryzowało się województwo warmińsko-mazurskie, gdzie 31,9% ludności mieszkało na tych obszarach. Powyżej 20,0% odsetkiem wyróżniały się także województwa: lubuskie, podlaskie i zachodniopomorskie. Poniżej 1,0% osób zamieszkiwało te tereny w województwie małopolskim i śląskim.

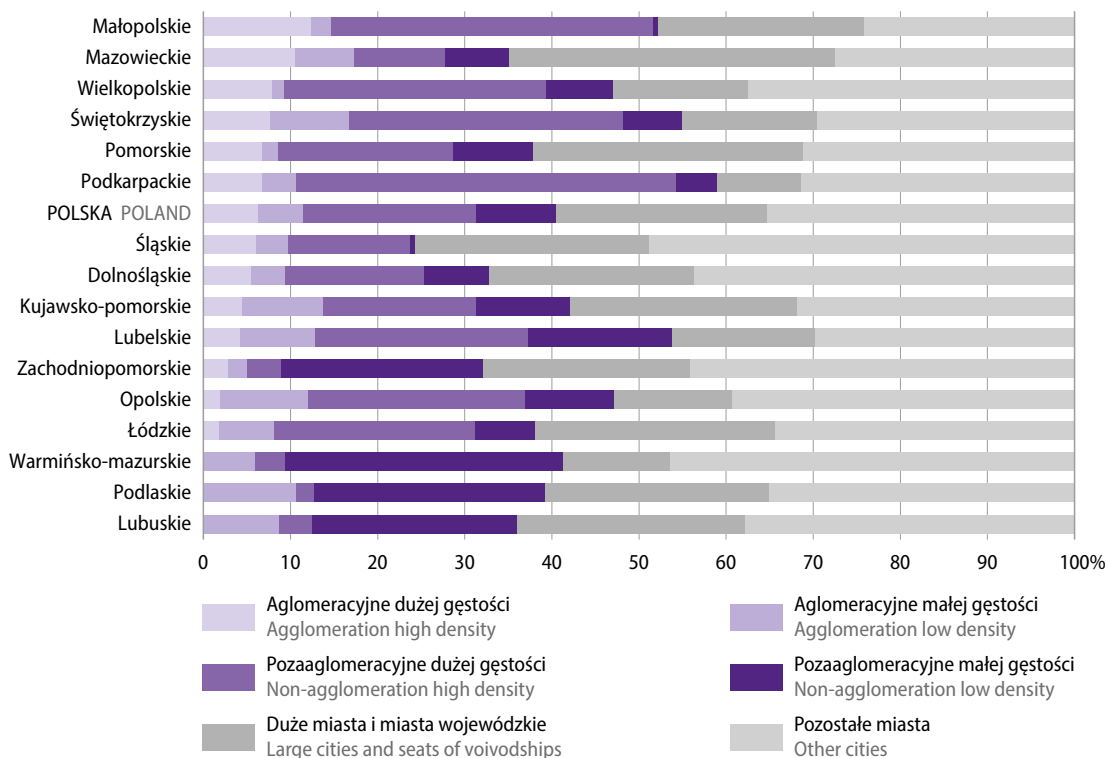
Gminą o najmniejszej liczbie ludności zaliczaną do DOW była gmina pozaaglomeracyjna małej gęstości – Czarna Woda (kujawsko-pomorskie). W gminie tej mieszkało 359 osób. Najwięcej osób mieszkało w gminie aglomeracyjnej dużej gęstości – Piaseczno (mazowieckie) – 46,3 tys.

Wykres 1. Ludność według delimitacji obszarów wiejskich i wielkości miast w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Population by delimitation of rural areas and city size in 2024

As of 31 December

Dla porównania, w 2024 r. liczba ludności w 755 **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** wyniosła 4,2 mln osób, co stanowiło 11,3% ludności Polski. Największym udziałem ludności zamieszkałej w gminach zmarginalizowanych charakteryzowały się województwa Polski wschodniej i północnej, tj.: lubelskie (34,1% ogółu ludności w województwie), warmińsko-mazurskie (27,1%), podlaskie (24,5%), zachodniopomorskie (23,2%) i podkarpackie (21,0%). Wartość powyżej średniej dla Polski odnotowano także w województwach świętokrzyskim (18,3%) i kujawsko-pomorskim (15,0%). Najmniejszym takim udziałem charakteryzowało się województwo śląskie (0,5%). Największe pod względem liczby ludności gminy zagrożone trwałą marginalizacją to 2 gminy województwa małopolskiego – gmina Grybów i gmina Czarny Dunajec (odpowiednio 25,3 tys. i 22,1 tys. mieszkańców) oraz 1 gmina województwa dolnośląskiego – Nowa Ruda (20,1 tys.). Gminą o najmniejszej liczbie ludności była gmina Dubicze Cerkiewne (podlaskie) – 1,3 tys. osób.

W 2024 r. w województwach **Polski Wschodniej** mieszkało 7,7 mln osób, a więc 20,5% populacji kraju. W stosunku do 2019 r. liczba ludności zamieszkującej te tereny spadła o 371,2 tys. osób (o 4,6%). Wielkość populacji województw zaliczanych do tego obszaru wahała się od 1,1 mln w województwie podlaskim do 2,1 mln w województwie podkarpackim. We wszystkich województwach Polski Wschodniej, w porównaniu z 2019 r., odnotowano spadek liczby ludności wynoszący od 3,0% w województwie podkarpackim do 6,2% w województwie świętokrzyskim.

Na 100 mężczyzn mieszkających w 2024 r. na **obszarach wiejskich** przypadało 101 kobiet, tyle samo co w 2019 r. W miastach wskaźnik ten był znacznie wyższy i w 2024 wyniósł 112 wobec 111 w 2019 r. (w Polsce w obu latach – 107). W podziale terytorialnym obszarów wiejskich **współczynnik feminizacji** najwyższe wartości przyjął w województwach śląskim (103) i opolskim (102), a najniższe w województwach: warmińsko-mazurskim (97), podlaskim i zachodniopomorskim (po 98). Z kolei wśród podregionów najwyższe wartości odnotowano w podregionach: warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego (105),

łódzkim województwa łódzkiego, opolskim województwa opolskiego oraz gliwickim, rybnickim i sosnowieckim województwa śląskiego (po 104), a najniższe w podregionach: suwalskim województwa podlaskiego, ełckim i elbląskim województwa warmińsko-mazurskiego oraz szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (po 96).

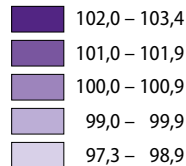
Mapa 4. Współczynnik feminizacji na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 4. Sex ratio in rural areas in 2024

As of 31 December

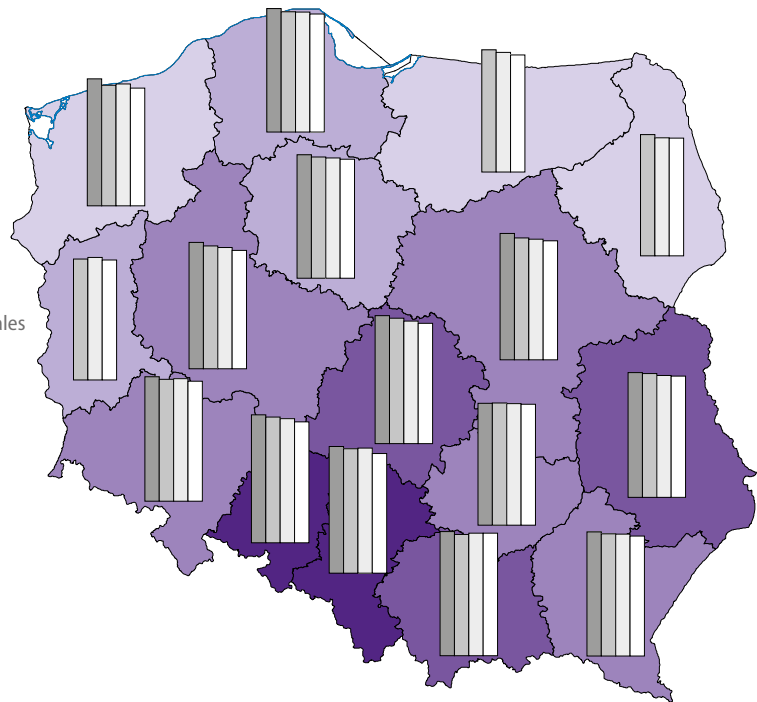
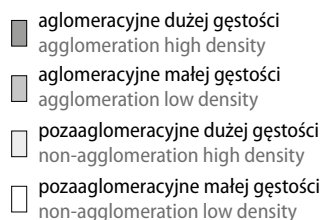
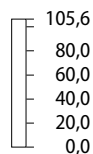
Kobiety na 100 mężczyzn
Females per 100 males

Polska Poland = 100,6

Według typów obszarów wiejskich
kobiety na 100 mężczyzn

By types of rural areas females per 100 males

Na **obszarach wiejskich aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych**, w 2024 r. najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypadło na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 103, najmniej na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 98. Spośród województw wskaźnik feminizacji najwyższe wartości przyjął na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości województwa łódzkiego i opolskiego – 106, a najniższe na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości województw: podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego – po 97. W układzie gminnym wartość powyżej 100 przyjął on w 973 gminach, a najwyższe w gminach: Mielnik (podlaskie) – 114, Międzyzdroje (zachodniopomorskie) i Ustronie Morskie (zachodniopomorskie) – po 113, Gorzków (lubelskie) i Jastarnia (pomorskie) – po 111.

Udział kobiet w populacji zamieszkałej w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** w 2024 r. wyniósł 50,1%, co przełożyło się na wartość współczynnika feminizacji, który ukształtował się na poziomie 100. Średnią dla Polski przekroczył on w 8 województwach – dolnośląskim (105), lubuskim i śląskim (po 103), łódzkim i opolskim (po 102) oraz lubelskim, podkarpackim i zachodniopomorskim (po 101). Najmniejszą wartość przyjął on w województwach: mazowieckim, podlaskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim (po 99).

W układzie gminnym, populacja kobiet przewyższała populację mężczyzn w 328 gminach, a najwięcej w gminie Duszniki-Zdrój (dolnośląskie), gdzie na 100 mężczyzn przypadło 115 kobiet. Pod tym względem wyróżniały się również następujące gminy: Mielnik (podlaskie) – 114, Świeradów-Zdrój (dolnośląskie), Hajnówka (podlaskie) i Zawidów (dolnośląskie) – po 113, Kowary (dolnośląskie) – 112, Darłowo (zachodniopomorskie),

Gorzków (lubelskie), Górowo Iławeckie (warmińsko-mazurskie) i Rypin (kujawsko-pomorskie) – po 111. Najmniej kobiet na 100 mężczyzn przypadło w gminie Łanięta (łódzkie) – 88.

Wskaźnik feminizacji województw **Polski Wschodniej** w 2024 r. wynosił 105 i kształtował się od 104 w województwie podkarpackim do 107 w województwie lubelskim.

Relacja przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności klasyfikuje daną jednostkę terytorialną do określonego typu rozwoju demograficznego. **Typologia Webba**, w zależności od relacji między tymi współczynnikami, wyróżnia 8 typów jednostek (obszarów).

Typologia Webba

Typy rozwojowe (aktywne) – przyrost liczby ludności:

- A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- D – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny.

Typy regresywne (nieaktywne) – spadek liczby ludności:

- E – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- F – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- G – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałe są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy przejściowe: AB, BC, CD, DE, EF, FG, GH, HA.

Pierwsze cztery typy obszarów – A, B, C, D – oznaczają jednostki administracyjne aktywne demograficznie, w których notowany jest wzrost liczby ludności. Kolejne cztery – E, F, G, H – to obszary nieaktywne demograficznie ze spadkiem liczby ludności, wyludniające się. W najkorzystniejszej sytuacji demograficznej znajdują się jednostki zaliczane do klas B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się jednostki F i G, dla których wartości obu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne.

Tablica 2. Typy rozwoju ludnościowego według metodologii Webba

Table 2. Demographic typology by Webb's methodology

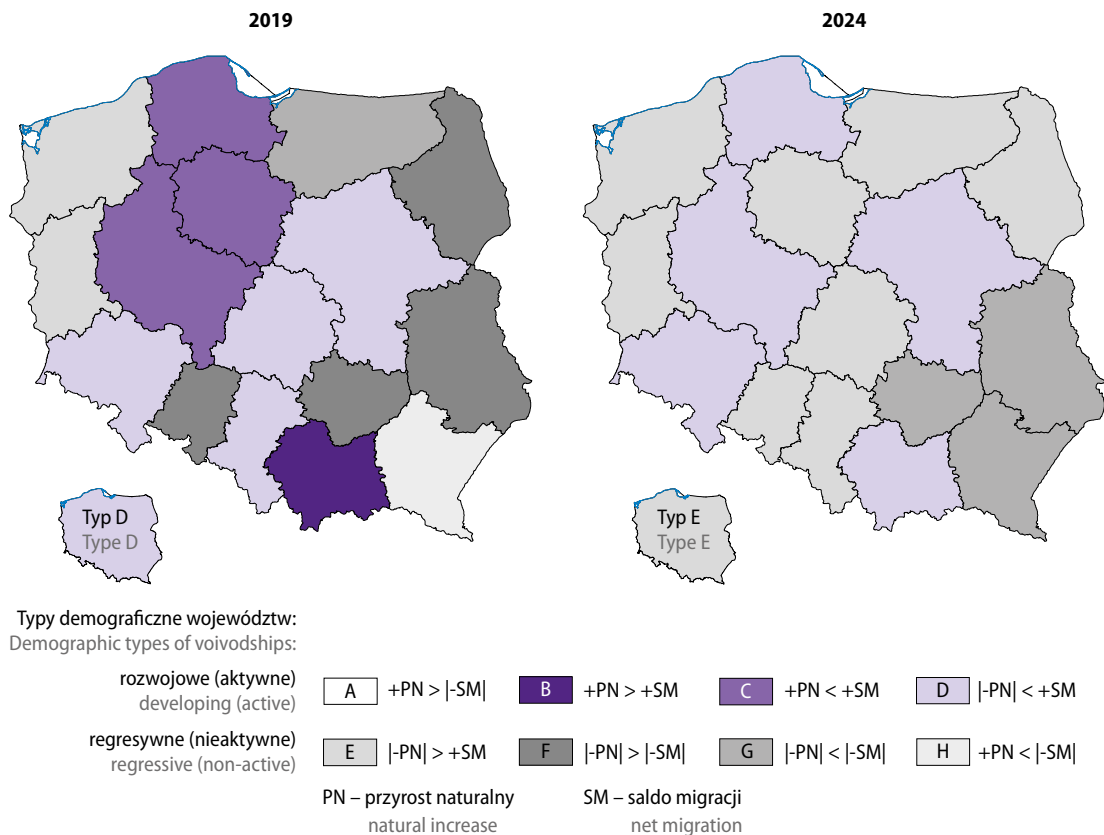
Lata Years	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Polska Poland	A	A	H	G	G	F	E	D	E	E	E	E	E	E	E
Obszary wiejskie Rural areas	C	C	C	C	C	D	C	C	C	D	D	E	D	D	E

Obszary wiejskie w Polsce, w latach 2010–2014 oraz 2016–2018 należały do typu C, gdzie wzrost liczby ludności obszarów wiejskich był spowodowany występującym równolegle dodatnim przyrostem naturalnym i dodatnim saldem migracji, przy czym saldo migracji było wyższe od przyrostu naturalnego. W 2015 r. i w latach 2019–2020 oraz 2022–2023 obszary wiejskie zaliczono do typu D, notowano więc na nich dodatnie

saldo migracji z nadwyżką rekompensujące ujemny przyrost naturalny. W 2024 r. obszary wiejskie, identycznie jak Polska, zostały zaklasyfikowane jako obszar wyludniający się, nieaktywny demograficznie (typ E), w którym ujemny przyrost naturalny nie był rekompensowany przez dodatnie saldo migracji.

W 2024 r. obszary wiejskie żadnego z województw nie zostały zaliczone do typów A–C, 5 województw zaliczono do typu D (dolnośląskie, małopolskie, mazowieckie, pomorskie i wielkopolskie), 8 województw do typu E (kujawsko-pomorskie, lubuskie, łódzkie, opolskie, podlaskie, śląskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie), a 3 województwa do typu F (lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie). W porównaniu z 2019 r. sytuacja demograficzna terenów wiejskich 5 województw nie uległa zmianie (dolnośląskie, lubelskie, mazowieckie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie). W okresie tym w 3 województwach wystąpiła jej poprawa, tj.: w podkarpackim (z H do F), podlaskim (z F do E) i warmińsko-mazurskim (z G do E). W pozostałych województwach obserwowane były niekorzystne zmiany sytuacji demograficznej obszarów wiejskich.

Mapa 5. Typy rozwoju ludnościowego obszarów wiejskich według metodologii Webba
Map 5. Demographic typology of rural areas by Webb's methodology

Zjawisko starzenia się ludności jest procesem demograficznym obserwowanym w większości krajów. Tendencja ta widoczna jest również w Polsce. Na tempo starzenia się społeczeństwa wpływ mają takie zjawiska jak: niski przyrost naturalny, spadek współczynnika dzietności, późniejsze macierzyństwo oraz poprawa jakości życia i postęp cywilizacyjny prowadzące do wydłużenia się trwania życia. Do oceny stopnia starzenia się populacji stosuje się przede wszystkim wskaźniki oparte na porównaniu liczebności podstawowych grup wiekowych.

Współczynnik starości demograficznej określający relację liczby osób w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności, w 2024 r. **na wsi** wyniósł 17,7%, czyli w czasie 5 lat wzrósł o 2,2 p. proc. W miastach zaobserwowano większy wzrost (o 2,7 p. proc.) do 22,6% (w Polsce 20,6% – wzrost o 2,5 p. proc.).

Najwyższym udziałem osób w wieku 65 lat i starszych w całej populacji charakteryzowało się województwo świętokrzyskie (20,6%), a najniższym i jednocześnie najbardziej korzystnym województwo pomorskie (14,5%). W układzie podregionów najwyższym udziałem wyróżnił się podregion sosnowiecki województwa śląskiego (22,3%), a najniższym podregion gdański województwa pomorskiego (13,0%).

Tablica 3. Starość demograficzna w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 3. Demographic old age in 2024

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Współczynnik Ratio		Wskaźnik wsparcia osób najstarszych Parent support ratio	Indeks starości Ageing ratio
	starości demograficznej w % old age in %	obciążenia demograficznego osobami starszymi elderly dependency		
TERYT				
Polska Poland	20,6	31,8	12,0	140,7
Obszary wiejskie Rural areas	17,7	26,8	9,8	109,3
Miasta Urban areas	22,6	35,4	13,6	166,2
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation				
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	20,2	30,9	11,6	139,9
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas				
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	15,1	22,7	7,7	81,3
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	18,0	27,2	9,6	111,9
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	17,7	26,7	10,0	109,5
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	19,4	29,5	10,6	131,3
Polska Wschodnia Eastern Poland				
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	20,9	32,3	12,2	147,0

Na obszarach wiejskich DOW, w 2024 r. najwyższe wartości współczynnik starości demograficznej przyjął na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości, gdzie wynosił 19,4%, na kolejnych miejscach znalazły się obszary aglomeracyjne małej gęstości – 18,0%, pozaaglomeracyjne dużej gęstości – 17,7% i aglomeracyjne dużej gęstości – 15,1%.

W 2024 r. wskaźnik starości demograficznej na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości najniższe wartości przyjął w województwie pomorskim (odpowiednio 11,6% i 14,1%), na obszarach

aglomeracyjnych małej gęstości w województwie warmińsko-mazurskim (15,0%), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie wielkopolskim (17,1%). Z kolei najwyższe wartości dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości osiągnął on w województwie śląskim (18,9%), obszarów aglomeracyjnych małej gęstości w województwie małopolskim (20,0%), obszarów pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości w województwie świętokrzyskim (odpowiednio 21,7% i 23,7%).

W 1372 gminach zaliczanych do obszarów aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych wartość współczynnika starości demograficznej przekroczyła średnią wartość dla tych obszarów. Udział osób w wieku 65 lat i więcej, 30,0% i więcej przekroczył w 8 gminach, wszystkie zlokalizowane były na terenie województwa podlaskiego, tj.: Czeremcha, Czyże, Dubicze Cerkiewne, Kleszczce, Krynki, Mielnik, Narewka i Orla – z wyjątkiem gminy Krynki (obszar aglomeracyjny małej gęstości) wszystkie zaliczane były do obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Najmniejszym udziałem osób w wieku 65 lat i więcej spośród wszystkich obszarów aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych wyróżniały się 3 gminy województwa wielkopolskiego – Kleszczewo i Kórnik (po 9,6%) oraz Swarzędz (9,9%).

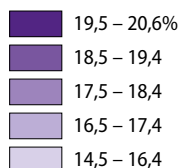
Mapa 6. Współczynnik starości demograficznej na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 6. Old age ratio in rural areas in 2024

As of 31 December

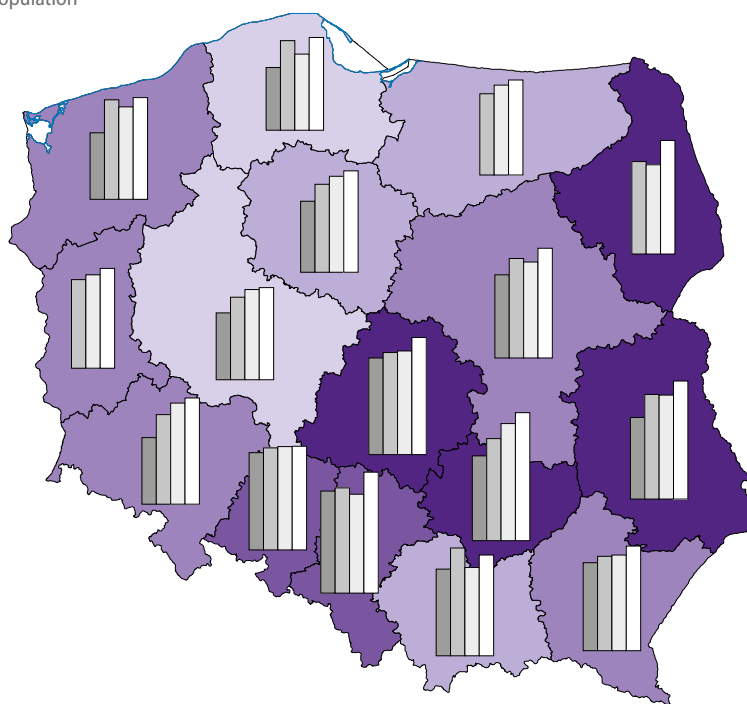
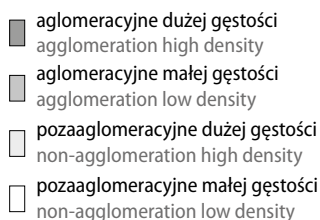
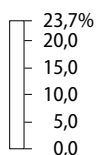
Osoby w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem
Persons aged 65 years and more in total population

Polska Poland = 17,7%

Według typów obszarów wiejskich
osoby w wieku 65 lat i więcej
w ludności ogółem

By types of rural areas
persons aged 65 years and more
in total population

Łączna liczba ludności w wieku 65 lat i więcej w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** wynosiła 857,8 tys., co stanowiło 11,1% ludności w tym w wieku w Polsce. Z kolei udział tej grupy osób w ogólnej liczbie ludności zamieszkałej w gminach zmarginalizowanych wynosił 20,2%. W województwach wahał się on od 15,7% w małopolskim do 23,5% w dolnośląskim. Spośród 755 gmin zmarginalizowanych, wartość współczynnika starości demograficznej średnią dla tych terenów przekroczyła w 397 gminach. Na tym tle wyróżniały się 4 gminy województwa podlaskiego: Dubicze Cerkiewne (36,4%), Orla (34,9%), Czyże (34,0%)

i Kleszczele (33,0%). Najmniejsze wartości przyjął on w 2 gminach województwa małopolskiego – Łabowa (12,5%) i Podegrodzie (12,7%) oraz w gminie Lelis województwa mazowieckiego (13,2%).

W 2024 r., w województwach **Polski Wschodniej**, udział ludności w wieku 65 lat i więcej wyniósł 20,9% i był o 3,0 p. proc. większy niż w 2019 r. Najmniejszą wartość współczynnik starości demograficznej przyjął w województwie podkarpackim (19,6%), a największą w województwie świętokrzyskim (23,2%). We wszystkich 5 województwach odnotowano wzrost jego wartości, a największy miał miejsce w województwie warmińsko-mazurskim (o 3,8 p. proc.).

Relację między liczebnościami pokolenia osób najstarszych i najmłodszych opisuje **indeks starości**, który wyraża liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadających na 100 osób w wieku 0–14 lat (liczbę dziadków na 100 wnuczków). Wskaźnik ten wynoszący na wsi 109,3 był korzystniejszy niż w miastach – 166,2 (w Polsce – 140,7). Należy jednak podkreślić, że od 2019 r. wartość indeksu starości znacznie wzrosła, na wsi o 15,3, a w miastach o 30,2 (w Polsce o 22,7).

W układzie terytorialnym, najbardziej korzystnym indeksem starości (poniżej 100,0), gdzie liczba dziadków nie przewyższyła liczby wnuków, charakteryzowały się 3 województwa: pomorskie (77,1), wielkopolskie (90,9) i małopolskie (96,5), a najmniej korzystnym województwo świętokrzyskie (145,9). W ujęciu podregionów najniższym indeksem starości odznaczył się podregion gdański województwa pomorskiego (63,7), a najwyższym podregion sandomiersko-jędrzejowski województwa świętokrzyskiego (163,1).

Kolejnym miernikiem procesu demograficznego starzenia się społeczeństwa jest **współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi**. Współczynnik ten określa relację między populacją ludności w wieku 65 lat i więcej a liczbą osób w wieku 15–64 lata. W 2024 r. **na wsi** wyniósł on 26,8 (w miastach – 35,4, w Polsce – 31,8) i od 2019 r. wzrósł o 4,1 (w miastach o 5,1, w Polsce o 4,6).

W układzie województw wartość wskaźnika kształtowała się w granicach od 21,8 w województwie pomorskim do 31,6 w województwie świętokrzyskim, a w układzie podregionów od 19,5 w podregionie gdańskim województwa pomorskiego do 34,8 w podregionie sosnowieckim województwa śląskiego.

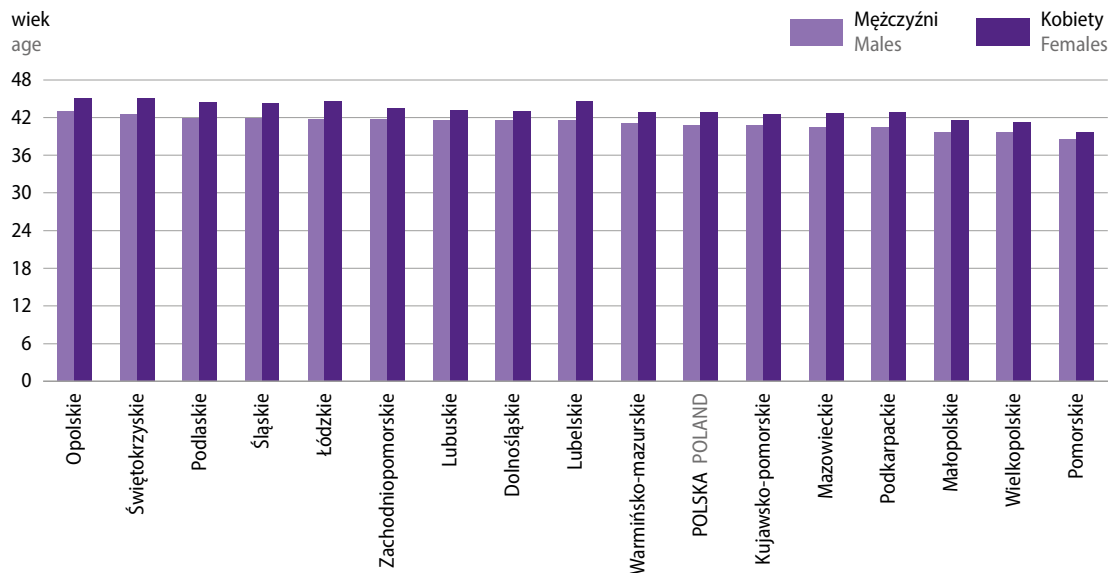
W celu zobrazowania relacji między liczebnościami populacji osób najstarszych (85 lat i więcej) oraz osób w wieku 50–64 lata, posłużono się **wskaźnikiem wsparcia osób najstarszych**. Z uwagi na zwiększający się odsetek osób najstarszych w populacji, to istotny wskaźnik, który mówi o ewentualnej możliwości wsparcia starszej części populacji przez ich dzieci, na które z reguły spada obowiązek opieki nad bliskimi. W 2024 r. na terenach wiejskich wskaźnik ten wyniósł 9,8, czyli o 0,3 mniej niż w 2019 r. (w miastach – 13,6, więcej o 2,1, w Polsce – 12,0, więcej o 1,1).

Wartość wskaźnika miała dużą rozpiętość terytorialną, od 6,9 w województwie pomorskim do 13,9 w województwie podlaskim. Wśród podregionów najkorzystniejszym wskaźnikiem wyróżnił się podregion poznański województwa wielkopolskiego (6,3), a najbardziej niekorzystnym podregion łomżyński województwa podlaskiego (15,8).

Ważnym miernikiem oceny sytuacji demograficznej ludności jest **mediana wieku** (wiek środkowy), wyznacza ona granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła. Mediana wieku mężczyzn mieszkających na wsi w 2024 r. wynosiła 40,8 lat i w porównaniu z 2019 r. była wyższa o 2,3 lata. Mężczyźni mieszkający na wsi byli średnio o 1,6 roku młodsi od mężczyzn z miast. Także mieszkanki wsi były młodsze od mieszkanek miast. Mediana wieku kobiet mieszkających na wsi w 2024 r. wyniosła 42,8 lat, podczas gdy kobiet mieszkających w miastach 46,2 lat. Podobnie jak w przypadku mężczyzn, średni wiek mieszkanek wsi również wzrósł w stosunku do 2019 r. (o 2,2 lata).

W układzie terytorialnym, najniższą medianą wieku, zarówno mężczyzn jak i kobiet, odznaczało się województwo pomorskie (38,5 mężczyźni i 39,6 kobiety), natomiast najwyższą województwo opolskie (43,0 mężczyźni i 45,1 kobiety). W ujęciu podregionów, rozpiętość mediany wieku mężczyzn wynosiła 7,2 lat, kobiet była jeszcze większa i wyniosła 9,0 lat.

Wykres 2. Mediana wieku (wiek środkowy) ludności obszarów wiejskich według płci w 2024 r.
 Chart 2. Median age of rural population by sex in 2024

2.2. Struktura ludności według cech demograficznych

2.2. Population structure by demographic characteristics

Wielu ważnych informacji o stanie i kondycji populacji dostarcza **struktura ludności według wieku i płci**. W 2024 r. na wsi i w miastach dominowały osoby w wieku 65 lat i więcej. Ich odsetek wyniósł 17,7% na wsi (22,6% w miastach, 20,6% w Polsce). Następnym pod względem liczebności był przedział osób w wieku 35–44 lata. Odsetek tej subpopulacji wyniósł 15,8% (16,5% w miastach, 16,2% w Polsce). Na kolejnym miejscu znalazła się populacja osób w wieku 45–54 lata (14,8% na wsi, w miastach i w Polsce po 14,7%), 55–64 lata (12,2% na wsi, 11,5% w miastach, 11,8% w Polsce), 5–14 lat (11,9% na wsi, 9,7% w miastach, 10,6% w Polsce), 25–34 lata (11,9% na wsi, w miastach i w Polsce po 12,0%) i osób w wieku 15–24 lata (11,4% na wsi, 9,1% w miastach, 10,0% w Polsce). W porównaniu z 2019 r. na obszarach wiejskich zwiększył się udział osób w wieku 5–14 lat, 35–44 lata, 45–54 lata oraz 65 lat i więcej. Udział pozostałych grup wieku zmniejszył się, a najbardziej w grupie 25–34 lata.

Zarówno w 2024 r. jak i 5 lat wcześniej wśród mieszkańców obszarów wiejskich mężczyźni przeważali we wszystkich grupach wieku od 0 do 64 lat. W obu latach kobiety dominowały jedynie w grupie wieku 65 lat i więcej. Z kolei w miastach w 2024 r. przewaga kobiet zaznaczyła się w grupie wieku 25–34 lata oraz w grupach wieku powyżej 45 lat, a w 2019 r. w grupach wieku powyżej 45 lat.

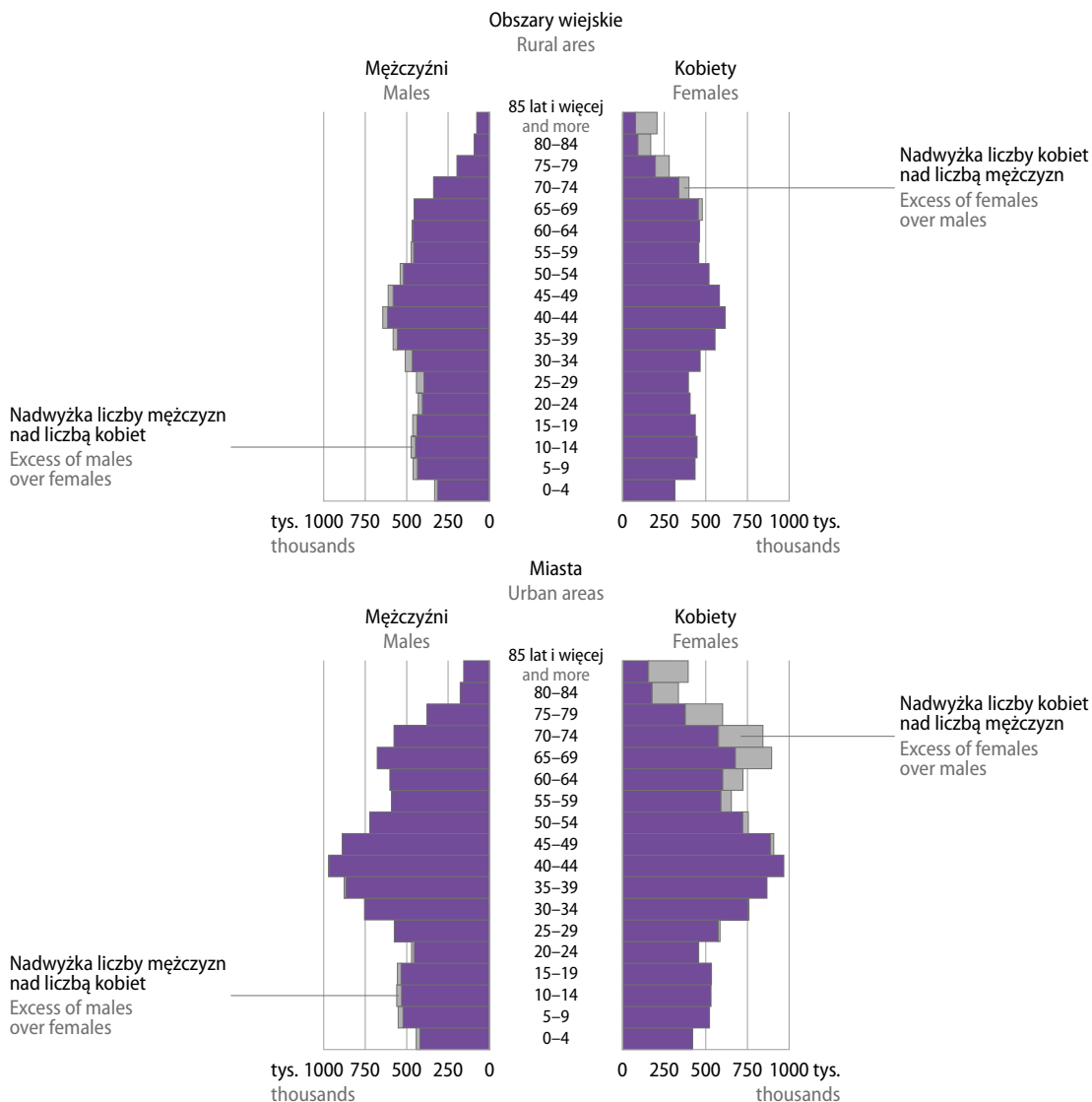
W większości województw, w 2024 r. w strukturze ludności wiejskiej przeważały osoby w wieku 65 lat i więcej. Ich odsetek wahał się od 14,5% w województwie pomorskim do 20,6% w województwie świętokrzyskim. Na kolejnym miejscu znalazła się ludność w wieku 35–44 lata, której udział kształtował się od 14,7% w województwie podlaskim do 17,0% w województwie dolnośląskim. Wyjątek stanowiły tutaj województwa pomorskie i wielkopolskie, gdzie odnotowano odwrotną tendencję, najliczniejszą grupę w strukturze ludności wiejskiej stanowiły osoby w wieku 35–44 lata, a na kolejnym miejscu znalazły się osoby w wieku 65 lat i więcej. Także w większości podregionów, największy udział w populacji posiadały osoby w wieku 65 lat i więcej, następną pod względem liczebności grupą były osoby w wieku 35–44 lata. W 9 podregionach miała miejsce odwrotna sytuacja, tj. w podregionach: wrocławskim województwa dolnośląskiego, bydgosko-toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego, nowosądeckim województwa małopolskiego, warszawskim wschodnim i zachodnim województwa mazowieckiego, gdańskim i starogardzkim województwa pomorskiego, tyskim województwa śląskiego oraz poznańskim województwa wielkopolskiego.

Wykres 3. Ludność według grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3. Population by age groups, sex and place of residence in 2024

As of 31 December

Przedstawienie obrazu ludności nie tylko w ujęciu demograficznym, ale i ekonomicznym, wymaga przeprowadzenia analizy **populacji według ekonomicznych grup wieku**.

Przez ludność w WIEKU PRODUKCYJNYM rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat.

Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku MOBILNYM, tj. w wieku 18–44 lata i NIEMOBILNYM, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat.

Przez ludność w WIEKU NIEPRODUKCYJNYM rozumie się ludność w WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, tj. do 17 lat oraz w WIEKU POPRODUKCYJNYM, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

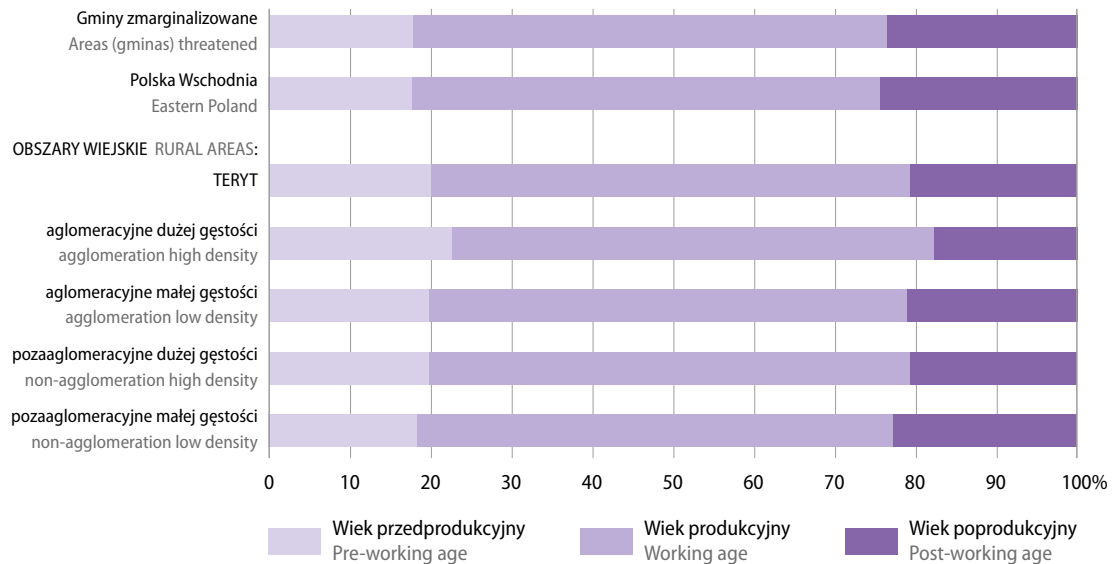
W 2024 r. co piąty mieszkaniec **obszarów wiejskich** był w wieku przedprodukcyjnym (w miastach – 16,7%, w Polsce – 18,0%). W porównaniu z 2019 r. udział ludności w tym wieku zwiększył się o 0,4 p. proc. (w miastach zmalał o 0,5 p. proc., w Polsce o 0,1 p. proc.). Największy odsetek stanowiła populacja osób w wieku produkcyjnym, której udział na wsi wyniósł 59,4%, a w miastach – 57,5% (w Polsce – 58,2%). Należy jednak zaznaczyć, że w porównaniu z 2019 r. odsetek tych osób zmalał na wsi o 2,4 p. proc., a w miastach o 1,3 p. proc. (w Polsce o 1,7 p. proc.). W konsekwencji opisanych zmian udział osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 2,0 p. proc. na terenach wiejskich (w miastach o 1,8 p. proc., w Polsce o 1,9 p. proc.) i w 2024 r. wyniósł 20,7% (w miastach – 25,8%, w Polsce – 23,8%).

Wykres 4. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku i miejsca zamieszkania w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 4. Structure of population by economic age groups and place of residence in 2024

As of 31 December

W ujęciu regionalnym, największym odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym w 2024 r. charakteryzowały się obszary wiejskie województwa pomorskiego (23,0%) oraz zlokalizowanego na jego terenie podregionu gdańskiego (24,6%). Na tle kraju wysokim odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym wyróżniały się także podregiony poznański województwa wielkopolskiego (23,7%) oraz nowosądecki województwa małopolskiego (23,0%). Najmniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w województwie opolskim (17,3%) oraz w podregionach chełmsko-zamojskim województwa lubelskiego (16,7%) i sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego (16,9%). Z kolei największym udziałem osób w wieku produkcyjnym odznaczyło się województwo warmińsko-mazurskie (60,7%) oraz jego podregiony olsztyński i ełcki (po 61,0%). Najniższy odsetek omawianej populacji odnotowano w województwie łódzkim (58,4%) i w podregionach siedleckim województwa mazowieckiego (57,3%) oraz sosnowieckim województwa śląskiego (57,4%). Udział osób w wieku poprodukcyjnym kształtował się w granicach od 17,3% w województwie pomorskim i 15,6% w jego podregionie gdańskim do 23,8% w województwie świętokrzyskim i 25,5% w podregionie sosnowieckim województwa śląskiego.

Zgodnie z DOW, największy udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym wystąpił na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości (odpowiednio 22,5% i 59,7%), a w wieku poprodukcyjnym na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości (22,7%).

W układzie województw, udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wahał się od 16,3% na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie świętokrzyskim do 25,3% na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości w województwie pomorskim. Największy odsetek osób w wieku produkcyjnym na obszarach

aglomeracyjnych dużej gęstości wystąpił w województwie zachodniopomorskim (62,5%), a na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie warmińsko-mazurskim (61,4%). Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości udział ten był najwyższy w województwie zachodniopomorskim (60,5%), a na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim (po 60,7%). Najmniejszy udział osób w wieku produkcyjnym na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości odnotowano w województwie śląskim (58,2%). Województwo mazowieckie odznaczało się najmniejszym udziałem osób w wieku produkcyjnym na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (58,1%). Ludność w wieku produkcyjnym najmniejszy odsetek na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości stanowiła w województwie świętokrzyskim (58,3% i 56,6%). Populacja osób w wieku poprodukcyjnym na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości największy udział posiadała w województwie śląskim (22,2%), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie małopolskim (23,0%), a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości w województwie świętokrzyskim (odpowiednio 24,9% i 27,1%). Najmniejszy jej udział na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości odnotowano w województwie pomorskim (odpowiednio 13,9% i 16,9%), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie warmińsko-mazurskim (17,9%), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie wielkopolskim (20,1%).

Mapa 7. Ludność w wieku produkcyjnym na obszarach wiejskich w 2024 r.

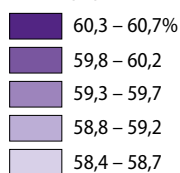
Stan w dniu 31 grudnia

Map 7. Population at working age in rural areas in 2024

As of 31 December

W ludności ogółem

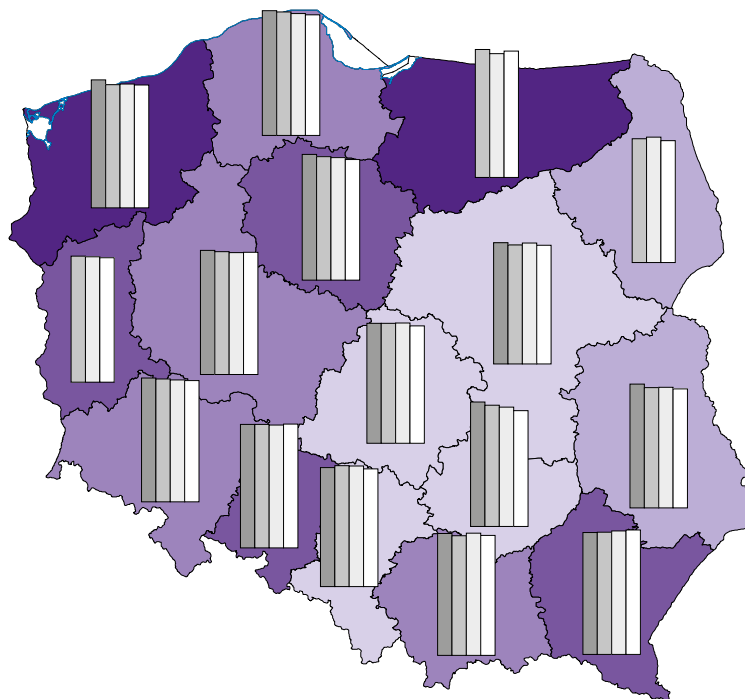
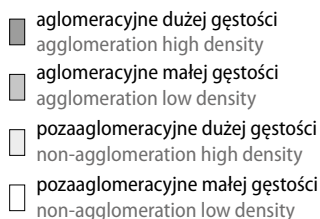
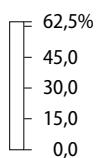
In total population

Polska Poland = 59,4%

Według typów obszarów wiejskich w ludności ogółem

By types of rural areas in total population

Dla porównania, w **gminach zmarginalizowanych** w 2024 r. w wieku przedprodukcyjnym było 17,8% ogółu ludności tych terenów, w wieku produkcyjnym – 58,7%, a wieku poprodukcyjnym – 23,5%. W układzie terytorialnym najwyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym w gminach zmarginalizowanych odnotowano w województwach małopolskim i pomorskim, gdzie co piąta osoba była w tym wieku. Najmniejszy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wystąpił w województwach dolnośląskim (15,4%) i opolskim (15,8%). Osoby w wieku produkcyjnym największy udział, powyżej 60%, stanowiły

w województwie podkarpackim. W województwie łódzkim odnotowano najmniejszą wartość tego wskaźnika – 57,3%. Udział osób w wieku poprodukcyjnym kształtował się od 18,6% w województwie małopolskim do 27,2% w województwie dolnośląskim.

Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym średnią dla Polski (17,8%) przekroczył w 319 gminach zmarginalizowanych, a największe wartości osiągnął w 5 gminach województwa małopolskiego: Łabowa i Podegrodzie (po 25,4%), Łukowica (24,8%), Łącko (24,6%) oraz Grybów (24,4%). Najmniejszy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wystąpił w gminie Dubicze Cerkiewne (podlaskie), gdzie co dziesiąta osoba była w tym wieku. Osoby w wieku produkcyjnym ponad 60% populacji stanowiły w 171 gminach zmarginalizowanych. Spośród nich największymi udziałami wyróżniały się gminy: Czarnia (mazowieckie), Lutowiska (podkarpackie) oraz Rozogi (warmińsko-mazurskie). Ludność w wieku poprodukcyjnym najmniejszy udział posiadała w 2 gminach województwa małopolskiego – Łabowa i Podegrodzie (15,2% i 15,3%), tj. gminach o największym udziale ludności w wieku przedprodukcyjnym. Ponad 30% udział tej populacji odnotowano w 28 gminach, z czego najwięcej (16) zlokalizowanych było na terenie województwa podlaskiego, 6 z nich położonych było na terenie województwa lubelskiego i po 2 na terenach województw: dolnośląskiego, mazowieckiego i świętokrzyskiego.

W strukturze ludności **Polski Wschodniej**, w 2024 r. udział osób w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 17,6%, w wieku produkcyjnym – 58,1%, a w wieku poprodukcyjnym – 24,3%. Na tym terenie w odniesieniu do 2019 r. odnotowano spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Spośród województw zlokalizowanych na tym obszarze, największy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym wystąpił w województwie lubelskim (18,3% i 58,9%), co przełożyło się na najmniejszy na tym obszarze udział ludności w wieku poprodukcyjnym (22,8%). Z kolei w województwie podlaskim wystąpił najmniejszy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (16,4% i 56,9%), a największy udział ludności w wieku poprodukcyjnym (26,6%). W większości województw Polski Wschodniej wystąpił spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, z wyjątkiem lubelskiego i podkarpackiego, gdzie wystąpiły niewielkie wzrosty. We wszystkich województwach tego terenu miał natomiast miejsce spadek udziału osób w wieku produkcyjnym i wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym.

Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w obu omawianych latach, zarówno na wsi jak i w miastach, dominowali mężczyźni. Kobiety przeważały w populacji osób w wieku poprodukcyjnym, ich odsetek w 2024 r. na wsi wyniósł 63,2%, a w miastach 65,9%, czyli kolejno mniej o 2,6 p. proc. i 1,9 p. proc. niż w 2019 r.

W 2024 r. **wartość współczynnika obciążenia demograficznego**, wyrażającego liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniosła **na wsi** 68 (w miastach – 74, w Polsce – 72), tj. o 7 osób więcej niż w 2019 r. (w miastach o 4 osoby, w Polsce o 5). Sukcesywny wzrost wartości tego wskaźnika na przestrzeni lat jest zjawiskiem bardzo niekorzystnym, ale też nieuchronnym w społeczeństwie starzejącym się demograficznie.

W ujęciu terytorialnym obszarów wiejskich rozkład wartości tego wskaźnika był skorelowany z rozkładem odsetka osób w wieku produkcyjnym. Najwyższy współczynnik obciążenia demograficznego odnotowano w województwie i w podregionach o najmniejszym udziale osób w wieku produkcyjnym, tj. w województwie łódzkim (71) i w podregionach siedleckim województwa mazowieckiego oraz sosnowieckim województwa śląskiego (po 74), a najniższy w województwie i w podregionach o najwyższym udziale osób w wieku produkcyjnym – warmińsko-mazurskim (65) i w jego podregionach olsztyńskim i ełckim oraz podregionie bydgosko-toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego (po 64).

Według **DOW**, na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarach wiejskich aglomeracyjnych dużej gęstości przypadało 67 osób w wieku nieprodukcyjnym, na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 69 osób, a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 68. Najmniej osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości przypadało w województwie zachodniopomorskim (60 i 65), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie warmińsko-mazurskim (63), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwach: opolskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim (65). Największe

wartości wskaźnik ten na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości przyjął w województwie śląskim (72), aglomeracyjnych małej gęstości w województwie mazowieckim (72), a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości w województwie świętokrzyskim (odpowiednio 72 i 77).

W układzie gminnym wartość wskaźnika obciążenia demograficznego największe wartości, powyżej 100, przyjął w 2 gminach pozaaglomeracyjnych małej gęstości województwa podlaskiego – Kleszczel i Orla, najmniejszą natomiast w gminie Czarnia (obszar pozaaglomeracyjny małej gęstości) – 55 (mazowieckie).

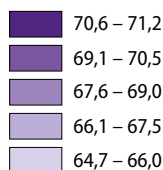
Mapa 8. Współczynnik obciążenia demograficznego na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 8. Demographic dependency ratio in rural areas in 2024

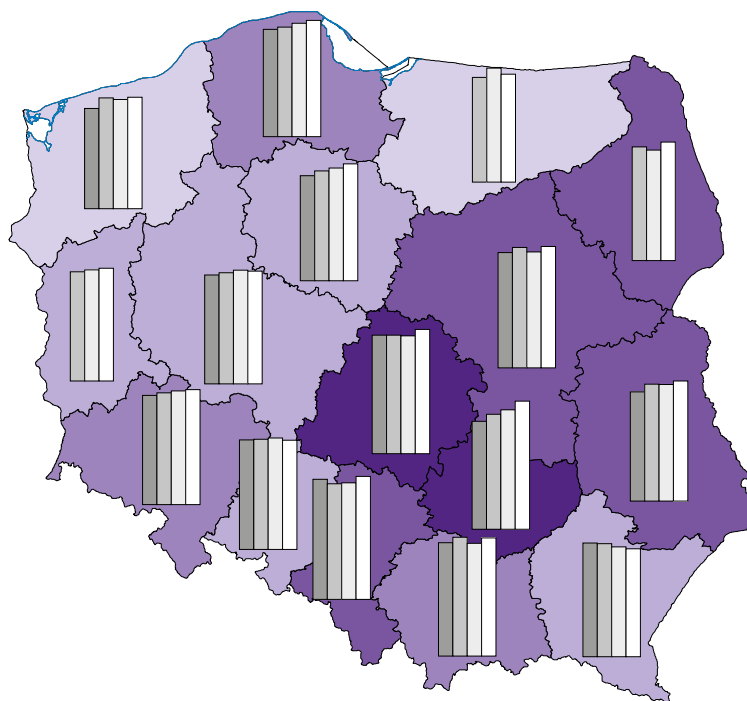
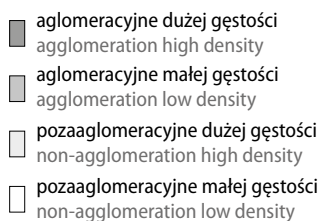
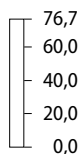
As of 31 December

Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Population at non-working age per 100 persons of working age

Polska Poland = 68,4

Według typów obszarów wiejskich ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
By types of rural areas population at non-working age per 100 persons of working age

Współczynnik obciążenia demograficznego w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** przyjął wartość 70. Na 100 osób w wieku produkcyjnym najwięcej osób w wieku nieprodukcyjnym na tych terenach przypadało w województwach łódzkim (75) i dolnośląskim (74), a najmniej w województwie podkarpackim (66).

Spośród gmin zmarginalizowanych najwyższą wartością tego wskaźnika charakteryzowała się gmina Orla (podlaskie) – 108. Na tle kraju wyróżniały się także 3 gminy województwa podlaskiego: Białowieża (98), Dubicze Cerkiewne (97) i Czyże (96). Gminy o najniższej wartości tego wskaźnika, poniżej 60, położone były w województwach: podkarpackim (3), podlaskim i warmińsko-mazurskim (po 2) oraz mazowieckim (1).

Na 100 osób w wieku produkcyjnym, w 2024 r. w województwach **Polski Wschodniej**, przypadały 72 osoby w wieku nieprodukcyjnym (w 2019 r. było to 65 osób), a rozpiętość tego wskaźnika wyniosła od 70 osób w województwie podkarpackim do 76 osób w województwie świętokrzyskim.

Zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku, które zaobserwowano w 2019 r., miały wpływ nie tylko na wartość współczynnika obciążenia demograficznego, ale także na proporcję wskaźników cząstkowych opisujących **liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadające na 100 osób w wieku produkcyjnym**. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym w porównaniu z 2019 r. zwiększyła się **na wsi** o 2 i wyniosła 34. W miastach wskaźnik ten nie zmienił się i w obu latach wyniósł 29 (w Polsce 31 – wzrost o 1 osobę). Niezależnie od miejsca zamieszkania zwiększyła się liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2024 r. wskaźnik ten osiągnął na wsi wartość 35 (więcej o 5 osób niż w 2019 r.), w miastach – 45, a w Polsce – 41. Zarówno w miastach jak i w Polsce wskaźnik ten był wyższy o 4 w porównaniu z 2019 r. Dynamika zmian wartości obu opisanych wskaźników w analizowanych latach oznacza zmniejszającą się liczbę osób wchodzących na rynek pracy w relacji do zwiększającej się populacji osób osiągniętych wiek emerytalny.

Rozkład terytorialny cząstkowych wskaźników obciążenia demograficznego wskazuje, że w 2024 r. na obszarach wiejskich najwięcej osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało w województwie pomorskim (39) i jego podregionie gdańskim (41). Co za tym idzie, w województwie pomorskim i podregionie gdańskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało najmniej osób w wieku poprodukcyjnym (odpowiednio 29 i 26). Województwo pomorskie charakteryzowało się więc najkorzystniejszą strukturą wieku ludności wiejskiej. Z kolei najmniej osób w wieku przedprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym odnotowano w województwie opolskim i w jego podregionach nyskim i opolskim (po 29), a także podregionie chełmsko-zamojskim województwa lubelskiego (28). Najbardziej niekorzystną relacją osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym odznaczyło się województwo świętokrzyskie (41) i podregion sosnowiecki województwa śląskiego (45).

O kondycji populacji, w ujęciu ekonomicznych grup wieku, świadczy również relacja **osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym** stanowiących zasoby ludności, które w przyszłości zasilą rynek pracy. Od lat w starzejącej się demograficznie populacji ludności Polski obserwuje się zwiększanie liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W 2019 r. na **obszarach wiejskich** wskaźnik ten wyniósł 96 (w miastach – 140, w Polsce – 121), ale już po 5 latach wzrósł do 104 (w miastach do 155, w Polsce do 132).

W ujęciu terytorialnym, najbardziej niekorzystnym, tj. najwyższym takim wskaźnikiem w 2024 r. odznaczyły się województwa świętokrzyskie (135) i opolskie (131) oraz podregiony: sandomiersko-jędrzejowski województwa świętokrzyskiego (150), sosnowiecki województwa śląskiego (149) oraz chełmsko-zamojski województwa lubelskiego (148). Najkorzystniejszy, czyli najniższy taki wskaźnik charakteryzował województwo pomorskie (75) i jego podregion gdański (63).

Ważnych informacji na temat potencjału demograficznego danego obszaru dostarcza analiza **ludności według edukacyjnych grup wieku**, które obejmują populację w wieku 3–24 lata. Spośród 3,9 mln mieszkańców **wsi** będących w wieku edukacyjnym (wzrost o 1,0% w odniesieniu do 2019 r.), dzieci w wieku przedszkolnym (3–6 lat) stanowiły 16,9% (w miastach – 17,6%, w Polsce – 17,3%), odsetek dzieci w wieku 7–12 lat wyniósł 28,2% (w miastach i w Polsce – po 28,3%), młodzieży w wieku 13–15 lat – 14,8% (w miastach – 15,2%, w Polsce – 15,0%), a w wieku licealnym 16–18 lat – 14,0% (w miastach – 14,4%, w Polsce – 14,2%). Najwyższy odsetek w strukturze populacji według edukacyjnych grup wieku stanowili kształtujący się na poziomie wyższym (19–24 lata), który wyniósł 26,1% (w miastach – 24,5%, w Polsce – 25,2%). W porównaniu z 2019 r. na obszarach wiejskich wzrósł odsetek dzieci w wieku 3–6 lat, w wieku 13–15 lat, w wieku 16–18 lat. Zmniejszył się udział osób kształcących się na poziomie wyższym. Z kolei na tym samym poziomie utrzymał się odsetek dzieci w wieku 7–12 lat.

W większości województw, w populacji ludności w wieku edukacyjnym, w 2024 r. na obszarach wiejskich największy udział posiadały osoby w wieku 7–12 lat. Wahał się on od 27,9% w województwach kujawsko-pomorskim i łódzkim do 29,2% w województwie dolnośląskim. W 5 województwach, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 19–24 lata, tj. w: lubelskim, podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim.

2.3. Ruch naturalny ludności

2.3. Vital statistics of population

W 2024 r. na obszarach wiejskich zawarto 51,3 tys. **małżeństw**, co stanowiło 37,9% ich ogólnej liczby w kraju. W omawianym roku na wsi zawarto o 29,8% mniej związków małżeńskich niż w 2019 r. (w miastach mniej o 23,7%). Na 1000 ludności obszarów wiejskich przypadają 3,4 zawarte małżeństwa (w miastach – 3,8, w Polsce – 3,6). W 2019 r. wskaźnik ten był wyższy i niezależnie od miejsca zamieszkania wyniósł 4,8. Najwięcej zawartych małżeństw, przypadających na 1000 mieszkańców obszarów wiejskich w 2024 r. odnotowano w województwach małopolskim i mazowieckim (po 3,6) oraz w ich podregionach nowosądeckim i siedleckim (po 4,0), zaś najmniej w województwie lubuskim (3,0) i podregionie grudziądzkim województwa kujawsko-pomorskiego (2,8).

Wśród zawartych związków małżeńskich w 2024 r. na obszarach wiejskich, **wyznaniowe** stanowiły 56,2% (w miastach – 36,8%, w Polsce – 44,1%). Można zauważyć, że odsetek ten w porównaniu z 2019 r. zmniejszył się o 12,2 p. proc. (w miastach o 16,9 p. proc., w Polsce o 15,4 p. proc.). Najwyższym odsetkiem małżeństw wyznaniowych zawartych na obszarach wiejskich wyróżniło się województwo podkarpackie (70,8%) i podregion nowosądecki województwa małopolskiego (80,4%), a najniższym województwo zachodniopomorskie (32,6%) i jego podregion szczeciński (30,4%). Spośród małżeństw wyznaniowych, 99,1% zawarto w obrządku katolickim (w miastach – 98,2%, w Polsce – 98,6%).

Z analizy **wieku nowożeńców** wynika, że zarówno kobiety jak i mężczyźni na zawarcie małżeństwa decydują się coraz później. Wiek środkowy mężczyzn mieszkających na wsi, wstępujących w związki małżeńskie w 2024 r. wyniósł 30,6 lat (w miastach – 33,0 lata, w Polsce – 32,0 lata) i był o 1,6 roku wyższy niż w 2019 r. (w miastach i Polsce o 1,7 roku). Podobnie wiek środkowy mieszkanki wsi wstępujących w związki małżeńskie (28,3 lat) był wyższy w 2024 r. od notowanego 5 lat wcześniej (26,8 lat), z kolei w miastach wyniósł 30,8 lat wobec 29,1 lat w 2019 r. (w Polsce – 29,8 lat wobec 28,2 lat).

Na obszarach wiejskich w grupie mężczyzn, którzy w 2024 r. wstąpili w związki małżeńskie, przeważali nowożeńcy w wieku 20–29 lat – 46,3% (w miastach – 33,4%, w Polsce – 38,3%). Taka sama sytuacja miała miejsce w populacji kobiet, gdzie aż 58,8% kobiet wychodzących za mąż było w tej grupie wiekowej (w miastach – 45,2%, w Polsce – 50,4%). W porównaniu z 2019 r., zarówno w przypadku mężczyzn jak i kobiet, zmniejszył się odsetek nowożeńców w omawianej grupie na korzyść przedziałów wieku 30 lat i więcej.

W 2024 r. na obszarach wiejskich 75,0 tys. związków małżeńskich uległo rozwiązaniu poprzez śmierć małżonka lub rozwód (w miastach – 136,7 tys.), co w przeliczeniu na 1000 istniejących małżeństw dało 20,4 rozwiązanych małżeństw (w miastach – 27,9, w Polsce – 24,8). W porównaniu z 2019 r. na wsi odnotowano mniejszą o 5,0% liczbę małżeństw rozwiązanych (w miastach o 6,2%, w Polsce o 5,8%).

Najczęstszym powodem rozwiązania małżeństwa była śmierć małżonka, która przyczyniła się do zakończenia 59,6 tys., tj. 79,4% wszystkich rozwiązanych małżeństw na obszarach wiejskich (w miastach – 69,9%, w Polsce – 73,0%). Pozostałe 15,4 tys. rozwiązanych małżeństw (20,6%) zakończyło się w wyniku **rozvodu** (w miastach – 30,1%, w Polsce – 27,0%). Na uwagę zasługuje fakt, że w odniesieniu do 2019 r. spadła liczba prawomocnie orzeczonych rozwodów zarówno na wsi jak i w miastach, kolejno o 12,7% i 11,9% (w Polsce o 12,1%). Około 66% rozwodów zarówno na wsi jak i w miastach orzekano z powództwa kobiet, podobnie w 2019 r.

Na 1000 mieszkańców wsi w 2024 r. przypadła 1,0 rozwód, w miastach prawie dwa razy więcej (w Polsce – 1,5). W przekroju terytorialnym liczba rozwodów na 1000 ludności obszarów wiejskich wahała się w granicach od 0,5 w województwach małopolskim i świętokrzyskim do 1,5 w województwie zachodniopomorskim, a w układzie podregionów od 0,1 w podregionie oświęcimskim województwa małopolskiego do 1,7 w podregionach bydgosko-toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego i szczecińskim województwa zachodniopomorskiego.

W 2024 r. na wsi rozwodzący się mężczyźni najczęściej byli w wieku 40–49 lat, a ich odsetek wyniósł 38,9% (w miastach – 39,7%, w Polsce – 39,6%). Rozwodzące się w tym wieku kobiety stanowiły 36,0%

(w miastach – 37,0%, w Polsce – 36,7%). W porównaniu z 2019 r. odsetek rozwodzących się w omawianej grupie wieku wzrósł zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, odpowiednio o 4,5 p. proc. i 5,5 p. proc. (w miastach o 4,5 p. proc. i 5,9 p. proc., w Polsce o 4,6 p. proc. i 5,9 p. proc.). Kolejna pod względem wielkości grupa rozwodzących się mężczyzn zawierała się w przedziale wieku 30–39 lat, ich odsetek wyniósł 30,5% (w miastach – 30,0%, w Polsce – 30,1%). Kobiety w omawianej grupie wieku stanowiły 35,9% (w miastach – 35,4%, w Polsce – 35,6%). W porównaniu z 2019 r., zarówno dla mężczyzn jak i kobiet oraz niezależnie od zamieszkania osób rozwodzących się, odnotowano spadek udziału tej grupy wiekowej na rzecz przedziałów osób w wieku 40 lat i starszych.

Na wsi w 2024 r. 39,8% rozwiedzionych małżeństw nie posiadało dzieci (w miastach – 43,3%, w Polsce – 42,7%). W porównaniu z 2019 r. odsetek ten wzrósł o 0,3 p. proc. (w miastach zmalał o 1,0 p. proc., w Polsce o 0,5 p. proc.). W podziale terytorialnym obszarów wiejskich udział ten wahał się od 36,1% w województwie warmińsko-mazurskim do 44,8% w województwie zachodniopomorskim.

Prawie 9,3 tys. małżeństw z obszarów wiejskich rozwiedzionych w 2024 r. posiadało dzieci (w miastach – 23,3 tys.). Najwięcej spośród nich miało jedno dziecko – 50,2% (w miastach – 55,0%, w Polsce – 53,7%) i w porównaniu z 2019 r. udział ten zmalał o 5,7 p. proc. (w miastach o 5,4 p. proc., w Polsce o 5,5 p. proc.). Przełożyło się to na wzrost odsetka rozwiedzionych małżeństw posiadających dwoje dzieci. W 2024 r. ich udział wyniósł 40,3% (w miastach – 38,1%, w Polsce – 38,7%) i był wyższy o 4,8 p. proc. niż 5 lat wcześniej (w miastach o 3,6 p. proc., w Polsce o 4,0 p. proc.). Przeciętnie w 2024 r. na 1 rozwiedzione małżeństwo na wsi przypadało 1,6 dziecka (w miastach – 1,5, w Polsce – 1,6).

Na **obszarach wiejskich** w 2024 r. odnotowano 103,8 tys. **urodzeń żywych**, a w miastach 148,0 tys. W porównaniu z 2019 r. liczba urodzeń żywych zarówno na wsi jak i w miastach spadła prawie o 33%. Urodzenia żywe z obszarów wiejskich stanowiły w 2024 r. 41,2% ogółu urodzeń żywych w kraju. Mimo iż zdecydowana większość dzieci na terenach wiejskich przyszła na świat w związkach małżeńskich – 77,3% (w miastach – 66,7%, w Polsce – 71,1%), to odsetek dzieci urodzonych poza formalnymi związkami w relacji do 2019 r. wzrósł o 2,0 p. proc. (w miastach o 4,6 p. proc., w Polsce o 3,5 p. proc.). W układzie terytorialnym obszarów wiejskich udział urodzeń pozamałżeńskich w 2024 r. był bardzo zróżnicowany i kształtował się w granicach od 11,7% w województwie małopolskim do 45,4% w województwie zachodniopomorskim, a w układzie podregionów od 8,7% w podregionie nowosądeckim województwa małopolskiego do 46,8% w podregionie koszalińskim województwa zachodniopomorskiego.

W 2024 r., zarówno **na wsi** jak i w miastach, odnotowano ujemny **przyrost naturalny**. Liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń żywych na wsi o 49,9 tys. osób, a w miastach o 106,8 tys. osób. Wartość wskaźnika w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosła minus 3,3 na wsi i minus 4,8 w miastach, a w 2019 r. odpowiednio minus 0,1 i minus 0,4 (w Polsce minus 4,2, a w 2019 r. minus 0,9).

We wszystkich województwach i w większości podregionów na obszarach wiejskich odnotowano ujemny przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności. Wartość tego wskaźnika w ujęciu województw zamykała się w granicach od minus 0,6 w województwie pomorskim do minus 5,8 w województwie świętokrzyskim. Z kolei wśród podregionów dodatnią wartością charakteryzowały się 4 podregiony: gdański województwa pomorskiego (1,4), poznański województwa wielkopolskiego (1,1) oraz nowosądecki (0,7) i nowotarski (0,3) województwa małopolskiego, a najniższą podregion łomżyński województwa podlaskiego (minus 7,1).

We wszystkich typach **obszarów wiejskich DOW** przyrost naturalny był ujemny. Jego wartość w przeliczeniu na 1000 ludności wahała się od minus 0,5 na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości do minus 5,5 na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości.

W układzie terytorialnym, dodatnie wartości wskaźnik ten przyjął na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości województw: dolnośląskiego (3,3), wielkopolskiego (2,8), pomorskiego (2,3) i zachodniopomorskiego (1,2). W pozostałych województwach i typach obszarów przyjął wartości ujemne. W przypadku obszarów aglomeracyjnych dużej i małej gęstości najniższe wartości wskaźnik ten przyjął w województwie łódzkim (minus 4,4 i minus 5,1). Na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości wartość minus 5,1 przyjął on również w województwie śląskim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości na 1000 ludności

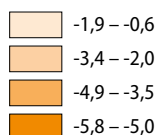
najmniejszy przyrost naturalny wystąpił w województwie świętokrzyskim (minus 7,0), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie śląskim (minus 10,8).

W układzie gminnym, przyrost naturalny dodatnie wartości przyjął w 221 gminach, a największe w przeliczeniu na 1000 ludności w gminach: Sierakowie (pomorskie) – 8,1, Przodkowo (pomorskie) – 6,8, Lesznówola (mazowieckie) – 6,6, Kórnik (wielkopolskie) – 6,4, Parchowo (pomorskie) i Kleszczewo (wielkopolskie) – po 6,2 oraz Czernica (dolnośląskie) – 6,0. Z kolei najniższym takim wskaźnikiem charakteryzowały się 4 gminy województwa podlaskiego: Dubicze Cerkiewne – minus 20,9, Bielsk Podlaski – minus 20,5, Narew – minus 20,1, Czarna Białostocka – minus 20,0, 3 gminy województwa zachodniopomorskiego: Ińsko – minus 27,5, Dziwnów – minus 20,2, Mielno – minus 20,1 oraz jedna gmina województwa łódzkiego Rokiciny – minus 22,1.

Mapa 9. Przyrost naturalny na obszarach wiejskich w 2024 r.

Map 9. Natural increase in rural areas in 2024

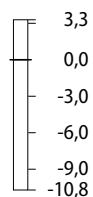
Na 1000 ludności
Per 1000 population

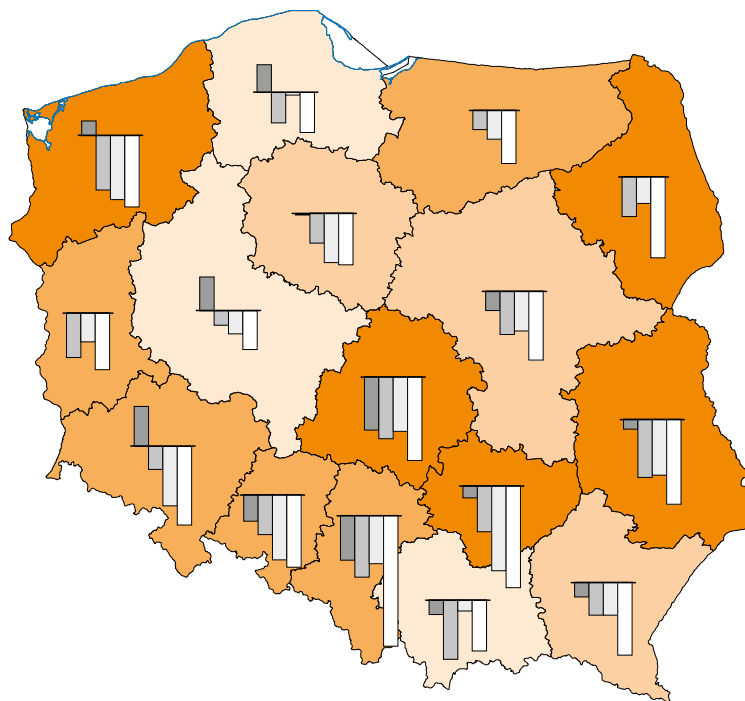
Polska Poland = -3,3

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 ludności

By types of rural areas
per 1000 population

- aglomeracyjne dużej gęstości
agglomeration high density
- aglomeracyjne małej gęstości
agglomeration low density
- pozaaglomeracyjne dużej gęstości
non-agglomeration high density
- pozaaglomeracyjne małej gęstości
non-agglomeration low density

Dla porównania, w 2024 r. przeciętna wartość przyrostu naturalnego w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** była ujemna i wyniosła minus 5,6 w przeliczeniu na 1000 ludności. Ujemne wartości tego wskaźnika wystąpiły w 721 z 755 gmin, w tym najniższe w 3 gminach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego: Bielsk Podlaski, Dubicze Cerkiewne i Narew oraz jednej gminie województwa dolnośląskiego (Duszniki-Zdrój). Z kolei najwyższy przyrost naturalny odnotowano w gminie Niedźwiedź – plus 4,3. Najwięcej z 29 gmin zagrożonych trwałą marginalizacją o dodatnim przyroście naturalnym zlokalizowanych było w województwach: małopolskim (15), lubelskim i podkarpackim (po 3).

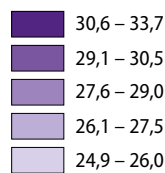
W 2024 r. przyrost naturalny w **Polse Wschodniej** był ujemny. Liczba zgonów przekroczyła liczbę urodzeń o 34,9 tys. (w 2019 r. 10,6 tys.), co w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło minus 4,5 (w 2019 r. minus 1,3). Ujemny przyrost naturalny odnotowano również we wszystkich województwach zlokalizowanych na tym terenie i wynosił on od minus 3,1 na 1000 ludności w województwie podkarpackim do minus 6,7 w województwie świętokrzyskim.

Kolejnym miernikiem procesu reprodukcji ludności jest **współczynnik dynamiki demograficznej**. Współczynnik ten wyraża stosunek liczby urodzeń żywych zarejestrowanych w badanym okresie na danym terytorium do liczby zgonów w tym samym czasie. W odróżnieniu od przyrostu naturalnego, który wskazuje na różnicę między liczbą urodzeń a zgonów, wskaźnik ten odzwierciedla wzajemne proporcje między tymi zjawiskami.

Wartość współczynnika dynamiki demograficznej (podobnie jak wartość przyrostu naturalnego) w omawianym czasie na obszarach wiejskich zmalała z 0,988 w 2019 r. do 0,675 w 2024 r. (w miastach z 0,915 do 0,581, w Polsce z 0,870 do 0,616) co oznacza, że liczba urodzeń nie kompensowała już liczby zgonów. W podziale terytorialnym obszarów wiejskich wartość tego współczynnika była wyższa od jedności w podregionach, w których odnotowano dodatni przyrost naturalny, spośród których najwyższą wartość przyjął w podregionie gdańskim województwa pomorskiego (1,175).

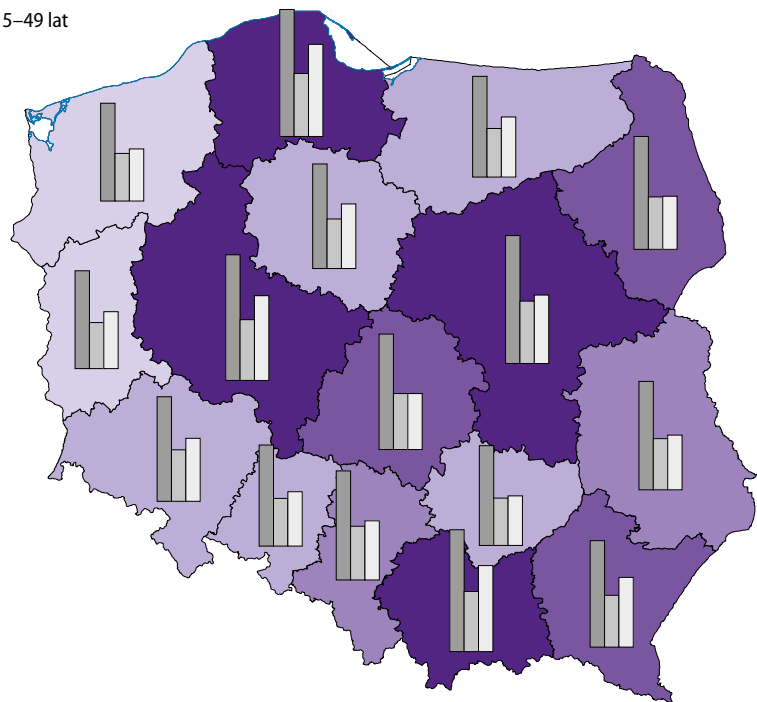
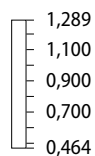
Mapa 10. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności na obszarach wiejskich w 2024 r.
Map 10. Female fertility and reproductions rates of population in rural areas in 2024

Urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat
Live births per 1000 women aged 15–49

Polska Poland = 30,0

Współczynniki reprodukcji ludności
Reproduction rates of population

Na 1000 mieszkanek wsi będących w wieku rozrodczym (15–49 lat) w 2024 r. przypadało 30,0 urodzeń żywych (w miastach – 29,0, w Polsce – 29,4), tj. o 12,4 mniej niż w 2019 r. (w miastach o 12,8, w Polsce o 12,0). W układzie terytorialnym, **wskaźnik płodności** oscylował w granicach od 24,9 w województwie lubuskim do 33,7 w województwie pomorskim, a w ujęciu podregionów od 21,6 w podregionie wałbrzyskim województwa dolnośląskiego do 38,7 w podregionie siedleckim województwa mazowieckiego.

Podobnie jak wskaźnik płodności, tak i **współczynnik dzietności ogólnej**, wyrażający liczbę dzieci urodzonych przez jedną kobietę w wieku rozrodczym, osiągnął wyższą wartość na obszarach wiejskich (1,149) niż w miastach (1,069, w Polsce – 1,099). Wartość wskaźnika na tym poziomie oznacza brak prostej zastępowalności pokoleń zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach. Należy również zaznaczyć, że w porównaniu z 2019 r. omawiany współczynnik zmalał na wsi, jak i w miastach. W ujęciu terytorialnym obszarów wiejskich był on bardzo zróżnicowany i kształtował się w granicach od 0,988 w województwach lubuskim i zachodniopomorskim do 1,289 w województwie mazowieckim, a wśród podregionów od 0,869 w podregionie wałbrzyskim województwa dolnośląskiego do 1,416 w podregionie gdańskim województwa pomorskiego.

Współczynnik reprodukcji brutto na obszarach wiejskich w 2024 r. kształtował się na poziomie 0,558 na wsi (w miastach – 0,518, w Polsce – 0,533), tak więc średnio na 1000 kobiet w wieku rozrodczym przypadało 558 żywo urodzonych córek (w miastach – 518, w Polsce – 533). Wynika z tego, że generacja matek zostanie zastąpiona przez mniej liczną o prawie 45% populację córek. W porównaniu z 2019 r. wartość współczynnika reprodukcji brutto spadła, na wsi o 0,137, w miastach o 0,172, a w Polsce o 0,150. W układzie terytorialnym, wskaźnik ten przyjął wartości od 0,464 w województwie lubuskim do 0,636 w województwie pomorskim. Zatem w województwie lubuskim generacja matek będzie zastąpiona przez populację córek średnio o 53,6% mniej liczną niż populacja matek, a w województwie pomorskim o 36,4%.

Przemiany demograficzne, świadomość społeczna, chęć osiągnięcia w pierwszej kolejności wykształcenia i stabilizacji materialnej powodują, że kobiety coraz później decydują się na urodzenie dziecka. W 2024 r. na wsi **wiek środkowy matek** wyniósł 30,6 lat (w miastach – 31,3, w Polsce – 31,0), czyli o rok więcej niż w 2019 r. (w miastach więcej o 0,5 roku, w Polsce więcej o 0,7 roku). W przekroju terytorialnym najwyższy wiek środkowy matek odnotowano w województwie dolnośląskim (31,2 lat), a najniższy w województwie warmińsko-mazurskim (30,0 lat). W układzie podregionów najwyższym wiekiem środkowym matek wyróżniał się podregion warszawski zachodni województwa mazowieckiego (32,1 lat), z kolei najniższym podregiony elbląski województwa warmińsko-mazurskiego i inowrocławski województwa kujawsko-pomorskiego (po 29,4 lat).

Analiza struktury urodzeń żywych według wieku matek potwierdziła również, że coraz więcej tych urodzeń przypada na coraz wyższe przedziały wieku matek. W 2019 r. matki 15,5% żywo urodzonych dzieci były w wieku 20–24 lata (w miastach – 10,8%, w Polsce – 12,7%). W 2024 r. odsetek ten spadł o 5,0 p. proc. (w miastach o 1,7 p. proc., w Polsce o 3,1 p. proc.). Odsetek dzieci żywo urodzonych w 2024 r. przez matki w wieku 25–29 lat na wsi wyniósł 32,7% (w miastach – 28,6%, w Polsce – 30,3%). Ich udział w porównaniu z 2019 r. również zmalał (na wsi o 2,4 p. proc., w miastach o 2,1 p. proc., a w Polsce o 2,2 p. proc.). Najwięcej, bo 34,4% dzieci zostało urodzonych przez mieszkanki wsi w wieku 30–34 lata (w miastach – 36,3%, w Polsce – 35,5%) i był to o 4,6 p. proc. wyższy odsetek niż 5 lat wcześniej (w miastach o 1,0 p. proc., w Polsce o 2,5 p. proc.). Udział dzieci urodzonych przez matki w wieku 35–39 lat z obszarów wiejskich wzrósł o 2,5 p. proc. (w miastach o 1,6 p. proc., w Polsce o 2,0 p. proc.) i w 2024 r. wyniósł 16,8% (w miastach – 19,2%, w Polsce – 18,2%).

Kolejnym czynnikiem silnie kształtującym wskaźniki demograficzne jest liczba **zgonów**. W 2024 r. na wsi odnotowano 153,7 tys. zgonów (w tym 53,1% stanowili mężczyźni) tj. o 1,8% mniej niż w 2019 r. W miastach liczba zgonów w badanych latach wzrosła o 0,6% i osiągnęła wartość 254,8 tys. osób (50,0% stanowili mężczyźni). W przeliczeniu na 1000 ludności, liczba zgonów na wsi w porównaniu z 2019 r. spadła z 10,2 do 10,1 (w miastach wzrosła z 11,0 do 11,4, w Polsce z 10,7 do 10,9). Najwyższą wartość wskaźnik ten osiągnął na obszarach wiejskich województwa podlaskiego (11,9 zgonów na 1000 ludności) i w jego podregionie łomżyńskim (13,4), najniższą zaś w województwie pomorskim (8,7) i w podregionie poznańskim województwa wielkopolskiego (7,4).

W 2024 r. na obszarach wiejskich odnotowano 369 **zgonów niemowląt**, tj. o 38,5 % mniej niż w 2019 r., natomiast w miastach 529 zgonów, czyli o 34,9% mniej niż 5 lat wcześniej. Współczynnik umieralności niemowląt określający liczbę zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych, wyniósł 3,6 na wsi oraz w miastach i był niższy o 0,3 w porównaniu z 2019 r. (w miastach o 0,1, w Polsce o 0,2). W układzie terytorialnym w 2024 r. na terenach wiejskich wartość tego współczynnika była bardzo zróżnicowana i zamykała się w granicach od 1,8 w województwie podlaskim do 5,2 w województwie lubelskim. Wśród podregionów, podregion olsztyński województwa warmińsko-mazurskiego charakteryzował się najniższą wartością omawianego wskaźnika (0,7), a podregion sosnowiecki województwa śląskiego najwyższą (11,7). W województwie lubuskim nie odnotowano zgonów niemowląt.

Na obszarach wiejskich w 2024 r. **wiek środkowy osób zmarłych** wyniósł 76,6 lat i w porównaniu z 2019 r., był niższy o 0,7 roku. W podziale terytorialnym obszarów wiejskich wskaźnik ten charakteryzował się znaczną rozpiętością od 74,1 lat w województwie zachodniopomorskim i 73,3 lat w podregionie starogardzkim województwa pomorskiego do 80,3 lat w województwie podlaskim i 81,2 lat w jego podregionie łomżyńskim.

Porównanie struktury wieku osób zmarłych w 2019 r. i w 2024 r. pokazuje wzrost udziału osób (zarówno na wsi, jak i w miastach), które zmarły w wieku 70–79 lat (na wsi o 5,5 p. proc., w miastach o 2,9 p. proc.).

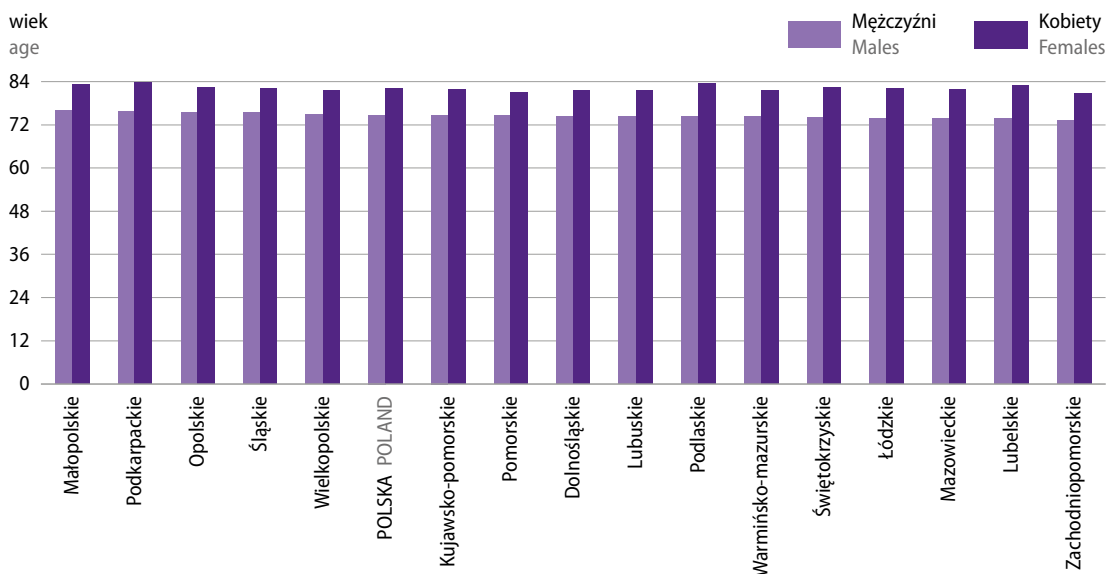
Z danych dotyczących **przyczyn zgonów** w 2024 r. wynika, że niezmiennie najczęstszym powodem śmierci są choroby układu krążenia. Na obszarach wiejskich w 2024 r. na 10 tys. ludności przypadało 38,7 zgonów z tej przyczyny, w miastach – 40,9 i w porównaniu z 2019 r. wartość tego wskaźnika spadła o 3,7 zgonów na wsi i o 1,0 w miastach. Drugą co do częstości występowania przyczyną zgonów są nowotwory złośliwe. W przeliczeniu na 10 tys. ludności wskaźnik ten na wsi przyjął niższe wartości niż w miastach i wyniósł 23,0 wobec 29,0. W porównaniu z 2019 r. jego wartość wzrosła na wsi o 0,1 (w mieście o 0,7). W dalszej kolejności znalazły się choroby układu oddechowego – 7,4 (w miastach – 9,2) oraz zewnętrzne przyczyny zgonów – 5,1 (w miastach – 4,8).

Analiza obszarów wiejskich w podziale terytorialnym wskazuje, że najwięcej zgonów na 10 tys. ludności, których powodem były choroby układu krążenia, zanotowano w województwie lubelskim (51,8), a najmniej w województwie wielkopolskim (27,4). Z kolei w ujęciu podregionów najwyższą wartością tego wskaźnika wyróżniał się podregion łomżyński województwa podlaskiego (58,4), a najniższą podregion poznański województwa wielkopolskiego (19,4). W przypadku chorób nowotworowych wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość w województwie świętokrzyskim (26,3), najniższą zaś w województwie podkarpackim (19,4). Wśród podregionów najwyższą wartość odnotowano w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego (30,4), a najniższą w podregionie nowosądeckim województwa małopolskiego (17,9).

Na przestrzeni lat w Polsce obserwuje się wydłużanie **przeciętnego dalszego trwania życia** ludności, które wyraża średnią liczbę lat, jaką ma do przeżycia noworodek urodzony w danym roku, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia. Dla chłopców urodzonych w 2024 r. na wsi przeciętną długość życia ustalono na 74,7 lata, czyli o 1,3 roku więcej niż w 2019 r., a w miastach na 75,1 lat, czyli o 0,6 roku więcej niż 5 lat wcześniej (w Polsce – 74,9 lat, o 0,8 roku więcej). Dla dziewczynek urodzonych w omawianym roku przeciętna długość życia została obliczona na 82,2 lata, tj. o 0,4 roku więcej niż w 2019 r., a w miastach na 82,3 lata, czyli o 0,6 roku więcej (w Polsce – 82,3 lata, tj. o 0,5 roku więcej). W układzie terytorialnym najwyższą wartością przeciętnej długości dalszego trwania życia dla chłopców charakteryzowało się województwo małopolskie – 75,9 lat, a dla dziewczynek województwo podkarpackie – 83,8 lat. Z kolei najniższą wartość tego wskaźnika zarówno dla chłopców, jak i dziewczynek odnotowano w województwie zachodniopomorskim – kolejno 73,2 lata i 80,7 lat.

Wykres 5. Przeciętne dalsze trwanie życia ludności obszarów wiejskich urodzonej w 2024 r.

Chart 5. Life expectancy of rural population born in 2024

2.4. Migracje ludności na pobyt stały

2.4. Migration of population for permanent residence

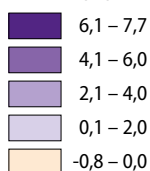
W Polsce w 2024 r. odnotowano dodatnie **saldo migracji**, które wyniosło 9,3 tys. osób (więcej o 3,1 tys. osób niż w 2019 r.). Wpływ na to miało dodatnie saldo migracji na **obszarach wiejskich** (44,8 tys. osób), które przewyższyło ujemne saldo migracji w miastach (minus 35,5 tys. osób). W przeliczeniu na 1000 ludności saldo migracji na wsi wyniosło 2,9 (2,1 w 2019 r.), podczas gdy w miastach minus 1,6 (minus 1,1 w 2019 r.).

W układzie województw, ujemne wartości tego wskaźnika zaobserwowano na obszarach wiejskich 3 województw: lubelskiego (minus 0,8), podkarpackiego (minus 0,5) i świętokrzyskiego (minus 0,2), a najwyższą w województwie dolnośląskim (7,7). Na poziomie podregionów jego wartość wahała się od minus 3,5 w podregionach chełmsko-zamojskim i puławskim województwa lubelskiego do 17,7 w podregionie warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego.

Mapa 11. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na obszarach wiejskich w 2024 r.

Map 11. Internal and international net migration in rural areas in 2024

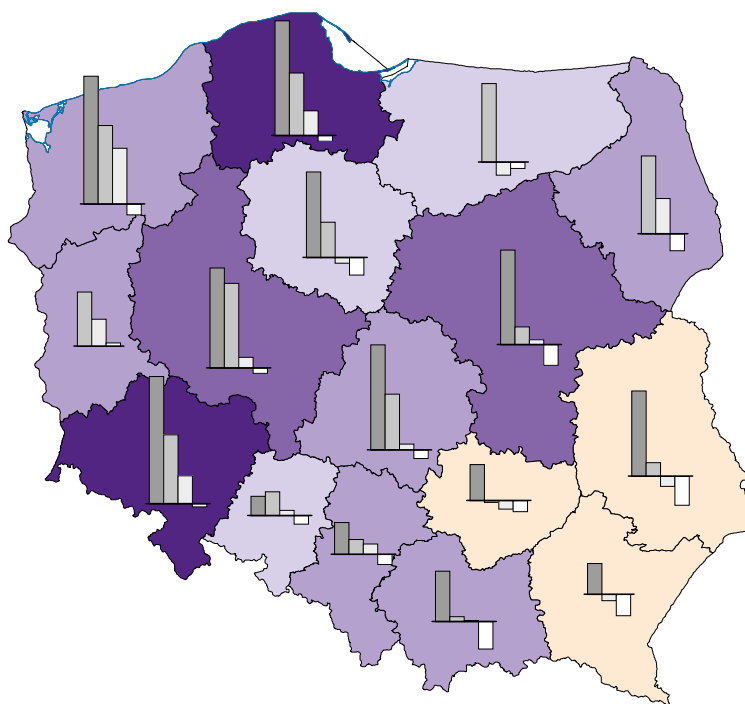
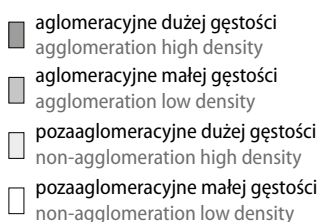
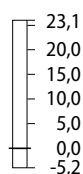
Na 1000 ludności
Per 1000 population

Polska Poland = 2,9

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 ludności

By types of rural areas
per 1000 population

W 2024 r. spośród **obszarów wiejskich DOW**, saldo migracji ujemną wartość przyjęło jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości (minus 2,1 na 1000 ludności). Na pozostałych obszarach wartość tego wskaźnika wyniosła odpowiednio: na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 14,0, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 6,2, a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 1,0.

W układzie terytorialnym, na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości saldo migracji na 1000 ludności najwyższe wartości przyjęło w województwach: zachodniopomorskim (23,1), dolnośląskim (22,9) i pomorskim (20,7). W przypadku obszarów aglomeracyjnych małej gęstości najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w województwie wielkopolskim (15,3), a obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie zachodniopomorskim (10,0). W przypadku tych obszarów w 5 województwach (kujawsko-pomorskim, lubelskim, podkarpackim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim) wystąpiło ujemne saldo migracji. Z kolei na obszarach

pozaaglomeracyjnych małej gęstości w większości województw wystąpiło ujemne saldo migracji, dodatnią wartość wskaźnik ten osiągnął jedynie w województwie lubuskim.

W układzie gminnym, saldo migracji dodatnie wartości przyjęło w 924 gminach, a największą w przeliczeniu na 1000 ludności w gminach Kórnik (wielkopolskie) – 35,2 i Czernica (dolnośląskie) – 34,8. Z kolei, najniższym takim wskaźnikiem charakteryzowała się gmina Książ Wielkopolski (wielkopolskie) – minus 44,8.

W 2024 r. saldo migracji w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** było ujemne i wyniosło minus 3,7 w przeliczeniu na 1000 ludności. Ujemne wartości wskaźnika wystąpiły w 640 z 755 gmin, w tym najniższe w gminach: Dubeninki (warmińsko-mazurskie) – minus 21,9, Morzeszczyn (pomorskie) – minus 18,0 i Wysokie (lubelskie) – minus 16,2. Najwyższe saldo migracji (od 16,6 do 14,6) obserwowano w Bielsku Podlaskim (podlaskie), Nowym Warpnie (zachodniopomorskie) oraz Branicach (opolskie). Najwięcej ze 108 gmin zagrożonych trwałą marginalizacją o dodatnim saldzie migracji zlokalizowanych było w województwach: lubelskim (15), podlaskim (14), zachodniopomorskim (13) i mazowieckim (10).

Saldo migracji w województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. było ujemne. Odpływ ludności z tych terenów przekroczył napływ ludności o 13,7 tys. osób, co w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło minus 1,8 (w 2019 r. minus 2,3). Ujemne saldo migracji odnotowano również we wszystkich województwach zlokalizowanych na tym terenie i wyniosło ono od minus 1,1 w województwie podlaskim do minus 2,4 w województwie lubelskim.

Saldo migracji zagranicznych, zarówno na wsi jak i w miastach, w obu omawianych latach osiągnęło wartości dodatnie wynoszące w 2024 r. odpowiednio 2,3 tys. i 7,0 tys. osób (w 2019 r. kolejno 2,2 tys. i 4,0 tys. osób). W 2024 r. w ujęciu terytorialnym obszarów wiejskich, ujemne saldo migracji zagranicznych wystąpiło w województwach opolskim (minus 267 osób) i śląskim (minus 51 osób). W pozostałych województwach było dodatnie, a najwyższe w województwie mazowieckim (763 osoby).

Z populacji 19,5 tys. **imigrantów**, którzy w 2024 r. osiedlili się na stałe w Polsce, niemal co trzeci zamieszkał na obszarach wiejskich. Prawie 30% z nich zamieszkało na terenach wiejskich województw małopolskiego (877 osób) i mazowieckiego (876 osób), przy czym niemal co dziesiąty imigrant osiedlił się na terenach wiejskich podregionu warszawskiego zachodniego województwa mazowieckiego. Z kolei z grupy 10,2 tys. **emigrantów**, co trzeci pochodził z obszarów wiejskich. Najwięcej z nich wyemigrowało z terenów wiejskich województw małopolskiego (16,1%) i opolskiego (14,8%). Należy także zaznaczyć, że emigranci z samego podregionu opolskiego stanowili 11,2%.

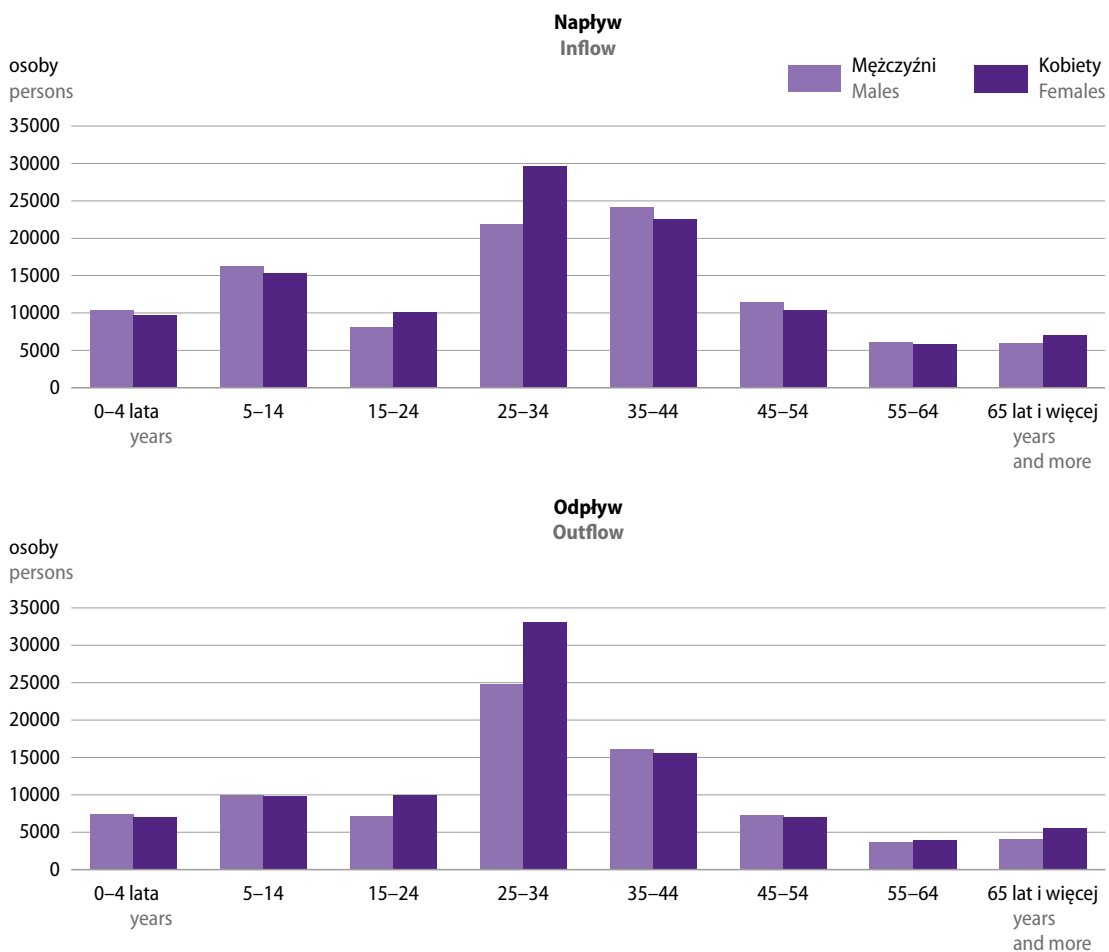
Saldo migracji wewnętrznych w 2024 r. na obszarach wiejskich wyniosło 42,4 tys. osób. Z miast na tereny wiejskie napłynęło 215,2 tys. osób, a ze wsi do miast wyemigrowało 172,8 tys. osób. W 2019 r. napływ ludności na wieś był nieco wyższy i wyniósł 217,0 tys. osób, natomiast odpływ był wyższy o 14,8 tys. ludności niż w 2024 r. Wśród osób migrujących w 2024 r. na tereny wiejskie, podobnie jak w 2019 r. przeważały kobiety – 51,4% (o 0,7 p. proc. mniej niż w 2019 r.) i osoby w wieku produkcyjnym (65,8%, o 0,2 p. proc. mniej niż w 2019 r.). Najczęściej na zamieszkanie na wsi decydowali się ludzie w wieku 25–34 lata (24,0%, spadek o 2,6 p. proc. w porównaniu z 2019 r.) i to wraz z całymi rodzinami, o czym może świadczyć duży udział osób w wieku 14 lat i mniej (24,1%, spadek o 1,2 p. proc. w porównaniu z 2019 r.). Duży udział miały także osoby w wieku 35–44 lata, których odsetek wyniósł 21,7% i był wyższy o 2,2 p. proc. niż 5 lat wcześniej.

W 2024 r. saldo migracji wewnętrznych dodatnie wartości przyjęło w 13 województwach. Napływ ludności na tereny wiejskie najbardziej przekroczył odpływ ludności z tych terenów w województwach: mazowieckim (o 9,3 tys. osób), wielkopolskim (o 7,2 tys. osób) i dolnośląskim (o 7,1 tys. osób). Z kolei odpływ ludności z terenów wiejskich do miast przewyższył napływ na te tereny jedynie w 3 województwach: lubelskim (o 1,0 tys. osób), podkarpackim (o 0,8 tys. osób) i świętokrzyskim (o 0,2 tys. osób).

Na 1000 ludności, w 2024 r. saldo migracji wewnętrznych, najwyższe wartości przyjęło na obszarach wiejskich województw dolnośląskiego (7,5) i pomorskiego (6,2). W porównaniu z 2019 r. w 10 województwach odnotowano wzrost wartości tego wskaźnika, spadek miał miejsce w 3 województwach: kujawsko-pomorskim, śląskim i wielkopolskim.

W większości podregionów w 2024 r. wystąpiło dodatnie saldo migracji. Najwyższe wartości, powyżej 10, w przeliczeniu na 1000 ludności osiągnęło ono w podregionach: wrocławskim województwa dolnośląskiego, bydgosko-toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego, łódzkim województwa łódzkiego, warszawskim wschodnim i zachodnim województwa mazowieckiego, białostockim województwa podlaskiego, gdańskim województwa pomorskiego i poznańskim województwa wielkopolskiego. Ujemne wartości tego wskaźnika odnotowano w 22 podregionach, a najniższe w podregionach: chełmsko-zamojskim i puławskim województwa lubelskiego (po minus 3,6), suwalskim województwa podlaskiego (minus 3,3) oraz szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (minus 3,1).

Wykres 6. Napływ^a i odpływ^b ludności na obszarach wiejskich według grup wieku i płci w 2024 r.
Chart 6. Inflow^a and outflow^b of population in rural areas by age groups and sex in 2024

a Zameldowania na pobyt stały. b Wymeldowania z pobytu stałego.

a Registrations for permanent residence. b Deregistrations from permanent residence.

Rozdział 3. Gospodarstwa domowe. Warunki mieszkaniowe

Chapter 3. Households. Housing conditions

Gospodarstwo domowe jako podstawowa jednostka ekonomiczna różni się od pozostałych podmiotów gospodarujących przede wszystkim celem swojej działalności, którym jest zaspokajanie potrzeb jego członków oraz zapewnienie im odpowiednich warunków życia. Kluczowym wyznacznikiem tej sytuacji pozostaje poziom osiąganych dochodów, determinujący strukturę wydatków, a także preferowany styl życia. W związku z tym w niniejszym opracowaniu przedstawiono dane dotyczące dochodów gospodarstw domowych, ponoszonych przez nie wydatków, wyposażenia w wybrane dobra trwałego użytku oraz dostępu do Internetu. Istotnym elementem analizy jest nie tylko obiektywna ocena warunków materialnych gospodarstw domowych, lecz również ich subiektywna samoocena oraz stopień zagrożenia ubóstwem.

Na jakość życia ludności w istotnym stopniu wpływają także warunki mieszkaniowe oraz dostęp do sieci infrastruktury technicznej. W tym zakresie zaprezentowano informacje dotyczące zasobów mieszkaniowych, wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje, odsetka ludności korzystającej z poszczególnych rozwiązań infrastrukturalnych, a także liczby użytkowników Internetu.

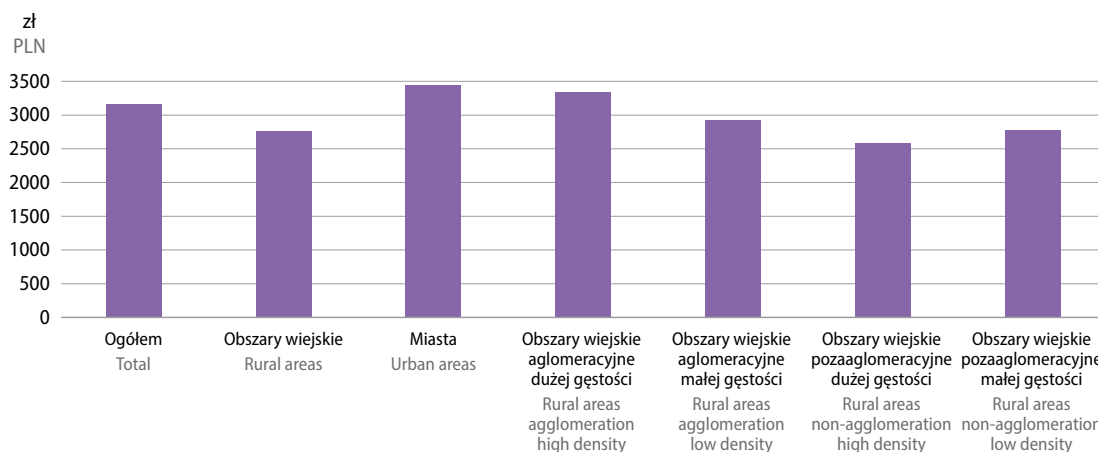
3.1. Dochody gospodarstw domowych

3.1. Household income

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego w kraju w 2024 r., w zaokrągleniu do 1 zł, ukształtował się na poziomie 9039 zł i był o 3946 zł wyższy niż w 2019 r. Czynnikiem istotnie różniącym poziom, dynamikę oraz strukturę dochodów gospodarstw domowych jest ich miejsce zamieszkania. W 2024 r. **dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych** na wsi wyniósł 2758 zł i był o 20,0% niższy niż w miastach. Różnica ta w głównej mierze determinowana była większą liczbą osób wchodzących w skład gospodarstw domowych zamieszkujących wieś – 2,73 osób wobec 2,20 w gospodarstwach domowych w miastach. Jednak to w przypadku gospodarstw domowych na wsi w porównaniu z 2019 r. odnotowano nieco większą dynamikę wzrostu przeciętnych dochodów przypadających na 1 osobę niż w miastach (77,8% wobec 73,1%).

Wykres 7. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 7. Average monthly available income per capita in households by place of residence in 2024

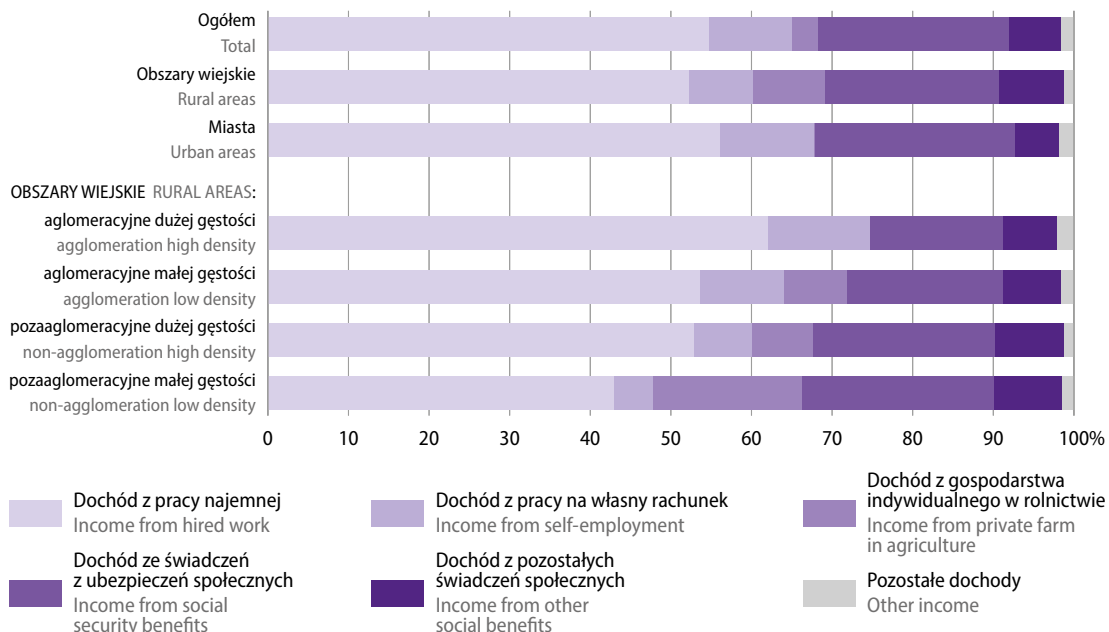
Spośród **obszarów wiejskich DOW**, najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę osiągały gospodarstwa domowe zamieszkałe na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości (3337 zł). Na kolejnych pozycjach znalazły się gospodarstwa domowe z obszarów aglomeracyjnych małej gęstości (2933 zł), obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości (2771 zł) i obszarów pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (2588 zł). Jedynie gospodarstwa domowe z obszarów pozaaglomeracyjnych dużej gęstości osiągały dochody niższe niż wynosiła przeciętna dla obszarów wiejskich.

Dochody rozporządzalne przypadające na 1 osobę w wiejskich gospodarstwach domowych w 2024 r. w głównej mierze (w 52,2%) **składały się** z dochodów z pracy najemnej (w miastach – w 56,1%). Znaczny odsetek stanowiły również dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych – 21,6% (w miastach – 24,8%) oraz dochody z pozostałych świadczeń społecznych – 8,1% (w miastach – 5,5%). Ponadto na wsi, w budżetach gospodarstw domowych, duży udział posiadały również dochody z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie (8,9%, w miastach – 0,2%). W stosunku do 2019 r. dla każdej z tych grup odnotowano wzrost przeciętnych dochodów na osobę, a największy, prawie dwukrotny, w przypadku dochodów z pracy najemnej oraz z pracy na własny rachunek.

Dochody gospodarstw domowych zamieszkałych na poszczególnych typach **obszarów wiejskich DOW**, podobnie jak na obszarach wiejskich ogółem i w miastach, składały się przede wszystkim z dochodów z pracy najemnej, gdzie kształtowały się od 42,9% na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 62,0% na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości. Na drugim miejscu znalazły się dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych, ich odsetek wynosił od 16,5% na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości do 23,8% na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Trzecią pozycję na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości zajmowały dochody z pracy na własny rachunek (odpowiednio 12,7% i 10,4%), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości dochody z pozostałych świadczeń społecznych (8,6%), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości dochody z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie (18,5%).

Wykres 8. Struktura przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych według źródła utrzymania i miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 8. Structure of average monthly available income per capita in households by source of maintenance and place of residence in rural areas in 2024

Relatywnie duże zróżnicowanie przeciętnych miesięcznych dochodów i wydatków odnotowano w poszczególnych **grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych**. W 2024 r. najwyższy przeciętny dochód osiągały gospodarstwa domowe rolników (13909 zł), a w następnej kolejności pracujących na własny rachunek (12329 zł). W przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwie domowym najwyższy dochód przypadał natomiast w gospodarstwach domowych pracujących na własny rachunek (3790 zł). Gospodarstwa domowe rolników znalazły się na drugim miejscu z dochodem w wysokości 3309 zł. Należy zauważyć, że w przypadku gospodarstw domowych rolników, w 2024 r. w odniesieniu do 2019 r., odnotowano najwyższy wzrost dochodów rozporządzalnych na 1 osobę (prawie 2-krotny). Głównymi składnikami dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych rolników był dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie (69,5%), dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (11,6%) oraz dochód z pracy najemnej (11,2%). Dla każdej z pozostałych grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych także odnotowano wzrost dochodów w porównaniu z 2019 r.

3.2. Wydatki gospodarstw domowych

3.2. Household expenditures

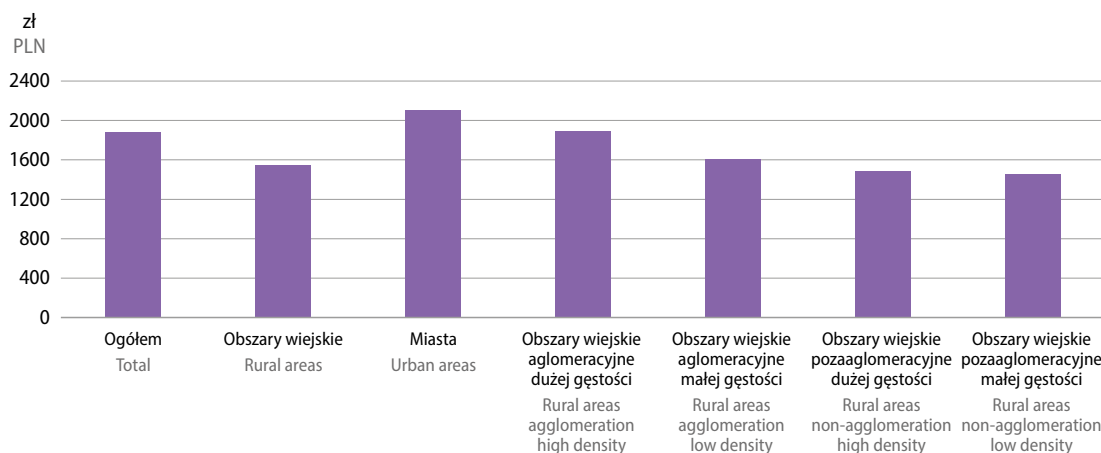
Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych jest czynnikiem wyraźnie różnicującym poziom i strukturę wydatków gospodarstw domowych. Wyraża się to m.in. większym obciążeniem budżetów najuboższych rodzin wydatkami na żywność i napoje bezalkoholowe oraz na stałe opłaty mieszkaniowe (opłaty za zaopatrywanie w wodę, inne usługi związane z zamieszkiwaniem i nośniki energii, a także opłaty na rzecz właścicieli).

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania odnotowano, że w 2024 r. **wydatki ponoszone na 1 osobę w gospodarstwach domowych z obszarów wiejskich** wyniosły 1543 zł i były o 26,8% niższe niż gospodarstw domowych z miast. W relacji do 2019 r. wzrost dochodów rozporządzalnych przypadających na 1 osobę w gospodarstwach domowych przełożył się na wzrost ponoszonych przez nie wydatków, który wyniósł 49,4% na wsi i 51,4% w miastach.

Na **obszarach wiejskich DOW**, najwyższe wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym były ponoszone na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 1891 zł (na obszarach tych gospodarstwa domowe osiągały również najwyższy dochód rozporządzalny). Na kolejnych pozycjach znalazły się gospodarstwa domowe na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 1609 zł, aglomeracyjnych dużej gęstości – 1488 zł i na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 1455 zł. Na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości, wydatki ponoszone przez gospodarstwa domowe były niższe niż średnio na obszarach wiejskich.

Wykres 9. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 9. Average monthly expenditures per capita in households by place of residence in 2024

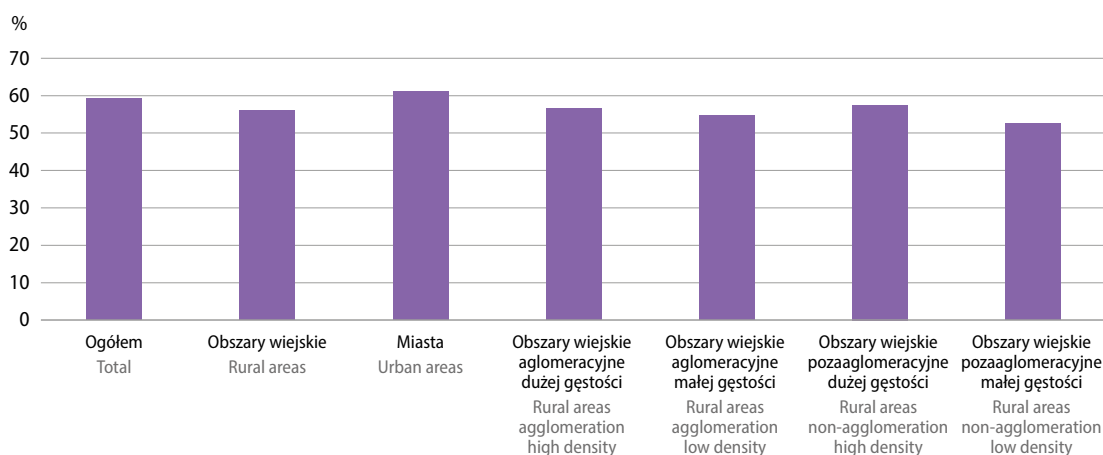
Z kolei w przypadku wydatków ponoszonych przez poszczególne **grupy społeczno-ekonomiczne**, najwyższe miesięczne wydatki na 1 gospodarstwo domowe ponosiły gospodarstwa pracujących na własny rachunek (6998 zł), następnie pracowników (6012 zł), rolników (5510 zł) oraz emerytów i rencistów (3830 zł). Natomiast najwyższe wydatki na 1 osobę ponoszone były w gospodarstwach pracujących na własny rachunek (2151 zł), potem emerytów i rencistów (1965 zł), pracowników (1860 zł) i najniższe – w gospodarstwach domowych rolników (1311 zł). Spowodowane jest to, podobnie jak w przypadku dochodów gospodarstw domowych zamieszkujących obszary wiejskie, większą liczbą osób wchodzących w skład gospodarstw domowych rolników. W 2024 r. przeciętne gospodarstwo domowe rolników liczyło 3,44 osoby, podczas gdy gospodarstwo domowe w kraju – 2,41. Wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych rolników były o 30,2% niższe od przeciętnej dla gospodarstw domowych w Polsce.

W porównaniu z 2019 r. we wszystkich grupach gospodarstw domowych odnotowano realny wzrost wydatków na 1 gospodarstwo domowe (od 39,0% w gospodarstwach domowych rolników do 57,7% w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów) i na 1 osobę w gospodarstwie domowym (od 43,5% w gospodarstwach domowych rolników do 50,5% w gospodarstwach domowych pracowników).

Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w kraju w 2024 r. wynosił 59,3% i był niższy o 9,5 p. proc. w relacji do 2019 r. Podobne tendencje odnotowano w przypadku gospodarstw domowych zamieszkałych na wsi jak i w miastach, a spadek ten był większy na wsi niż w miastach i wyniósł 10,6 p. proc. wobec 8,8 p. proc.

Wykres 10. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 10. Share of expenditures in available income per capita in households by place of residence in 2024

Znaczne zróżnicowanie udziału wydatków w dochodach odnotowano w zależności od **typu gospodarstwa domowego**. W 2024 r. wahał się on od 39,6% w gospodarstwach domowych rolników do 66,0% w gospodarstwach emerytów i rencistów. W odniesieniu do 2019 r. odnotowano spadek wartości wskaźnika we wszystkich typach gospodarstw domowych, a największy w przypadku gospodarstw domowych rolników (o 15,2 p. proc.).

Najwyższe **wydatki wiejskie gospodarstwa domowe ponosiły** na towary i usługi konsumpcyjne – 1501 zł na osobę (w miastach – 2029 zł). W analizowanym okresie kwota wydatków na towary i usługi konsumpcyjne, zarówno na wsi jak i w miastach, wzrosła odpowiednio o 50,2% i 52,4%.

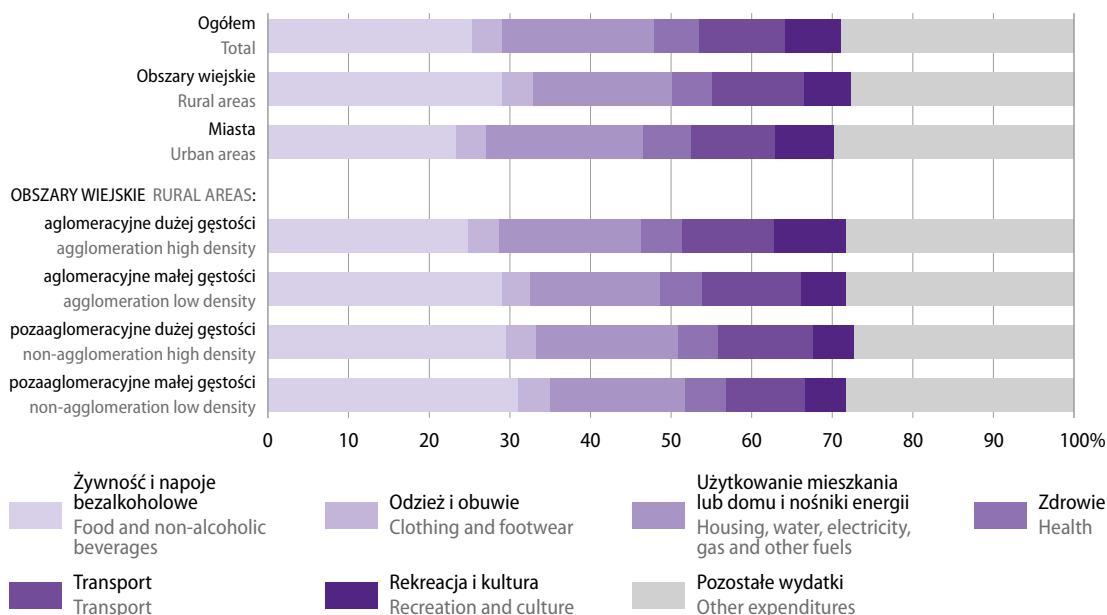
Spośród wydatków na towary i usługi konsumpcyjne, najczęściej przeznaczano na żywność i napoje bezalkoholowe – 449 zł na osobę na wsi (w miastach – 494 zł). W porównaniu z 2019 r. gospodarstwa wiejskie na żywność i napoje bezalkoholowe wydawały przeciętnie o 51,2% więcej (w miastach o 51,7%). Dużym obciążeniem dla gospodarstw domowych były również wydatki na użytkowanie mieszkań lub domu i nośniki energii, na które gospodarstwa na wsi przeznaczały 267 zł na osobę (w miastach – 411 zł),

tj. o 61,5% więcej niż w 2019 r. (w miastach o 56,2%). Kolejną istotną pozycję w wydatkach gospodarstw domowych stanowiły wydatki na transport – 174 zł (w miastach – 219 zł) – w porównaniu z 2019 r. wzrost o 53,1% (w miastach – 73,0%). Wysokość wydatków ponoszonych na pozostałe grupy towarów i usług konsumpcyjnych nie przekraczała 90 zł na osobę (w miastach – 156 zł). We wszystkich tych grupach w odniesieniu do 2019 r. odnotowano wzrost ponoszonych wydatków na 1 osobę.

Identyczną strukturę przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych odnotowano we wszystkich typach **obszarów wiejskich DOW**.

Wykres 11. Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 11. Structure of average monthly expenditures per capita in households by place of residence in 2024

3.3. Wyposażenie gospodarstw domowych

3.3. Household equipment

Sytuacja materialna gospodarstw domowych w dużym stopniu wpływa na poziom ich **wyposażenia w przedmioty trwałego użytkowania**.

Pod względem wyposażenia w urządzenia umożliwiające połączenie z Internetem, niezależnie od rodzaju urządzenia i typu połączenia internetowego (np. komputer osobisty, laptop, tablet, smartfon), telewizję kablową lub satelitarną, pralkę automatyczną czy robot sprzątający, w lepszej sytuacji były gospodarstwa domowe zamieszkujące miasta niż gospodarstwa domowe ze wsi.

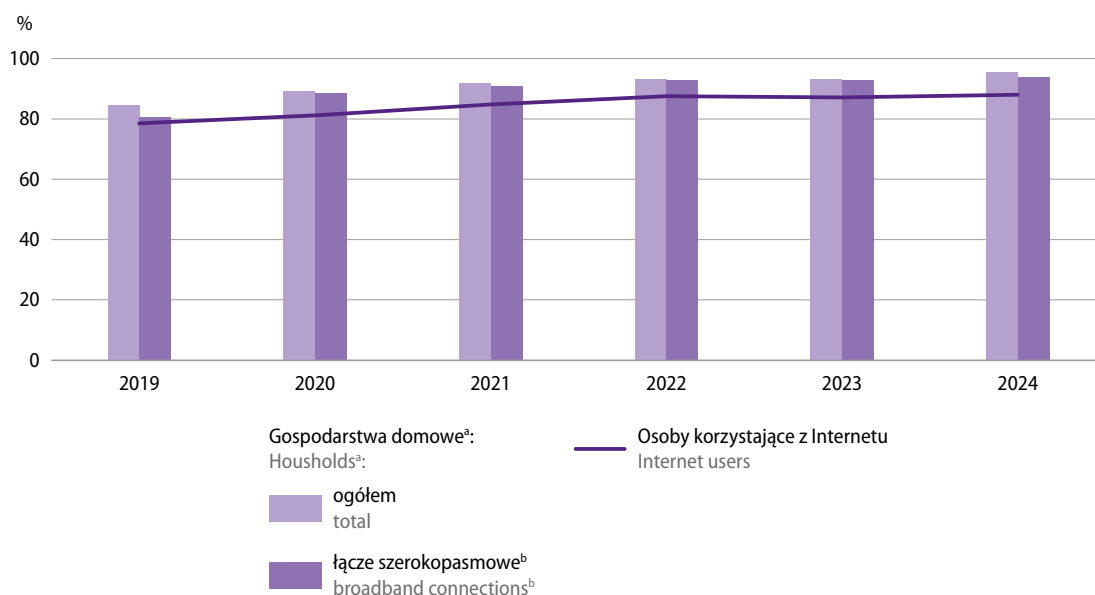
Z kolei większy odsetek gospodarstw domowych na wsi niż w mieście posiadał rower (o 24,4 p. proc.), samochód osobowy (o 16,9 p. proc.), naziemną telewizję cyfrową (o 16,7 p. proc.), radio lub radiomagnetofon (o 9,4 p. proc.), kuchenkę mikrofalową (o 7,8 p. proc.), motocykl, skuter, motorower (o 7,2 p. proc.), zmywarkę do naczyń (o 4,8 p. proc.), odbiornik telewizyjny (o 4,7 p. proc.), suszarkę automatyczną do prania (o 3,6 p. proc.), drukarkę, urządzenie wielofunkcyjne (o 3,3 p. proc.), telefon stacjonarny (o 1,3 p. proc.), hulajnogę elektryczną, urządzenie transportu osobistego, np. hoverboard, deskorolkę elektryczną, monocykl elektryczny, segway (o 1,1 p. proc.) i konsolę do gier (o 0,2 p. proc.).

W porównaniu z 2019 r. różnice między miastem a wsią w stopniu wyposażenia w sprzęt nowej generacji zmniejszyły się na korzyść wsi. Należy zauważyć, że od kilku lat utrzymuje się wyższa dynamika wzrostu wyposażenia w niektóre dobra trwałego użytkownika gospodarstw domowych na wsi niż w mieście.

Dostęp do Internetu stanowi obecnie kluczowy element uczestnictwa w życiu społecznym, edukacyjnym i zawodowym, niezależnie od miejsca zamieszkania. Zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach warunkuje on możliwość korzystania z usług publicznych, rynku pracy, edukacji zdalnej oraz dostępu do informacji. Analiza zróżnicowania korzystania z Internetu pozwala ocenić skalę wykluczenia cyfrowego oraz postępy w jego ograniczaniu.

O wzrastającej roli i znaczeniu **Internetu** świadczy fakt, że liczba jego użytkowników dynamicznie rośnie w skali całego kraju, jak i obszarów wiejskich, bowiem o ile w 2019 r. na obszarach wiejskich z Internetu korzystało 84,6% gospodarstw domowych i 78,5% ludności w wieku 16–74 lata, to w 2024 r. było to już odpowiednio 95,5% i 88,0%. Warto tutaj zauważyć, że w 2024 r. 94,0% gospodarstw domowych na wsi dostęp do Internetu posiadało poprzez szerokopasmowe łącze, w porównaniu z 2019 r. ich odsetek wzrósł o 13,3 p. proc.

Wykres 12. Dostęp do Internetu na obszarach wiejskich
Chart 12. Access to the Internet in rural areas

a Dane dotyczą gospodarstw domowych z co najmniej jedną osobą w wieku 16–74 lata, posiadających dostęp do Internetu w miejscu zamieszkania przez: komputery – stacjonarne, przenośne (laptopy) i podręczne (palmtopy i organizery), telefony komórkowe, konsole do gier komputerowych i inne urządzenia. b W podziale według łączy gospodarstwo domowe może być wykazane więcej niż jeden raz, jeśli korzysta z więcej niż jednego rodzaju łącza.

a Data concern households with at least one person aged 16–74, having Internet access at home by means of: computers – desktop, laptop or handheld (palmtops and organizers), mobile phones, game consoles or any other devices. b In the breakdown by types of connections one household may be reported more than once, if it uses more than one type of connection.

Najczęściej mieszkańcy wsi w analizowanej grupie wieku korzystali z Internetu do komunikowania się (na wsi – 77,8%, w miastach – 87,4%) oraz w celu uzyskania różnego rodzaju informacji (na wsi – 77,6%, w miastach – 83,9%). Ponad 60% użytkowników Internetu na wsi korzystało z niego w celach rozrywkowych (w miastach – 72,8%), 51,8% z różnych usług online (w miastach – 65,1%), a 50,3% z usług i platform związanych z e-zdrowiem (w miastach – 65,4%).

Na uwagę zasługuje fakt, że w porównaniu z 2019 r. udział osób korzystających z Internetu we wszystkich analizowanych celach wzrósł zarówno na wsi, jak i w miastach, co świadczy o postępującej cyfryzacji życia codziennego oraz stopniowym zmniejszaniu się różnic w zakresie kompetencji i dostępu do usług cyfrowych między obszarami wiejskimi a miejskimi.

3.4. Zróżnicowanie sytuacji materialnej

3.4. Diversification of the material situation

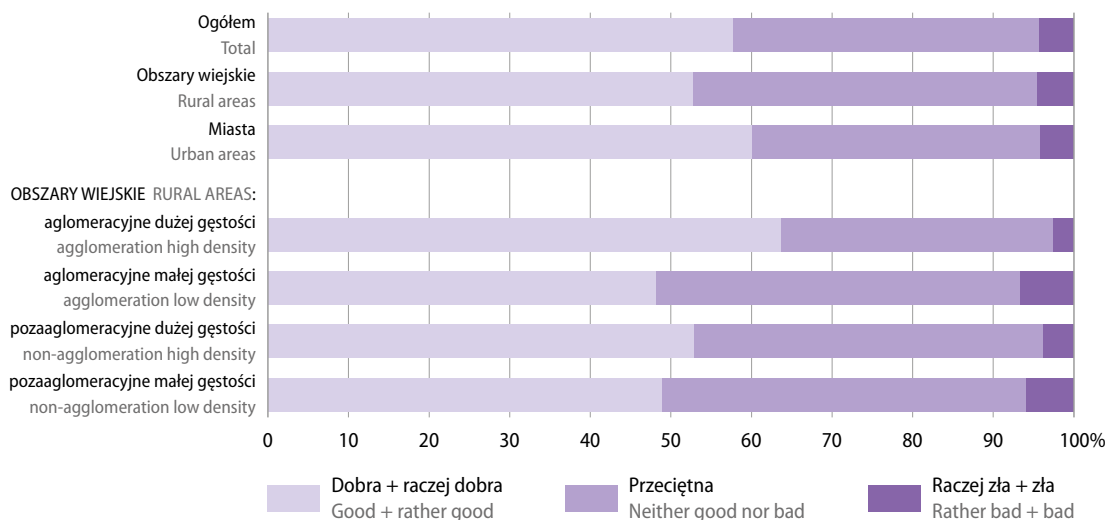
Ocena **sytuacji materialnej gospodarstw domowych** w znacznym stopniu zależy od miejsca zamieszkania gospodarstwa domowego. Gorzej swoją sytuację materialną oceniały gospodarstwa domowe mieszkające **na wsi** niż w miastach. Jako dobrą lub raczej dobrą swoją sytuację materialną określiło 52,8% wiejskich gospodarstw domowych, tj. o 7,4 p. proc. mniej niż w przypadku gospodarstw domowych zamieszkałych w miastach. Gospodarstwa wiejskie częściej wskazywały, że jest ona przeciętna (42,7%, w miastach – 35,7%) Z kolei zarówno na wsi jak i w miastach podobny odsetek gospodarstw domowych, wskazywał, że była ona zła lub raczej zła (4,5% i 4,2%).

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, najlepiej swoją sytuację materialną oceniały gospodarstwa domowe mieszkające na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 63,7% gospodarstw domowych wskazało, że ich sytuacja materialna jest dobra lub raczej dobra. Najmniej takich ocen wskazały gospodarstwa domowe mieszkające na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (48,2%). Z kolei najwięcej gospodarstw swoją sytuację materialną jako przeciętną oceniło na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych małej gęstości (po 45,2%). Najwięcej ocen raczej złych lub złych dotyczyło gospodarstw domowych mieszkających na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (6,6%).

W przypadku **grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych**, najlepiej swoją sytuację materialną (dobrze lub raczej dobrze) oceniały gospodarstwa domowe osób pracujących na własny rachunek – 76,2% oraz gospodarstwa domowe pracowników – 63,4%. Na kolejnym miejscu znalazły się gospodarstwa domowe rolników, spośród których jako dobrą lub raczej dobrą swoją sytuację materialną oceniało 51,6% gospodarstw domowych. Największy odsetek ocen złych lub raczej złych odnotowano wśród gospodarstw domowych emerytów i rencistów (7,2%).

Wykres 13. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych według miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 13. Subjective evaluation of material situation of households by place of residence in 2024

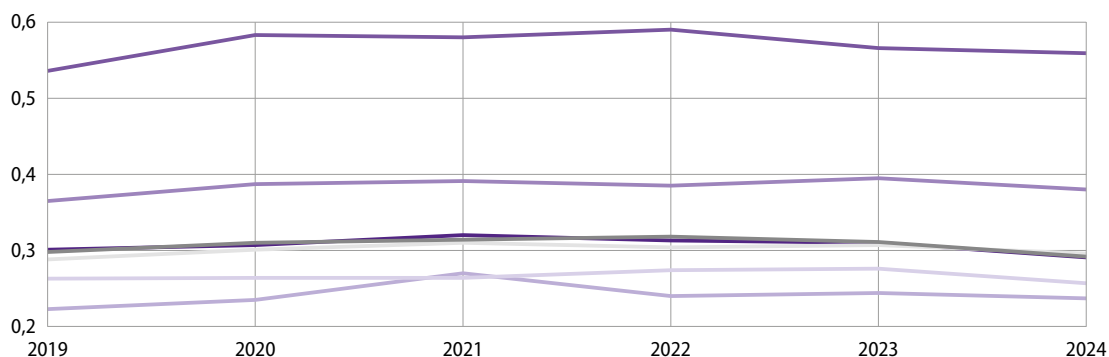
Wskaźnikiem wykorzystywanym do pomiaru nierówności dochodowych gospodarstw domowych jest **współczynnik Giniego**. Jego wartość zawiera się w przedziale od 0 do 1. Im wyższa jest jego wartość tym większa jest skala nierówności danej grupy ludności, co świadczy o dużym rozwarstwieniu społecznym i materialnym wśród tej grupy. Wskaźnik ten osiągnąłby wartość zero (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy.

W latach 2019–2021 współczynnik Giniego, zarówno na wsi, jak i w miastach wzrastał. W 2022 r. na wsi wystąpił kolejny wzrost jego wartości, w miastach miał natomiast miejsce spadek. W 2023 r. miała miejsce odwrotna sytuacja. W 2024 r. wartość współczynnika była zbliżona na wsi i w miastach (0,292 wobec 0,296) wskazując na podobny stopień zróżnicowania dochodów gospodarstw domowych w obu lokalizacjach.

Analiza według **typów gospodarstw domowych** pokazała wyraźne zróżnicowanie poziomu nierówności. Najwyższe wartości współczynnika Giniego przez cały badany okres odnotowywano w gospodarstwach domowych rolników, co świadczy o dużej rozpiętości dochodów w tej grupie, wynikającej m.in. z sezonowości produkcji rolnej, zróżnicowania skali gospodarstw oraz dostępu do dopłat i rynków zbytu. W 2019 r. współczynnik ten wyniósł 0,536, podczas gdy dla gospodarstw domowych pozostałych typów był znacznie niższy: emerytów – 0,223, rencistów – 0,263, pracowników – 0,301 oraz pracujących na własny rachunek – 0,365. Mimo że w kolejnych latach zmiany wartości omawianego wskaźnika dotyczyły wszystkich typów gospodarstw, to w 2024 r. w grupie gospodarstw rolników odnotowano najwyższy jego wzrost (do poziomu 0,559). W relacji do 2019 r. wyższą wartość współczynnika Giniego zaobserwowano także w gospodarstwach domowych pracujących na własny rachunek (o 0,015) i emerytów (o 0,014). Spadek z kolei odnotowano w grupie gospodarstw domowych pracowników (o 0,010) i rencistów (o 0,006).

Wykres 14. Współczynnik Giniego^a w gospodarstwach domowych

Chart 14. Gini coefficient^a in households

Według grup społeczno-ekonomicznych:

By socio-economic groups:

— pracownicy (employees) — rolnicy (farmers) — pracujący na własny rachunek (self-employed) — emeryci (retirees) — renciści (pensioners)

Według miejsca zamieszkania:

By place of residence:

— obszary wiejskie (rural areas) — miasta (urban areas)

a Współczynnik liczony jest na podstawie dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

a Coefficient is calculated on the base of available income per capita in household.

Zasięg ubóstwa w Polsce jest wyraźnie zróżnicowany w zależności od miejsca zamieszkania, jak i grupy społeczno-ekonomicznej gospodarstwa domowego. W 2024 r., podobnie jak w 2019 r., zasięg ubóstwa **na wsi** był zdecydowanie większy niż w miastach. Poniżej relatywnej granicy ubóstwa egzystowało na obszarach wiejskich 21,1% osób w gospodarstwach domowych (w miastach – 8,0%), poniżej ustawowej granicy ubóstwa – 4,3% osób (w miastach – 1,4%), natomiast poniżej granicy ubóstwa skrajnego – 8,8% (w miastach – 2,7%).

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, większy odsetek osób zagrożonych każdym z rodzajów ubóstwa, mieszkał na obszarach pozaaglomeracyjnych niż na obszarach aglomeracyjnych. Na obszarach wiejskich pozaaglomeracyjnych poniżej relatywnej granicy ubóstwa egzystowało 22,9% osób (więcej o 7,9 p. proc.

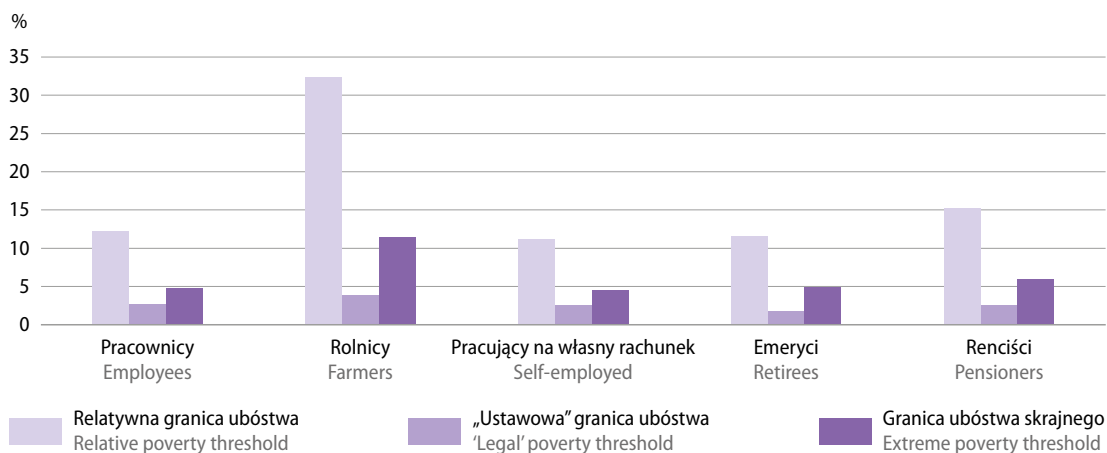
niż na obszarach aglomeracyjnych), poniżej ustawowej granicy ubóstwa – 4,9% osób (więcej o 2,5 p. proc.), a poniżej granicy ubóstwa skrajnego – 10,2% (więcej o 5,9 p. proc.).

Znacznie większe zróżnicowanie poziomu ubóstwa odnotowano w przypadku **grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych**. Największy odsetek gospodarstw domowych zagrożonych każdym z trzech rodzajów ubóstwa wystąpił w przypadku gospodarstw domowych rolników, w których poniżej relatywnej granicy ubóstwa żyło 32,3% osób, poniżej ustawowej granicy ubóstwa – 3,8% osób, a poniżej granicy ubóstwa skrajnego – 11,4%.

W porównaniu z 2019 r. we wszystkich typach gospodarstw domowych odnotowano spadek odsetka osób egzystujących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. W pozostałych typach ubóstwa odnotowano wzrost wartości tego odsetka, z wyjątkiem gospodarstw domowych rencistów, gdzie wystąpił zarówno wzrost odsetka osób zagrożonych relatywną granicą ubóstwa, jak i ubóstwem skrajnym.

Wykres 15. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem według grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych w 2024 r.

Chart 15 At-risk-of-poverty rates by socio-economic groups of households in 2024

3.5. Zasoby mieszkaniowe

3.5. Dwelling stocks

W 2024 r. zasoby mieszkaniowe na **obszarach wiejskich** obejmowały 5,1 mln **mieszkań** składających się z 23,2 mln **izb** o łącznej powierzchni 502,6 mln m². Zasoby te stanowiły 32,1% ogółu mieszkań w kraju, 38,0% ogólnej liczby izb w mieszkaniach oraz 41,6% ich **powierzchni użytkowej**. **Na 1000 ludności** obszarów wiejskich **przypadało** 336,7 mieszkań (w miastach – 486,8).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wiejskiego wynosiła 98,1 m², a na mieszkanie przypadało średnio 4,54 izb i 2,97 osób. Mieszkania na wsi w porównaniu z mieszkaniami w miastach były większe o 33,2 m², składały się z większej liczby izb (o 1,04) i zamieszkiwane były przez większą liczbę osób (o 0,92). Jednocześnie, pomimo większego zaludnienia, w mieszkaniach wiejskich na jedną osobę przypadała większa powierzchnia (o 1,4 m²) niż w miastach. W porównaniu z 2019 r. na wsi wzrosła zarówno liczba mieszkań o 317,8 tys. (o 6,6%), powierzchnia użytkowa – o 49,2 mln m² (o 10,8%), jak i liczba izb – o 2,2 mln (o 10,6%). W związku z tym wzrosła także przeciętna liczba izb w mieszkaniu, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oraz przeciętna powierzchnia przypadająca na mieszkańca. Zmniejszyła się natomiast przeciętna liczba osób przypadających na mieszkanie i na izbę. Dynamika przyrostu liczby mieszkań i izb oraz powierzchni użytkowej na wsi kształtowała się na podobnym poziomie jak w miastach.

Tablica 4. Zasoby mieszkaniowe^a w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 4. Dwelling stocks^a in 2024

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Mieszkania Dwellings		Przeciętna Average				
	ogółem total	na 1000 ludności per 1000 population	liczba izb w mieszkaniu number of rooms per dwelling	liczba osób na number of persons per		powierzchnia użytkowa w m ² useful floor area in m ²	
				1 mieszkanie dwelling	1 izbę room	1 mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person
TERYT							
Polska Poland	15965713	425,9	3,83	2,35	0,61	75,59	32,19
Obszary wiejskie Rural areas	5121623	336,7	4,54	2,97	0,65	98,13	33,04
Miasta Urban areas	10844090	486,8	3,50	2,05	0,59	64,94	31,61
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation							
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	1509129	355,1	4,15	2,82	0,68	85,05	30,20
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas							
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	826644	349,7	4,77	2,86	0,60	109,72	38,37
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	669207	348,1	4,51	2,87	0,64	98,99	34,46
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	2389974	320,2	4,62	3,12	0,68	99,20	31,76
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	1235798	356,9	4,24	2,80	0,66	87,84	31,35
Polska Wschodnia Eastern Poland							
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	3047841	395,9	3,99	2,53	0,63	78,60	31,11

a Na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych.

a Based on balance of dwelling stocks.

Rozpatrując nasycenie obszarów wiejskich mieszkaniami zanotowano, że w 2024 r. w przeliczeniu na 1000 ludności najwięcej mieszkań przypadało w województwach: podlaskim (382,8), zachodniopomorskim (368,6) i dolnośląskim (361,8) oraz w podregionie białostockim województwa podlaskiego (402,4). W województwach tych i podregionie przypadało także najmniej osób na mieszkanie. Z kolei najmniej mieszkań na 1000 ludności było w województwach podkarpackim (301,4) i małopolskim (304,6) oraz w podregionach nowosądeckim (274,3) i nowotarskim (298,4) województwa małopolskiego, a co za tym idzie, w tych lokalizacjach na jedno mieszkanie przypadało najwięcej osób.

Mapa 12. Mieszkania^a na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 12. Dwellings^a in rural areas in 2024

As of 31 December

Na 1000 ludności

Per 1000 population

370,1 – 382,8

350,1 – 370,0

330,1 – 350,0

310,1 – 330,0

301,4 – 310,0

Polska Poland = 336,7

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 ludnościBy types of rural areas
per 1000 population

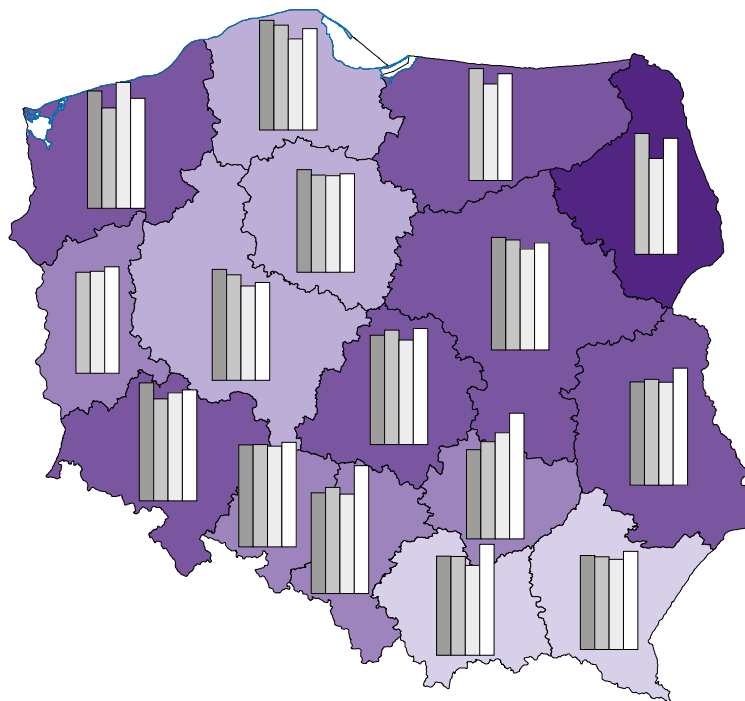
421,6

300,0

200,0

100,0

0,0

■ aglomeracyjne dużej gęstości
agglomeration high density■ aglomeracyjne małej gęstości
agglomeration low density■ pozaaglomeracyjne dużej gęstości
non-agglomeration high density■ pozaaglomeracyjne małej gęstości
non-agglomeration low density

a Na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych.

a Based on balance of dwelling stocks.

Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej w 2024 r. położone były na obszarach wiejskich województw: małopolskiego (104,6 m²), śląskiego (104,2 m²), opolskiego (102,8 m²), wielkopolskiego (101,4 m²) i mazowieckiego (100,8 m²), a o najmniejszej na terenach województw warmińsko-mazurskiego (85,1 m²) i zachodniopomorskiego (88,2 m²). Spośród podregionów wskaźnik ten najwyższe wartości przyjął w warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego (117,2 m²) i rybnickim (114,5 m²) województwa śląskiego. Najmniejsze powierzchniowo mieszkania zlokalizowane były w podregionie szczecińsko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (78,6 m²).

Na 1 osobę największa powierzchnia użytkowa mieszkania przypadła w województwach: podlaskim (37,8 m²), mazowieckim (35,7 m²) i dolnośląskim (35,2 m²), a najmniejsza w województwach: podkarpackim (29,4 m²), warmińsko-mazurskim (29,9 m²) i kujawsko-pomorskim (30,2 m²). W układzie podregionów odnotowano większą rozpiętość wskaźnika – od 27,8 m² w podregionie elbląskim województwa warmińsko-mazurskiego do 45,7 m² w podregionie warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego.

W 2024 r. w porównaniu z 2019 r. liczba mieszkań zmniejszyła się w województwie lubelskim oraz w 9 podregionach: radomskim, ciechanowskim i siedleckim województwa mazowieckiego, chełmsko-zamojskim i białskim województwa lubelskiego, skierniewickim województwa łódzkiego, łomżyńskim i suwalskim województwa podlaskiego oraz sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego. Z kolei we wszystkich województwach i prawie we wszystkich podregionach, z wyjątkiem poznańskiego województwa wielkopolskiego i koszalińskiego województwa zachodniopomorskiego, wystąpił wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania ogółem. Natomiast we wszystkich województwach i podregionach wzrosła powierzchnia użytkowa mieszkań przypadająca na 1 osobę.

Wzrost nasycenia **obszarów wiejskich** infrastrukturą techniczną przełożył się na wzrost **wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje infrastruktury technicznej**. W 2024 r. na obszarach wiejskich 96,1% mieszkań było wyposażonych w wodociąg (wzrost o 3,7 p. proc. w porównaniu z 2019 r.), 91,1% posiadało ustęp (wzrost o 4,3 p. proc.), 88,5% dysponowało łazienką (wzrost o 5,2 p. proc.), 32,5% było podłączonych do gazu z sieci (wzrost o 8,8 p. proc.), a 79,0% posiadało centralne ogrzewanie (wzrost o 6,7 p. proc.). Jednak nadal mieszkania wiejskie w stosunku do mieszkań w miastach były gorzej wyposażone w podstawowe instalacje – o 2,5 p. proc. mniej mieszkań posiadało wodociąg, o 6,2 p. proc. ustęp, o 8,0 p. proc. łazienkę, o 39,2 p. proc. gaz z sieci oraz o 10,6 p. proc. centralne ogrzewanie.

Tablica 5. Mieszkania wyposażone w podstawowe instalacje^a w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. Dwellings fitted with basic instalations^a in 2024

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Mieszkania ogółem Dwellings total	Mieszkania – w % ogółu mieszkań – wyposażone w: Dwellings – in % of total dwellings – fitted with:				
		wodociąg water supply system	ustęp lavatory	łazienkę bathroom	gaz z sieci gas supply system	centralne ogrzewanie central heating
TERYT						
Polska Poland	15965713	97,8	95,3	93,9	59,1	86,2
Obszary wiejskie Rural areas	5121623	96,1	91,1	88,5	32,5	79,0
Miasta Urban areas	10844090	98,6	97,3	96,5	71,7	89,6
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation						
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	1509129	95,1	87,6	84,0	21,1	75,3
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas						
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	826644	97,1	95,8	95,0	70,2	85,4
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	669207	95,9	89,9	87,3	25,2	77,4
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	2389974	96,4	91,7	89,0	34,2	79,6
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	1235798	95,0	87,4	83,7	7,7	74,6
Polska Wschodnia Eastern Poland						
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	3047841	97,0	92,6	90,8	53,9	84,3

a Na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych.

a Based on balance of dwelling stocks.

Największy udział mieszkań wiejskich posiadających dostęp do urządzeń wodno-kanalizacyjnych i centralnego ogrzewania (wodociągu sieciowego, ustępu, łazienki) w 2024 r. zaobserwowano w 2 województwach –

opolskim i śląskim. Z kolei dostęp do gazu sieciowego najwięcej mieszkań miało w województwach południowej Polski, tj.: podkarpackim (70,8%), małopolskim (63,4%) i śląskim (43,8%).

Z sieci wodociągowej w 2024 r. korzystało 86,6% mieszkańców wsi i było to o 10,2 p. proc. mniej niż w miastach. W relacji do 2019 r. na obszarach wiejskich wzrosła wartość tego odsetka o 1,2 p. proc. (w miastach o 0,2 p. proc.). Wraz ze wzrostem liczby osób korzystających z wodociągu, wzrosło na wsi zużycie wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na mieszkańca. W 2019 r. mieszkaniec wsi zużywał średnio 31,2 m³ wody, a w 2024 r. – 33,5 m³. Wzrost zużycia wody odnotowano również w miastach, jednak był on mniejszy niż na wsi i wyniósł 1,6 m³.

Tablica 6. Ludność korzystająca z instalacji oraz zużycie wody i gazu z sieci w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 6. Population using system and consumption of water and gas from supply system in 2024

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ludność korzystająca ^a z instalacji w % ogółu ludności Population using ^a system in % of total population			Zużycie ^b na 1 mieszkańca Consumption ^b per capita	
	wodociągu water supply system	kanalizacji sewage system	gazu gas supply system	wody z wodociągów w m ³ water from water supply system in m ³	gazu ^c z sieci w kWh gas ^c from gas supply system in kWh
TERYT					
Polska Poland	92,7	72,9	56,6	35,5	1453,4
Obszary wiejskie Rural areas	86,6	46,2	33,8	33,5	1071,1
Miasta Urban areas	96,8	91,2	72,2	36,9	1713,9
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation					
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	82,6	43,2	22,2	32,2	486,1
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas					
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	91,8	63,1	71,6	36,8	2965,0
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	89,9	39,7	25,9	34,9	886,2
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	83,8	47,0	35,6	30,7	923,2
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	87,1	36,5	8,2	36,4	209,7
Polska Wschodnia Eastern Poland					
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	88,8	66,6	52,6	31,6	1129,3

a Dane szacunkowe. b W ciągu roku. c W jednostkach naturalnych, według których następuje rozliczenie z odbiorcami.

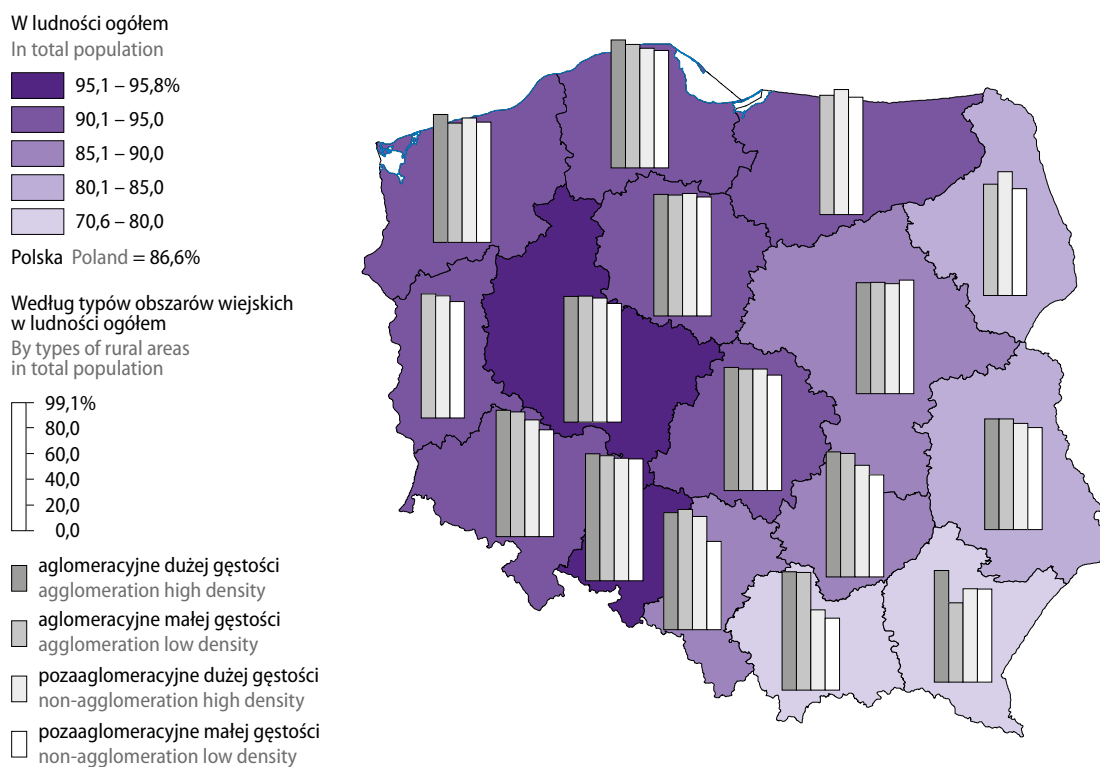
a Estimated data. b During the year. c In natural units on the basis of which settlements with clients occur.

W 2024 r. na obszarach wiejskich najwyższy odsetek osób posiadających dostęp do sieci wodociągowej wystąpił w województwach wielkopolskim (95,8%) i opolskim (95,4%), a najmniejszy w województwach małopolskim (70,6%) i podkarpackim (73,2%). W układzie podregionów, najwięcej ludności dostęp do wodociągu posiadało w podregionach tyskim (99,2%) i gliwickim (99,1%) województwa śląskiego, a najmniej w podregionach: nowotarskim (40,0%) i nowosądeckim (47,6%) województwa małopolskiego oraz krośnieńskim województwa podkarpackiego (41,6%). We wszystkich województwach i prawie wszystkich podregionach, w 2024 r. w porównaniu z 2019 r., wystąpił wzrost odsetka osób korzystających z wodociągu. Wyjątek stanowił podregion nowotarski województwa małopolskiego z odsetkiem o 0,6 p. proc. mniejszym niż w 2019 r. i podregion tyski województwa śląskiego, gdzie w obu latach pozostawał on na takim samym poziomie. Największy wzrost udziału osób korzystających z sieci wodociągowej odnotowano w województwach małopolskim i mazowieckim oraz w podregionach zlokalizowanych na ich terenie – nowosądeckim i warszawskim wschodnim.

Mapa 13. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 13. Population using water supply system in rural areas in 2024
As of 31 December

Z sieci kanalizacyjnej w 2024 r. korzystało 7,0 mln mieszkańców wsi, co stanowiło 46,2% ogółu ludności tych obszarów. Liczba ludności wiejskiej mającej dostęp do kanalizacji w porównaniu z 2019 r. wzrosła o 8,6% (w miastach spadła o 2,6%), jednak nadal jej odsetek znacznie odbiegał od średniej dla miast wynoszącej 91,2%.

W układzie terytorialnym, najwięcej mieszkańców miało dostęp do sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich województw: pomorskiego (68,2%), podkarpackiego (62,1%) i zachodniopomorskiego (60,4%). Z kolei w województwach: lubelskim, łódzkim i podlaskim dostęp do sieci kanalizacyjnej miało mniej niż 30% mieszkańców wsi. W przypadku podregionów, najwyższym takim odsetkiem charakteryzowały się podregiony: poznański województwa wielkopolskiego (73,5%), tyski województwa śląskiego (73,1%), gdański (72,8%)

i śląski (72,5%) województwa pomorskiego oraz przemyski województwa podkarpackiego (70,6%). Najmniej osób dostęp do tej sieci posiadało w podregionach: skierniewickim województwa łódzkiego (14,0%), ciechanowskim województwa mazowieckiego (16,8%) i łomżyńskim województwa podlaskiego (17,8%). W odniesieniu do 2019 r. we wszystkich województwach i prawie we wszystkich podregionach wystąpił wzrost odsetka osób korzystających z instalacji kanalizacyjnej. Wyjątkiem był podregion sosnowiecki województwa śląskiego, w którym odsetek ten był niższy o 1,1 p. proc. w porównaniu do sytuacji sprzed 5 lat. Największy wzrost tego odsetka odnotowano w województwach małopolskim i wielkopolskim oraz w podregionach poznańskim województwa wielkopolskiego i rybnickim województwa śląskiego.

Mapa 14. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 14. Population using sewage system in rural areas in 2024

As of 31 December

W ludności ogółem

In total population

61,1 – 68,2%

51,1 – 61,0

41,1 – 51,0

31,1 – 41,0

24,7 – 31,0

Polska Poland = 46,2%

Według typów obszarów wiejskich

w ludności ogółem

By types of rural areas
in total population

91,5%

80,0

60,0

40,0

20,0

0,0

■ aglomeracyjne dużej gęstości

■ agglomeration high density

■ aglomeracyjne małej gęstości

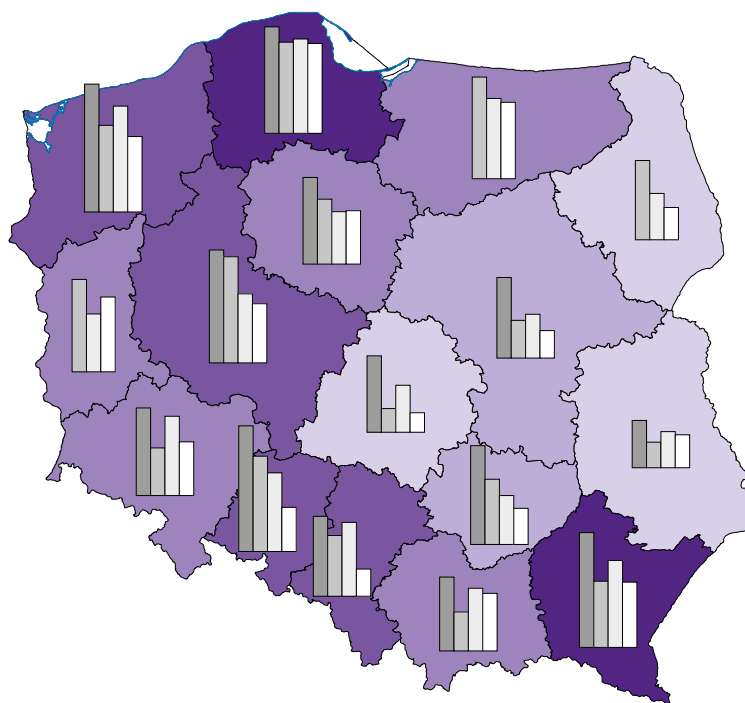
■ agglomeration low density

■ pozaaglomeracyjne dużej gęstości

■ non-agglomeration high density

■ pozaaglomeracyjne małej gęstości

■ non-agglomeration low density

Do sieci gazowej w 2024 r. dostęp miało 33,8% (5,1 mln) mieszkańców wsi i było to o 38,4 p. proc. mniej niż w miastach. W odniesieniu do 2019 r. na obszarach wiejskich o 8,6 p. proc. wzrósł udział osób korzystających z gazu, podczas gdy w miastach o 0,8 p. proc. Średnie zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca wsi w 2024 r. wyniosło 1071,1 kWh (w miastach – 1713,9 kWh). W porównaniu z 2019 r. zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca wzrosło o 37,4% (w miastach o 10,1%).

Podobnie, jak w przypadku odsetka mieszkań podłączonych do sieci gazowej, tak i w przypadku ludności korzystającej z gazu z sieci, najwięcej osób dostęp do tej sieci miało w województwach: podkarpackim (71,7%), małopolskim (63,3%) i śląskim (44,9%), a najmniej w województwach: podlaskim (10,0%), łódzkim (10,1%), warmińsko-mazurskim (10,2%), kujawsko-pomorskim (10,5%) i opolskim (10,7%). W przypadku podregionów udział ludności korzystającej z sieci gazowej najwyższy był w podregionach: tarnowskim (77,8%), oświęcimskim (74,8%) i krakowskim (73,6%) województwa małopolskiego, krośnieńskim (76,8%) i rzeszowskim (74,4%) województwa podkarpackiego oraz warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego (74,4%). Wzrost odsetka osób korzystających z sieci gazowej w 2024 r. w relacji do 2019 r.,

odnotowano we wszystkich województwach i podregionach, a największy miał miejsce w województwie małopolskim (o 10,5 p. proc.) i podregionie rybnickim województwa śląskiego (o 17,8 p. proc.).

Mapa 15. Ludność korzystająca z sieci gazowej na obszarach wiejskich w 2024 r.

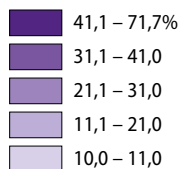
Stan w dniu 31 grudnia

Map 15. Population using gas supply system in rural areas in 2024

As of 31 December

W ludności ogółem

In total population

Polska Poland = 33,8%

Według typów obszarów wiejskich w ludności ogółem

By types of rural areas in total population

84,7%

60,0

40,0

20,0

0,0

 aglomeracyjne dużej gęstości

agglomeration high density

 aglomeracyjne małej gęstości

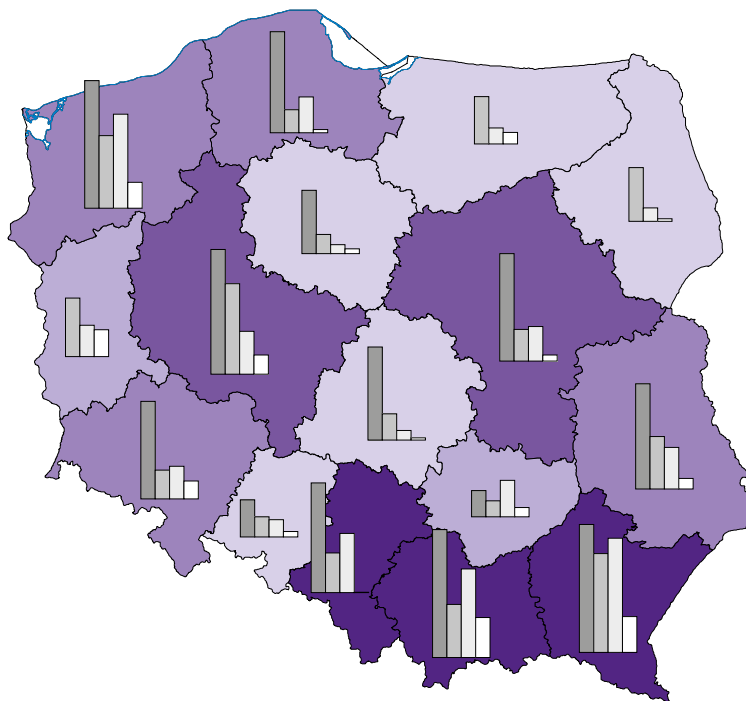
agglomeration low density

 pozaaglomeracyjne dużej gęstości

non-agglomeration high density

 pozaaglomeracyjne małej gęstości

non-agglomeration low density

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej mieszkań zlokalizowanych było na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (2,4 mln, tj. 46,7% ogółu mieszkań na obszarach wiejskich), jednocześnie na obszarach tych przypadają najmniej mieszkań na 1000 ludności (320,2). Największą wartość wskaźnik ten osiągnął natomiast na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości (356,9). Powierzchnia mieszkań na poszczególnych typach delimitacji obszarów wiejskich kształtowała się od 87,8 m² na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 109,7 m² na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości.

W układzie województw w 2024 r., najwięcej mieszkań na 1000 ludności przypadają na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości województwa śląskiego (421,6) i na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości województwa zachodniopomorskiego (414,6), a najmniej na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości województwa świętokrzyskiego (293,3).

W układzie gminnym, rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 1936,8. Najwyższe wartości przyjął on w gminach: pozaaglomeracyjnej małej gęstości Dziwnów (zachodniopomorskie) – 2167,6, pozaaglomeracyjnej dużej gęstości – Mielno (zachodniopomorskie) – 1093,3 i aglomeracyjnej małej gęstości – Krynki (podlaskie) – 1091,2.

W 2024 r. największy odsetek ludności obszarów wiejskich DOW dostęp do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej miał na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości. Najmniejszy odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej odnotowano na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości, natomiast z sieci kanalizacyjnej i gazowej na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości.

W większości województw udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej, niezależnie od typu obszarów wiejskich DOW, przekraczał 80%, wyjątek stanowiły obszary aglomeracyjne małej gęstości województwa podkarpackiego (61,6%), obszary pozaaglomeracyjne dużej gęstości województw małopolskiego (62,4%) i podkarpackiego (72,4%) oraz obszary pozaaglomeracyjne małej gęstości województw: małopolskiego (55,9%), śląskiego (68,4%), podkarpackiego (72,1%), lubelskiego (78,8%) i świętokrzyskiego (79,1%).

Tylko w jednym województwie dostęp do sieci kanalizacyjnej miało powyżej 90% ludności – obszary aglomeracyjne dużej gęstości województwa zachodniopomorskiego. Najmniejszy odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej charakteryzował obszary aglomeracyjne i pozaaglomeracyjne małej gęstości województwa łódzkiego (16,8% i 13,8%).

Z kolei we wszystkich typach obszarów wiejskich DOW, największym udziałem ludności korzystającej z sieci gazowej charakteryzowały się województwa: małopolskie, podkarpackie i zachodniopomorskie. Dodatkowo dużym odsetkiem ludności mającej dostęp do instalacji gazowej wyróżniały się obszary aglomeracyjne małej gęstości województwa wielkopolskiego.

W 2024 r. w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** zlokalizowanych było 1,5 mln mieszkań (9,5% ogółu mieszkań w Polsce), co w przeliczeniu na 1000 ludności dało 355,1 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania gmin zmarginalizowanych wynosiła 85,1 m², na 1 mieszkanie przypadało średnio 4,15 izb i 2,82 osób, a na 1 osobę – 30,2 m². Mieszkania w gminach zmarginalizowanych były więc mniejsze niż mieszkania na obszarach wiejskich, a co za tym idzie na 1 osobę przypadała mniejsza powierzchnia, składały się też z mniejszej liczby izb.

W układzie wojewódzkim, w gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, w 2024 r. na 1000 ludności najwięcej mieszkań przypadało w województwach śląskim (432,9) i dolnośląskim (428,9), najmniej w województwie małopolskim (279,8). Z kolei w układzie gminnym najwyższą wartością tego wskaźnika wyróżniały się 3 gminy województwa podlaskiego – Dubicze Cerkiewne, Narew i Orla, gdzie na 1000 ludności przypadało ponad 700 mieszkań.

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2024 r. w gminach zmarginalizowanych wyniósł 82,6%. Wartość wskaźnika dla gmin zmarginalizowanych była najniższa spośród wszystkich analizowanych agregatów przestrzennych, zarówno miejskich, jak i obszarów wiejskich. W Polsce ogółem z sieci wodociągowej korzystało o 10,1 p. proc. osób więcej niż w gminach zagrożonych marginalizacją.

Najwyższymi wartościami wskaźnika dla gmin zagrożonych trwałą marginalizacją charakteryzowały się województwa: opolskie (95,6%), zachodniopomorskie (95,2%) i kujawsko-pomorskie (94,3%). Najmniejszy udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej odnotowano w gminach zmarginalizowanych województwa śląskiego (41,0%) i małopolskiego (44,8%).

W 9 tego typu gminach (spośród 755) udział mieszkańców, którzy korzystali z wodociągów, wyniósł 100%, tj.: Damnica (pomorskie), Górowo Iławeckie i Lubawa (warmińsko-mazurskie), Grzmiąca (zachodniopomorskie), Jeziora Wielkie i Papowo Biskupie (kujawsko-pomorskie), Krzynowłoga Mała (mazowieckie), Obsza (lubelskie) i Tuplice (lubuskie). W 3 gminach zmarginalizowanych ludność w ogóle nie korzystała z sieci wodociągowej – Brzyska i Niebylec (podkarpackie) oraz Ujsoły (śląskie).

Z sieci kanalizacyjnej w 2024 r. w gminach zmarginalizowanych korzystało 43,2% ludności zamieszkującej te tereny. Podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, wartość wskaźnika była tu najniższa z prawie wszystkich agregatów przestrzennych – niższą odnotowano jedynie na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych małej gęstości.

Spośród województw, najwyższy wskaźnik wystąpił w gminach zmarginalizowanych zachodniopomorskiego (68,4%) i pomorskiego (67,0%), a najniższy – mazowieckiego (24,6%) i lubelskiego (26,0%). W 72 gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, ludność nie korzystała z sieci kanalizacyjnej – takich gmin nie było w województwach lubuskim i zachodniopomorskim. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Oleszycach (podkarpackie) – 98,6%, w Dolicach (zachodniopomorskie) – 98,0% i w Rypinie (kujawsko-pomorskie) – 96,9%.

W gminach zagrożonych trwałą marginalizacją odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w 2024 r. wyniósł 22,2%. Mniejsze jego wartości odnotowano jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Największy udział ludności korzystającej z gazu z sieci występował w gminach województw: podkarpackiego (62,1%), lubuskiego (45,1%), małopolskiego (42,5%) i dolnośląskiego (41,3%). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w województwach: śląskim (0,1%), łódzkim (1,3%) i podlaskim (1,7%). W 407 gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej nie osiągnął 1,0%. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w 2 gminach województwa zachodniopomorskiego – Trzebiatowie (91,9%) i Darłowie (92,3%) oraz w 2 gminach województwa podkarpackiego – Chorkówce (93,0%) i Zarzeczcu (96,5%).

Zasoby mieszkaniowe w 5 województwach **Polski Wschodniej** obejmowały 3,0 mln **mieszkań** składających się z 12,2 mln **izb** o łącznej powierzchni 239,6 mln m². Zasoby te stanowiły 19,1% ogółu mieszkań w kraju, 19,9% ogólnej liczby izb w mieszkaniach oraz 19,9% ich **powierzchni użytkowej**. **Na 1000 ludności** zamieszkującej Polskę Wschodnią **przypadało** 395,9 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania zlokalizowanego na tym terenie wynosiła 78,6 m², a na mieszkanie przypadało średnio 3,99 izb i 2,53 osób.

Rozdział 4. Rynek pracy

Chapter 4. Labour market

Specyfika rynku pracy na obszarach wiejskich nadal różni się od sytuacji obserwowanej w miastach. Charakteryzuje ją relatywnie wyższy poziom bezrobocia, niższa aktywność zawodowa mieszkańców oraz ograniczona mobilność pracowników. Istotnym elementem pozostaje także silne powiązanie części ludności z rodzinnymi gospodarstwami rolnymi. Choć przez długi czas rolnictwo stanowiło główne źródło zatrudnienia na wsi, w ostatnich latach obserwuje się stopniowe zmiany w tej strukturze. Coraz większe znaczenie zyskują bowiem miejsca pracy w sektorze przemysłu i usług.

4.1. Aktywność ekonomiczna ludności (BAEL)

4.1. Economic activity of population (LFS)

Do AKTYWNYCH ZAWODOWO zaliczono osoby pracujące i bezrobotne:

- 1) do PRACUJĄCYCH zaliczono wszystkie osoby w wieku 15–89 lat, które w okresie badanego tygodnia:
 - a) wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem;
 - b) miały pracę, ale jej nie wykonywały:
 - z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
 - z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
 - z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy;
- 2) za BEZROBOTNE uznano osoby w wieku 15–74 lata, które spełniały jednocześnie 3 warunki:
 - a) w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi (według powyższej definicji),
 - b) aktywnie poszukiwały pracy, tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni – tydzień badany), aby znaleźć pracę,
 - c) były gotowe (zdolne) podjąć pracę w ciągu 2 tygodni następujących po tygodniu badanym.
Do bezrobotnych zostały zaliczone także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ już ją znalazły i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Do BIERNYCH ZAWODOWO zaliczono osoby w wieku 15–89 lat, które nie zostały zakwalifikowane jako pracujące lub bezrobotne.

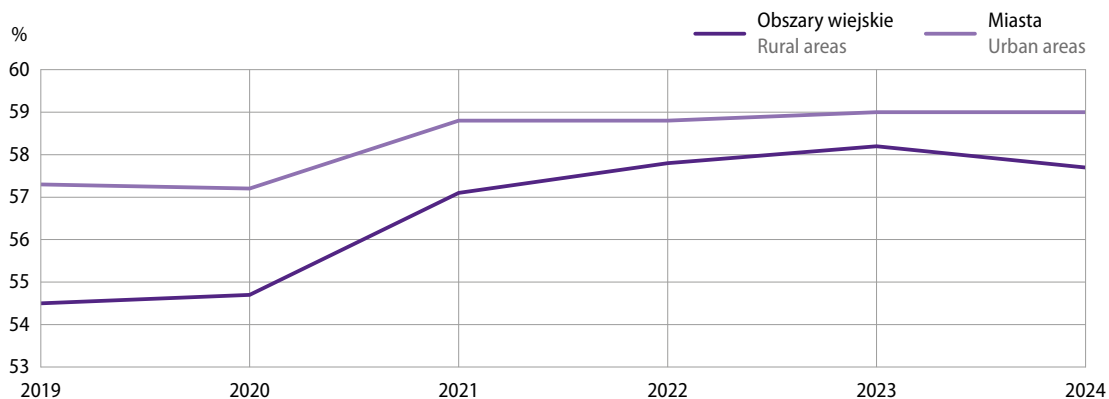
WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

STOPĘ BEZROBOCIA obliczono jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).

Jedną z podstawowych miar rynku pracy jest **współczynnik aktywności zawodowej**. Na obszarach wiejskich jego wartość w 2019 r. wynosiła 54,5% i była to najniższa wartość latach 2019–2024. W okresie tym, po stopniowym wzroście wartości wskaźnika do 2023 r., w 2024 r. odnotowano jego spadek. W 2024 r. spośród 12,0 mln osób w wieku 15 lat i więcej zamieszkujących obszary wiejskie 57,7% stanowiły **osoby aktywne zawodowo**. W miastach, w analogicznym okresie, wartość współczynnika aktywności zawodowej spadła nieznacznie w 2020 r., przez kolejne 2 lata utrzymywała się na poziomie 58,8%, po czym w 2023 r. wystąpił niewielki jego wzrost do poziomu 59,0%, który utrzymał się również w 2024 r. Pozostałe 42,3% ludności obszarów wiejskich i 41,0% ludności miast w 2024 r. stanowiły osoby biernie zawodowo.

Wykres 16. Współczynnik aktywności zawodowej^a (przeciętne w roku)
Chart 16. Activity rate^a (annual averages)

a Na podstawie BAEL.

a On the LFS basis.

Znaczne różnice wartości omawianego wskaźnika w 2024 r. odnotowano w zależności od związku ludności z rolnictwem. Dla mieszkańców obszarów wiejskich związanych z gospodarstwem rolnym współczynnik aktywności zawodowej wynosił 70,6% i był o 16,0 p. proc. wyższy niż w przypadku ludności niezwiązanej z rolnictwem.

W populacji aktywnych zawodowo na obszarach wiejskich dominowały osoby w wieku 35–49 lat. Ich udział w 2024 r. wyniósł 42,2%. Kolejne miejsca pod względem liczebności zajmowały osoby w wieku 50–59 lat – 21,7% i osoby w wieku 25–34 lata – 21,2%. Udziały pozostałych grup wieku wyniosły łącznie 14,9%.

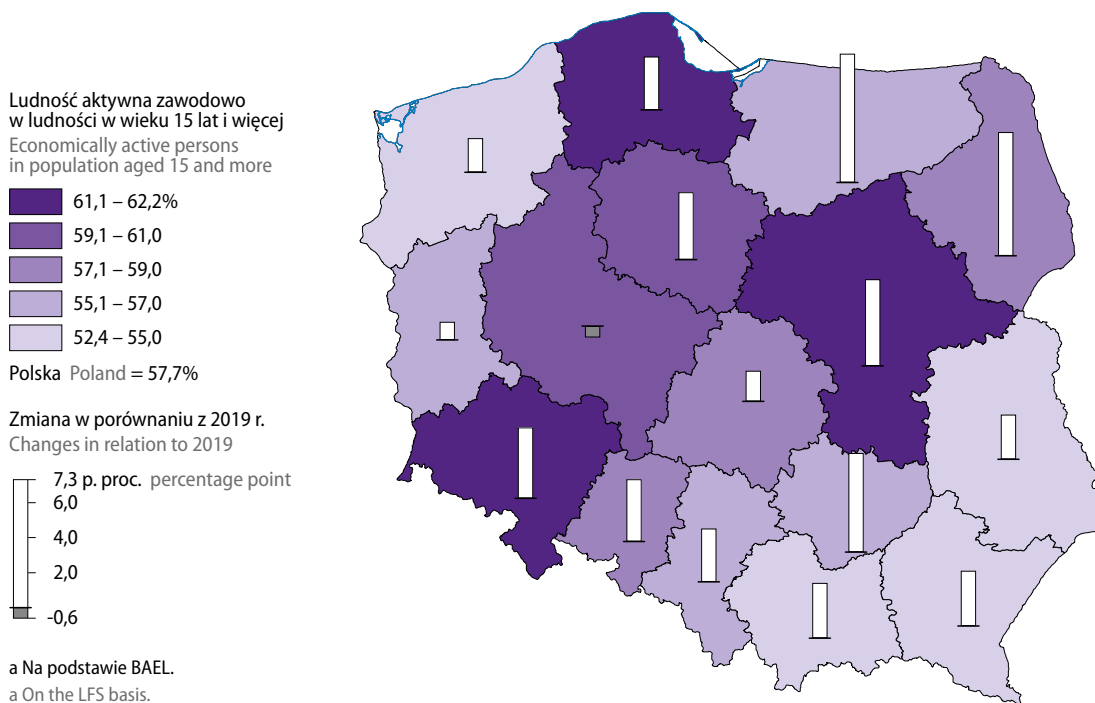
Biorąc pod uwagę wykształcenie ludności aktywnej zawodowo zamieszkałej na obszarach wiejskich, najwyższy udział miały osoby z wykształceniem wyższym – 29,0%, których odsetek dla ludności obszarów wiejskich związanej z gospodarstwem rolnym był o 11,8 p. proc. niższy. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 27,4% (34,9%, dla ludności związanej z gospodarstwem rolnym), a osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 27,3% (32,4%).

Z kolei w strukturze ludności biernie zawodowo, w 2024 r. największy udział miały osoby w wieku 65 lat i więcej (46,8%), a więc osoby pozostające najczęściej poza rynkiem pracy. Drugą co do liczebności grupę stanowiły osoby w wieku 15–19 lat (15,5%). Przyczyną wysokiego odsetka biernych zawodowo w tym przedziale wiekowym był głównie udział w tej grupie uczącej się młodzieży. Wysoki, bo 10,6% udział posiadali także mieszkańcy wsi w wieku 60–64 lata. Udział pozostałych grup wieku wyniósł łącznie 27,1%.

Wśród biernych zawodowo najliczniejszą grupę (35,9%) stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia, których odsetek w populacji osób związanych z gospodarstwem rolnym był wyższy o 9,8 p. proc. Prawie co trzeci bierny zawodowo na obszarach wiejskich miał wykształcenie zasadnicze zawodowe, a w przypadku ludności związanej z gospodarstwem rolnym co czwarty. Wyższe wykształcenie posiadało 7,7% biernych zawodowo, więcej o 3,2 p. proc. niż w populacji osób związanych z gospodarstwem rolnym.

W układzie wojewódzkim, najwyższe wartości współczynnik aktywności zawodowej osiągnęły na obszarach wiejskich województw: pomorskiego (62,2%), mazowieckiego (61,8%) i dolnośląskiego (61,3%), najniższą natomiast w województwie podkarpackim (52,4%). W porównaniu z 2019 r. prawie we wszystkich województwach nastąpił wzrost jego wartości, a największy w województwach warmińsko-mazurskim i podlaskim. Spadek wartości tego współczynnika zaobserwowano jedynie w województwie wielkopolskim.

Mapa 16. Współczynnik aktywności zawodowej^a na obszarach wiejskich w 2024 r. (przeciętne w roku)
Map 16. Activity rate^a in rural areas in 2024 (annual averages)

Sytuację na rynku pracy opisuje także **wskaźnik zatrudnienia**, który określa udział **osób pracujących** w ludności w wieku 15 lat i więcej. Na obszarach wiejskich w 2024 r. wskaźnik ten osiągnął wartość 55,9% (w miastach – 57,3%, w Polsce – 56,8%), podczas gdy w 2019 r. wynosił 52,6% (w miastach – 55,5%, w Polsce – 54,4%).

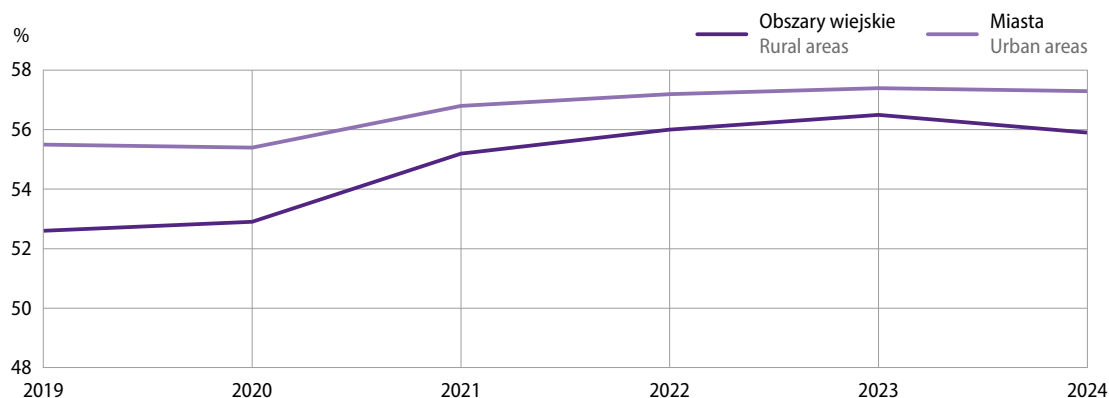
Wyższą wartością wskaźnika zatrudnienia na obszarach wiejskich charakteryzowała się populacja mężczyzn niż populacja kobiet – 63,6% wobec 48,4%. Zarówno w przypadku pracujących mężczyzn, jak i pracujących kobiet, wartość wskaźnika zatrudnienia była niższa na terenach wiejskich niż w przypadku obu populacji w miastach. Dla mężczyzn różnica ta wyniosła 0,5 p. proc., dla kobiet 3,0 p. proc.

Analizując wartość wskaźnika zatrudnienia w poszczególnych grupach wiekowych odnotowano, że najwyższy udział osób pracujących w ludności danej grupy wiekowej wystąpił wśród mieszkańców obszarów wiejskich będących w wieku 40–44 lata (86,7%). Jego wysokimi wartościami charakteryzowała się również ludność wiejska w wieku 25–39 lat oraz 45–54 lata. We wszystkich tych grupach odsetek pracujących przekroczył 80%.

Podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia wykazywał duże zróżnicowanie w zależności od związku ludności z rolnictwem. Dla ludności wiejskiej związanej z gospodarstwem rolnym wyniósł on 69,4%, a dla niezwiązanej – 52,8%.

Na uwagę zasługuje fakt, że wartość wskaźnika zatrudnienia w każdym roku okresu 2019–2024 była niższa na obszarach wiejskich niż w miastach. Ponadto charakteryzowała się mniejszą zmiennością niż ta notowana w miastach. Na obszarach wiejskich wartość wskaźnika rosła do 2023 r., w 2024 r. miał miejsce niewielki jego spadek o 0,6 p. proc. Z kolei w miastach w 2020 r. wartość wskaźnika zatrudnienia była niższa od notowanej rok wcześniej, następnie rosła do 2023 r., by w 2024 r. nieznacznie spaść o 0,1 p. proc.

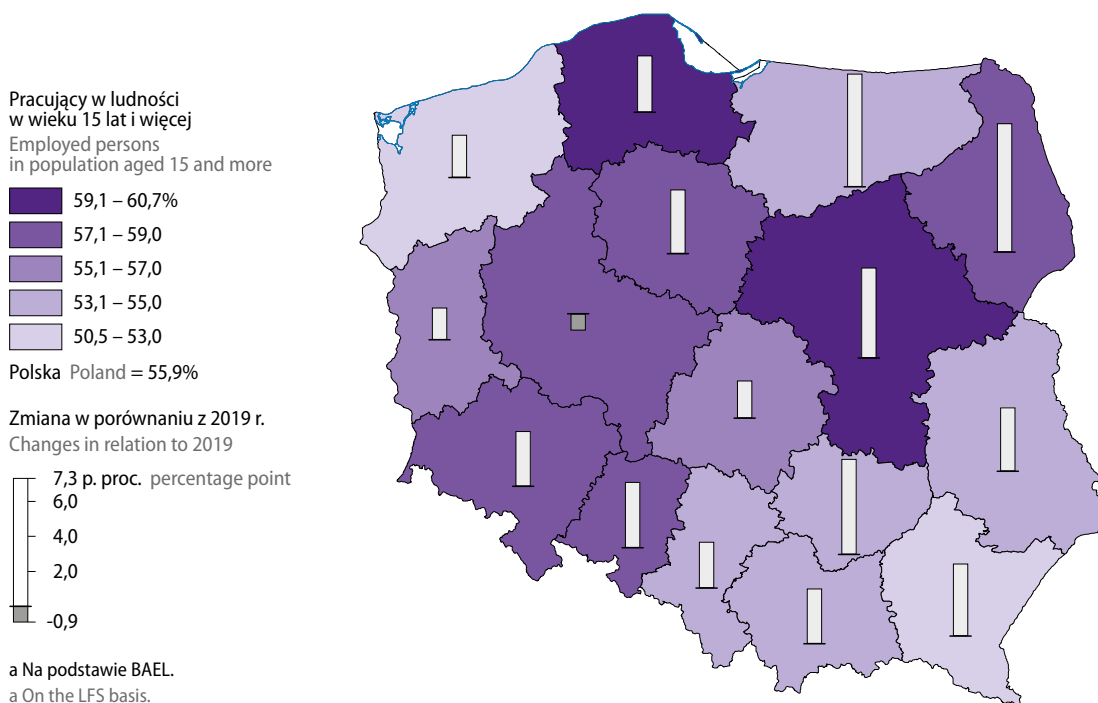
Wykres 17. Wskaźnik zatrudnienia^a (przeciętne w roku)
Chart 17. Employment rate^a (annual averages)

a Na podstawie BAEL.
 a On the LFS basis.

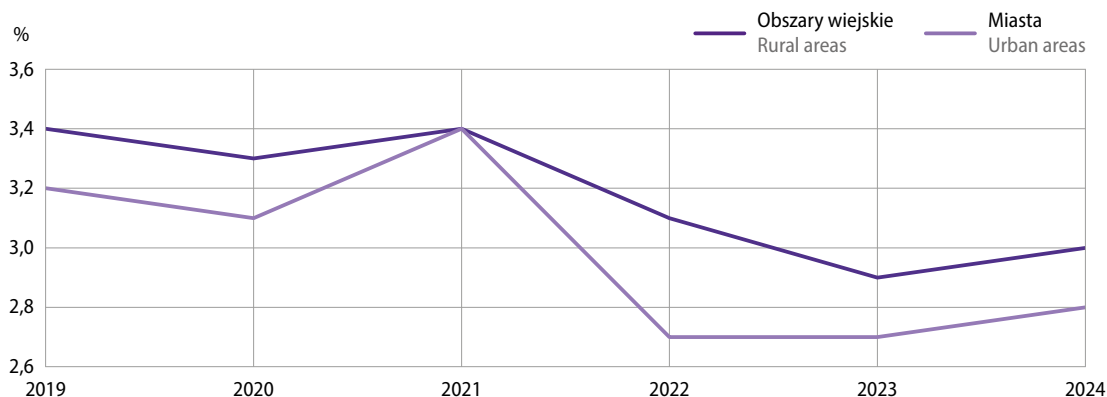
Spośród województw, identycznie jak w przypadku współczynnika aktywności zawodowej, najwyższą wartość wskaźnika zatrudnienia wyróżniły się województwa: pomorskie (60,7%), mazowieckie (59,9%), dolnośląskie (58,5%) i wielkopolskie (58,4%), a najniższą województwo podkarpackie (50,5%). Wzrost jego wartości w porównaniu z 2019 r. odnotowano prawie we wszystkich województwach – największy miał miejsce w województwie podlaskim (o 7,3 p. proc.). Spadek wartości wskaźnika zatrudnienia zanotowano jedynie w województwie wielkopolskim (o 0,9 p. proc.).

Mapa 17. Wskaźnik zatrudnienia^a na obszarach wiejskich w 2024 r. (przeciętne w roku)
Map 17. Employment rate^a in rural areas in 2024 (annual averages)

W latach 2019–2024 **stopa bezrobocia**, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach ulegała nieznacznym wahaniom. Ostatecznie w 2024 r. na obszarach wiejskich wyniosła ona 3,0% (spadek o 0,4 p. proc. w stosunku do 2019 r.), a w miastach – 2,8% (spadek o 0,4 p. proc.).

Wykres 18. Stopa bezrobocia^a (przeciętne w roku)
Chart 18. Unemployment rate^a (annual averages)

a Na podstawie BAEL.
a On the LFS basis.

Wysokość stopy bezrobocia była znacznie zróżnicowana w poszczególnych grupach wieku, a jej najwyższe wartości odnotowano dla ludności wiejskiej w wieku 15–19 lat (10,0%) i w wieku 20–24 lata (9,3%).

W układzie wojewódzkim najwyższy udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo wystąpił na obszarach wiejskich województwa dolnośląskiego (4,6%) i warmińsko-mazurskiego (4,5%).

4.2. Pracujący

4.2. Employed persons

Dane o PRACUJĄCYCH W GOSPODARCE NARODOWEJ dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

- 1) pracowników najemnych, czyli osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór) lub stosunku służbowego na czas określony i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy;
- 2) pracujących na własny rachunek, łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin;
- 3) osoby wykonujące pracę nakładczą;
- 4) członków spółdzielni produkcji rolnej;
- 5) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. w podmiotach gospodarki narodowej mających siedziby na obszarach wiejskich **pracowało** 6,0 mln osób, co stanowiło 39,7% pracujących w kraju. Na 1000 mieszkańców terenów wiejskich przypadało 395 pracujących (w miastach – 410, w Polsce – 404).

Specyfika rynku pracy na terenach wsi jest widoczna również w strukturze pracujących według **sektorów ekonomicznych**. Ponad połowa pracujących na obszarach wiejskich w 2024 r. pracowała w podmiotach gospodarczych należących do sektora usługowego (w miastach – 72,1%, w Polsce – 64,2%). Prawie co trzeci pracujący na wsi był zatrudniony w podmiotach sektora przemysłowego (w miastach – 26,0%, w Polsce – 28,0%), a 16,8% pracowało w sektorze rolnym (w miastach – 1,9%, w Polsce – 7,8%).

Tablica 7. Pracujący^a w 2024 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Table 7. Employed persons^a in 2024
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Mężczyźni Males	Kobiety Females	W tym Of which		
					w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie in agriculture, forestry and fishing	w przemyśle i budownictwie in industry and construction	w usługach in services
TERYT							
Polska Poland	15140730	403,9	7965914	7174816	1179570	4238870	9722290
Obszary wiejskie Rural areas	6008824	395,0	3292836	2715988	1009756	1862388	3136680
Miasta Urban areas	9131906	409,9	4673078	4458828	169814	2376482	6585610
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation							
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	1517226	357,0	852618	664608	390570	421303	705353
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas							
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	1026081	434,0	534207	491874	49464	271746	704871
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	773392	402,3	417225	356167	114784	224361	434247
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	2948042	395,0	1622630	1325412	513252	999313	1435477
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	1261309	364,3	718774	542535	332256	366968	562085
Polska Wschodnia Eastern Poland							
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	2849927	370,2	1528061	1321866	402434	765614	1681879

^a Od 2022 r. dane prezentowane są na podstawie administracyjnych źródeł danych według miejsca zamieszkania, bez zagranicy.
^a From 2022 data are presented on the basis of administrative data sources without foreign countries.

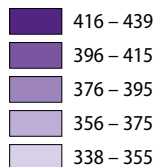
W układzie terytorialnym, najwięcej pracujących na 1000 mieszkańców obszarów wiejskich przypadało w następujących województwach: wielkopolskim (439 osób), łódzkim (427), mazowieckim (423), a najmniej w zachodniopomorskim (338 osób). W ujęciu podregionów, najwyższym takim wskaźnikiem wyróżniły się podregiony: poznański (467 osób) i leszczyński (456) województwa wielkopolskiego, warszawski zachodni (454) i żyrardowski (453) województwa mazowieckiego oraz kaliski województwa wielkopolskiego (448), zaś najniższym podregiony szczecinecko-pyrzycki województwa zachodniopomorskiego (312) i ełcki województwa warmińsko-mazurskiego (334).

Mapa 18. Pracujący^a na obszarach wiejskich w 2024 r.

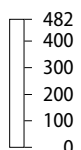
Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Employed persons^a in rural areas in 2024

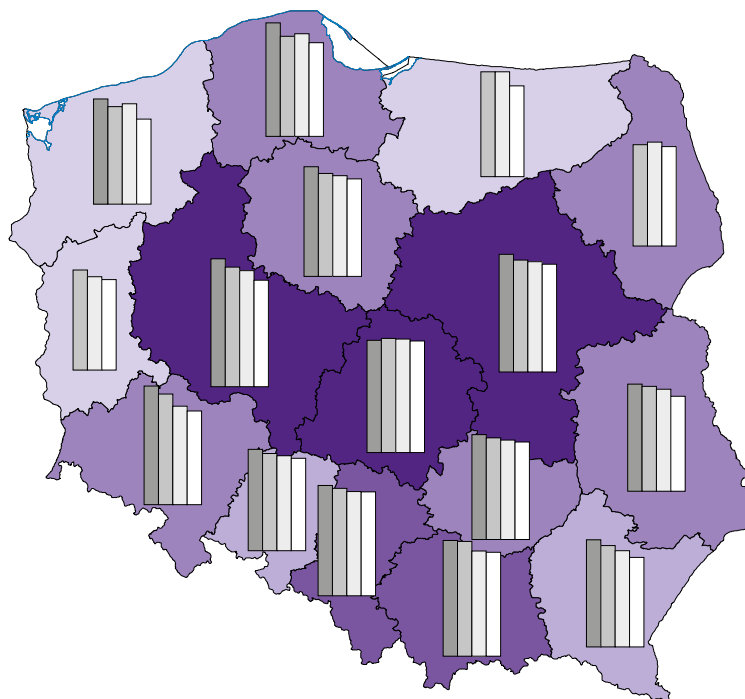
As of 31 December

Na 1000 ludności
Per 1000 population

Polska Poland = 395

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 ludnościBy types of rural areas
per 1000 population

- aglomeracyjne dużej gęstości
agglomeration high density
- aglomeracyjne małej gęstości
agglomeration low density
- pozaaglomeracyjne dużej gęstości
non-agglomeration high density
- pozaaglomeracyjne małej gęstości
non-agglomeration low density

a Od 2022 r. dane prezentowane są na podstawie administracyjnych źródeł danych według miejsca zamieszkania, bez zagranicy.

a From 2022 data are presented on the basis of administrative data sources without foreign countries.

Struktura pracujących na obszarach wiejskich według sektorów ekonomicznych wykazywała duże zróżnicowanie w układzie województw. Najwyższym odsetkiem osób pracujących w podmiotach należących do sektora usługowego charakteryzowały się województwa mazowieckie (58,3%) i zachodniopomorskie (57,4%), a najniższym województwo podlaskie (41,8%). Wśród podregionów, najwyższy taki odsetek odnotowano w podregionie warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego (76,9%), a najniższy w podregionie suwalskim (36,0%) oraz łomżyńskim (36,3%) województwa podlaskiego.

Odsetek pracujących w podmiotach należących do sektora przemysłowego zamykał się w granicach od 20,4% w województwie podlaskim do 39,7% w województwie śląskim, a w ujęciu podregionów od 18,9% w warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego do 45,0% w podregionie rybnickim województwa śląskiego.

Udział pracujących w sektorze rolnym wahał się od 6,6% w województwie śląskim do 37,8% w województwie podlaskim, a wśród podregionów od 4,1% w podregionach rybnickim województwa śląskiego i warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego do 45,1% w podregionie suwalskim województwa podlaskiego.

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej pracujących na 1000 ludności przypadało na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 434, w następnej kolejności na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 402, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 395 i na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 364. W układzie gminnym, rozpiętość tego wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 158, a najwyższe wartości, 500 i więcej, przyjął on w 5 gminach województwa wielkopolskiego (Barnów, Bralin, Łęka Opatowska, Tarnowo Podgórne i Trzcinica), w 3 gminach województwa mazowieckiego (Belsk Duży, Lesznowola i Raszyn) oraz w 1 gminie województwa łódzkiego (Regnów).

W 2024 r. w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** pracowało 1,5 mln osób (10,0% ogółu pracujących w Polsce). W przeliczeniu na 1000 ludności, na tych terenach przypadało 357 pracujących i była to najniższa wartość wskaźnika spośród wszystkich agregatów przestrzennych.

W układzie wojewódzkim, na 1000 ludności najwięcej pracujących przypadało w województwach łódzkim (408) i mazowieckim (400), a najmniej w województwach dolnośląskim (310) i lubuskim (313). Z kolei w układzie gminnym wartość wskaźnika kształtowała się od 245 w gminie Brody (lubuskie) do 482 w gminie Olszanka (mazowieckie). Wartość powyżej średniej dla gmin zmarginalizowanych (wynoszącej 357) wskaźnik przyjął również w 393 gminach.

W województwach **Polski Wschodniej** pracowało 2,8 mln osób (18,8% pracujących w kraju), co w przeliczeniu na 1000 ludności dało 370 pracujących. Prawie 60% z nich zajmowało się usługami, 26,9% pracowało w przemyśle i budownictwie, a pozostałe 14,1% w sektorze rolniczym.

4.3. Bezrobocie rejestrowane

4.3. Registered unemployment

Dane o BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 czerwca 2004 r., określone są jako bezrobotne.

Pod pojęciem BEZROBOTNEGO należy rozumieć osobę (obywatela polskiego lub cudzoziemca oraz członków ich rodzin, która bezpośrednio przed rejestracją jako bezrobotna była zatrudniona nieprzerwanie na terytorium RP przez okres co najmniej 6 miesięcy), która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu programu nauczania tej szkoły oraz uczącą się w branżowej szkole II stopnia i szkole policealnej, prowadzącej kształcenie w formie stacjonarnej lub zaocznej lub szkole wyższej, gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi wyłączeniami dotyczącymi źródeł dochodów, zapisanymi w ustawie.

Pod koniec 2024 r. 358,9 tys. mieszkańców obszarów wiejskich było osobami **bezrobotnymi zarejestrowanymi** w urzędach pracy (45,7% ogółu bezrobotnych w kraju). Osoby bezrobotne zarejestrowane stanowiły 4,0% ludności obszarów wiejskich w wieku produkcyjnym (w miastach – 3,3%, w Polsce – 3,6%) i w porównaniu z 2019 r. odsetek ten był niższy o 0,3 p. proc. (w miastach o 0,1 p. proc., w Polsce o 0,2 p. proc.). W ujęciu terytorialnym, rozpiętość tego odsetka wahała się od 2,3% w województwie wielkopolskim do 6,0% w województwie warmińsko-mazurskim.

Spośród ogółu bezrobotnych mieszkających na wsi, 21,8 tys. osób posiadało gospodarstwa rolne. Stanowili oni 6,1% (6,5% w 2019 r.) osób bezrobotnych na terenach wiejskich. Największym odsetkiem bezrobotnych posiadających gospodarstwa rolne charakteryzowały się województwa: podkarpackie (14,7%), świętokrzyskie (12,9%) i łódzkie (11,7%), a najmniejszym województwo zachodniopomorskie (0,1%).

Najczęstszą formą pomocy osobom, które utraciły pracę jest zasiłek dla bezrobotnych. W populacji bezrobotnych mieszkańców obszarów wiejskich w 2024 r. bez prawa do zasiłku pozostawało 301,7 tys. osób (84,1%). W miastach odsetek ten był nieco wyższy i wynosił 84,8% (w Polsce – 84,5%). Udział osób bez prawa do tego świadczenia na terenach wiejskich przekroczył 80% we wszystkich województwach, a najwyższy odnotowano w województwie podlaskim, w którym tylko 11,3% osób bezrobotnych pobierało zasiłek. Tak duży udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku świadczy o długotrwałym charakterze bezrobocia zarówno na wsi, jak i w miastach.

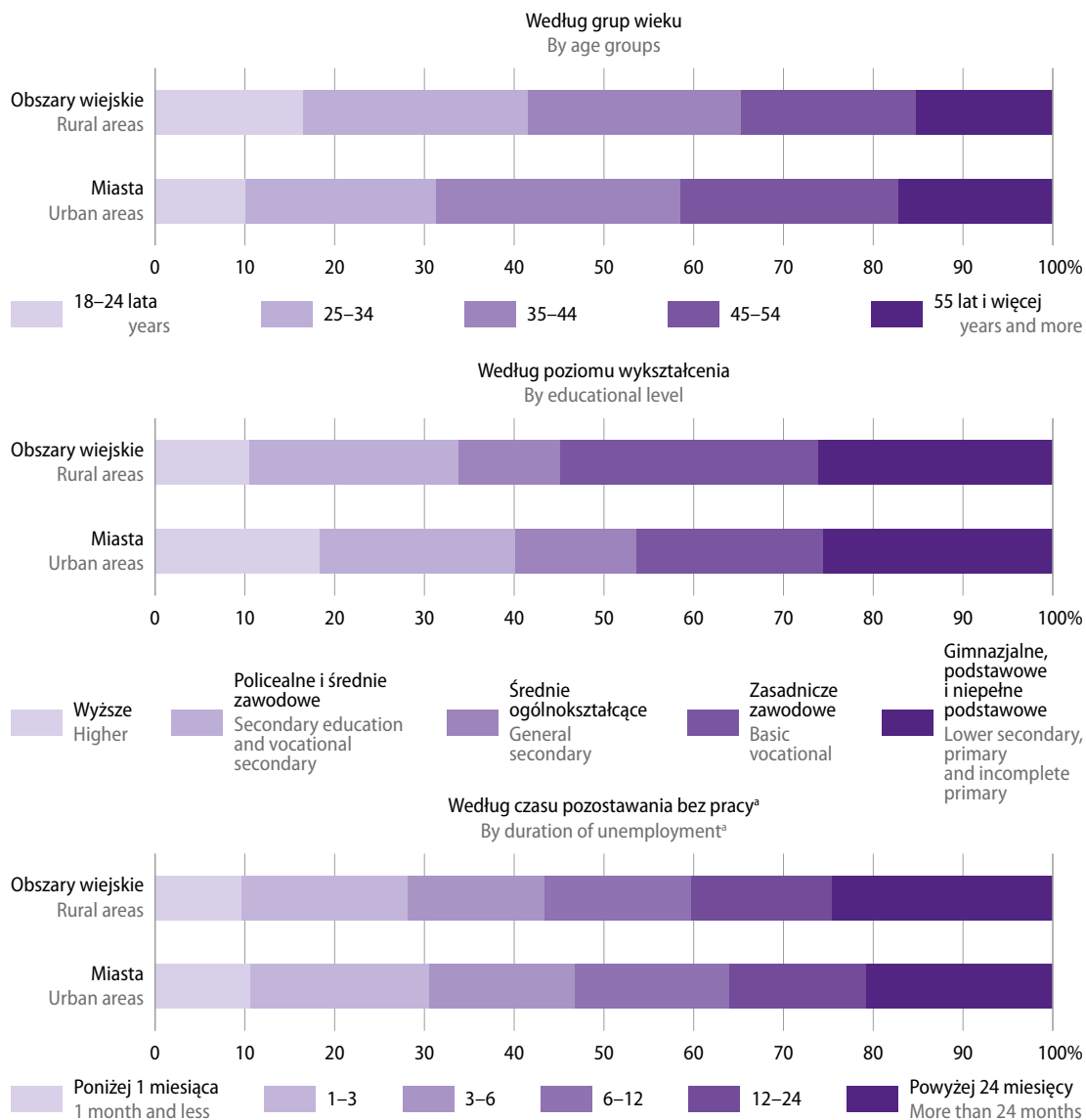
W 2024 r. wśród bezrobotnych mieszkańców wsi co czwarta osoba była w wieku 25–34 lata (w miastach – 21,3%, w Polsce – 22,9%). Prawie 24% stanowiły osoby w wieku 35–44 lata (w miastach – 27,3%, w Polsce – 25,7%), a 19,5% – osoby w wieku 45–54 lata (w miastach – 24,2%, w Polsce – 22,0%). Udziały pozostałych grup, tj. w wieku 24 lata i mniej oraz 55 lat i więcej nie przekroczył 17%. W 2024 r. w porównaniu z 2019 r. zaobserwowano spadek udziału bezrobotnych w grupie wieku 25–34 lata oraz w grupie 55 lat i więcej. W pozostałych przedziałach udziały bezrobotnych wzrosły niezależnie od miejsca zamieszkania.

Wykres 19. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według wybranych kategorii w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 19. Structure of registered unemployed persons by selected categories in 2024

As of 31 December

a Od momentu rejestracji w urzędzie pracy; przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3–6 uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 miesięcy.

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

a Since the moment of registration in a labour office; intervals were shifted upward, e.g., in the interval 3–6 persons remaining unemployed from 3 months and 1 day to 6 months were included.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 9 województwach w strukturze bezrobotnych według grup wieku przeważali bezrobotni w wieku 25–34 lata. W pozostałych województwach, tj.: dolnośląskim, lubuskim, łódzkim, opolskim, śląskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim przeważali bezrobotni w wieku 35–44 lata. Z kolei największy udział najmłodszych bezrobotnych (w wieku do 24 lat) wystąpił w województwach: małopolskim (19,9%) oraz lubelskim i wielkopolskim (po 19,3%), a najstarszych bezrobotnych (w wieku 55 lat i więcej) w województwie opolskim (20,7%).

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Największy odsetek spośród nich stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, których łączny udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2024 r. wyniósł 54,9% (w miastach – 46,4%, w Polsce – 50,3%). Odsetek bezrobotnych mieszkańców wsi z wyższym wykształceniem wyniósł 10,5%, a w miastach – 18,4%.

W układzie województw, najwyższy odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem zanotowano w województwach: śląskim (14,2%), małopolskim (13,4%) i świętokrzyskim (13,3%). Z kolei najwyższym udziałem osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym wyróżniły się województwa: warmińsko-mazurskie (65,9%), zachodniopomorskie (64,7%) i lubuskie (64,4%).

Analizując strukturę bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy odnotowano, że w 2024 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy, których odsetek na wsi wyniósł 24,5% (w miastach – 20,7%, w Polsce – 22,4%). W porównaniu z 2019 r. udział ten zmniejszył się o 0,3 p. proc. (w miastach o 1,2 p. proc., w Polsce o 0,8 p. proc.). Kolejne miejsce zajmowali bezrobotni będący bez pracy 1–3 miesięcy (18,5%, w miastach – 19,9%, w Polsce – 19,2%). Ich udział był o 0,5 p. proc. mniejszy niż 5 lat wcześniej (w miastach i w Polsce o 0,4 p. proc.).

Największe trudności ze znalezieniem pracy na obszarach wiejskich miały osoby ze stażem pracy 1–5 lat, które stanowiły 27,1% bezrobotnych (w miastach – 24,3%, w Polsce – 25,6%). Ich udział w relacji do 2019 r. wzrósł o 0,3 p. proc. (w miastach o 0,5 p. proc., w Polsce o 0,4 p. proc.). Na kolejnym miejscu znalazły się osoby ze stażem pracy mniejszym niż rok. Odsetek tych osób na obszarach wiejskich wyniósł 19,8% (w miastach – 21,7%, w Polsce – 20,8%).

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 42,2%, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 49,6%, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 49,7%, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 54,2%.

W układzie gminnym, rozpiętość tego odsetka pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 75,7 p. proc. Najwyższe wartości przyjął on w 2 gminach województwa podlaskiego Białowieża – 81,3% i Zawady – 80,0%. Najniższe wartości tego odsetka odnotowano w gminie Rybno (mazowieckie) – 5,6%.

W 2024 r. w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, jako bezrobotne, zarejestrowanych było 148,6 tys. osób (18,9% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce). Osoby bezrobotne stanowiły 6,0% ludności w wieku produkcyjnym.

Ponad połowę populacji bezrobotnych z gmin zmarginalizowanych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Ich udział wahał się od 43,3% w województwie lubuskim do 62,2% w województwie podlaskim. Największym udziałem długotrwale bezrobotnych w układzie gminnym charakteryzowała się gmina Białowieża (81,3%). Najniższe wartości tego odsetka odnotowano w gminie Gozdnicza (lubuskie) – 4,8%.

Populacja bezrobotnych na terenach **Polski Wschodniej** wyniosła 224,6 tys. osób (28,6% ogółu bezrobotnych w kraju). Osoby te stanowiły 5,0% ludności w wieku produkcyjnym zamieszkującej te tereny. Ponad połowa z nich została zaliczona do osób długotrwale bezrobotnych.

Mapa 19. Długotrwale bezrobotni na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 19. Long-term unemployed persons in rural areas in 2024

As of 31 December

W bezrobotnych ogółem

In total unemployed persons

52,1 – 55,3%

49,1 – 52,0

46,1 – 49,0

43,1 – 46,0

37,4 – 43,0

Polska Poland = 48,6%

Według typów obszarów wiejskich
w bezrobotnych ogółemBy types of rural areas
in total unemployed persons

60,4%

45,0

30,0

15,0

0,0

■ aglomeracyjne dużej gęstości

■ agglomeration high density

■ aglomeracyjne małej gęstości

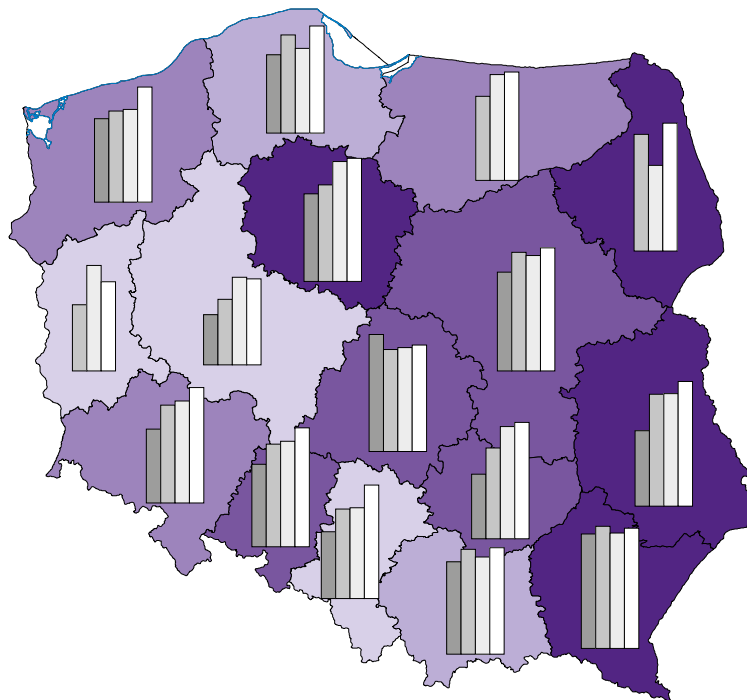
■ agglomeration low density

■ pozaaglomeracyjne dużej gęstości

■ non-agglomeration high density

■ pozaaglomeracyjne małej gęstości

■ non-agglomeration low density

Rozdział 5. Gospodarka

Chapter 5. Economy

Rolnictwo jako podstawowa dziedzina gospodarcza na obszarach wiejskich określa możliwości ich rozwoju społecznego i ekonomicznego, daje zatrudnienie dużej grupie mieszkańców wsi oraz kształtuje strukturę przestrzenną tych terenów. Funkcjonujące w Polsce gospodarstwa rolne, zajmując ponad połowę ogólnej powierzchni kraju, wyznaczają główne kierunki użytkowania ziemi oraz kształtują środowisko naturalne i krajobraz Polski. Od gospodarki rolnej zależy bowiem w znacznym stopniu czystość wód, powietrza i gleby oraz różnorodność gatunków roślin i zwierząt.

W ostatnich latach obserwowana jest coraz większa specjalizacja produkcji w gospodarstwach rolnych. Duża część polskiego rolnictwa ma jednak nadal tradycyjny charakter. Tym samym sytuacja gospodarstw rolnych w Polsce jest znacznie zróżnicowana. Obok wysoko wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych funkcjonują małe gospodarstwa rolne prowadzące produkcję ekstensywną.

Występujący w ostatnich latach spadek znaczenia rolnictwa w gospodarce narodowej przyczynia się do wkraczania na obszary wiejskie działalności gospodarczych słabo lub wcale nie powiązanych z rolnictwem. Coraz większe znaczenie na tych terenach mają usługi oraz działalność związana z produkcją. Również w ramach instrumentów wsparcia obszarów wiejskich w Polsce, m.in. w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, wypłacane są środki na pomoc w zakresie rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich w znacznej mierze jest uzależniony od poziomu rozwoju infrastruktury technicznej. Obszary o dobrej dostępności do infrastruktury komunalnej i transportowej są bardziej atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów, a co za tym idzie mają większe szanse na przyciągnięcie kapitału oraz aktywizację gospodarczą. Stosunkowo słabo rozwinięta infrastruktura techniczna obszarów wiejskich, szczególnie oddalonych od ośrodków miejskich, stanowi obecnie jedno z najważniejszych ograniczeń ich rozwoju. Poprawa wyposażenia obszarów wiejskich w elementy infrastruktury technicznej ma także duże znaczenie dla jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności danego terenu do zamieszkania. Te czynniki przekładają się także na rozwój budownictwa mieszkaniowego i niemieszkaniowego na tych terenach.

5.1. Wartość dodana brutto w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie

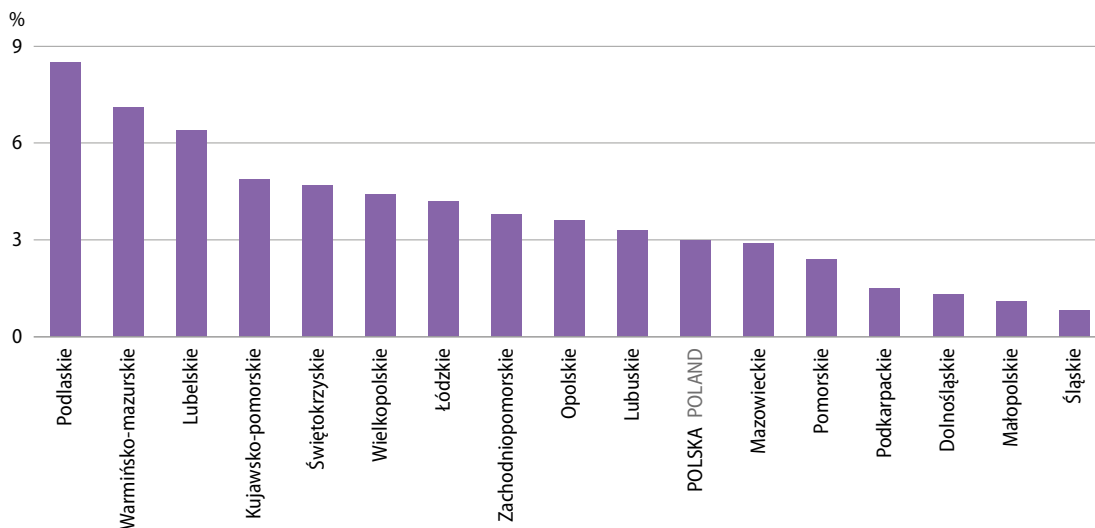
5.1. Gross value added in agriculture, forestry and fishing

Udział **wartości dodanej brutto rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa** w ogólnej wartości dodanej brutto (w cenach bieżących) w 2023 r. wyniósł 3,0% (94,0 mld zł) i był o 0,3 p. proc. wyższy niż 2019 r. W poszczególnych województwach udział tej sekcji był zróżnicowany i kształtował się od 0,8% w województwie śląskim do 8,5% w województwie podlaskim. Wysokie wartości przyjął on także w województwach warmińsko-mazurskim (7,1%) i lubelskim (6,4%). Z kolei najniższe wartości, nie przekraczające 2%, oprócz województwa śląskiego, odnotowano w województwach: dolnośląskim, małopolskim i podkarpackim.

W relacji do 2019 r., tylko w województwie małopolskim udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w generowaniu wartości dodanej brutto regionu był niższy (o 0,2 p. proc.), w województwach podkarpackim i śląskim utrzymał się na tym samym poziomie, a w pozostałych wzrósł, przy czym najbardziej w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim (o 1,3 p. proc.).

W 2023 r. w skali kraju największą wartość dodaną brutto w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie generowały województwa mazowieckie i wielkopolskie. Łącznie wytworzyły one 36,5% krajowej wartości dodanej brutto. Natomiast najmniejsza wartość wytworzona została w województwach: lubuskim, opolskim i podkarpackim (łącznie 6,5%).

Wykres 20. Udział wartości dodanej brutto w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2023 r. (ceny bieżące)
 Chart 20. Share in gross value added in agriculture, forestry and fishing in 2023 (current prices)

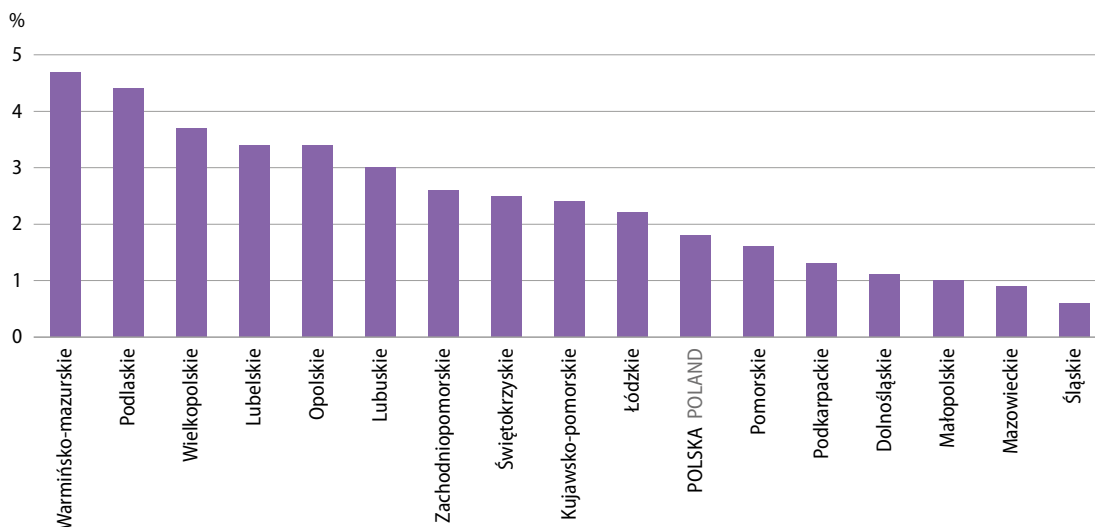

5.2. Nakłady inwestycyjne w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie

5.2. Investment outlays in agriculture, forestry and fishing

Wartość **nakładów inwestycyjnych** w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w gospodarce narodowej (w cenach bieżących) w 2024 r. wyniosła 8,0 mld zł i stanowiła 1,8% ogółu nakładów inwestycyjnych w kraju. Ich wartość w porównaniu z 2019 r. wzrosła o 29,1%, natomiast udział zmalał o 0,1 p. proc. W układzie województw, udział nakładów inwestycyjnych (podziału dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji) w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w ogólnej wartości nakładów inwestycyjnych w regionie, w 2024 r. wahał się od 0,6% w województwie śląskim do 4,7% w województwie warmińsko-mazurskim.

Wykres 21. Udział nakładów inwestycyjnych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2024 r. (ceny bieżące)
 Chart 21. Share in investment outlays in agriculture, forestry and fishing in 2024 (current prices)

W porównaniu z 2019 r. udział tych nakładów wzrósł w 5 województwach: wielkopolskim (o 0,7 p. proc.), lubuskim (o 0,4 p. proc.), dolnośląskim (o 0,2 p. proc.), łódzkim i śląskim (o 0,1 p. proc.), natomiast w województwie małopolskim był taki sam w obu latach. W pozostałych województwach udział ten zmalał, a najbardziej w województwie podlaskim (o 1,7 p. proc.).

Najwyższe nakłady inwestycyjne w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2024 r. zostały poniesione w województwach wielkopolskim (1,4 mld zł) i mazowieckim (1,0 mld zł), co razem stanowiło 30,4% ogółu nakładów inwestycyjnych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w kraju.

5.3. Wartość brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie

5.3. Gross value of fixed assets in agriculture, forestry and fishing

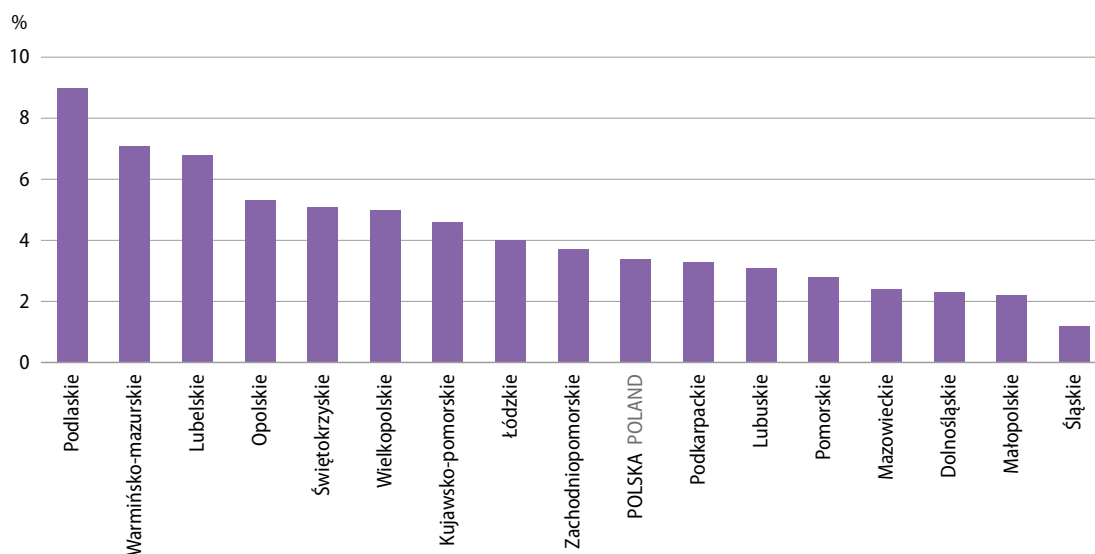
Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. **wartość brutto środków trwałych** w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w gospodarce narodowej (w bieżących cenach ewidencyjnych) wynosiła 197,8 mld zł i stanowiła 3,4% ogólnej wartości brutto środków trwałych (podziału dokonano zgodnie z siedzibą jednostki lokalnej rodzaju działalności). W porównaniu z 2019 r. było to o 0,6 p. proc. mniej. Na 2 województwa, tj. mazowieckie i wielkopolskie, przypadało 28,7% z jej ogólnej wartości w kraju.

Na 2 województwa, tj. mazowieckie i wielkopolskie, przypadało 28,7% ogólnej wartości brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w kraju. Województwami o ich najniższej wartości w kraju były: lubuskie (2,4%), świętokrzyskie (3,4%), opolskie (3,7%) i śląskie (3,9%).

Najwyższy udział wartości brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w ogólnej wartości brutto środków trwałych odnotowano w województwach: podlaskim (9,0%), warmińsko-mazurskim (7,3%) i lubelskim (7,0%), a najniższy (identycznie jak w przypadku nakładów inwestycyjnych) w województwie śląskim (1,2%). We wszystkich województwach w relacji do 2019 r. miał miejsce spadek udziału wartości brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie, a największy w województwach: podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim (po 0,8 p. proc.).

Wykres 22. Udział wartości brutto środków trwałych w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w 2024 r. (bieżące ceny ewidencyjne)

Chart 22. Share in gross value of fixed assets in agriculture, forestry and fishing in 2024 (current book-keeping prices)

5.4. Użytkowanie gruntów

5.4. Land use

W 2023 r. **powierzchnia gospodarstw rolnych** obejmowała 16,3 mln ha, tj. o 415,5 tys. ha mniej niż w 2020 r., a grunty gospodarstw rolnych stanowiły 56,0% powierzchni obszarów wiejskich, których udział był mniejszy o 1,4 p. proc. niż 3 lata wcześniej. W układzie województw w 2023 r. udział ten zamykał się w granicach od 34,3% w województwie lubuskim do 67,9% w województwie mazowieckim i w większości województw był niższy od notowanego w 2020 r. Wyjątek stanowiło województwo dolnośląskie, w którym wartość udziału była wyższa o 0,3 p. proc.

Powierzchnia gospodarstw indywidualnych stanowiła 91,9% areалу gruntów gospodarstw rolnych, czyli o 0,5 p. proc. więcej w porównaniu z 2020 r. Wartość tego udziału była bardzo zróżnicowana w ujęciu terytorialnym i oscylowała od 78,5% w województwie zachodniopomorskim do 99,1% w województwie świętokrzyskim.

W **strukturze powierzchni gospodarstw rolnych**, 90,6% (14,7 mln ha) stanowiły użytki rolne i był to o 0,9 p. proc. wyższy udział niż w 2020 r. Lasy i grunty leśne obejmowały powierzchnię 809,0 tys. ha (5,0%), a pozostałe grunty 721,5 tys. ha (4,4%). W układzie terytorialnym udział użytków rolnych w powierzchni gospodarstw w 2023 r. zamykał się w granicach od 84,6% w województwie małopolskim do 95,9% w województwie lubuskim. Ponad 90% udziałem wyróżniały się również województwa: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, opolskie, śląskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie. Największym udziałem lasów i gruntów leśnych w powierzchni gospodarstw rolnych charakteryzowały się województwa małopolskie (9,2%) i podlaskie (9,0%), a najniższym województwa: dolnośląskie i opolskie (po 1,6%) oraz lubuskie i zachodniopomorskie (po 1,7%). Najwyższym udziałem pozostałych gruntów wyróżniało się województwo małopolskie (6,2%), zaś najniższym lubuskie (2,3%).

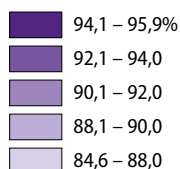
Mapa 20. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2023 r.

Stan w czerwcu

Map 20. Land use in agricultural holdings in 2023

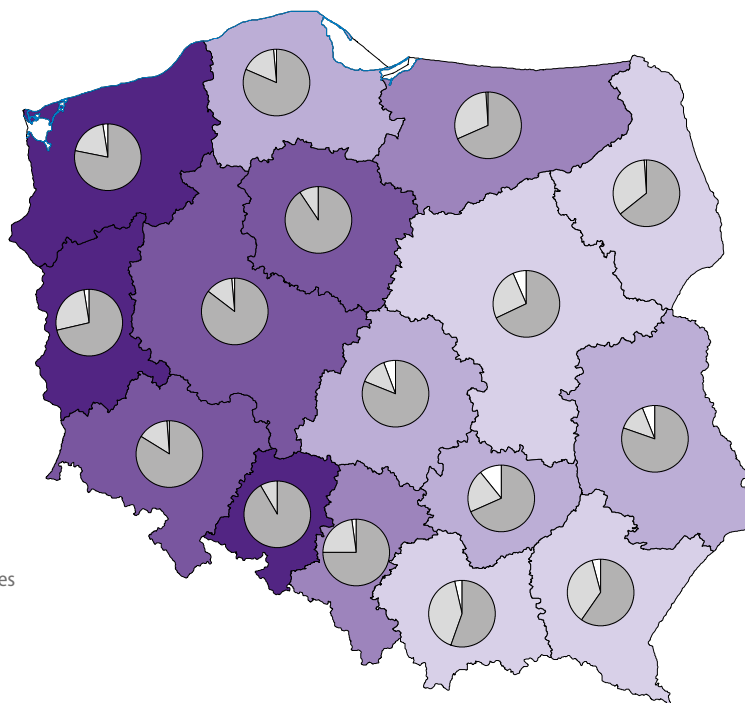
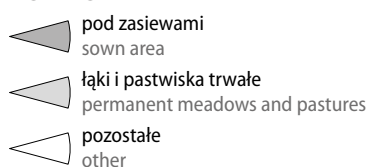
As of June

Użytki rolne w powierzchni gospodarstw rolnych
Agricultural land in agricultural holdings area

Polska Poland = 90,6%

Struktura użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w %
Structure of agricultural land in good agricultural condition in %

W powierzchni użytków rolnych, 99,0% udział miały użytki rolne w dobrej kulturze o łącznym areale 14,6 mln ha, a ich największy obszar zajmowały grunty pod zasiewami – 11,1 mln ha (76,0% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze), następnie trwale użytki zielone (łąki i pastwiska trwałe) – 3,0 mln ha (20,7%), uprawy trwałe – 344,0 tys. ha (2,4%) i grunty ugorowane – 121,1 tys. ha (0,9%). Należy zaznaczyć, że w porównaniu z 2020 r. zwiększyła się zarówno powierzchnia zasiewów (o 119,0 tys. ha), jak i jej udział w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze (o 1,7 p. proc.) kosztem zmniejszenia się powierzchni i udziałów pozostałych form rozdysponowania użytków rolnych w dobrej kulturze.

W układzie terytorialnym największym udziałem gruntów pod zasiewami w 2023 r. charakteryzowało się województwo opolskie (91,0%), w którym jednocześnie odnotowano najniższy udział trwałych użytków zielonych (8,3%). Najniższy udział gruntów pod zasiewami wystąpił w województwie małopolskim (55,4%), w którym z kolei odnotowano najwyższy udział trwałych użytków zielonych w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze (41,0%). W porównaniu z 2020 r. w każdym województwie zwiększył się udział powierzchni pod zasiewami. Największym udziałem powierzchni upraw trwałych charakteryzowało się województwo świętokrzyskie (8,8%), a najniższym województwo opolskie (0,3%).

Od początku swojej działalności, tj. od 1992 r. do końca 2024 r., Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa przejął do **Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP)** 4,8 mln ha, z tego 3,4 mln ha rozdysponował trwale. W ZWRSP na koniec 2024 r. pozostawało prawie 1,3 mln ha, w tym 1,0 mln ha było w dzierżawie, a 178,4 tys. ha czekało na rozdysponowanie.

Zdecydowana większość gruntów przejętych do ZWRSP – 3,8 mln ha (79%) – pochodziła ze zlikwidowanych państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej. Z uwagi na to, przeważająca powierzchnia gruntów przejętych do Zasobu (65%, czyli 3,1 mln ha), głównie za sprawą uwarunkowań lokalizacyjnych byłych pgr, obejmowała tereny województw zachodniej i północnej Polski: dolnośląskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

Ceny ziemi zarówno w obrocie prywatnym, jak i ZWRSP od lat wykazują tendencję wzrostową. W 2024 r. **ceny gruntów ornych w obrocie prywatnym** kształtowały się średnio na poziomie 69,4 tys. zł za 1 ha i były o 46,9% wyższe niż w 2019 r. Za 1 ha dobrych (pszenno-buraczanych) gruntów ornych płacono średnio 83,0 tys. zł (o 42,4% więcej niż w 2019 r.), średnich (żytnio-ziemniaczanych) – 71,4 tys. zł (o 46,5% więcej), a słabych (piaszczystych) – 52,7 tys. zł (o 52,2% więcej).

Najwyższe ceny gruntów ornych za ha w obrocie prywatnym w 2024 r. zanotowano w województwach: wielkopolskim (93,5 tys. zł), kujawsko-pomorskim (74,7 tys. zł) i podlaskim (70,1 tys. zł). We wszystkich województwach w porównaniu z 2019 r. wzrosła średnia cena za ha gruntów ornych, a najbardziej w województwach małopolskim (o 66,6%) i lubelskim (o 63,5%).

Średnia **cena sprzedaży gruntów rolnych z Zasobu WRSP** w 2024 r. wyniosła 54,9 tys. zł za 1 ha, czyli o 23,9 tys. zł więcej niż w 2019 r. Najwięcej za 1 ha płacono w województwach: pomorskim (84,9 tys. zł), podkarpackim (74,8 tys. zł) i wielkopolskim (70,1 tys. zł), a najmniej w województwie lubelskim – 24,8 tys. zł.

We wszystkich województwach, w relacji do 2019 r., wzrosła cena sprzedaży za 1 ha gruntów rolnych, a najbardziej, tj. ponad trzykrotnie, w województwie pomorskim. Najwyższą średnią cenę sprzedaży w 2024 r. odnotowano dla grupy obszarowej do 2 ha – 67,4 tys. zł za 1 ha, a najniższą – dla grupy obszarowej 100–299 ha – 32,7 tys. zł za 1 ha.

5.5. Gospodarstwa rolne

5.5. Agricultural holdings

W 2023 r. w Polsce funkcjonowało 1,2 mln **gospodarstw rolnych**, a ich liczba w porównaniu z 2020 r. zmalała o 84,9 tys. (o 6,4%). W 2023 r., podobnie jak 3 lata wcześniej, najwięcej gospodarstw rolnych odnotowano na terenach województw mazowieckiego (200,8 tys.) i lubelskiego (153,4 tys.) – stanowiących łącznie 28,7%

gospodarstw rolnych w kraju. W porównaniu z 2020 r. liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się w każdym województwie, a najbardziej w województwach śląskim (o 13,7%) i małopolskim (o 11,5%).

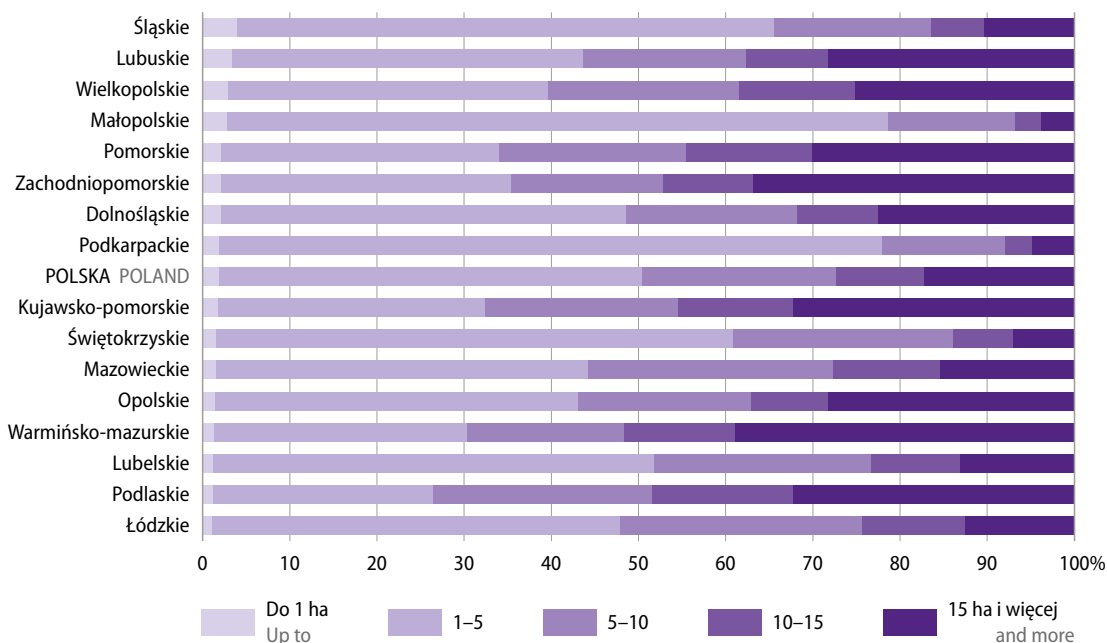
Gospodarstwa indywidualne w 2023 r. stanowiły 99,4% wszystkich gospodarstw rolnych, czyli tyle samo jak 3 lata wcześniej. Najwięcej gospodarstw indywidualnych, podobnie jak gospodarstw rolnych ogółem odnotowano w województwach mazowieckim (200,1 tys.) i lubelskim (153,0 tys.) – łącznie 28,8% gospodarstw indywidualnych w kraju.

W **strukturze obszarowej gospodarstw rolnych**, w 2023 r. niemal co drugie gospodarstwo należało do przedziału 1–5 ha użytków rolnych. Drugi pod względem wielkości udział posiadały gospodarstwa o powierzchni 5–10 ha (22,3%), kolejny o powierzchni 15 ha i więcej (17,3%), a co dziesiąte gospodarstwo miało powierzchnię 10–15 ha. Najniższym udziałem charakteryzowały się gospodarstwa najmniejsze obszarowo, tj. o powierzchni do 1 ha – 1,9%.

Wykres 23. Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2023 r.

Stan w czerwcu

Chart 23. Structure of agricultural holdings by area groups of agricultural land in 2023
As of June

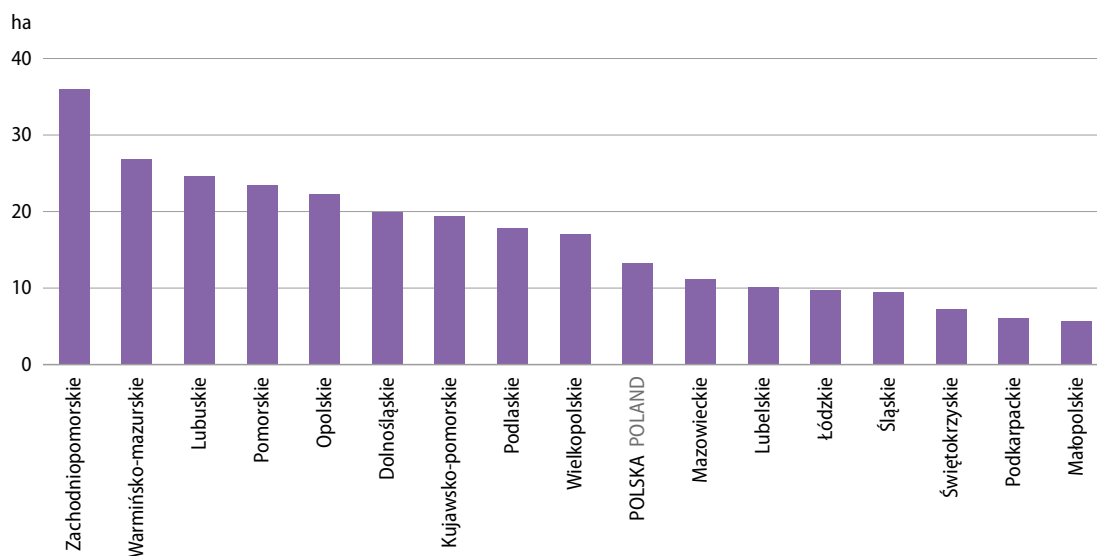

W ujęciu terytorialnym w 2023 r. największy udział gospodarstw o powierzchni użytków rolnych do 1 ha odnotowano w województwie śląskim (4,0%), a należących do przedziału 1–5 ha w województwach podkarpackim (76,1%) i małopolskim (75,9%). Z kolei największym udziałem gospodarstw rolnych należących do grupy obszarowej 5–10 ha wyróżniało się województwo mazowieckie (28,2%), a w grupie 10–15 ha województwo podlaskie (16,1%). Gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej największy odsetek miały w województwach warmińsko-mazurskim (38,9%) oraz zachodniopomorskim (36,8%).

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w 2023 r. wyniosła 13,2 ha i była większa o 0,5 ha niż w 2020 r. Wartość tego wskaźnika była zróżnicowana terytorialnie. Gospodarstwa o najmniejszej przeciętnej powierzchni (5,7 ha) funkcjonowały w województwie małopolskim, natomiast o największej (36,0 ha) w województwie zachodniopomorskim. Z kolei **przeciętna powierzchnia użytków rolnych** w 2023 r. wyniosła 12,0 ha, tj. o 0,6 ha więcej niż w 2020 r. i kształtowała się od 4,4 ha w województwie małopolskim do 32,5 ha w województwie zachodniopomorskim.

Wykres 24. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w 2023 r.

Stan w czerwcu

Chart 24. Average agricultural holdings area in 2023
As of June

W Polsce, w 2023 r. 1,3 mln **gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego** uzyskiwało dochody z działalności rolniczej. Podobnie jak w przypadku struktury gospodarstw rolnych, najwięcej spośród nich funkcjonowało w województwach mazowieckim (203,9 tys.) i lubelskim (175,5 tys.) – łącznie 28,2% wszystkich takich gospodarstw domowych w kraju.

Ponad 44% gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego uzyskujących dochody z działalności rolniczej posiadało również dochody z pracy najemnej, z emerytury i renty – 29,0%, z pozarolniczej działalności gospodarczej – 14,9%, a z innych niezarobkowych źródeł – 11,8%.

W podziale terytorialnym, największym udziałem gospodarstw domowych uzyskujących dochody również z pracy najemnej charakteryzowały się województwa: lubelskie (47,3%), łódzkie (47,2%) i mazowieckie (46,8%). Najwyższym udziałem gospodarstw domowych z dochodami z emerytur i rent wyróżniło się województwo podkarpackie (34,5%), z dochodami z pozarolniczej działalności gospodarczej – województwa zachodniopomorskie (22,9%) i dolnośląskie (20,9%), a z dochodami z innych niezarobkowych źródeł – województwo opolskie (17,1%).

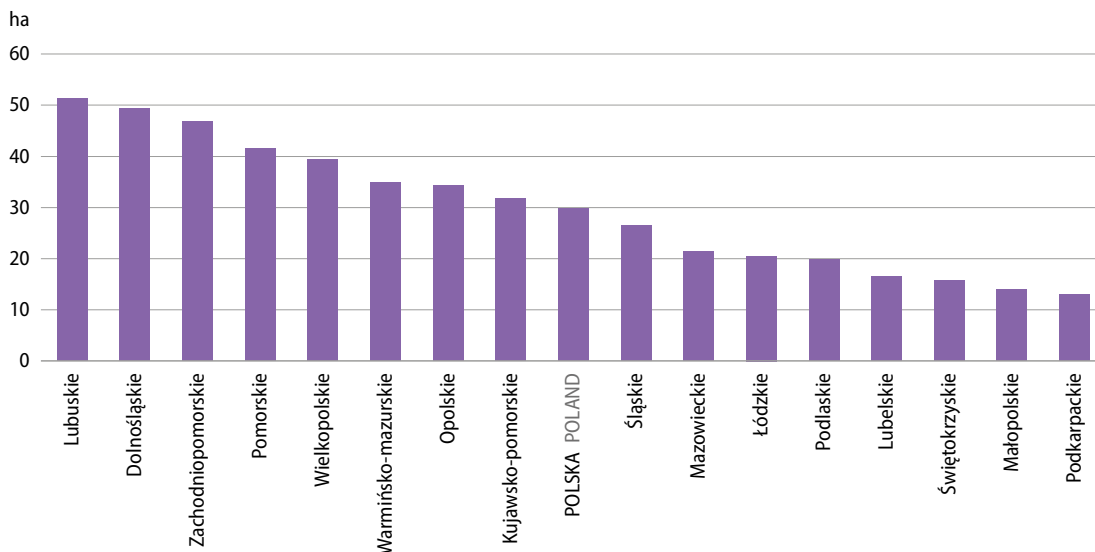
W 2024 r. w Polsce funkcjonowało 23,2 tys. **gospodarstw ekologicznych** i w porównaniu z 2019 r. ich liczba zwiększyła się o prawie jedną czwartą. Spośród nich 75,0% (17,4 tys.) posiadało certyfikat, a pozostałe znajdowały się w trakcie przedstawiania na produkcję ekologiczną. Gospodarstwa ekologiczne w 2024 r. obejmowały powierzchnię 691,5 tys. ha użytków rolnych, tj. o ponad 183,8 tys. ha większą niż w 2019 r. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadających na 1 gospodarstwo ekologiczne wynosiła 29,9 ha i była większa o 2,6 ha niż 5 lat wcześniej.

W układzie województw, najwięcej gospodarstw ekologicznych zlokalizowanych było w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim – łącznie 38,3% gospodarstw ekologicznych w kraju. W porównaniu z 2019 r. w większości województw wzrosła liczba gospodarstw ekologicznych, a najbardziej w województwie podlaskim (o 73,6%). Spadek liczby gospodarstw ekologicznych miał miejsce w 5 województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

Gospodarstwa ekologiczne o największej średniej powierzchni użytków rolnych były zlokalizowane na terenie województw: lubuskiego (51,4 ha), dolnośląskiego (49,3 ha) i zachodniopomorskiego (46,8 ha).

Z kolei gospodarstwa ekologiczne o najmniejszej średniej powierzchni użytków rolnych znajdowały się w województwie podkarpackim (12,9 ha).

Wykres 25. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa ekologicznego w 2024 r.
Chart 25. Average ecological farm area in 2024

5.6. Powierzchnia zasiewów

5.6. Sown area

Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów rolnych w 2023 r. wyniosła 11,0 mln ha i była o 283,1 tys. ha (o 2,6%) większa niż w 2020 r. Wzrost powierzchni zasiewów zaobserwowano w 12 województwach, a najwyższy w województwie warmińsko-mazurskim (o 26,6%). W pozostałych 4 województwach odnotowano jej spadek tj. w: wielkopolskim (o 4,9%), mazowieckim (o 3,1%), kujawsko-pomorskim (o 2,3%) i dolnośląskim (o 2,0%).

W strukturze zasiewów przeważały zboża, które zajmowały 5,5 mln ha, co stanowiło 50,1% ogólnej powierzchni zasiewów. Udział ten w porównaniu z 2020 r. był niższy o 3,7 p. proc. Zmniejszył się również udział powierzchni upraw ziemniaków (o 0,4 p. proc.) i w 2023 r. wyniósł 1,7% (188,6 tys. ha). Wzrósł natomiast udział upraw kukurydzy o 2,6 p. proc. (w 2023 r. wyniósł 11,4%, tj. 1,3 mln ha), rzepaku i rzepiku o 0,9 p. proc. (10,0%, tj. 1,1 mln ha) i buraków cukrowych o 0,1 p. proc. (2,4%, tj. 260,8 tys. ha).

Wśród województw, najwyższym udziałem powierzchni zasiewów zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów w regionie charakteryzowały się województwa łódzkie (56,9%) i świętokrzyskie (56,6%). Największym udziałem powierzchni upraw ziemniaków wyróżniło się województwo małopolskie (4,8%), a rzepaku i rzepiku województwa dolnośląskie (17,7%) i opolskie (16,9%). Z kolei województwo kujawsko-pomorskie odznaczyło się najwyższym udziałem upraw kukurydzy (16,6%) oraz buraków cukrowych (6,0%).

5.7. Pogłowie zwierząt gospodarskich

5.7. Livestock

Spośród głównych zwierząt gospodarskich, w 2023 r. gospodarstwa rolne utrzymywały 6,4 mln szt. **bydła** (w tym 36,8% stanowiły krowy), 9,4 mln szt. trzody chlewnej i 195,1 mln szt. drobiu kurzego. W porównaniu

z 2020 r. pogłowie bydła zwiększyło się o 0,3%, natomiast liczba krów spadła o 5,3%. Zmniejszyło się również pogłowie trzody chlewnej (o 17,5%), wzrosła natomiast liczebność drobiu kurzego (o 6,9%). Na 100 ha użytków rolnych w 2023 r. przypadają 43,2 szt. bydła (tyle samo, co w 2020 r.), 15,9 szt. krów (o 0,9 szt. mniej), 64,1 szt. trzody chlewnej (o 13,8 szt. mniej) i 1661,9 szt. drobiu kurzego.

W układzie województw w 2023 r. najwięcej sztuk bydła hodowanych było w 3 województwach: mazowieckim i wielkopolskim (po 1,2 mln szt.) oraz podlaskim (1,1 mln szt.) – łącznie 53,5% pogłowia bydła w kraju. W województwach tych na 100 ha użytków rolnych przypadają także najwięcej sztuk bydła – odpowiednio 60,2 szt., 65,8 szt. i 97,1 szt. W porównaniu z 2020 r. spadek pogłowia bydła zanotowano w 7 województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, małopolskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. W pozostałych województwach pogłowie bydła wzrosło, a najbardziej w województwie lubuskim (o 9,5%).

Na tle kraju największym pogłowiem **trzody chlewnej** wyróżniało się województwo wielkopolskie, gdzie hodowano 32,4% ogólnej liczby trzody chlewnej w kraju. W województwie tym na 100 ha użytków rolnych przypadają również najwięcej sztuk trzody chlewnej – 173,6. Wysokie wartości wskaźnik ten przyjął także w województwach pomorskim (109,2) i łódzkim (97,9). Pogłowie trzody chlewnej w stosunku do 2020 r. zmalało prawie we wszystkich województwach, z wyjątkiem województwa mazowieckiego, w którym odnotowano wzrost (o 5,0%).

Najwięcej sztuk **drobiu kurzego** utrzymywanych było w województwach mazowieckim i wielkopolskim – łącznie 45,9% pogłowia drobiu kurzego w kraju. Najwyższą obsadą drobiu kurzego wyróżniły się 3 województwa: wielkopolskie (3,0 tys. szt. drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych), mazowieckie i śląskie (po 2,6 tys. szt.). W porównaniu z 2020 r. w ponad połowie województw zaobserwowano spadek pogłowia drobiu kurzego. Wzrost odnotowano w pozostałych województwach, tj.: lubuskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podlaskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim.

5.8. Produkcja rolnicza

5.8. Agricultural output

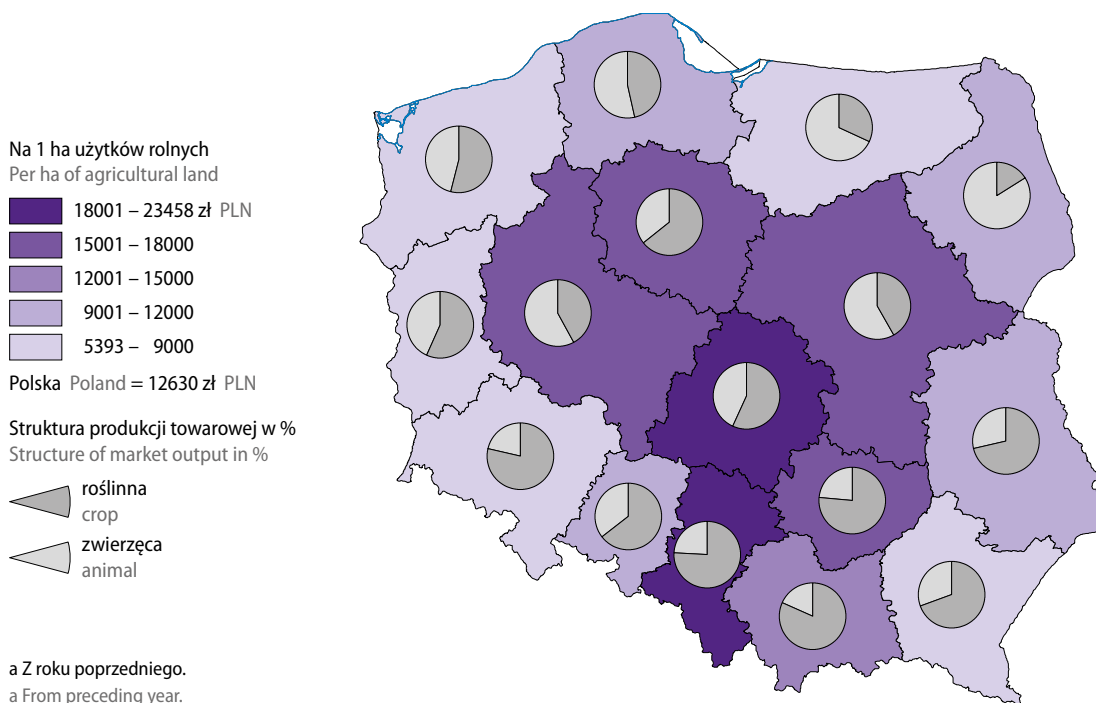
Globalna produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w 2023 r. wyniosła 16,2 tys. zł i była wyższa o 7,2 tys. zł niż w 2020 r. Najwyższą wartość wskaźnik ten przyjął w województwach: śląskim (27,1 tys. zł/ha), łódzkim (22,1 tys. zł/ha), mazowieckim (21,4 tys. zł/ha) i wielkopolskim (21,1 tys. zł/ha), a najniższą w województwie podkarpackim (8,6 tys. zł/ha). W porównaniu z 2020 r. wartość wskaźnika wzrosła we wszystkich województwach, a najbardziej, bo prawie trzykrotnie, w województwie śląskim (o 17,2 tys. zł).

Towarowa produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych kształtowała się na poziomie 12,6 tys. zł (więcej o 5,7 tys. zł niż w 2020 r.) i wahała się od 5,4 tys. zł w województwie podkarpackim do 23,5 tys. zł w województwie śląskim. Wysokie wartości wskaźnik ten przyjął również w województwach: łódzkim (18,2 tys. zł), mazowieckim (17,6 tys. zł) i wielkopolskim (17,5 tys. zł). W porównaniu z 2020 r. we wszystkich województwach odnotowano wzrost jego wartości.

W strukturze towarowej produkcji rolniczej w 2023 r. na produkcję zwierzęcą przypadają 47,3%, a na produkcję roślinną 52,7%. W relacji do 2020 r. wzrósł udział produkcji roślinnej (o 8,9 p. proc.) kosztem produkcji zwierzęcej. Na zmniejszenie udziału towarowej produkcji zwierzęcej wpływ miał znaczny spadek udziału towarowej produkcji żywca wołowego i wieprzowego. W strukturze towarowej produkcji rolniczej w 2023 r. największy udział spośród produkcji roślinnej miały zboża, warzywa i owoce (łącznie 24,6%), w towarowej produkcji zwierzęcej – mleko krowie i żywiec wieprzowy (łącznie 24,9%). W poszczególnych grupach roślinnej produkcji rolniczej w porównaniu z 2020 r. wzrósł udział zbóż (o 1,2 p. proc.) i roślin przemysłowych (o 0,1 p. proc.), spadł warzywa (o 5,6 p. proc.), owoców (o 3,5 p. proc.) i ziemniaków (o 2,4 p. proc.). W strukturze produkcji zwierzęcej wzrósł udział jaj kurzych (o 1,0 p. proc.), spadł natomiast udział żywca wieprzowego (o 4,5 p. proc.), wołowego (o 1,7 p. proc.) oraz mleka krowiego (o 1,2 p. proc.).

W ujęciu wojewódzkim, w 2023 r. największy udział w produkcji towarowej ogółem (roślinnej i zwierzęcej) miały województwa mazowieckie (18,7%) i wielkopolskie (16,6%). W przypadku towarowej produkcji roślinnej znaczącym udziałem wyróżniły się również województwa łódzkie (10,3%) i kujawsko-pomorskie (10,2%), a zwierzęcej województwo podlaskie (11,6%). W strukturze towarowej produkcji rolniczej produkcja zwierzęca przeważała w 5 województwach: mazowieckim, podlaskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim.

Mapa 21. Towarowa produkcja rolnicza w 2023 r. (ceny stałe^a)
Map 21. Market agricultural output in 2023 (constant prices^a)

Ogólna **wartość produktów rolnych dostarczonych do skupu** w 2024 r. wyniosła ponad 100,5 mld zł i była o 53,3% większa niż w 2019 r. Wartość skupu produktów roślinnych w 2024 r. wyniosła 26,1 mld zł i była o 36,1% wyższa niż w 2019 r., natomiast wartość skupu produktów zwierzęcych wzrosła o 60,3% i wyniosła 74,5 mld zł. Najwyższe wartości skupu zarówno produktów roślinnych, jak i zwierzęcych odnotowano w województwach mazowieckim (4,2 mld zł i 17,8 mld zł) oraz wielkopolskim (4,5 mld zł i 14,4 mld zł).

W 2024 r., w porównaniu z 2019 r. notowany był wzrost cen większości podstawowych produktów rolnych, tj. ziarna pszenicy (o 14,3%), ziemniaków jadalnych (o 40,7%), żywca rzeźnego wołowego (o 67,8%) i wieprzowego (o 31,7%) oraz mleka krowiego (o 56,3%). Spadek cen dotyczył żyta (o 1,7%). Średnie ceny ziarna pszenicy w 2024 r. wyniosły 82,62 zł/dt, żyta – 59,35 zł/dt, ziemniaków – 118,95 zł/dt, żywca wołowego – 10,62 zł/kg, żywca wieprzowego – 7,10 zł/kg oraz mleka – 2,11 zł/l.

5.9. Wybrane środki produkcji rolniczej

5.9. Selected means of agricultural output

W roku gospodarczym 2022/23 **zużycie nawozów mineralnych lub chemicznych (NPK)** wyniosło 1,8 mln t (o 156,6 tys. t mniej niż w roku gospodarczym 2019/20), a w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych – 121,9 kg (mniej o 8,6 kg). Pod zasiewy w roku gospodarczym 2022/23 na 1 ha użytków rolnych zastosowano 70,6 kg nawozów azotowych, 19,3 kg nawozów fosforowych i 31,9 kg nawozów potasowych.

W analizowanym roku, gospodarstwa rolne zastosowały pod zasiewy 1,2 mln t **nawozów wapniowych** (o 185,5 tys. t mniej niż w roku gospodarczym 2019/20), co na 1 ha użytków rolnych dało 78,4 kg (mniej o 11,2 kg). Najwięcej nawozów mineralnych lub chemicznych oraz wapniowych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w roku gospodarczym 2022/23 zastosowano w województwie opolskim (kolejno 197,2 kg i 147,4 kg), a najmniej w województwie lubuskim (69,8 kg i 39,1 kg).

W 2024 r. na potrzeby rolnictwa sprzedano 72,5 tys. t **środków ochrony roślin** w masie towarowej, tj. o 5,2% więcej niż w 2019 r. W strukturze ich sprzedaży, największy udział posiadały środki chwastobójcze (56,5%), następnie grzybobójcze i zaprawy roślinne (29,9%), owadobójcze (6,1%) i regulatory wzrostu (4,4%). W porównaniu z 2019 r. spadła sprzedaż środków owadobójczych (o 46,1%) i regulatorów wzrostu (o 32,9%). Wzrosła natomiast sprzedaż pozostałych rodzajów środków ochrony roślin.

5.10. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON

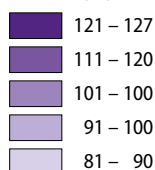
5.10. Entities of the national economy recorded in the REGON register

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. do rejestru REGON wpisanych było 5,3 mln **podmiotów gospodarki narodowej**, z czego 29,9% (1,6 mln) działalność prowadziło na **obszarach wiejskich**. W porównaniu z 2019 r. liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich wzrosła o 22,6% (w miastach o 15,6%, w Polsce o 17,6%). Na 1000 mieszkańców terenów wiejskich w 2024 r. przypadały 104 podmioty, tj. o 20 więcej niż w 2019 r. Dla miast wskaźnik ten wyniósł 167 podmiotów (o 27 więcej niż w 2019 r.), a dla Polski – 141 (więcej o 24).

Mapa 22. Podmioty gospodarki narodowej^a zarejestrowane w rejestrze REGON na obszarach wiejskich w 2024 r.
Stan w dniu 31 grudnia

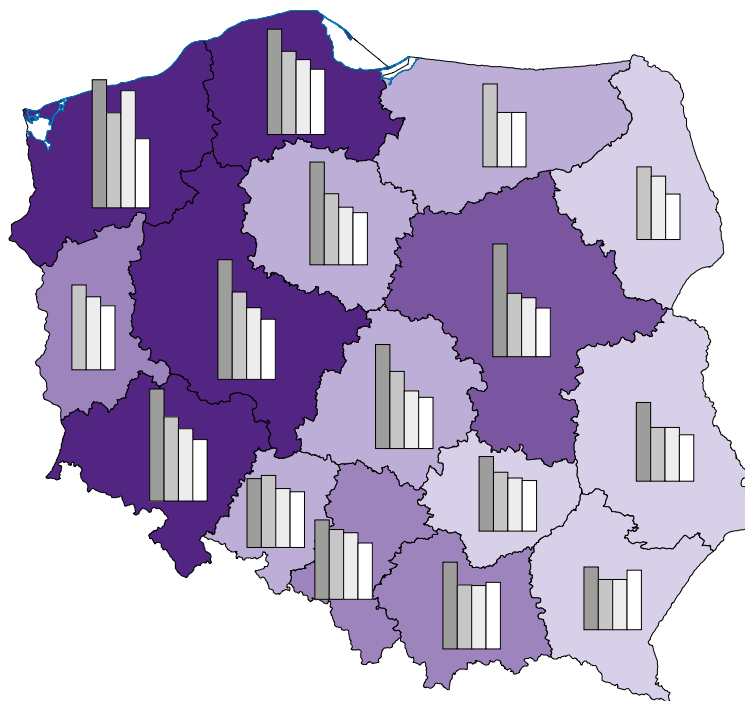
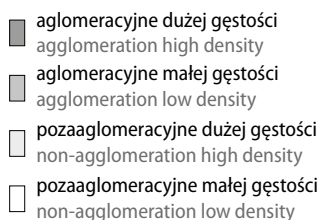
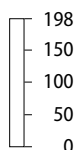
Map 22. Entities of the national economy^a recorded in the REGON register in rural areas in 2024
As of 31 December

Na 1000 ludności
Per 1000 population

Polska Poland = 104

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 ludności
By types of rural areas
per 1000 population

a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
a Excluding persons tending private farms in agriculture.

W układzie województw, w 2024 r. najwięcej podmiotów do rejestru REGON wpisanych było na obszarach wiejskich województw: mazowieckiego (13,9% z wszystkich podmiotów gospodarczych z obszarów wiejskich), wielkopolskiego (12,5%) i małopolskiego (12,0%), a najmniej w województwach: podlaskim (2,3%), lubuskim (2,4%) i opolskim (2,6%).

W ujęciu podregionów najwyższym takim udziałem wyróżniły się 3 podregiony: warszawski zachodni województwa mazowieckiego (4,8%), krakowski województwa małopolskiego (4,7%) oraz poznański województwa wielkopolskiego (4,6%), a najmniejszym podregion gliwicki województwa śląskiego (0,4%).

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców obszarów wiejskich najwięcej podmiotów przypadało w województwie zachodniopomorskim (127), a najmniej w województwie podkarpackim (81). W ujęciu podregionów najwyższą wartość omawianego wskaźnika zanotowano w podregionie warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego (193), a najniższą w podregionie suwalskim województwa podlaskiego (69).

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej zlokalizowanych na obszarach wiejskich **według klas wielkości**, największy odsetek stanowiły podmioty o liczbie pracujących do 9 osób – 97,4% (w miastach – 96,8%, w Polsce – 97,0%). W odniesieniu do 2019 r. ich udział wzrósł o 0,7 p. proc. niezależnie od lokalizacji podmiotu. Podmioty o liczbie pracujących do 9 osób przeważały na terenach wiejskich wszystkich województw i podregionów. Prawie co trzeci taki podmiot z ogólnej liczby w kraju, swoją siedzibę miał na terenach wiejskich, a w przypadku podmiotów o liczbie pracujących 10–49 osób – 27,9%. Większe dysproporcje odnośnie lokalizacji można zauważyć w przypadku podmiotów zatrudniających więcej pracowników. Z liczby 26,8 tys. podmiotów o liczbie pracujących 50–249 osób, 4,6 tys. (17,0%) miało lokalizację na obszarach wiejskich. Wśród 3,5 tys. podmiotów o liczbie pracujących 250–999 osób, 11,4% swoją działalność prowadziło na obszarach wiejskich. W przypadku 744 podmiotów zatrudniających powyżej 1000 osób, 53 działało na wsi. Należy podkreślić, że 14 z nich zlokalizowanych było na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego.

Na obszarach wiejskich, największy odsetek w strukturze podmiotów gospodarki narodowej **według form prawnych**, stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 80,9% (w miastach – 66,6%, w Polsce – 70,9%). Ich udział w relacji do 2019 r. wzrósł na wsi o 0,1 p. proc. (w miastach zmalał o 0,8 p. proc., w Polsce o 0,4 p. proc.). W następnej kolejności znalazły się spółki handlowe (5,7%, w miastach – 13,2%, w Polsce – 11,0%), spółki cywilne (3,2%, w miastach – 6,4%, w Polsce – 5,5%) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (3,2%, w miastach – 2,3%, w Polsce – 2,6%).

We wszystkich województwach i podregionach w 2024 r. na obszarach wiejskich przeważały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Pod względem udziału spółek handlowych, na tle kraju wyróżniały się tereny wiejskie województwa mazowieckiego (7,8% podmiotów w regionie) i jego podregion warszawski zachodni (14,3%) oraz województwo wielkopolskie (7,4%) i jego podregion poznański (10,9%). Największym udziałem spółek cywilnych charakteryzowało się województwo śląskie (4,0%) i jego podregion tyski (5,2%), a stowarzyszeń i organizacji społecznych województwo lubelskie (4,5%) i jego podregion bialski (5,2%).

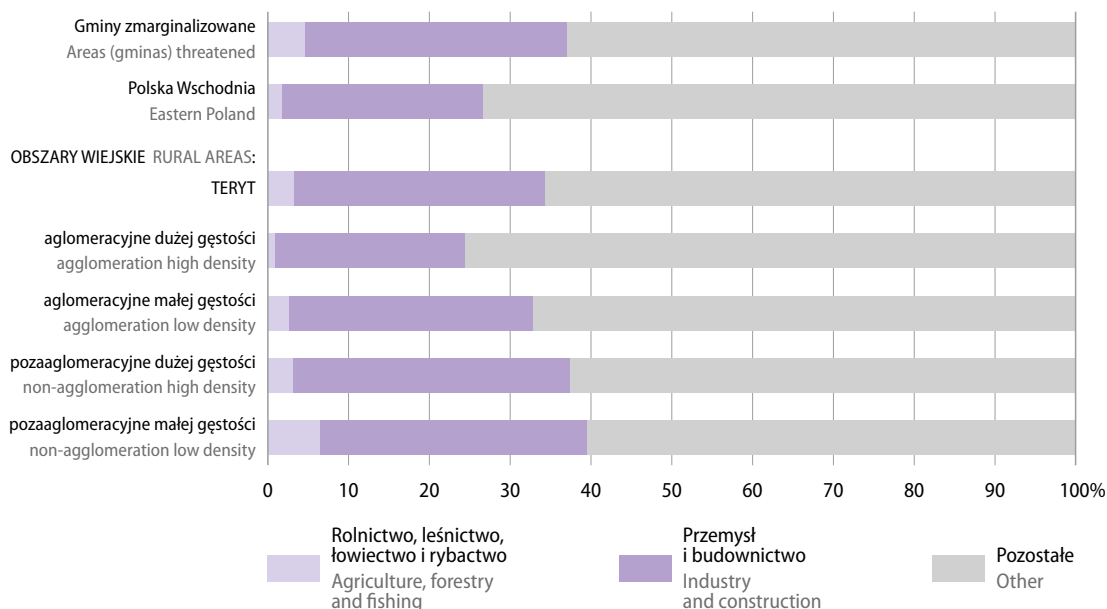
Biorąc pod uwagę **rodzaj działalności** prowadzonej przez podmioty gospodarki narodowej funkcjonujące na terenach wiejskich w podziale na sekcje PKD 2007 odnotowano, że w 2024 r. najwięcej podmiotów prowadziło działalność budowlaną – 20,5% (w miastach – 11,5%, w Polsce – 14,2%). Ich odsetek w porównaniu z 2019 r. wzrósł o 1,6 p. proc. (w miastach o 0,9 p. proc., w Polsce o 1,3 p. proc.). Kolejne miejsce pod względem liczebności zajmowały podmioty zajmujące się handlem i naprawą pojazdów samochodowych – 19,3% (w miastach – 19,0%, w Polsce – 19,1%), a ich udział zmniejszył się o 2,8 p. proc. w stosunku do 2019 r. (w miastach o 2,9 p. proc., w Polsce o 2,8 p. proc.). Działalność przemysłową prowadziło 10,7% podmiotów (w miastach – 7,4%, w Polsce – 8,4%), tj. mniej o 0,9 p. proc. niż 5 lat wcześniej (w miastach i w Polsce mniej o 0,7 p. proc.). Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną zajmowało się 7,6% podmiotów (w miastach – 12,4%, w Polsce – 11,0%) i było to o 0,8 p. proc. więcej w porównaniu z 2019 r. (w miastach więcej o 0,4 p. proc., w Polsce o 0,5 p. proc.). Działalność transportową i gospodarkę magazynową prowadziło 6,3% podmiotów (w miastach – 5,3%, w Polsce – 5,6%), tj. mniej o 0,6 p. proc. (w miastach i w Polsce mniej o 0,5 p. proc.). Udziały pozostałych sekcji PKD 2007 nie przekroczyły 5,0%.

Wykres 26. Struktura podmiotów gospodarki narodowej^a zarejestrowanych w rejestrze REGON według grup rodzajów działalności w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 26. Structure of entities of the national economy^a recorded in the REGON register by groups of kind activity in 2024

As of 31 December

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

W układzie terytorialnym na terenach wiejskich 12 województw i w większości podregionów przeważały podmioty zajmujące się budownictwem. Najwyższy odsetek charakteryzował województwo małopolskie (24,3%) i jego podregion nowosądecki (34,9%). Przewagę podmiotów związanych z handlem i naprawą pojazdów samochodowych zanotowano w województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim i śląskim oraz w 26 podregionach.

Najwyższy odsetek podmiotów prowadzących działalność przemysłową zaobserwowano w województwach łódzkim (12,4%) i śląskim (12,3%) oraz w podregionach częstochowskim województwa śląskiego (15,4%) i oświęcimskim województwa małopolskiego (15,2%).

Transportem i gospodarką magazynową najwięcej podmiotów zajmowało się w województwach lubelskim i podkarpackim (po 7,2% podmiotów w regionie) oraz w podregionie żyrdowskim województwa mazowieckiego (10,4%). Ponadto na tle kraju dużym udziałem podmiotów zajmujących się:

- 1) rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem wyróżniło się województwo warmińsko-mazurskie (6,2%) oraz podregiony: szczecinecko-pyrzycki województwa zachodniopomorskiego (9,0% podmiotów w regionie), leszczyński województwa wielkopolskiego (8,5%), etcki (7,1%) i elbląski (6,9%) województwa warmińsko-mazurskiego oraz suwalski województwa podlaskiego (6,7%);
- 2) zakwaterowaniem i gastronomią – województwo zachodniopomorskie (8,4%) oraz jego podregion koszaliński (15,5%) i podregion nowotarski województwa małopolskiego (11,1%);
- 3) działalnością profesjonalną, naukową i techniczną – województwo mazowieckie (10,2%) oraz jego podregiony warszawski zachodni (15,4%) i warszawski wschodni (11,7%), a także podregiony: poznański województwa wielkopolskiego (13,1%), wrocławski województwa dolnośląskiego (12,0%) i gliwicki województwa śląskiego (11,4%).

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. przeciętna liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności kształtowała się od 86 dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 152 dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości.

Dla wszystkich typów obszarów na 1000 ludności najwięcej podmiotów przypadało w województwie zachodniopomorskim, a najmniej w przypadku obszarów aglomeracyjnych dużej i małej gęstości oraz pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie podkarpackim, a dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie podlaskim.

W 2024 r. w układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 411 podmiotów. Najwyższe wartości zaobserwowano w gminach: Rewal (zachodniopomorskie) – 447, Jastarnia (pomorskie) – 417 oraz w gminie Dziwnów (zachodniopomorskie) – 404. Najniższe wartości wskaźnik przyjął w 2 gminach województwa podlaskiego – Nowy Dwór (36) i Lipsk (40).

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** w 2024 r. działalność gospodarczą prowadziło 369,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 7,0% ogółu podmiotów gospodarki narodowej w kraju. Na 1000 ludności przypadało 87 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Wartość wskaźnika była tu najniższa z prawie wszystkich agregatów przestrzennych, zarówno miejskich, jak i obszarów wiejskich – niższą odnotowano jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwach: dolnośląskim – 121, zachodniopomorskim – 115, lubuskim – 111 i śląskim – 100, a najniższy w województwie podlaskim – 71.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 162 podmioty – od 36 w gminie Nowy Dwór (podlaskie) do 198 w gminie Świeradów-Zdrój (dolnośląskie). Wartość 100 i więcej wskaźnik ten przyjął także w 125 innych gminach zmarginalizowanych, spośród których najwięcej zlokalizowanych było na terenach województw – zachodniopomorskiego (40) i dolnośląskiego (22).

W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. działalność gospodarczą prowadziło 836,6 tys. podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 15,8% ogółu podmiotów gospodarki narodowej w kraju. Na 1000 ludności przypadało na tym terenie 109 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwie świętokrzyskim – 114, a najniższy w województwie podkarpackim – 104.

5.11. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON

5.11. Entities of the national economy newly recorded in the REGON register

W 2024 r. w kraju do rejestru REGON wpisano 378,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej, w tym 121,2 tys. (32,1%) podmiotów rozpoczęło działalność gospodarczą na **obszarach wiejskich**. W relacji do 2019 r. zarejestrowano o 6,4% mniej podmiotów na obszarach wiejskich (w miastach więcej o 3,0%, w Polsce mniej o 0,2%). Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenach wiejskich stanowiły 80,7% **nowo zarejestrowanych** podmiotów, i był to o 6,4 p. proc. mniejszy odsetek niż 5 lat wcześniej (w miastach – 74,3%, mniej o 3,1 p. proc., w Polsce – 76,4%, mniej o 4,3 p. proc.).

Na 10 tys. ludności obszarów wiejskich w 2024 r. przypadało 80 nowych podmiotów (w miastach – 115, w Polsce – 101) i było to o 4 podmioty mniej w porównaniu z 2019 r. (w miastach o 7 więcej, w Polsce o 2). Najwyższą wartość wskaźnik ten przyjął na terenach wiejskich województw pomorskiego (101) oraz zachodniopomorskiego (96), a najniższą w województwach: podlaskim (62), lubelskim, opolskim i podkarpackim (po 63).

W podziale na podregiony najwyższą wartością omawianego wskaźnika wyróżniły się podregiony: warszawski zachodni województwa mazowieckiego (138), gdański województwa pomorskiego (121) i podregion poznański województwa wielkopolskiego (114), zaś najniższą podregiony: rybnicki województwa śląskiego (54) oraz łomżyński (56) i suwalski (57) województwa podlaskiego.

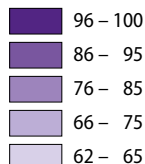
Prawie we wszystkich województwach w odniesieniu do 2019 r. odnotowano spadek liczby podmiotów przypadających na 10 tys. ludności, a największy miał miejsce w województwie zachodniopomorskim (o 13).

Wzrost wartości tego wskaźnika wystąpił jedynie w województwie mazowieckim (o 1), a wśród podregionów w: gliwickim (o 11) i rybnickim (o 2) województwa śląskiego, żyrdowskim (o 4) i warszawskim zachodnim (o 1) województwa mazowieckiego oraz przemyskim województwa podkarpackiego (o 1). W podregionie rzeszowskim województwa podkarpackiego wartość wskaźnika była taka sama w obu latach, a w pozostałych podregionach była niższa od tej notowanej 5 lat wcześniej.

Mapa 23. Podmioty gospodarki narodowej^a nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na obszarach wiejskich w 2024 r.

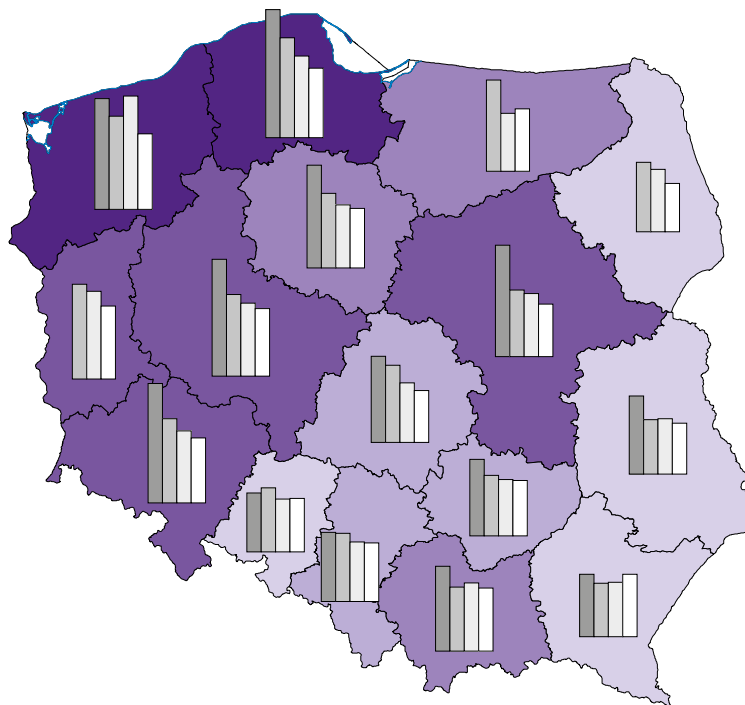
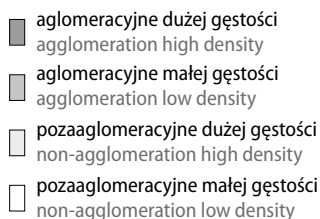
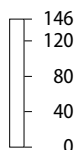
Map 23. Entities of the national economy^a newly recorded in the REGON register in rural areas in 2024

Na 10000 ludności
Per 10000 population

Polska Poland = 80

Według typów obszarów wiejskich
na 10000 ludności
By types of rural areas
per 10000 population

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

Wśród podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą na obszarach wiejskich przeważały jednostki zajmujące się budownictwem – 23,5% (w miastach – 14,8%, w Polsce – 17,6%). Drugą pod względem liczności grupę stanowiły podmioty prowadzące działalność związaną z handlem i naprawą pojazdów samochodowych – 15,9% (w miastach – 14,2%, w Polsce – 14,8%). Kolejne miejsca zajmowały odpowiednio: podmioty prowadzące działalność przemysłową – 8,3% (w miastach – 6,0%, w Polsce – 6,8%), profesjonalną, naukową i techniczną – 7,9% (w miastach – 12,8%, w Polsce – 11,3%) oraz transportową i magazynową – 5,7% niezależnie od lokalizacji. Udziały pozostałych sekcji PKD 2007 nie przekroczyły 5,0%.

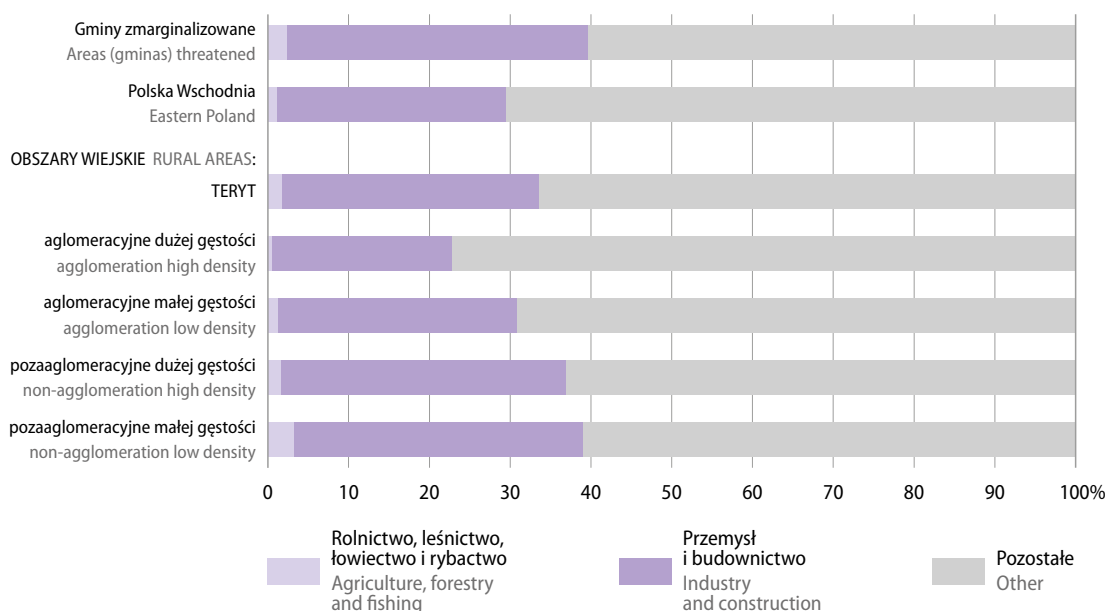
W układzie terytorialnym, wśród podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą na terenach wiejskich prawie we wszystkich województwach i w większości podregionów największy udział posiadały podmioty związane z budownictwem. Wyjątek stanowiło województwo mazowieckie, w którym przeważały nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze związane z handlem i naprawą pojazdów samochodowych. Ta działalność dominowała także w 9 podregionach: łódzkim i skierniewickim województwa łódzkiego, oświęcimskim województwa małopolskiego, warszawskim zachodnim i żyrdowskim województwa mazowieckiego, gliwickim, rybnickim i sosnowieckim województwa śląskiego oraz poznańskim województwa wielkopolskiego.

Dużym odsetkiem nowych podmiotów związanych z przemysłem charakteryzowały się województwa świętokrzyskie (10,6% podmiotów w regionie) i podkarpackie (10,4%) oraz podregiony przemyski województwa podkarpackiego (12,5%) i sieradzki województwa łódzkiego (12,0%). Największym odsetkiem podmiotów rozpoczynających działalność profesjonalną, naukową i techniczną charakteryzowało się województwo mazowieckie (10,7%) oraz jego podregion warszawski zachodni (15,2%), a także podregiony gliwicki województwa śląskiego (14,3%) oraz poznański województwa wielkopolskiego (13,4%).

Działalność związaną z transportem i gospodarką magazynową najwięcej jednostek podjęło w województwie lubuskim (7,3%) i podregionie płockim województwa mazowieckiego (14,7%), a związaną z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – w województwie podlaskim (3,2%) i jego podregionie suwalskim (5,1%) oraz szczecińsko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (4,9%).

Wykres 27. Struktura podmiotów gospodarki narodowej^a nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON według grup rodzajów działalności w 2024 r.

Chart 27. Structure of entities of the national economy^a newly recorded in the REGON register by groups of kind activity in 2024

a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

a Excluding persons tending private farms in agriculture.

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. przeciętna liczba podmiotów nowozarejestrowanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności kształtowała się od 70 dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 112 dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości. Wskaźnik ten dla obszarów aglomeracyjnych dużej i małej gęstości najwyższe wartości przyjął w województwie pomorskim, a dla obszarów pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości w województwie zachodniopomorskim. Najniższe wartości w przypadku obszarów aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości osiągnął w województwie opolskim, obszarów aglomeracyjnych małej gęstości w województwie podkarpackim, a dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie podlaskim.

W 2024 r. w układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 282 podmioty. Najwyższe wartości wskaźnika zaobserwowano w gminach Łąck (mazowieckie) – 300 i Ustronie Morskie (zachodniopomorskie) – 284. Wysokie wartości osiągnął on również w gminach: Lesznowola (mazowieckie) – 264, Mielno (zachodniopomorskie) – 244, Czorsztyn (małopolskie) – 232, Rewal (zachodniopomorskie) – 217, Nowe Miasteczko (lubuskie) – 214 i Lubrza (lubuskie) – 212. Najniższe wartości wskaźnik ten przyjął w gminach Przerośl (podlaskie) – 18 i Czarne (pomorskie) – 20.

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** w 2024 r. w rejestrze REGON zarejestrowano 28,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 7,5% ogółu podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w tym roku w kraju. Na 10 tys. ludności przypadało 66 nowych podmiotów. Wartość wskaźnika była tu najniższa z wszystkich agregatów przestrzennych. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwach zachodniopomorskim – 83 i lubuskim – 82, a najniższy w województwie podlaskim – 53. W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 214 podmiotów – od 18 w gminie Przerośl (podlaskie) do 232 w gminie Czorsztyn (małopolskie).

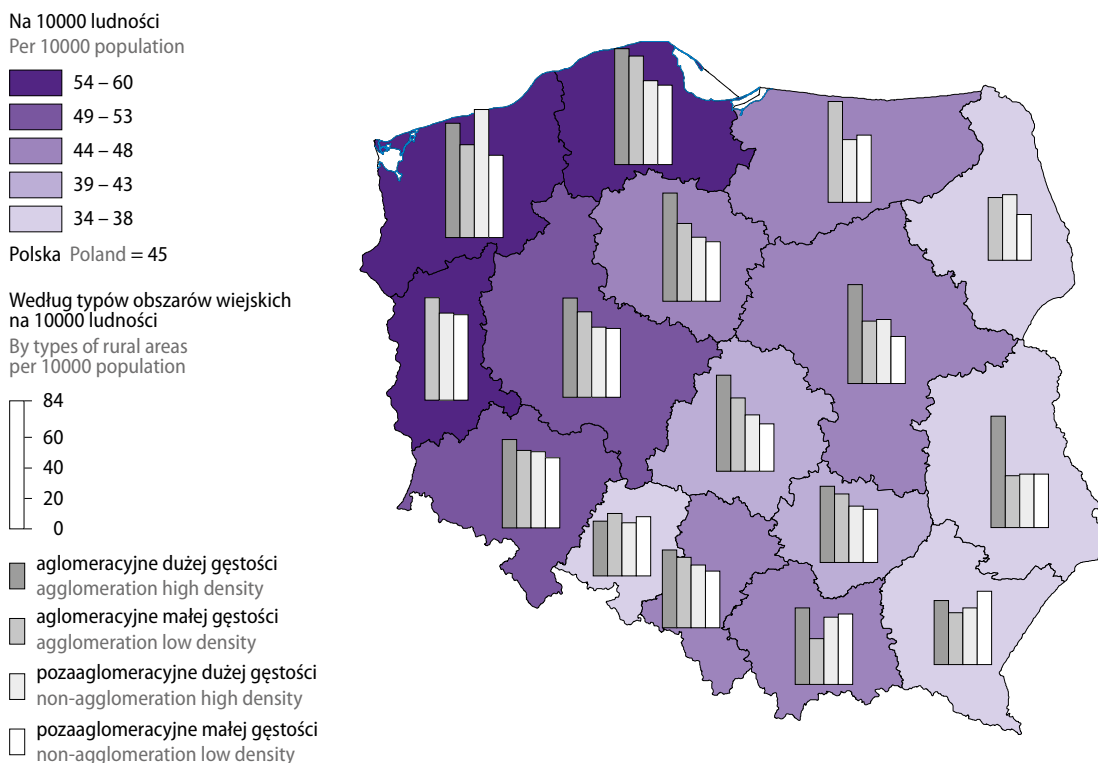
W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. działalność gospodarczą rozpoczęło 58,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 15,4% ogółu podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w tym roku w kraju. Na 10 tys. ludności przypadało na tym terenie 76 nowo zarejestrowanych podmiotów. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 78, a najniższy w województwie podkarpackim – 73.

5.12. Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON

5.12. Entities of the national economy deleted from the REGON register

Z rejestru REGON w 2024 r. **wyrejestrowało się** 69,2 tys. podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na **obszarach wiejskich**, tj. 31,5% spośród 219,7 tys. podmiotów wyrejestrowanych w kraju. W porównaniu z 2019 r. na wsi wyrejestrowało się o 8,9% więcej podmiotów gospodarczych (w miastach mniej o 7,9%, w Polsce o 3,2%). Najliczniejszą grupę jednostek wyrejestrowujących się stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 89,9% (w miastach – 82,2%, w Polsce – 84,6%).

Mapa 24. Podmioty gospodarki narodowej^a wyrejestrowane z rejestru REGON na obszarach wiejskich w 2024 r.
Map 24. Entities of the national economy^a deleted from the REGON register in rural areas in 2024

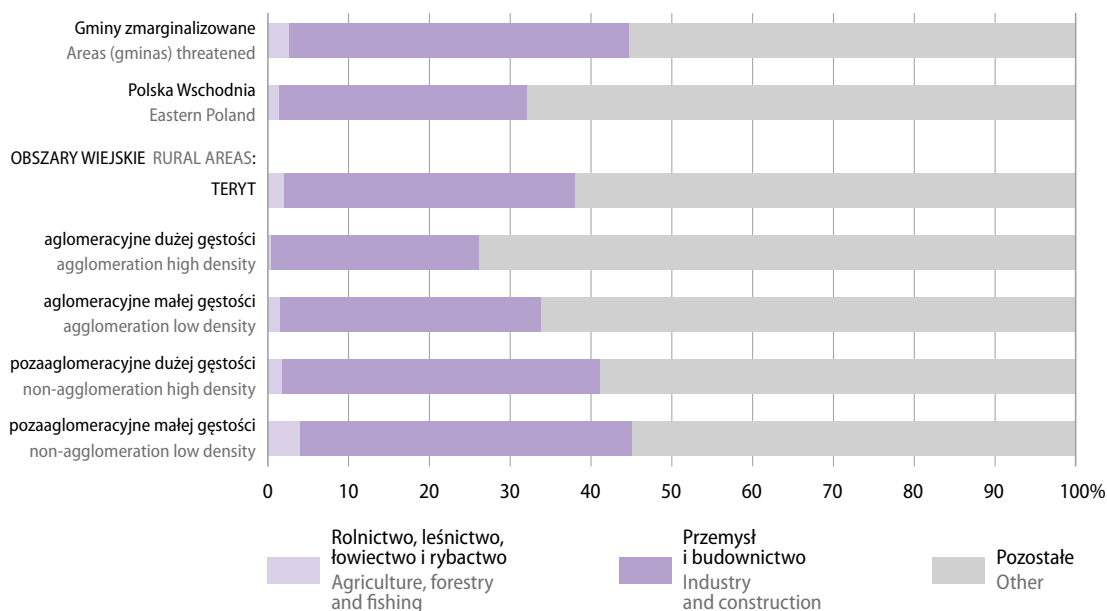
^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności obszarów wiejskich przypadało 45 wyrejestrowanych jednostek (w miastach – 67, w Polsce – 58) i było to o 4 podmioty więcej w porównaniu z 2019 r. (w miastach mniej o 4, w Polsce o 1). Wartości tego wskaźnika były znacznie zróżnicowane terytorialnie – najwyższe przyjął on w województwach: zachodniopomorskim (60), pomorskim i lubuskim (po 59), a najniższą w województwie podlaskim (34). W ujęciu podregionów, najwyższą wartością tego wskaźnika wyróżniały się podregiony: warszawski zachodni województwa mazowieckiego (68), koszaliński województwa zachodniopomorskiego (67) oraz gdański województwa pomorskiego (66), zaś najniższą podregion skierniewicki województwa łódzkiego (30).

W strukturze wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD 2007 największy udział na obszarach wiejskich posiadały podmioty prowadzące działalność związaną z budownictwem – 25,7% (w miastach – 15,2%, w Polsce – 18,5%). Na kolejnych miejscach znalazły się podmioty zajmujące się z handlem i naprawą pojazdów samochodowych – 22,3% (w miastach – 22,8%, w Polsce – 22,6%), przemysłem – 10,2% (w miastach – 8,2%, w Polsce – 8,8%), transportem i gospodarką magazynową – 7,3% (w miastach – 8,0%, w Polsce – 7,7%) oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną – 5,8% (w miastach – 10,4%, w Polsce – 9,0%). Udziały pozostałych sekcji PKD 2007, wśród których znalazły się podmioty zajmujące się rolnictwem i leśnictwem z udziałem wynoszącym 2,0% (w miastach – 0,5%, w Polsce – 1,0%), nie przekroczyły 5,0%.

Wykres 28. Struktura podmiotów gospodarki narodowej^a wyrejestrowanych z rejestru REGON według grup rodzajów działalności w 2024 r.

Chart 28. Structure of entities of the national economy^a deleted from the REGON register by groups of kind activity in 2024

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

W 13 województwach i w większości podregionów wśród podmiotów wyrejestrowanych w 2024 r. na terenach wiejskich przeważały jednostki związane z budownictwem. Wśród nich najwyższym odsetkiem wyróżniło się województwo małopolskie (30,7%) oraz jego podregion nowosądecki (48,5%). W pozostałych województwach (łódzkim, mazowieckim i śląskim) oraz w 26 podregionach przeważały podmioty zajmujące się handlem i naprawą pojazdów samochodowych.

W ujęciu terytorialnym, w strukturze podmiotów wyrejestrowanych, najwięcej podmiotów zajmujących się przemysłem wyrejestrowało się w województwach śląskim (12,5% podmiotów wyrejestrowanych

w regionie) i łódzkim (12,3%) oraz w podregionach bytomskim (15,4%) i częstochowskim województwa śląskiego (15,3%). Wyrejestrowane podmioty związane z transportem i gospodarką magazynową największy odsetek stanowiły w województwie lubuskim (9,9%) i jego podregionie gorzowskim (13,1%). Na tle kraju, wysokim udziałem wyrejestrowanych podmiotów zajmujących się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną wyróżniało się województwo mazowieckie (8,2%) i jego podregion warszawski zachodni (12,6%), a w przypadku podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą, leśną, łowiecką lub rybacką województwo lubuskie (3,7%) i podregion krośnieński województwa podkarpackiego (5,0%).

Należy zaznaczyć, że w 2024 r. na obszarach wiejskich w rejestrze REGON zarejestrowano o 75,2% więcej jednostek niż wyrejestrowano (w miastach o 70,8%, w Polsce o 72,2%). We wszystkich województwach i podregionach liczba nowo zarejestrowanych podmiotów przeważała nad wyrejestrowanymi, a w 3 podregionach: wrocławskim województwa dolnośląskiego, krakowskim województwa małopolskiego i warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego – ponad dwukrotnie.

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, w 2024 r. przeciętna liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON na 10 tys. ludności kształtowała się od 42 dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 60 dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości. Wskaźnik ten dla obszarów aglomeracyjnych małej i dużej gęstości najwyższe wartości przyjął w województwie pomorskim (77 i 71), dla obszarów pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie zachodniopomorskim (84), a dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie lubuskim (56). Najniższe jego wartości w przypadku obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości zanotowano w województwie opolskim (36), obszarów aglomeracyjnych małej gęstości w województwie małopolskim (30), obszarów pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie lubelskim (35), a obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie podlaskim (30).

W 2024 r. w układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 203 podmioty. Najwyższą jego wartość zaobserwowano w gminie Mielno (zachodniopomorskie) – 207. Ponadto w 17 kolejnych gminach ukształtowała się ona na poziomie 100 i więcej, spośród nich wyróżniały się gminy Rewal (zachodniopomorskie) – 186 i Konopnica (lubelskie) – 185. Najniższe wartości wskaźnik ten przyjął w gminach: Reszel (warmińsko-mazurskie) – 4, Regnów (łódzkie) – 6 i Poświętne (łódzkie) – 7.

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** w 2024 r. z rejestru REGON wyrejestrowało się 17,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 7,9% ogółu podmiotów gospodarki narodowej wyrejestrowanych z rejestru REGON w tym roku w kraju. Na 10 tys. ludności przypadało 41 wyrejestrowanych podmiotów. Wartość wskaźnika była tu najniższa ze wszystkich agregatów przestrzennych. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwach lubuskim – 57 i zachodniopomorskim – 56, a najniższy w województwie podlaskim – 31. W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 158 podmiotów – od 10 w gminie Ulhówek (lubelskie) do 168 w gminie Czorsztyn (małopolskie). Wartość powyżej 100 wskaźnik ten przyjął także w gminie Baligród (małopolskie).

W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. działalność gospodarczą zakończyło 37,3 tys. podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 17,0% ogółu podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w tym roku w kraju. Na 10 tys. ludności przypadało na tym terenie 48 wyrejestrowanych podmiotów. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 54, a najniższy w województwie podlaskim – 46.

5.13. Budynki i mieszkania oddane do użytkowania

5.13. Buildings and dwellings completed

W 2024 r. na **obszarach wiejskich** do użytkowania oddano 73,5 tys. **nowopowstałych budynków** (w miastach – 34,1 tys.), tj. o 3,7% więcej niż w 2019 r. (w miastach mniej o 10,1%, w Polsce o 1,1%). W tej liczbie, nowopowstałe **budynki mieszkalne** stanowiły 82,0% (w miastach – 82,1%, w Polsce – 82,0%). W porównaniu z 2019 r. liczba budynków mieszkalnych wzrosła o 7,2% (w miastach zmniejszyła się o 5,2%, w Polsce wzrosła o 2,9%).

Budynki mieszkalne oddane do użytkowania na wsi stanowiły 68,3% nowopowstałych budynków mieszkalnych w kraju, a **niemieszkalne** – 68,4%. Dodatkowo na obszarach wiejskich w 2024 r. do użytkowania oddano 1278 budynków nieprzystosowanych do stałego zamieszkania i 23 budynki zbiorowego zamieszkania (w miastach kolejno 55 i 51).

Wśród budynków mieszkalnych nowo powstałych na obszarach wiejskich 99,6% to **budynki jednorodzinne**, a 0,4% – **wielorodzinne**. W miastach w tym czasie powstało 92,1% budynków jednorodzinnych i 7,9% budynków wielorodzinnych (w Polsce – 97,2% wobec 2,8%).

Z liczby 85,7 tys. budynków jednorodzinnych oddanych do użytkowania w 2024 r. w Polsce, zdecydowana większość (70,0%) zlokalizowana była na obszarach wiejskich. Z kolei tylko co dziesiąty z 2,5 tys. budynków wielorodzinnych oddanych do użytkowania w kraju w omawianym roku położony był na terenach wiejskich. Przełożyło się to na wartość wskaźników w przeliczeniu na ludność i zawarte małżeństwa. W przeliczeniu **na 1000 ludności** obszarów wiejskich przypadało 3,9 budynków jednorodzinnych i 0,02 budynków wielorodzinnych – w miastach odpowiednio 1,2 i 0,1 (w Polsce – 2,3 i 0,1). W porównaniu z 2019 r. wartość tego wskaźnika wzrosła w przypadku budynków jednorodzinnych o 0,3 (w miastach była taka sama, w Polsce wzrosła o 0,1), a w przypadku budynków wielorodzinnych była taka sama w obu latach niezależnie od lokalizacji. Z kolei **na 1000 małżeństw** przypadało 1170 budynków jednorodzinnych na wsi wobec 306 w miastach (w Polsce – 633) i 5 budynków wielomieszkaniowych wobec 26 w miastach (w Polsce – 18). W relacji do 2019 r. wartość wskaźników wzrosła na wsi o 405 w przypadku budynków jednorodzinnych (w miastach o 62, w Polsce o 182), a w przypadku wielorodzinnych o 1 (w miastach i w Polsce o 2).

Przeciętna powierzchnia budynku jednorodzinnego oddanego do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r. wynosiła 131,9 m² i była o 5,6 m² większa niż w miastach (w Polsce – 130,1 m²). Mniejsza z kolei była przeciętna powierzchnia mieszkania oddanego do użytkowania w budynkach wielorodzinnych – 50,0 m² na wsi w porównaniu z 51,5 m² w miastach (tyle samo w Polsce). Mniejsza była również powierzchnia jednej izby zarówno w budynkach jednorodzinnych jak i wielorodzinnych. **Na 1000 ludności** obszarów wiejskich **przypadało** ponad trzykrotnie więcej **izb** (21,8) w budynkach jednorodzinnych niż w miastach (6,7, w Polsce – 12,8), ale mniej w budynkach wielomieszkaniowych (1,0 na wsi, 10,9 w miastach, 6,9 w Polsce).

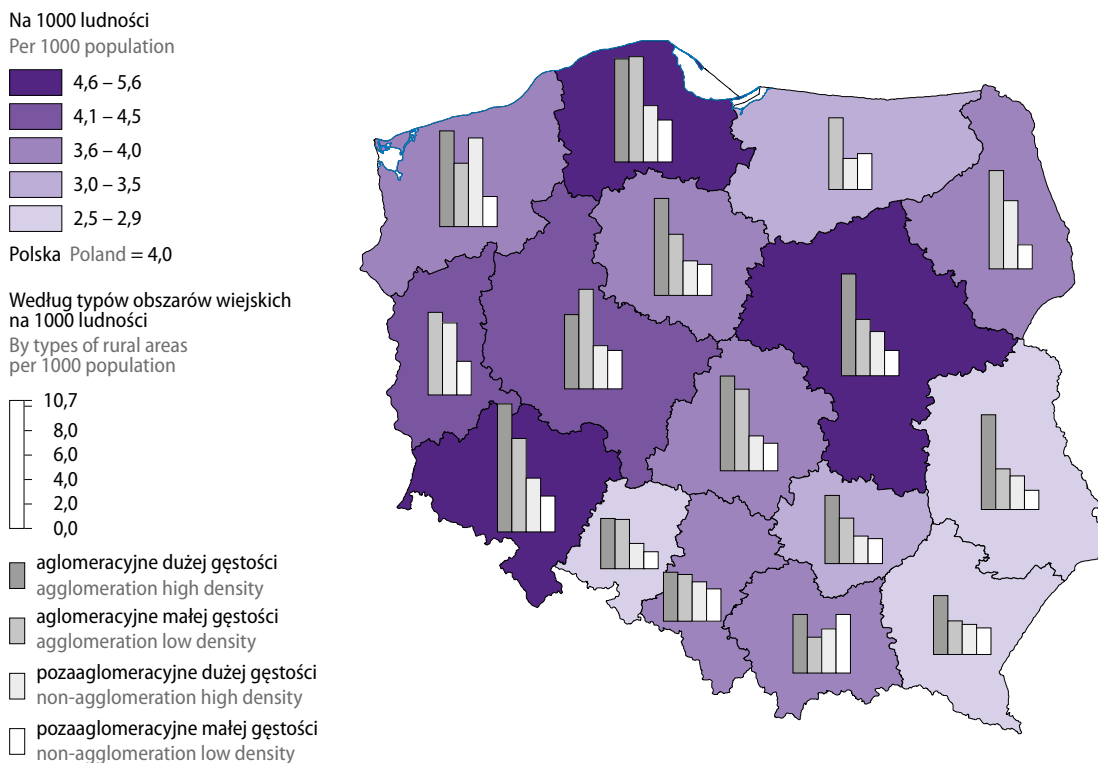
W układzie województw, na 1000 ludności najwięcej budynków mieszkalnych oddano do użytkowania na obszarach wiejskich województw: dolnośląskiego (5,6), pomorskiego (5,3) i mazowieckiego (5,0), a najmniej w województwie opolskim (2,5). W ujęciu podregionów, najwyższą wartością tego wskaźnika wyróżniły się następujące podregiony: warszawski zachodni województwa mazowieckiego (8,5), wrocławski województwa dolnośląskiego (7,7) oraz łódzki województwa łódzkiego (7,5). Należy zaznaczyć, że we wszystkich województwach i podregionach w strukturze budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania przeważały budynki jednorodzinne. Z kolei z 253 budynków mieszkalnych wielorodzinnych oddanych do użytkowania w 2024 r., 107 (42,3%) znajdowało się na terenach województw pomorskiego i wielkopolskiego.

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, w 2024 r. liczba budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania na 10 tys. ludności wynosiła od 26,8 dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 68,8 dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości. Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika kształtowała się od 41,6 w województwie śląskim do 107,4 w województwie dolnośląskim. Na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości wynosiła od 27,5 w województwie podkarpackim do 88,0 w województwie pomorskim. Jego rozpiętość na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 21,5 w województwie opolskim do 77,2 w województwie zachodniopomorskim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości oscylowała od 14,0 w województwie opolskim do 51,5 w województwie małopolskim.

W 2024 r. w układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 247,3. Najwyższe wartości zaobserwowano w gminach Mielno (zachodniopomorskie) – 249,1 i Trąbki Wielkie (pomorskie) – 196,4. Ponadto w 53 kolejnych gminach ukształtowała się ona na poziomie 100 i więcej, spośród nich wyróżniały się gminy: Władysławowo (pomorskie) – 165,3, Nadarzyn (mazowieckie) – 162,2, Żabia Wola (mazowieckie) – 159,5 i Jelcz-Laskowice (dolnośląskie) – 159,0. Najniższe wartości wskaźnik

ten przyjął w gminie Barciany (warmińsko-mazurskie) – 1,8. W 25 gminach nie oddano do użytkowania żadnego budynku mieszkalnego.

Mapa 25. Budynki mieszkalne oddane do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r.
Map 25. Residential buildings completed in rural areas in 2024

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** w 2024 r. do użytkowania oddano 8,4 tys. budynków mieszkalnych, co stanowiło 9,3% ogółu budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania w kraju. Na 10 tys. ludności przypadło 19,6 budynków. Wartość wskaźnika była tu najniższa z wszystkich agregatów przestrzennych. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwach małopolskim – 35,9 i śląskim – 33,6, a najniższy w województwach opolskim – 11,7 i łódzkim – 12,6.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 81,9 – od 1,2 w gminie Korsze (warmińsko-mazurskie) do 83,1 w gminie Rzewnie (mazowieckie). Wysoką wartość wskaźnik ten przyjął także w gminach: Rossosz (lubelskie) – 77,9, Stara Kiszewa (pomorskie) – 67,2, Podegrodzie (małopolskie) – 64,5 i Ujsoły (śląskie) – 60,2.

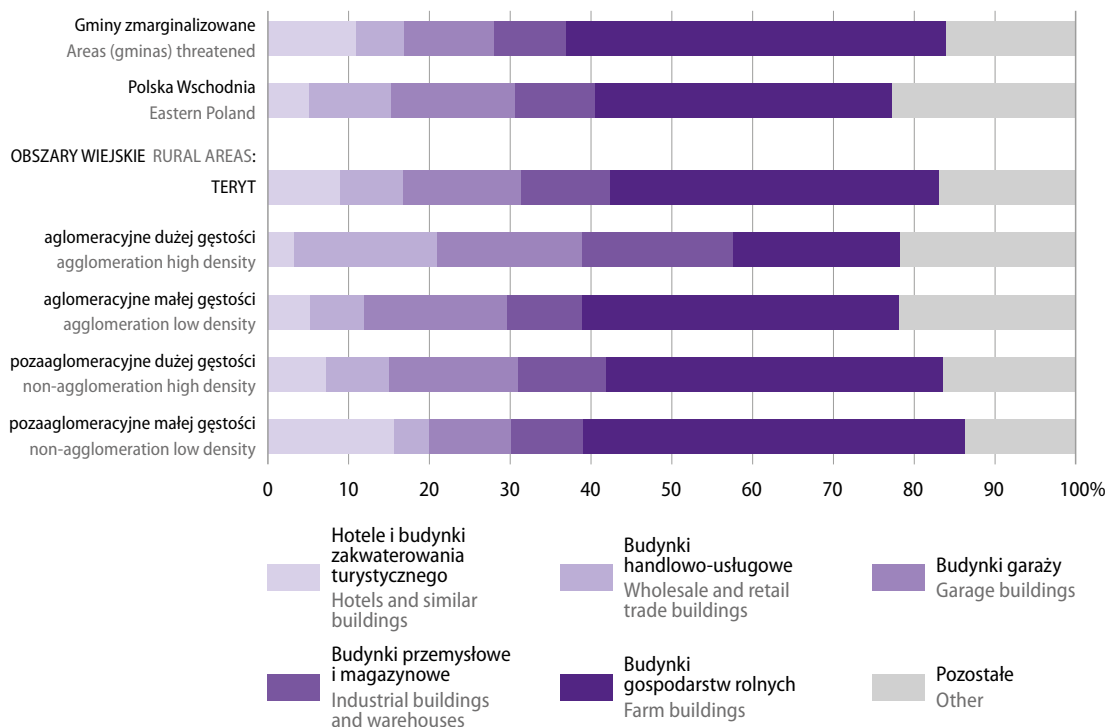
W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. do użytkowania oddano 17,1 tys. budynków mieszkalnych, co stanowiło 19,1% ogółu budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania w kraju. Na 10 tys. ludności przypadło 22,1 budynków. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwie podkarpackim – 25,5, a najniższy w województwie warmińsko-mazurskim – 18,7.

Przeciętna kubatura nowego **budynku niemieszkalnego** oddanego do użytkowania w 2024 r. na obszarach wiejskich wynosiła 3,2 tys. m³ i była ponad dwukrotnie mniejsza niż w miastach (w Polsce – 4,6 tys. m³). Tym samym mniejsza była również **przeciętna powierzchnia użytkowa budynku** i wynosiła 448,0 m² wobec 940,2 m² w miastach (w Polsce – 603,5 m²).

W **strukturze budynków niemieszkalnych** na obszarach wiejskich największy odsetek stanowiły budynki gospodarstw rolnych – 40,7% (w miastach – 2,2%, w Polsce – 28,5%), następnie budynki garaży – 14,7%

(w miastach – 27,7%, w Polsce – 18,8%), budynki przemysłowe i magazynowe – 11,0% (w miastach – 21,3%, w Polsce – 14,2%), hotele i budynki zakwaterowania turystycznego – 9,0% (w miastach – 5,7%, w Polsce – 7,9%) oraz budynki handlowo-usługowe – 7,7% (w miastach – 22,5%, w Polsce – 12,4%). Udział pozostałych rodzajów budynków nie przekroczył 2,0%.

Wykres 29. Struktura budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania według rodzajów w 2024 r.
Chart 29. Structure of non-residential buildings completed by type in 2024

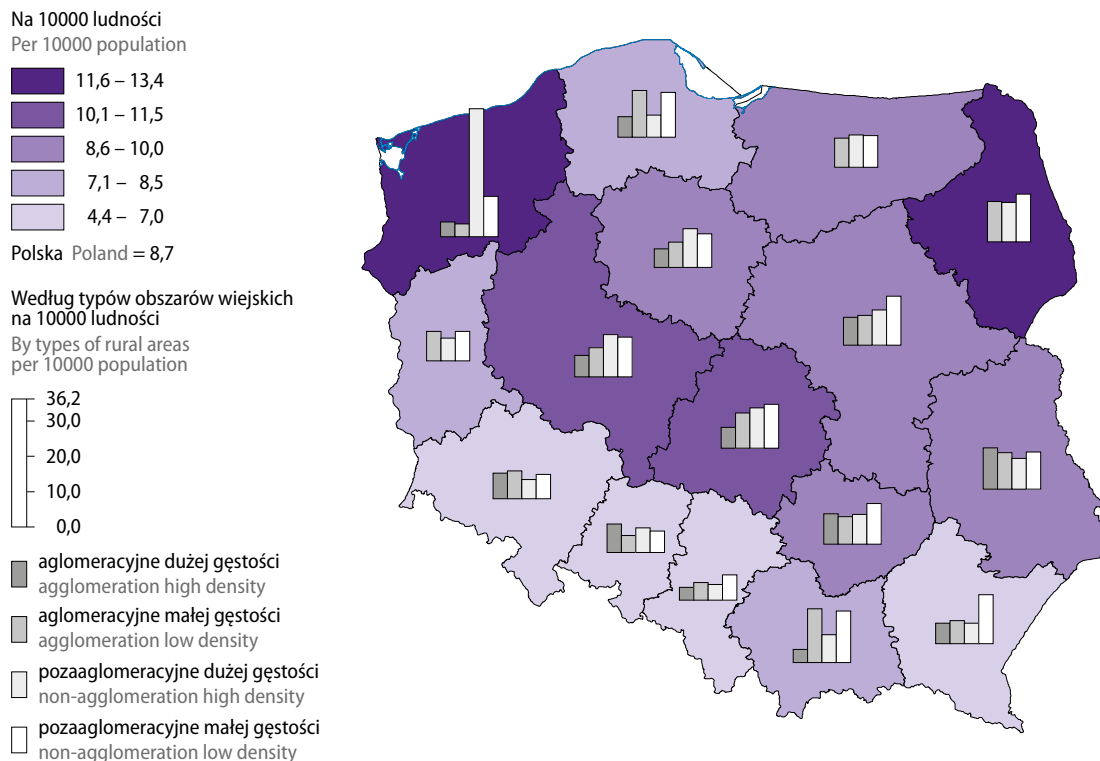

W większości województw i podregionów, wśród budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r., największy odsetek stanowiły budynki gospodarstw rolnych. Na tym tle najwyższym odsetkiem wyróżniły się województwa lubelskie (65,7%) i podlaskie (63,7%) oraz jego podregiony łomżyński (73,9%) i suwalski (72,7%).

Przeważającym udziałem nowo oddanych budynków garaży wyróżniło się 7 podregionów: jeleniogórski województwa dolnośląskiego, warszawski wschodni i warszawski zachodni województwa mazowieckiego, rzeszowski i tarnobrzeczki województwa podkarpackiego oraz gliwicki i rybnicki województwa śląskiego. W podregionach bytomskim i tyskim województwa śląskiego odsetek budynków gospodarstw rolnych i budynków garaży był taki sam i wynosił kolejno 24,6% i 24,5%. Z kolei w podregionach bydgosko-toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego i poznańskim województwa wielkopolskiego, w strukturze nowych budynków niemieszkalnych dominowały budynki przemysłowe i magazynowe.

W strukturze nowo powstałych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania na obszarach wiejskich w województwach zachodniopomorskim i pomorskim przeważały hotele i budynki zakwaterowania turystycznego stanowiące odpowiednio 55,2% i 36,8%. Przeważającym odsetkiem tego rodzaju budynków cechowały się również podregiony: koszaliński i szczeciński województwa zachodniopomorskiego, chojnicki, gdański i słupski województwa pomorskiego, wałbrzyski województwa dolnośląskiego, nowotarski województwa małopolskiego oraz krośnieński województwa podkarpackiego. Najwyższym odsetkiem nowych hoteli i budynków zakwaterowania wyróżniały się obszary wiejskie, w których występuje największa baza noclegowa w kraju. Z kolei przeważającym odsetkiem budynków handlowo-usługowych charakteryzował się podregion bielski województwa śląskiego.

Mapa 26. Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r.
 Map 26. Non-residential buildings completed in rural areas in 2024

Liczba budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania w 2024 r. na **obszarach wiejskich DOW** na 10 tys. ludności wynosiła od 6,1 dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości do 10,9 dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika kształtowała się od 3,7 w województwie małopolskim do 11,7 w województwie lubelskim. Na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości wynosiła od 3,6 w województwie zachodniopomorskim do 15,2 w województwie małopolskim. Jego rozpiętość na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 4,5 w województwie śląskim do 36,2 w województwie zachodniopomorskim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości oscylowała od 6,1 w województwie opolskim do 14,6 w województwie małopolskim.

W 2024 r. w układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 402,2. Najwyższe wartości zaobserwowano w gminie Mielno (zachodniopomorskie) – 402,8, a najniższe w gminie Niepołomice (małopolskie), Porąbka (śląskie) i Stargard (zachodniopomorskie) – po 0,6. Ponadto w 6 kolejnych gminach ukształtowała się ona na poziomie 100 i więcej, tj.: Radzanów (mazowieckie) – 165,3, Rewal (zachodniopomorskie) – 155,7, Trzebiatów (zachodniopomorskie) – 130,4, Postomino (zachodniopomorskie) – 130,3, Jastarnia (pomorskie) – 115,5 i Dziwnów (zachodniopomorskie) – 112,8. W 193 gminach nie oddano do użytkowania żadnego budynku niemieszkalnego, a najwięcej tych gmin było zlokalizowanych w województwach – dolnośląskim (29), zachodniopomorskim (23) i lubelskim (19).

W 2024 r. w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** do użytkowania oddano 3,7 tys. budynków niemieszkalnych, co stanowiło 19,2% ogółu budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania w kraju. Na 10 tys. ludności przypadało 8,7 budynków. Wartość wskaźnika była tu najwyższa z prawie wszystkich agregatów przestrzennych – wyższą odnotowano jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwach: podlaskim – 11,5, mazowieckim – 11,4 i zachodniopomorskim – 11,2, najniższą w województwach śląskim – 3,0 i dolnośląskim – 4,4.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 129,7 – od 0,6 w gminie Ziębice (dolnośląskie) do 130,3 w gminie Postomino (zachodniopomorskie). Wysoką wartość wskaźnik ten przyjął także w gminach: Kodeń (lubelskie) – 99,3, Sabnie (mazowieckie) – 93,0 i Darłowo (zachodniopomorskie) – 71,4. W 86 gminach w 2024 r. nie oddano do użytkowania żadnego budynku niemieszkalnego, a najwięcej tych gmin było zlokalizowanych w województwach – lubelskim (17) i zachodniopomorskim (10).

W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. do użytkowania oddano 4,6 tys. budynków niemieszkalnych, co stanowiło 23,9% ogółu budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania w kraju. Na 10 tys. ludności przypadało 6 budynków. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwie podlaskim – 7, a najniższy w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim – po 5.

W 2024 r. na **terenach wiejskich** przybyło 71,2 tys. **mieszkań** i było to o 5,3 tys. więcej niż w 2019 r. (w miastach – 128,9 tys. mieszkań, mniej o 12,7 tys.). W tej liczbie lokale w nowych budynkach mieszkalnych stanowiły zdecydowaną większość (98,9%, w miastach i w Polsce – 98,8%), powstałe w wyniku rozbudowy istniejących budynków – 0,7% (w miastach i w Polsce – 0,6%), powstałe z przebudowy lub adaptacji pomieszczeń niemieszkalnych – 0,4% (w miastach – 0,7%, w Polsce – 0,6%), a pozostałe to mieszkania umiejscowione w nowych budynkach niemieszkalnych lub zbiorowego zamieszkania.

Mieszkania oddane do użytkowania na obszarach wiejskich posiadały razem 350,6 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej 8,9 mln m² (w miastach 398,8 tys. izb o powierzchni użytkowej 9,0 mln m²). Było to o 14,5 tys. izb i 494,5 tys. m² powierzchni więcej niż w 2019 r. (w miastach mniej o 48,9 tys. izb i o 1,0 mln m² mniej powierzchni użytkowej). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2024 r. wyniosła 124,5 m² i była mniejsza o 2,5 m² niż w 2019 r. (w miastach – 69,6 m², tj. mniejsza o 1,1 m², w Polsce 89,2 m², większa o 0,6 m²).

Na 1000 ludności wsi przypadało 4,7 nowych mieszkań i było to o 0,4 mieszkania więcej w porównaniu z 2019 r. (w miastach – 5,8 mieszkań, mniej o 0,3 mieszkania, w Polsce – 5,3, mniej o 0,1). Z kolei na 1000 zawartych małżeństw w 2024 r. przypadało 1390 nowych mieszkań, czyli o 488 więcej niż 5 lat wcześniej (w miastach – 1532 mieszkania, więcej o 249, w Polsce – 1478, więcej o 347).

Tablica 8. Mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r.

Table 8. Dwellings completed in 2024

Wyszczególnienie Specification	Mieszkania Dwellings			Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² Average of useful floor area of dwelling in m ²
	ogółem total	na 1000 per 1000		
		ludności population	zawartych małżeństw marriages contracted	
TERYT				
Polska Poland	200106	5,3	1478	89,2
Obszary wiejskie Rural areas	71243	4,7	1390	124,5
Miasta Urban areas	128863	5,8	1532	69,6
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation				
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	9174	2,1	644	126,5

Tablica 8. Mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r. (dok.)
Table 8. Dwellings completed in 2024 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Mieszkania Dwellings			Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² Average of useful floor area of dwelling in m ²
	ogółem total	na 1000 per 1000		
		ludności population	zawartych małżeństw marriages contracted	
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas				
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	21802	9,3	358	119,7
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	11038	5,7	569	125,9
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	28392	3,8	896	128,5
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	10011	2,9	1171	122,0
Polska Wschodnia Eastern Poland				
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	34782	4,5	1381	91,8

Najwięcej mieszkań na 1000 ludności oddano do użytkowania na terenach wiejskich województw: pomorskiego (6,9), dolnośląskiego (6,5) i mazowieckiego (6,0), a najmniej w województwie opolskim (2,7). W układzie podregionów, najwyższą wartością omawianego wskaźnika wyróżniły się następujące podregiony: warszawski zachodni (11,5) i warszawski wschodni (9,5) województwa mazowieckiego, gdański województwa pomorskiego (9,9), wrocławski województwa dolnośląskiego (9,5) i poznański województwa wielkopolskiego (9,4).

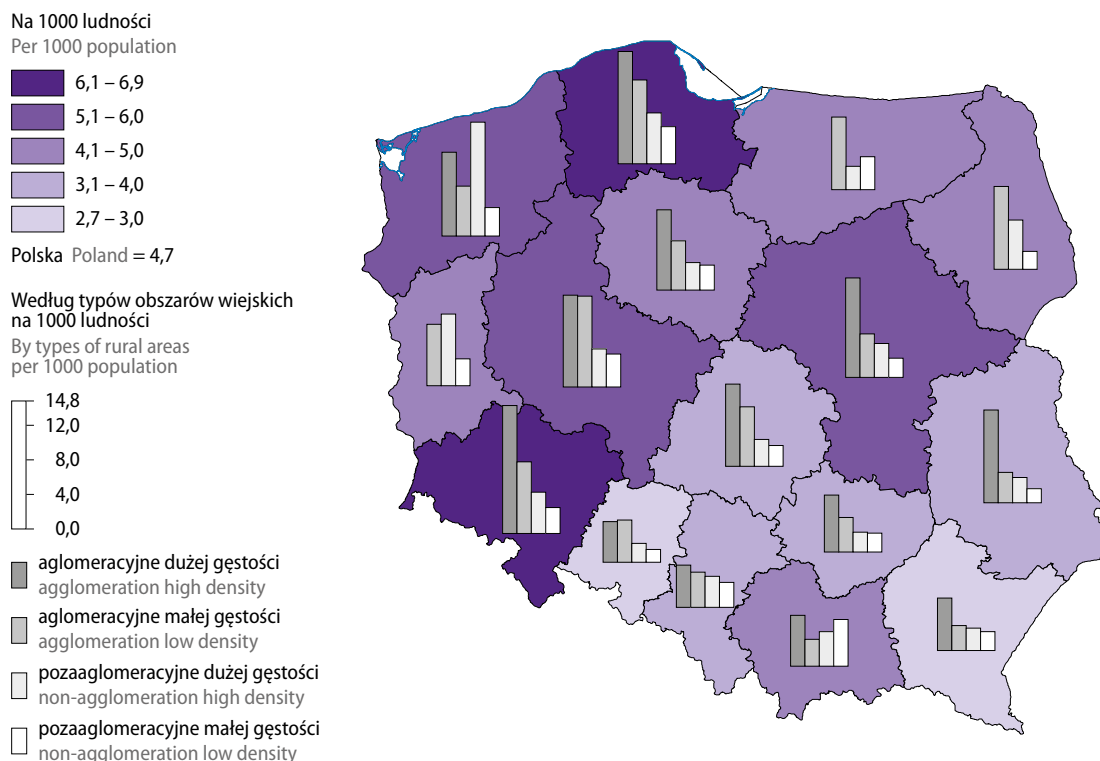
Rozkład terytorialny wskaźnika liczby mieszkań przypadających na 1000 zawartych małżeństw był zbliżony do rozkładu wskaźnika liczby mieszkań na 1000 ludności.

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2024 r. na **obszarach wiejskich DOW** na 1000 ludności kształtowała się od 2,9 dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 9,3 dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości.

Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika wahała się od 4,7 w województwie opolskim do 14,8 w województwie dolnośląskim. Na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości wynosiła od 2,9 w województwie podkarpackim do 10,5 w województwie wielkopolskim. Jego rozpiętość na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 2,2 w województwie opolskim do 13,2 w województwie zachodniopomorskim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości oscylowała od 1,5 w województwie opolskim do 5,4 w województwie małopolskim.

W 2024 r. w układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 111,6. Najwyższe wartości zaobserwowano w gminie Mielno (zachodniopomorskie) – 111,8, a najniższe w gminach: Żółkiewka (lubelskie), Stare Pole (pomorskie), Barciany i Korsze (warmińsko-mazurskie), Okonek (wielkopolskie) oraz Bobolice i Pełczyce (zachodniopomorskie) – po 0,2. W 25 gminach nie oddano do użytkowania żadnego mieszkania.

Mapa 27. Mieszkania oddane do użytkowania na obszarach wiejskich w 2024 r.
Map 27. Dwellings completed in rural areas in 2024

W 2024 r. w **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** do użytkowania oddano 9,2 tys. mieszkań, co stanowiło 4,6% ogółu mieszkań oddanych do użytkowania w kraju. Na 1000 ludności przypadło 2,1 mieszkania. Wartość wskaźnika była tu najniższa z wszystkich agregatów przestrzennych. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwach małopolskim – 3,6 i śląskim – 3,5, a najniższy w województwach: łódzkim – 1,5 oraz opolskim, podlaskim i wielkopolskim – po 1,6.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 12,6 – od 0,1 w gminie Korsze (warmińsko-mazurskie) do 12,7 w gminie Trzebiatów (zachodniopomorskie). Wysoką wartość wskaźnik ten przyjął także w 2 gminach województwa warmińsko-mazurskiego – Mikołajki (12,6) i Działdowo – 10,2.

W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. do użytkowania oddano 34,8 tys. budynków mieszkalnych, co stanowiło 17,4% ogółu budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania w kraju. Na 1000 ludności przypadło 4,5 budynku. Najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w województwie podlaskim – 5,6, a najniższy w województwie warmińsko-mazurskim – 4,0.

5.14. Sieć rozdzielcza

5.14. Distribution network

Łączna długość **sieci wodociągowej rozdzielczej na obszarach wiejskich** w 2024 r. wynosiła 259,8 tys. km i w porównaniu z 2019 r. była dłuższa o 20,2 tys. km (tj. o 8,4%, w miastach o 18,0%, w Polsce o 10,6%). Sieć wodociągowa przebiegająca przez tereny wiejskie stanowiła 75,5% ogólnej długości sieci wodociągowej w kraju, a jej średnia gęstość wynosiła 89,5 km/100 km² (w miastach – 353,3 km/100 km², w Polsce – 109,5 km/100 km²) i w ujęciu terytorialnym zamykała się w granicach od 40,7 km/100 km² w województwie

zachodniopomorskim do 135,3 km/100 km² w województwie śląskim. Wśród podregionów, największą gęstością sieci wodociągowej w 2024 r. charakteryzowały się podregiony: tyski województwa śląskiego (220,1 km/100 km²), warszawski zachodni województwa mazowieckiego (206,5) i krakowski województwa małopolskiego (192,8), najmniejszą – szczecinecko-pyrzycki województwa zachodniopomorskiego (33,7), nowotarski województwa małopolskiego (36,0), gorzowski województwa lubuskiego (36,8) i krośnieński województwa podkarpackiego (38,3).

Tablica 9. Sieć rozdzielcza w 2024 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 9. Distribution network in 2024
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Sieć wodociągowa w km Water supply network in km		Sieć kanalizacyjna ^a Sewage network ^a		Sieć gazowa Gas supply network	
	ogółem total	na 100 km ² per 100 km ²	ogółem total	na 100 km ² per 100 km ²	ogółem total	na 100 km ² per 100 km ²
TERYT						
Polska Poland	343900,1	109,5	185794,0	59,2	164572,6	52,4
Obszary wiejskie Rural areas	259795,1	89,5	112692,5	38,8	93322,4	32,2
Miasta Urban areas	84105,0	353,3	73101,5	307,1	71250,2	299,3
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation						
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	83645,1	73,5	29560,3	26,0	17111,1	15,0
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas						
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	24256,6	221,8	16955,3	155,1	21410,1	195,8
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	35019,4	102,8	11498,8	33,8	11168,5	32,8
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	114449,8	108,8	58541,3	55,7	50906,9	48,4
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	86069,3	61,5	25697,1	18,4	9836,9	7,0
Polska Wschodnia Eastern Poland						
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	89597,3	90,5	48417,0	48,9	41058,8	41,5

a Oraz kolektory.
 a And collectors.

Gęstość sieci wodociągowej na **obszarach wiejskich DOW** w 2024 r. kształtowała się od 61,5 km/100 km² dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 221,8 km/100 km² dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości. Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika kształtowała się od 133,1 w województwie zachodniopomorskim do 266,2 w województwie małopolskim. Identyczna

sytuacja miała miejsce na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości, gdzie wartość wskaźnika wynosiła od 49,7 w województwie zachodniopomorskim do 159,0 w województwie małopolskim. Jego rozpiętość na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 66,0 w województwie lubuskim do 144,8 w województwie kujawsko-pomorskim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości oscylowała od 27,1 w województwie podkarpackim do 100,0 w województwie łódzkim.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 561,5 km. Największe zagęszczenie sieci wodociągowej odnotowano w gminie Andrespol (łódzkie) – 561,8 km/100 km². Duże zagęszczenie tej sieci, powyżej 500 km/100 km², wystąpiło także w gminach Michałowice (mazowieckie) i Zebrzydowice (śląskie).

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej w 2024 r. w **gminach zmarginalizowanych** wynosiła 83,6 tys. km. Przez tereny te przebiegało 24,3% ogólnej długości sieci wodociągowej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 73,5 km na 100 km². Wartość wskaźnika była tu najniższa z prawie wszystkich agregatów przestrzennych – niższą odnotowano jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Sieć wodociągową o największej gęstości odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (139,5 km/100 km²), świętokrzyskim (121,8) i łódzkim (118,3). Najmniejsze zagęszczenie sieci wystąpiło w województwie zachodniopomorskim (39,4).

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 614,2 km – od 0,3 km/100 km² w gminie Ochotnica Dolna (małopolskie) do 614,5 km/100 km² w gminie Górowo Iławeckie (warmińsko-mazurskie). Wysokie wartości wskaźnik ten przyjął także w gminach: Darłowo (zachodniopomorskie) – 440,9, Hajnówka (podlaskie) – 430,7 km/100 km², Rypin (kujawsko-pomorskie) – 398,7, Zawidów (dolnośląskie) – 365,7 i Świeradów-Zdrój (dolnośląskie) – 322,9.

Łączna długość **sieci wodociągowej** przebiegającej przez tereny **Polski Wschodniej** w 2024 r. wynosiła 89,6 tys. km. Przez tereny te przebiegało 26,1% ogólnej długości sieci wodociągowej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 90,5 km na 100 km². Sieć wodociągową o największej gęstości odnotowano w województwach świętokrzyskim (126,5) i podkarpackim (104,5). Najmniejsze jej zagęszczenie wystąpiło w województwie podlaskim (72,3).

Długość **sieci kanalizacyjnej** rozdzielczej w 2024 r. na **obszarach wiejskich** wynosiła 112,7 tys. km i w porównaniu z 2019 r. była o 15,1% dłuższa (w miastach o 8,8%, w Polsce o 12,5%). Przez tereny wiejskie w 2024 r. przebiegało 60,7% ogólnej długości sieci kanalizacyjnej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 38,8 km na 100 km² (w miastach – 307,1, w Polsce – 59,2).

W układzie przestrzennym, największym zagęszczeniem sieci kanalizacyjnej charakteryzowały się obszary wiejskie województw południowej Polski: małopolskiego (100,5 km/100 km²), podkarpackiego (96,7) i śląskiego (83,6), a najmniejszym województwo podlaskie (10,4). Z kolei w przypadku podregionów, największą gęstość sieci kanalizacyjnej zanotowano w podregionach: tyskim (170,7 km/100 km²) i bielskim (151,3) województwa śląskiego oraz rzeszowskim województwa podkarpackiego (141,7), najmniejszą natomiast w podregionach łomżyńskim (7,2) i suwalskim (10,1) województwa podlaskiego.

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, w 2024 r. gęstość sieci kanalizacyjnej kształtowała się od 18,4 km/100 km² dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 155,1 km/100 km² dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości. Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika kształtowała się od 80,3 w województwie lubelskim do 254,9 w województwie podkarpackim. Na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości wynosiła od 14,0 w województwie łódzkim do 91,6 w województwie podkarpackim. Jego rozpiętość na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 14,1 w województwie podlaskim do 122,7 w województwie podkarpackim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości oscylowała od 7,9 w województwie podlaskim do 31,7 w województwie pomorskim.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 666,1 km. Największe zagęszczenie sieci wodociągowej odnotowano w gminie Buczkowice (śląskie) – 666,2 km/100 km². Duże zagęszczenie tej sieci, powyżej 500 km/100 km², wystąpiło także w dwóch gminach województwa śląskiego (Łodygowice i Świerklany), dwóch gminach województwa małopolskiego (Świątniki Górne

i Zielonki) i województwa mazowieckiego (Lesznówola). Sieć kanalizacyjna nie przebiegała przez tereny 178 gmin, a najwięcej tych gmin było zlokalizowanych w województwach – mazowieckim (52), lubelskim (29), podlaskim i łódzkim (po 21).

Długość sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w 2024 r. w **gminach zmarginalizowanych** wynosiła 29,6 tys. km. Przez tereny te przebiegało 15,9% ogólnej długości sieci kanalizacyjnej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 26,0 km na 100 km². Wartość wskaźnika była tu najniższa z prawie wszystkich agregatów przestrzennych – niższą odnotowano jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Sieć kanalizacyjną o największej gęstości odnotowano w województwach: małopolskim (81,6 km/100 km²), podkarpackim (64,8) i śląskim (54,8). Najmniejsze zagęszczenie sieci wystąpiło w województwie podlaskim (8,8).

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 554,5 km – od 0,2 km/100 km² w dwóch gminach województwa mazowieckiego (Czarnia i Trojanów) do 554,7 km/100 km² w gminie Rypin (kujawsko-pomorskie). Wysokie wartości wskaźnik ten przyjął także w gminach: Zawidów (dolnośląskie) – 474,5 km/100 km², Hajnówka (podlaskie) – 394,6, Górowo Iławeckie (warmińsko-mazurskie) – 370,5 i Darłowo (zachodniopomorskie) – 364,2. Sieć kanalizacyjna nie przebiegała przez tereny 72 gmin (spośród 755 gmin zmarginalizowanych), a najwięcej tych gmin było zlokalizowanych w województwach – mazowieckim (25), lubelskim (18) i podlaskim (9).

Łączna długość sieci kanalizacyjnej przebiegającej przez tereny **Polski Wschodniej** w 2024 r. wynosiła 48,4 tys. km. Przez tereny te przebiegało 26,1% ogólnej długości sieci kanalizacyjnej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 48,9 km na 100 km². Sieć kanalizacyjną o największej gęstości odnotowano w województwie podkarpackim (116,0), a o najmniejszej w województwie podlaskim (20,1).

W objętym analizą okresie na obszarach wiejskich wzrosła również długość **sieci gazowej** rozdzielczej. W 2024 r. przez tereny wiejskie przebiegało 93,3 tys. km sieci gazowej, co oznacza, że była dłuższa o 19,0 tys. km niż 5 lat wcześniej (o 25,6%, w miastach o 14,4%, w Polsce o 20,5%). Sieć gazowa z obszarów wiejskich w 2024 r. stanowiła 56,7% ogólnej długości sieci gazowej w kraju. Jej gęstość wynosiła 32,2 km/100 km² i była znacznie mniejsza niż w miastach, gdzie wynosiła 299,3 km/100 km² (w Polsce – 52,4 km/100 km²).

Największe zagęszczenie sieci gazowej na obszarach wiejskich, podobnie jak w przypadku sieci kanalizacyjnej, występowało w województwach południowej Polski: małopolskim (150,2 km/100 km²), podkarpackim (91,4) i śląskim (90,4), a najmniejsze w województwach podlaskim (4,7) i warmińsko-mazurskim (8,1). W przypadku podregionów, najwyższe wartości wskaźnik ten przyjął w podregionach: oświęcimskim (205,9), krakowskim (190,1), tarnowskim (189,8), tuskim (187,2), bielskim (156,9) oraz rzeszowskim (154,6) zlokalizowanych na terenach 3 wyżej wymienionych województw. Sieć gazowa o najmniejszej gęstości przebiegała przez podregiony: suwalski (0,4 km/100 km²) i łomżyński (3,3) województwa podlaskiego, ełcki województwa warmińsko-mazurskiego (2,5) oraz bialski województwa lubelskiego (3,9).

Spośród **obszarów wiejskich DOW**, w 2024 r. gęstość sieci gazowej kształtowała się od 7,0 km/100 km² dla obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości do 195,8 km/100 km² dla obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości. Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika kształtowała się od 44,3 w województwie świętokrzyskim do 307,2 w województwie małopolskim. Na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości wynosiła od 13,3 w województwie świętokrzyskim do 128,2 w województwie podkarpackim. Jego rozpiętość na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wahała się od 10,0 w województwie łódzkim do 138,8 w województwie małopolskim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości oscylowała od 2,1 w województwie podlaskim do 15,1 w województwie małopolskim.

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 641,9 km. Największe zagęszczenie sieci gazowej odnotowano w gminie Zielonki (małopolskie) – 642,0 km/100 km². Duże zagęszczenie tej sieci, powyżej 500 km/100 km², wystąpiło także w dwóch gminach województwa małopolskiego (Świątniki Górne i Wieliczka) oraz w jednej gminie województwa mazowieckiego (Buczkwice). Sieć gazowa nie przebiegała przez tereny 614 gmin, a najwięcej tych gmin było zlokalizowanych w województwach – mazowieckim (87), podlaskim (74), lubelskim (72) i łódzkim (61).

Długość sieci gazowej rozdzielczej w 2024 r. w **gminach zmarginalizowanych** wynosiła 17,1 tys. km. Przez tereny te przebiegało 10,4% ogólnej długości sieci gazowej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 15,0 km na 100 km². Wartość wskaźnika była tu najniższa z prawie wszystkich agregatów przestrzennych – niższą odnotowano jedynie na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Sieć gazową o największej gęstości odnotowano w województwach: małopolskim (100,9 km/100 km²), podkarpackim (57,5) i świętokrzyskim (24,4). Najmniejsze jej zagęszczenie wystąpiło w województwie śląskim (0,1).

W układzie gminnym rozpiętość wskaźnika pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 489,3 km – od 0,1 km/100 km² w gminie Gardeja (pomorskie) do 489,4 km/100 km² w gminie Górowo Iławeckie (warmińsko-mazurskie). Wysoką wartość wskaźnik ten przyjął także w gminie Darłowo (zachodniopomorskie) – 418,4. Sieć gazowa nie przebiegała przez tereny 336 gmin (spośród 755 gmin zmarginalizowanych), a najwięcej tych gmin było zlokalizowanych w województwach – lubelskim (62), mazowieckim i podlaskim (po 54), warmińsko-mazurskim (34) oraz kujawsko-pomorskim (30).

Łączna długość sieci gazowej przebiegającej przez tereny **Polski Wschodniej** w 2024 r. wynosiła 41,1 tys. km. Przez tereny te przebiegało 24,9% ogólnej długości sieci gazowej w kraju, a jej zagęszczenie wynosiło 41,5 km na 100 km². Sieć gazową o największej gęstości odnotowano w województwie podkarpackim (112,5), a o najmniejszej w województwie podlaskim (11,0).

Rozdział 6. Infrastruktura społeczna

Chapter 6. Social infrastructure

Wyposażenie infrastrukturalne jest istotnym elementem warunkującym poziom życia mieszkańców oraz przebieg procesów gospodarczych. Budowa i modernizacja elementów infrastruktury wpływa na wzrost atrakcyjności terenów dla zewnętrznych przedsiębiorców, jak i dla nowych mieszkańców.

6.1. Wychowanie przedszkolne

6.1. Pre-primary education

W roku szkolnym 2024/25 na **obszarach wiejskich** zlokalizowanych było 10,4 tys. **placówek wychowania przedszkolnego**, tj. 46,6% placówek tego typu w kraju. Wśród nich 42,3% stanowiły **przedszkola** (w miastach – 80,4%, w Polsce – 62,7%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20, liczba placówek wychowania przedszkolnego zmniejszyła się o 4,9%, a przedszkoli zwiększyła się o 5,6%.

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a w roku szkolnym 2024/25
Table 10. Pre-primary education^a in 2024/25 school year

Wyszczególnienie Specification	Placówki wychowania przedszkolnego Pre-primary education establishments		Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego Children aged 3–6 attending pre-primary education establishments	
	ogółem total	w tym przedszkola of which nursery schools	ogółem total	na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat per 1000 children aged 3–6
TERYT				
Polska Poland	22279	13962	1414247	970,9
Obszary wiejskie Rural areas	10371	4386	483501	740,3
Miasta Urban areas	11908	9576	930746	1158,4
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation				
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	3006	1039	128629	796,4
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas				
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	1579	1003	103005	882,7
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	1230	472	58304	716,2
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	5294	2287	242501	756,5
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	2268	624	79691	592,6

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a w roku szkolnym 2024/25 (dok.)
 Table 10. Pre-primary education^a in 2024/25 school year (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Placówki wychowania przedszkolnego Pre-primary education establishments		Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego Children aged 3–6 attending pre-primary education establishments	
	ogółem total	w tym przedszkola of which nursery schools	ogółem total	na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat per 1000 children aged 3–6
Polska Wschodnia Eastern Poland				
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	4990	2534	274823	948,3

a Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.
 U w a g a. Bez wychowania przedszkolnego w zakładach opieki zdrowotnej.

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a Nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points.

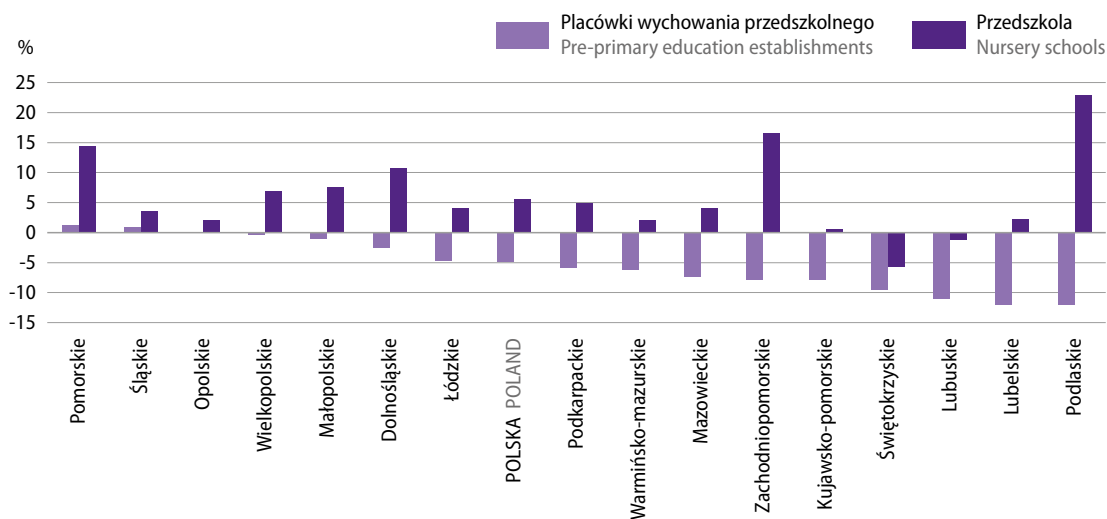
N o t e. Excluding pre-primary education in health care institutions.

S o u r c e: data of the Ministry of National Education.

W ujęciu terytorialnym obszarów wiejskich spadek liczby placówek wychowania przedszkolnego zaobserwowano w 13 województwach, wyniósł on od 0,4% w województwie wielkopolskim do 12,0% w województwach podlaskim i lubelskim. W województwie opolskim liczba placówek nie zmieniła się, a w województwach pomorskim i śląskim wzrosła kolejno o 1,3% i 1,0%. Wśród podregionów, największy spadek liczby placówek wychowania przedszkolnego odnotowano w podregionie suwalskim województwa podlaskiego – 22,1%, a najwyższy wzrost w podregionie gdańskim województwa pomorskiego (o 6,0%).

Wykres 30. Zmiana liczby placówek wychowania przedszkolnego^a i przedszkoli na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25 w porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20

Chart 30. Change of pre-primary education establishments^a and nursery schools in rural areas in 2024/25 school year in relation to 2019/20 school year

a Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.
 Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a Nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education units and pre-primary points.

S o u r c e: data of the Ministry of National Education.

Wzrost liczby przedszkoli miał miejsce w większości województw i zamykał się w granicach od 0,6% w województwie kujawsko-pomorskim do 22,9% w województwie podlaskim. Spadek natomiast nastąpił w województwach świętokrzyskim (o 5,7%) i lubuskim (o 1,3%). W ujęciu podregionów, najwyższym wzrostem wyróżniły się podregiony łomżyński (o 40,0%) i suwalski (o 28,6%) województwa podlaskiego oraz podregion szczeciński województwa zachodniopomorskiego (o 31,7%).

W roku szkolnym 2024/25 do placówek wychowania przedszkolnego funkcjonujących na obszarach wiejskich **uczęszczało** 494,9 tys. **dzieci** (34,1% dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w kraju), a liczba dzieci w wieku 3–6 lat w przeliczeniu na 1000 dzieci w tym wieku wyniosła 740 (w miastach – 1158, w Polsce – 971). W relacji do roku szkolnego 2019/20 liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego na wsi wzrosła o 6,9% (w miastach o 2,1%, w Polsce o 3,7%). Liczba dzieci w wieku 3–6 lat w przeliczeniu na 1000 dzieci w tym wieku wzrosła o 25 (w miastach o 118, w Polsce o 67). Największą wartość wskaźnik ten przyjął w województwie śląskim (892) oraz w jego podregionie tyskim (956), zaś najmniejszą w województwie zachodniopomorskim (550) i w jego podregionie szczecińsko-pyrzyckim (462).

Do przedszkoli na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25 uczęszczało 310,1 tys. dzieci, czyli prawie co czwarte dziecko uczęszczające do przedszkola w kraju. W porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20 ich liczba zwiększyła się 11,4%. Wzrost liczby dzieci w przedszkolach zaobserwowano we wszystkich województwach i w większości podregionów, a najwyższy w województwie podlaskim (o 34,2%) i w podregionie szczecińskim województwa zachodniopomorskiego (o 43,6%).

Na **obszarach wiejskich DOW**, w roku szkolnym 2024/25 najwięcej placówek wychowania przedszkolnego zlokalizowanych było na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (5,3 tys.), najmniej na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (1,2 tys.). Identyczna sytuacja miała również miejsce w przypadku przedszkoli i dzieci uczęszczających do tych placówek. Na 1000 dzieci będących w wieku 3–6 lat do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało odpowiednio – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 883 dzieci w tym wieku, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 716, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 756, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 593.

Na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości najwięcej placówek wychowania przedszkolnego, przedszkoli i uczęszczających do nich dzieci odnotowano w województwie mazowieckim. Z kolei na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości placówek wychowania przedszkolnego, przedszkoli i uczęszczających do nich dzieci najwięcej wystąpiło w województwie małopolskim. Na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości najwięcej placówek wychowania przedszkolnego funkcjonowało w województwie mazowieckim, przedszkoli w województwie wielkopolskim, a dzieci do przedszkoli uczęszczało w województwie mazowieckim.

Rozpiętość wskaźnika dzieci w wieku 3–6 lat uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat wynosiła odpowiednio – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości od 783 w województwie świętokrzyskim do 973 w województwie łódzkim, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości od 566 w województwie zachodniopomorskim do 867 w województwie śląskim, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości od 615 w województwie świętokrzyskim do 882 w województwie śląskim, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości od 468 w województwie zachodniopomorskim do 776 w województwie małopolskim.

W układzie gminnym, rozpiętość wskaźnika dzieci w wieku 3–6 lat uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 1592. Najwyższe wartości przyjął on w gminach Koszarawa (śląskie) – 1613 i Borek Wielkopolski (wielkopolskie) – 1461. Najniższy poziom wskaźnika zanotowała gmina Sanniki (mazowieckie) – 21. Także w 10 innych gminach wartość wskaźnika nie przekroczyła 100.

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w roku szkolnym 2024/25 funkcjonowało 3,0 tys. placówek wychowania przedszkolnego (13,5% tego typu placówek w Polsce), w tym 1,0 tys. przedszkoli (7,4% ogółu przedszkoli w Polsce). W gminach tych do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 131,6 tys. dzieci, w tym do przedszkoli – 76,6 tys.

Najwięcej placówek wychowania przedszkolnego zlokalizowanych było w gminach zmarginalizowanych następujących województw: lubelskiego (518), podkarpackiego (374) i mazowieckiego (354). Analogicznie w województwach tych funkcjonowało najwięcej przedszkoli i najwięcej dzieci uczęszczało do analizowanych placówek. Dodatkowo dużą liczbę przedszkoli odnotowano w województwie małopolskim (119).

We wszystkich gminach zmarginalizowanych działały placówki wychowania przedszkolnego, natomiast przedszkoli nie odnotowano w 194 gminach, głównie zlokalizowanych w województwach: lubelskim (42), podlaskim (40) i mazowieckim (30).

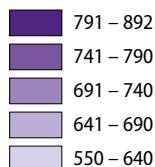
Na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat do placówek wychowania przedszkolnego w gminach zmarginalizowanych uczęszczało 796 dzieci w tym wieku. Najwyższe wartości wskaźnik ten przyjął w województwie śląskim (934), najniższe w województwie warmińsko-mazurskim (735). W układzie gminnym, wartość tego wskaźnika na poziomie 1000 i więcej ukształtowała się w 28 gminach, a najwyższą wartość przyjął w gminie Świeradów-Zdrój (dolnośląskie) – 1542. Najmniejsze wartości, poniżej 300, wskaźnik ten przyjął w gminach Braniewo (warmińsko-mazurskie) i Białogard (zachodniopomorskie).

W województwach **Polski Wschodniej**, w roku szkolnym 2024/25 funkcjonowało 5,0 tys. placówek wychowania przedszkolnego (22,4% tego typu placówek w Polsce), w tym 2,5 tys. przedszkoli (18,1% ogółu przedszkoli w Polsce). Do placówek wychowania przedszkolnego zlokalizowanych na tym terenie uczęszczało 283,0 tys. dzieci, w tym do przedszkoli – 210,1 tys. Na 1000 dzieci będących w wieku 3–6 lat do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało na tym terenie 948 dzieci w tym wieku.

Mapa 28. Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego^a na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25

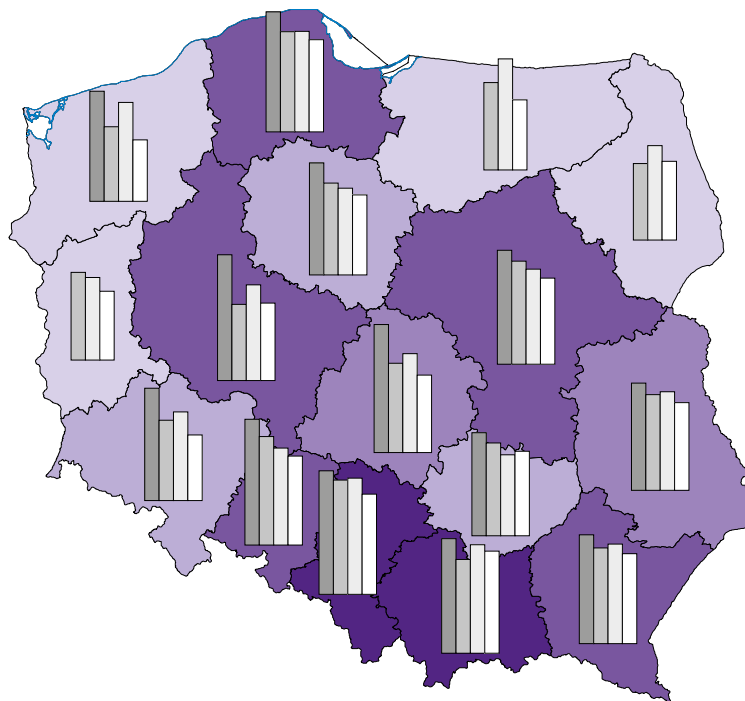
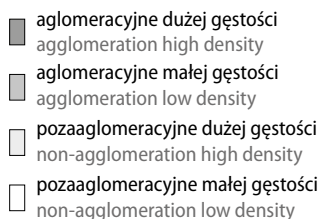
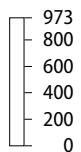
Map 28. Children aged 3–6 attending pre-primary education establishments^a in rural areas in 2024/25 school year

Na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat
Per 1000 children aged 3–6

Polska Poland = 740

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat
By types of rural areas
per 1000 children aged 3–6

a Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.
Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a Nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education units and pre-primary points.
Source: data of the Ministry of National Education.

6.2. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży

6.2. Primary schools for children and youth

W roku szkolnym 2024/25 na **obszarach wiejskich** działało 7,8 tys. **szkół podstawowych**, do których uczęszczało 1,1 mln **uczniów** (w miastach 5,2 tys. szkół, w których uczyło się 2,0 mln dzieci). W porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20, liczba szkół podstawowych na wsi zmniejszyła się o 6,7% (w miastach wzrosła o 3,6%, w Polsce spadła o 2,8%).

Spadek liczby szkół odnotowano we wszystkich województwach i prawie we wszystkich podregionach. Wzrost odnotowano w podregionach: warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego (o 5,3%), poznańskim województwa wielkopolskiego (o 2,8%) i gdańskim województwa pomorskiego (o 1,2%). W 3 następujących podregionach: wrocławskim województwa dolnośląskiego oraz gliwickim i tyskim województwa śląskiego liczba szkół była taka sama jak w roku szkolnym 2019/20.

Z kolei, w roku szkolnym 2024/25 w porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20, wzrosła o 1,2% liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych na obszarach wiejskich (w miastach o 6,8%, w Polsce o 4,7%). Ponadto w połowie województw odnotowano spadek liczby uczniów w analizowanych latach. Wzrost liczby uczniów szkół podstawowych zaobserwowano w 7 województwach: pomorskim (o 10,3%), dolnośląskim (o 7,4%), opolskim (o 6,0%), małopolskim (o 5,9%), śląskim (o 5,2%), wielkopolskim (o 4,5%) i mazowieckim (o 2,3%).

Tablica 11. Szkoły podstawowe^a dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2024/25

Table 11. Primary schools^a for children and youth in 2024/25 school year

Wyszczególnienie Specification	Szkoły Schools	Uczniowie Pupils	Oddziały Sections	Liczba uczniów na 1 szkołę Number of pupils per school
TERYT				
Polska Poland	13059	3156268	174264	242
Obszary wiejskie Rural areas	7811	1133720	75851	145
Miasta Urban areas	5248	2022548	98413	385
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation				
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	2396	313268	22572	131
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas				
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	816	224830	11806	276
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	945	136733	9020	145
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	4166	570722	39011	137
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	1884	201435	16014	107

Tablica 11. Szkoły podstawowe^a dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2024/25 (dok.)
 Table 11. Primary schools^a for children and youth in 2024/25 school year (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Szkoły Schools	Uczniowie Pupils	Oddziały Sections	Liczba uczniów na 1 szkołę Number of pupils per school
Polska Wschodnia Eastern Poland				
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	3221	610781	37171	190

^a Bez szkół specjalnych.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

^a Excluding special schools.

Source: data of the Ministry of National Education.

Na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25 na 1 szkołę podstawową przypadało 145 uczniów, w miastach – 385, czyli o 11 uczniów więcej zarówno na wsi, jak i w miastach w porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20 (w Polsce – 242 uczniów, tj. o 18 więcej). W układzie województw, spadek wartości tego wskaźnika odnotowano tylko w województwie świętokrzyskim (o 2 uczniów), w pozostałych zaobserwowano wzrost, przy czym najwyższy w województwie pomorskim (o 24 uczniów).

W ujęciu terytorialnym, liczba uczniów przypadających na 1 szkołę podstawową zlokalizowaną na obszarach wiejskich była bardzo zróżnicowana i kształtowała się w granicach od 105 osób w województwie świętokrzyskim i 93 w jego podregionie sandomiersko-jędrzejowskim do 206 w województwie pomorskim i 324 w podregionie warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego.

Na **obszarach wiejskich DOW**, w roku szkolnym 2024/25 najwięcej szkół podstawowych zlokalizowanych było na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (4,2 tys.), najmniej na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości (816). W przypadku liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych najwięcej uczniów odnotowano na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (570,7 tys.), a najmniej na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (136,7 tys.). Do jednej szkoły średnio uczęszczało odpowiednio – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 276 uczniów, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 145, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 137, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 107.

Na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości najwięcej szkół odnotowano w województwie małopolskim (197 i 780), na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie mazowieckim (197 i 249). Z kolei najwięcej uczniów do szkół na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości oraz na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości uczęszczało w województwie mazowieckim (57,5 tys., 29,5 tys. i 27,1 tys.), a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie małopolskim (111,2 tys.).

Na 1 szkołę w 2024 r. najwięcej uczniów na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości przypadało w województwie dolnośląskim (474 i 203), a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej i małej gęstości w województwie pomorskim (204 i 143). Z kolei najmniejsze szkoły na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości oraz na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości funkcjonowały w województwie świętokrzyskim (166, 102 i 95), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie opolskim (85).

W układzie gminnym, w roku szkolnym 2024/25, rozpiętość wskaźnika uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 793. Najwyższe wartości przyjął on w gminach: Rokietnica (wielkopolskie) – 811, Raszyn (mazowieckie) – 778, Miękinia (dolnośląskie) – 765, Jaktorów (mazowieckie) – 758 i Białe Błota (kujawsko-pomorskie) – 706. Najniższy poziom wskaźnika notowały gminy Zwierzyniec (lubelskie) – 18 i Miłomłyn (warmińsko-mazurskie) – 19.

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w roku szkolnym 2024/25 funkcjonowało 2,4 tys. szkół podstawowych (18,3% ogółu szkół podstawowych w Polsce), do których uczęszczało 313,3 tys. uczniów (9,9% uczniów szkół podstawowych w Polsce). Tak jak w przypadku placówek wychowania przedszkolnego, najwięcej szkół podstawowych odnotowano w gminach zmarginalizowanych województw: lubelskiego (422), podkarpackiego (307) i mazowieckiego (292). W województwach tych do szkół podstawowych uczęszczało też najwięcej dzieci. Na 1 szkołę w gminach zmarginalizowanych przypadało 131 uczniów. Najwyższe wartości wskaźnik ten przyjął w województwie dolnośląskim (207), najniższe w województwach podkarpackim (104) i świętokrzyskim (108). W układzie gminnym, rozpiętość wskaźnika wyniosła od 38 w gminie Dubicze Cerkiewne (podlaskie) do 672 w gminie Rypin (kujawsko-pomorskie).

W roku szkolnym 2024/25 na terenie 5 województw **Polski Wschodniej** zlokalizowanych było 3,2 tys. szkół podstawowych (24,7% ogółu szkół podstawowych w Polsce). Do szkół tych uczęszczało 610,8 tys. uczniów (19,4% uczniów szkół podstawowych w Polsce), a na 1 szkołę przypadało 190 uczniów.

Mapa 29. Uczniowie w szkołach podstawowych^a na obszarach wiejskich w roku szkolnym 2024/25

Map 29. Pupils in primary schools^a in rural areas in 2024/25 school year

Na 1 szkołę podstawową

Per primary school

176 – 206

156 – 175

136 – 155

116 – 135

105 – 115

Polska Poland = 145

Według typów obszarów wiejskich

By types of rural areas

per primary school

474

400

300

200

100

0

■ aglomeracyjne dużej gęstości

■ agglomeration high density

■ aglomeracyjne małej gęstości

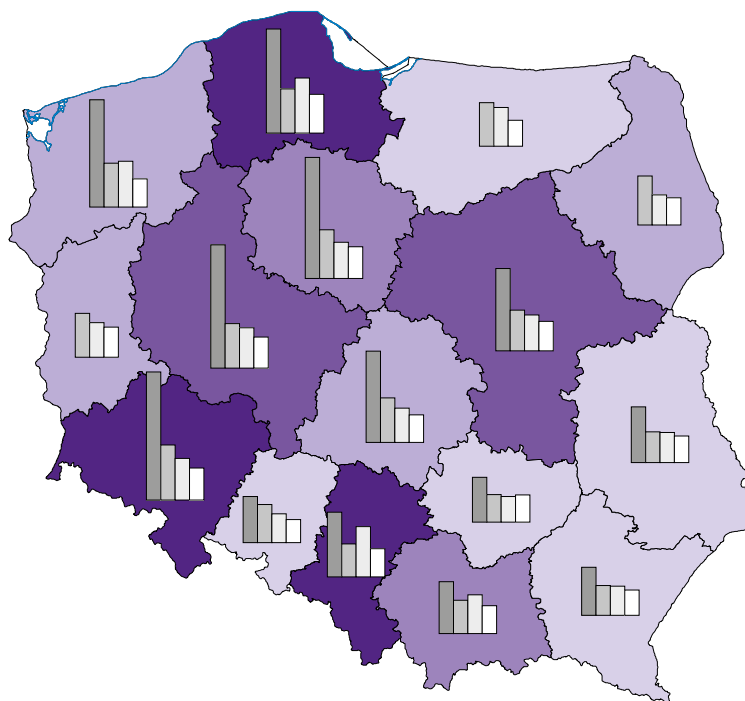
■ agglomeration low density

■ pozaaglomeracyjne dużej gęstości

■ non-agglomeration high density

■ pozaaglomeracyjne małej gęstości

■ non-agglomeration low density

^a Dla dzieci i młodzieży; bez szkół specjalnych.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a For children and youth; excluding special schools.

Source: data of the Ministry of National Education.

Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych na wsi w roku szkolnym 2024/25 wyniósł 77,2 i był znacznie niższy od współczynnika odnotowanego w miastach (117,1, w Polsce – 98,9). W porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20, wartość omawianego współczynnika spadła na wsi o 1,5 (w miastach wzrosła o 11,7, w Polsce o 5,2). Jego spadek zaobserwowano prawie we wszystkich województwach z wyjątkiem województw: pomorskiego (wzrost o 2,3), zachodniopomorskiego (o 1,9) i opolskiego (o 0,4). Najwyższym współczynnikiem skolaryzacji netto w ujęciu terytorialnym wyróżniło się województwo śląskie (88,8) i jego podregion tyski (93,4), a najniższym województwo zachodniopomorskie (61,2) i podregion białostocki województwa podlaskiego (55,8).

Nauczanie języków obcych w szkołach podstawowych jest jednym z ważniejszych elementów przygotowania dzieci do funkcjonowania we współczesnym świecie. W roku szkolnym 2024/25 wśród języków obcych objętych obowiązkowym programem nauczania w szkołach podstawowych dominował język angielski, którego uczyło się 78,3% dzieci na wsi (w miastach – 76,9%, w Polsce – 77,4%). Języka niemieckiego obowiązkowo uczyło się 19,4% dzieci (w miastach – 18,1%, w Polsce – 18,6%). W relacji do roku szkolnego 2019/20 o 1,6 p. proc. wzrósł odsetek dzieci uczących się języka angielskiego na wsi (w miastach o 0,6 p. proc., w Polsce o 1,0 p. proc.), spadł natomiast odsetek dzieci uczących się języka niemieckiego (o 1,0 p. proc., w miastach o 0,7 p. proc., w Polsce o 0,8 p. proc.).

Rozkład terytorialny uczących się obowiązkowo języków obcych, ściśle wiąże się z położeniem województw. Zdecydowanie większy odsetek uczących się języka niemieckiego odnotowano w województwach graniczących z Niemcami, tj. w: lubuskim (33,0%), dolnośląskim (28,7%) i zachodniopomorskim (25,7%), a w ujęciu podregionów – jeleniogórskim województwa dolnośląskiego (35,6%) i zielonogórskim województwa lubuskiego (34,0%). Z kolei najwyższym odsetkiem uczących się języka angielskiego wyróżniły się województwa: pomorskie (80,8%), podkarpackie i śląskie (po 80,6%) oraz małopolskie (80,1%) i podregion gliwicki województwa śląskiego (83,1%).

Oprócz zajęć obowiązkowych, w szkołach podstawowych przeprowadzane są m.in. **zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i specjalistyczne** dla uczniów mających trudności w nauce, z zaburzeniami lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się, zaburzeniami mowy albo przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym. W roku szkolnym 2024/25 w szkołach podstawowych położonych na terenach wiejskich z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych skorzystało 121,1 tys. uczniów, co stanowiło 10,7% ogółu uczniów szkół podstawowych na wsi (w miastach – 8,3%, w Polsce – 9,1%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20 był to o 0,8 p. proc. większy odsetek (w miastach o 0,2 p. proc., w Polsce o 0,4 p. proc.). Na zajęcia korekcyjno-kompensacyjne uczęszczało 7,2% uczniów (w miastach – 6,3%, w Polsce – 6,6%), o 0,9 p. proc. więcej niż 5 lat wcześniej niezależnie od lokalizacji szkoły. Z zajęć logopedycznych korzystało 6,4% uczniów szkół podstawowych (5,1% w miastach, 5,6% w Polsce), a ich udział w omawianym czasie zwiększył się o 1,7 p. proc. (w miastach o 1,2 p. proc., w Polsce o 1,4 p. proc.). Na zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne uczęszczało 3,1% uczniów (3,6% w miastach, 3,4% w Polsce) i w porównaniu z rokiem szkolnym 2019/20 był to o 2,0 p. proc. wyższy odsetek (w miastach o 1,8 p. proc., w Polsce o 1,9 p. proc.).

Najwyższym odsetkiem uczniów uczęszczających na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze w szkołach podstawowych na obszarach wiejskich wyróżniło się województwo zachodniopomorskie (16,8%). Województwa zachodniopomorskie oraz warmińsko-mazurskie odznaczały się najwyższym odsetkiem uczniów szkół podstawowych uczęszczających na zajęcia korekcyjno-kompensacyjne (odpowiednio 10,3% i 10,0%). Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzowało się także najwyższym odsetkiem uczniów korzystających z zajęć logopedycznych oraz uczniów uczęszczających na zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne (kolejno 8,8% i 5,1%).

6.3. Biblioteki

6.3. Libraries

W 2024 r. na **obszarach wiejskich** działało 4,8 tys. **bibliotek**, co stanowiło 64,0% ogółu takich placówek w kraju. Z kolei większość **punktów bibliotecznych** zlokalizowanych było w miastach (399, tj. 57,8%). Mimo przewagi liczebnej bibliotek wiejskich, większym księgozbiorem dysponowały biblioteki miejskie. Na wsi użytkownicy bibliotek mieli do dyspozycji księgozbiór liczący 46,5 mln woluminów, a w miastach 77,9 mln. W porównaniu z 2019 r. zarówno na terenach wiejskich, jak i w miastach zmniejszyła się liczba bibliotek (o 5,9%, w miastach o 1,3%) i punktów bibliotecznych (o 33,1%, w miastach o 28,8%).

W ujęciu terytorialnym, spadek liczby bibliotek odnotowano w każdym województwie. Liczba punktów bibliotecznych natomiast spadła w większości województw. Wyjątek stanowiło województwo śląskie, w którym liczba omawianych placówek wzrosła o 14,3% w porównaniu z 2019 r., a w województwie kujawsko-pomorskim była taka sama w obu latach.

Tablica 12. Biblioteki publiczne (z filiami) w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 12. Public libraries (with branches) in 2024

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Biblioteki Libraries	Punkty biblioteczne Library service points	Księgozbiór w tys. wol. Collection in thousand vol.	Czytelnicy ^a Library users ^a	
				w tys. in thousands	na 1000 ludności per 1000 population
TERYT					
Polska Poland	7541	690	124396,6	5366,6	143
Obszary wiejskie Rural areas	4828	291	46496,7	1330,8	87
Miasta Urban areas	2713	399	77899,9	4035,8	181
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation					
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	1623	151	16897,4	434,4	102
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas					
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	447	12	5347,4	258,2	110
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	555	38	5193,1	153,3	80
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	2484	154	24936,8	673,8	90
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	1342	87	11019,4	245,5	71
Polska Wschodnia Eastern Poland					
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	1960	231	28040,4	992,6	129

a W ciągu roku; łącznie z punktami bibliotecznymi.

a During the year; including library service points.

Czytelnictwo jest jedną z najbardziej popularnych form rozpowszechniania kultury, z której w 2024 r. korzystało 1,3 mln mieszkańców wsi (w miastach – 4,0 mln). Wskaźnik liczby czytelników na 1000 ludności wynosił 87 na wsi, a w miastach był ponad dwa razy wyższy – 181 (w Polsce – 143). Najwięcej czytelników na 1000 ludności wiejskiej odnotowano w województwie śląskim (119 osób) i w jego podregionie tuskim (136), a najmniej w województwie świętokrzyskim (60) i w podregionie przemyskim województwa podkarpackiego (52). W porównaniu z 2019 r. liczba czytelników na wsi w przeliczeniu na 1000 ludności zmniejszyła się o 11 osób (w miastach i w Polsce o 13 osób).

Spadek wartości wskaźnika czytelności odnotowano we wszystkich województwach i prawie we wszystkich podregionach. Wyjątek stanowiły 2 podregiony, tj. ślęski województwa pomorskiego i siedlecki

województwa mazowieckiego, w których odnotowano wzrost wartości omawianego wskaźnika (kolejno o 5 osób i 2 osoby).

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej placówek bibliotecznych i punktów bibliotecznych działało na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości, najmniej na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości. Także najwięcej czytelników odnotowano na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości, najmniej natomiast na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości. Z kolei wartość wskaźnika dotyczącego liczby ludności przypadającej na 1 placówkę biblioteczną i wskaźnika dotyczącego liczby czytelników przypadających na 1000 ludności największe wartości przyjął na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości, a najmniejsze na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości.

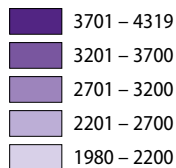
Na 1 placówkę biblioteczną najwięcej ludności na obszarach aglomeracyjnych i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości przypadało w województwie pomorskim (10,1 tys. i 5,6 tys.), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie świętokrzyskim (5,2 tys.), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie wielkopolskim (3,9 tys.). Z kolei najmniejsze placówki biblioteczne na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości funkcjonowały w województwie podkarpackim (2,5 tys. i 2,2 tys.), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie opolskim (1,7 tys.), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie dolnośląskim (1,9 tys.).

Mapa 30. Placówki biblioteczne na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

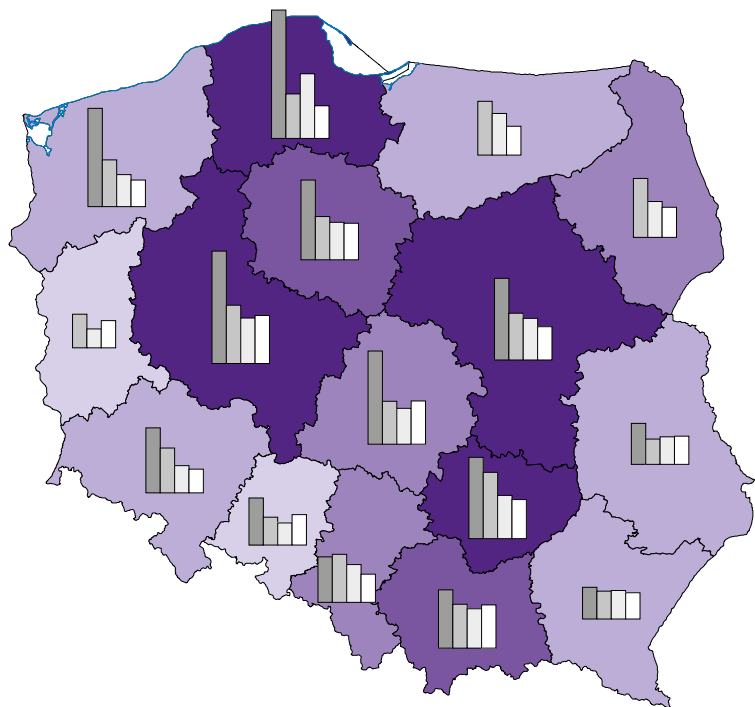
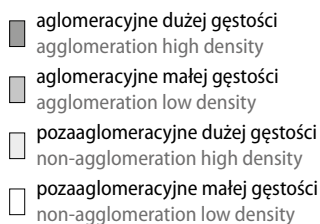
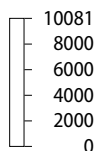
Map 30. Library establishments in rural areas in 2024
As of 31 December

Ludność na 1 placówkę biblioteczną
Population per library establishments

Polska Poland = 2972

Według typów obszarów wiejskich
ludność na 1 placówkę biblioteczną
By types of rural areas
population per library establishments

W 2024 r. najwyższą wartość wskaźnik czytelnictwa na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości przyjął w województwie wielkopolskim (156), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie pomorskim (122), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie lubuskim (127), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwach śląskim (108).

W układzie gminnym, w 2024 r., rozpiętość wskaźnika czytelnictwa pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 394 osoby i wynosiła od 2 w gminach: Kosów Lacki (mazowieckie), Kowalewo Pomorskie (kujawsko-pomorskie), Osiek (świętokrzyskie) i Ząbkowice Śląskie (dolnośląskie) do 396 w gminie Biała (łódzkie).

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w 2024 r. funkcjonowało 1,6 tys. bibliotek (21,5% ogółu bibliotek w Polsce) i 151 punktów bibliotecznych (21,9% ogółu punktów bibliotecznych w Polsce). Z placówek tych korzystało 434,4 tys. czytelników (8,1% ogółu czytelników w Polsce), którzy mieli do dyspozycji 16,9 mln wolumenów (13,6% ogółu wolumenów w Polsce). Na 1 placówkę biblioteczną zlokalizowaną w gminach zmarginalizowanych przypadało średnio 2,4 tys. osób, a wskaźnik liczby czytelników na 1000 ludności wynosił 102.

Najwięcej osób, 3 tys. i więcej, na 1 placówkę biblioteczną w gminach zmarginalizowanych przypadało w następujących województwach: lubuskim, śląskim, świętokrzyskim i wielkopolskim. Z kolei w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najwięcej czytelników odnotowano w województwach małopolskim i śląskim.

W układzie gminnym, w 2024 r. biblioteki nie funkcjonowały w 3 gminach: Górowo Haweckie (warmińsko-mazurskie), Moskorzew (świętokrzyskie) i Raciąż (mazowieckie). Na 1 placówkę biblioteczną najwięcej osób (powyżej 13 tys.) przypadało w gminach: Dukla (podkarpackie), Hajnówka (podlaskie) i Złocieniec (zachodniopomorskie). Wskaźnik czytelnictwa największą wartość przyjął natomiast w gminie Podegrodzie (małopolskie), gdzie na 1000 ludności przypadało 308 czytelników.

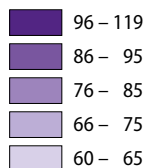
W 2024 r. na terenie województw **Polski Wschodniej** funkcjonowało 2,0 tys. bibliotek (26,0% ogółu bibliotek w Polsce) i 231 punktów bibliotecznych (33,5% ogółu punktów bibliotecznych w Polsce). Z placówek tych korzystało 992,6 tys. czytelników (18,5% ogółu czytelników w Polsce), którzy mieli do dyspozycji 28,0 mln wolumenów (22,5% ogółu wolumenów w Polsce). Na 1 placówkę biblioteczną zlokalizowaną na tym terenie przypadało średnio 3,5 tys. osób, a wskaźnik liczby czytelników na 1000 ludności wynosił 129.

Mapa 31. Czytelnicy na obszarach wiejskich w 2024 r.

Map 31. Library users in rural areas in 2024

Na 1000 ludności

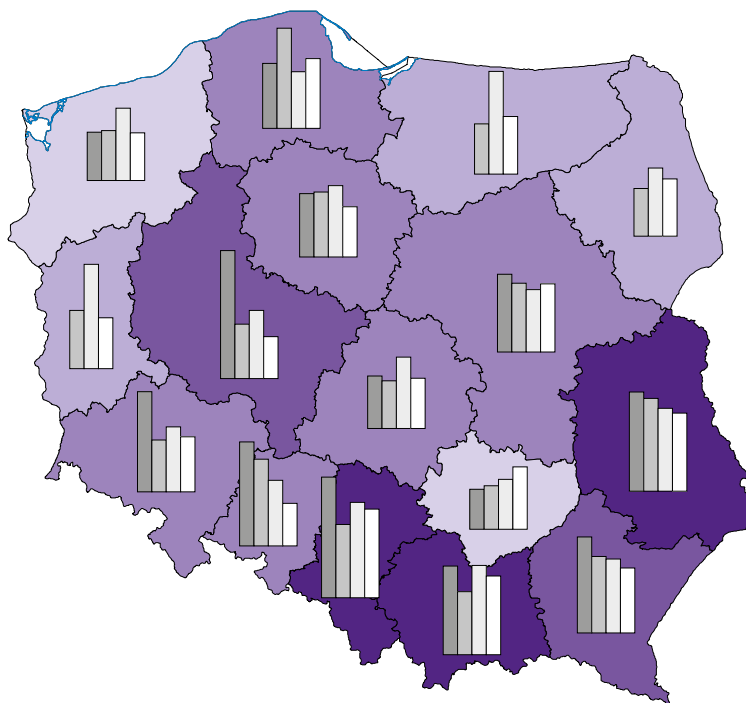
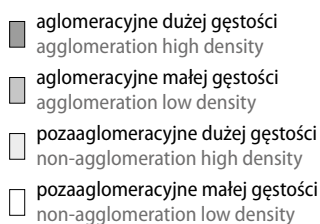
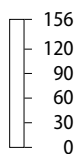
Per 1000 population

Polska Poland = 87

Według typów obszarów wiejskich na 1000 ludności

By types of rural areas per 1000 population

6.4. Instytucje kultury

6.4. Cultural institutions

Instytucje kultury mają ogromne znaczenie w życiu społecznym mieszkańców wsi. Poprzez swoją ofertę zachęcają do aktywnego włączania się w życie kulturalne, wzmacniają integrację społeczności lokalnej, rozwijają aktywność obywatelską. Ośrodki kultury prowadzą działalność zespołów artystycznych oraz klubów, kół i grup artystycznych, organizują imprezy rozrywkowe m.in. popularyzujące lokalny folklor. Ich działalność zaspokaja zróżnicowane potrzeby społeczne, od artystycznych poprzez towarzyskie, sportowe, rozrywkowe, a także samokształcenia.

Na **terenach wiejskich** w 2024 r. działało 2,3 tys. **instytucji kultury** (centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic). W porównaniu z 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 343. W miastach w omawianym roku funkcjonowało 1,6 tys. placówek kultury, tj. o 1 mniej niż 5 lat wcześniej. Wśród instytucji kultury na wsi przeważały świetlice (42,4%), w miastach natomiast ośrodki kultury (32,1%).

Największą liczbę instytucji kultury odnotowano na terenach wiejskich 4 województw: małopolskiego, podkarpackiego, pomorskiego i zachodniopomorskiego – łącznie 973 (41,5% instytucji kultury na terenach wiejskich), a najmniej w województwie lubuskim – 31 (1,3%).

Jedna na trzy **imprezy** zorganizowane przez instytucje kultury odbyła się na terenach wiejskich – 85,6 tys., ich liczba w porównaniu z 2019 r. wzrosła o 4,9% (w miastach o 17,7%, w Polsce o 13,4%). Imprezy na wsi cieszyły się zainteresowaniem 6,7 mln osób stanowiących 19,1% ogółu **uczestniczących w imprezach** tego typu w kraju. W relacji do 2019 r. liczba osób uczestniczących w imprezach była mniejsza o 15,2% (w miastach o 3,7%, w Polsce o 6,1%). Spadła również liczba uczestników imprez w przeliczeniu na 1000 ludności, tj. z 517 w 2019 r. do 442 w 2024 r. (w miastach z 1283 do 1274, w Polsce z 977 do 937).

W ujęciu terytorialnym obszarów wiejskich, w 2024 r. na 1000 ludności najwięcej osób w imprezach organizowanych przez instytucje kultury uczestniczyło w województwie podkarpackim (725) i w podregionie białskim województwa lubelskiego (1114), a najmniej w województwie lubuskim (220) i w podregionie radomskim województwa mazowieckiego (86).

Tablica 13. Placówki kultury^a w 2024 r.
Table 13. Cultural centers^a in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem ^b Total ^b	Uczestnicy imprez ^c Event participants ^c		Imprezy Events
		ogółem total	na 1000 ludności per 1000 population	
TERYT				
Polska Poland	3911	35193780	937	276634
Obszary wiejskie Rural areas	2346	6721543	442	85600
Miasta Urban areas	1565	28472237	1274	191034
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by per manent marginalisation				
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	939	3714580	870	37617

Tablica 13. Placówki kultury^a w 2024 r. (dok.)
Table 13. Cultural centers^a in 2024 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem ^b Total ^b	Uczestnicy imprez ^c Event participants ^c		Imprezy Events
		ogółem total	na 1000 ludności per 1000 population	
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas				
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	207	983052	418	9440
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	231	710393	370	9036
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	1135	3423192	458	45209
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	773	1604906	462	21915
Polska Wschodnia Eastern Poland				
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	1016	9278818	1202	59224

a Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice. b. Stan w dniu 31 grudnia. c W ciągu roku.

a Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres. b As of 31 December. c During the year.

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej instytucji kultury zlokalizowanych było na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (1,1 tys.), najmniej natomiast na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 207. Na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości zorganizowano także najwięcej imprez, w których uczestniczyło najwięcej osób. Najmniej imprez z najmniejszą liczbą osób miało miejsce na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości. Na 1 imprezę najwięcej uczestników przypadało na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości (104), najmniej na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 73.

Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości najwięcej instytucji kultury odnotowano w województwach śląskim (39) i podkarpackim (37), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie kujawsko-pomorskim (49), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie małopolskim (244), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie zachodniopomorskim (180). Z kolei najmniej placówek kultury na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości funkcjonowało w województwach łódzkim i opolskim (po 2), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości i pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie lubuskim (4 i 1), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie małopolskim (2).

W układzie gminnym, rozpiętość wskaźnika ludności na 1 instytucję kultury pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 39,7 tys. Najwyższe wartości przyjął on w gminach Lesznów (mazowieckie) – 39,9 tys., Pruszcz Gdański (pomorskie) – 38,4 tys., Dopiewo (wielkopolskie) – 36,6 tys., Tarnowo Podgórne (wielkopolskie) – 34,2 tys. i Wejherowo (pomorskie) – 31,7 tys. Najniższy poziom wskaźnika notowały gminy Kleszczele (podlaskie) – 173 i Łobez (zachodniopomorskie) – 191.

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w 2024 r. funkcjonowało 939 instytucji kultury (24,0% ogółu instytucji kultury w Polsce). W 2024 r. odbyło się 37,6 tys. imprez (13,6% ogółu w Polsce), w których wzięło udział 3,7 mln osób (10,6% ogółu uczestników imprez w Polsce). Wskaźnik uczestników imprez na 1000 ludności wynosił 870. Najwyższe wartości, powyżej 7 tys., osiągnął w 4 gminach:

łża (mazowieckie), Józefów (lubelskie), Mikołajki (warmińsko-mazurskie) i Przelewiec (zachodniopomorskie). Najniższe natomiast, poniżej 10 osób, zanotowano w gminach Branice (opolskie) i Kamień (lubelskie). W 206 gminach nie funkcjonowała żadna instytucja kultury, najczęściej ich było w województwach mazowieckim (57) i lubelskim (36).

W województwach **Polski Wschodniej**, w 2024 r. funkcjonowało łącznie 1,0 tys. instytucji kultury (26,0% ogółu instytucji kultury w Polsce). Instytucje te zorganizowały 59,2 tys. imprez (21,4% ogółu w Polsce), a udział w nich wzięło 9,3 mln osób (26,4% ogółu uczestników imprez w Polsce). Na 1 instytucję kultury na tym terenie przypadało 7,6 tys. osób, a wskaźnik uczestników imprez na 1000 ludności wynosił 1,2 tys.

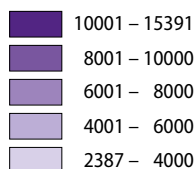
Mapa 32. Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 32. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in rural areas in 2024

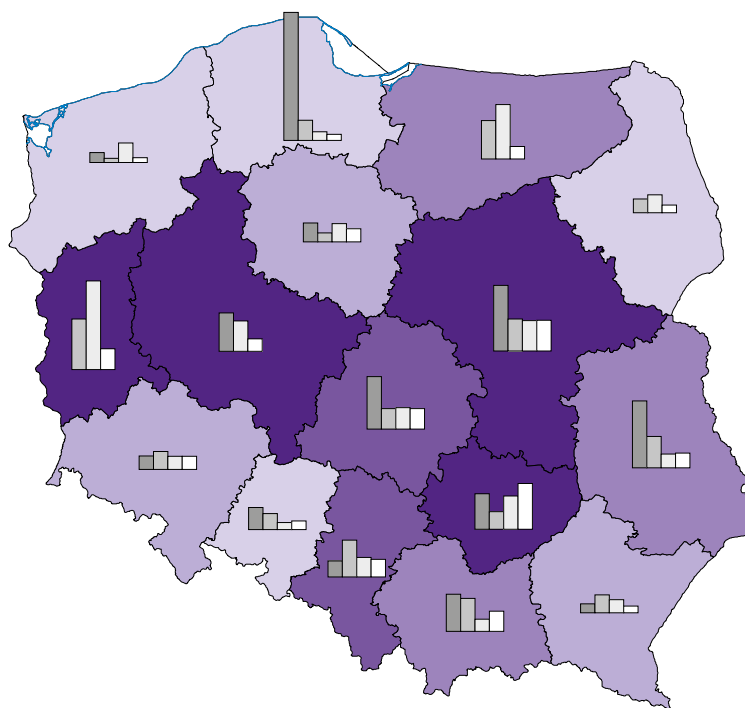
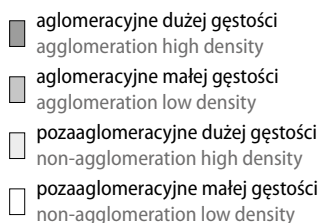
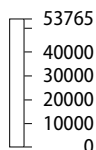
As of 31 December

Ludność na 1 placówkę kultury
Population per cultural centers

Polska Poland = 6485

Według typów obszarów wiejskich
ludność na 1 placówkę kultury
By types of rural areas
population per cultural centers

W 2024 r. na wsi zorganizowano 1,7 tys. różnorodnych tematycznie **kursów**, czyli o 22,6% mniej niż w 2019 r. W tej liczbie najczęściej kursów związanych było z nauką tańca (22,9%), następnie z nauką gry na instrumentach (21,9%), plastycznych (17,6%) i z nauką języków obcych (16,6%). W omawianym roku kursy ukończyło 20,7 tys. absolwentów, tj. prawie o 40% mniej niż w 2019 r. Najwięcej, bo 20,8% absolwentów ukończyło kurs języków obcych, 19,5% kurs plastyczny, 16,5% kurs nauki gry na instrumentach muzycznych, a 15,6% kurs tańca.

Ponadto na obszarach wiejskich w 2024 r. działało 5,7 tys. **grup (zespołów) artystycznych**, które stanowiły 39,0% wszystkich zespołów tego typu w kraju. Wśród nich największy udział miały zespoły folklorystyczne (26,6%). Swoje pasje i zainteresowania w grupach artystycznych rozwijało 99,7 tys. osób, czyli 7 osób na 1000 mieszkańców wsi. W porównaniu z 2019 r. liczba grup artystycznych, a także ich członków zmalała na wsi odpowiednio o 9,7% i 5,9%.

W porównaniu z 2019 r. o 23,8% zmalała liczba **kół (klubów)** rozwijających zainteresowania ludności wiejskiej. W efekcie tego w 2024 r. na obszarach wiejskich funkcjonowało 7,6 tys. kół (klubów), wśród których największy odsetek stanowiły kluby turystyczne i sportowo-rekreacyjne (12,9%) oraz kluby seniora (9,3%). Do klubów działających na terenach wiejskich należało 140,1 tys. członków (o 25,1% mniej niż w 2019 r.), co w przeliczeniu na 1000 ludności wsi dało 9 osób (o 3 osoby mniej niż w 2019 r.). Najwięcej osób skupiały koła seniora (17,0% wszystkich członków kół) oraz turystyczne i sportowo-rekreacyjne (14,6%).

6.5. Opieka zdrowotna, apteki i pomoc społeczna

6.5. Healthcare, pharmacies and social welfare

Dostępność placówek opieki zdrowotnej i usług medycznych jest istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców wsi. W 2024 r. na **terenach wiejskich** funkcjonowało 4,6 tys. **przychodni**, co stanowiło 19,1% placówek w Polsce. Ponadto w badanym roku na wsi prowadzonych było 0,8 tys. **praktyk lekarskich**, czyli 26,2% z praktyk zarejestrowanych w kraju. Na 1 podmiot ambulatoryjny, stanowiący sumę przychodni i praktyk lekarskich, na obszarach wiejskich przypadało 2,8 tys. osób (w miastach – 1,0 tys., w Polsce – 1,4 tys.). Pacjentom na wsi udzielono 49,3 mln porad, w tym 8,0% w opiece specjalistycznej. W omawianym roku w miastach udzielono 316,2 mln **porad**, w tym 42,3% specjalistycznych. Na 1 mieszkańca wsi przypadały 3,2 porady, czyli tyle samo co 5 lat wcześniej. W miastach wskaźnik ten był wyższy i wyniósł 14,2 porady na mieszkańca (12,3 w 2019 r.), a w Polsce 9,7 (8,6 w 2019 r.). W układzie województw, najwyższym takim wskaźnikiem wyróżniło się województwo śląskie (4,6), a najniższym województwa lubuskie (1,8) i zachodniopomorskie (2,0).

W porównaniu z 2019 r., liczba przychodni na wsi zmalała o 2,6% (w miastach wzrosła o 14,7%, w Polsce o 10,9%). Spadek liczby przychodni zaobserwowano na terenach wiejskich większości województw, a największy w województwie lubuskim (o 20,6%). Wzrost liczby omawianych placówek odnotowano w 5 województwach: wielkopolskim (o 5,7%), zachodniopomorskim (o 5,4%), małopolskim (o 5,0%), pomorskim (o 4,8%) i mazowieckim (o 1,7%). W analizowanym okresie zmniejszyła się również liczba praktyk lekarskich – na wsi o 31,3%, w miastach o 31,6% (w Polsce o 31,5%). Spadek ten odnotowano we wszystkich województwach, a największy w województwie wielkopolskim (o 47,1%).

Tablica 14. Ambulatoryjna opieka zdrowotna i apteki ogólnodostępne w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 14. Out-patient health care and generally available pharmacies in 2024

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Przychodnie Out-patients departments	Praktyki lekarskie ^a Doctor's practices ^a	Apteki ogólnodostępne Generally available pharmacies	Punkty apteczne Pharmaceutical outlets
TERYT				
Polska Poland	24225	3040	11229	1067
Obszary wiejskie Rural areas	4639	797	1792	1051
Miasta Urban areas	19586	2243	9437	16
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation				
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	1809	430	909	318

Tablica 14. Ambulatoryjna opieka zdrowotna i apteki ogólnodostępne w 2024 r. (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia

Table 14. Out-patient health care and generally available pharmacies in 2024 (cont.)

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Przychodnie Out-patients departments	Praktyki lekarskie ^a Doctor's practices ^a	Apteki ogólnodostępne Generally available pharmacies	Punkty apteczne Pharmaceutical outlets
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas				
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	870	66	380	102
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	605	102	233	138
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	2171	404	880	523
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	993	225	299	288
Polska Wschodnia Eastern Poland				
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	5118	1029	2361	283

a Indywidualne, indywidualne specjalistyczne, grupowe; bez praktyk lekarskich finansowanych wyłącznie ze środków niepublicznych.
Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

a Individual, individual specialistic and of a group; excluding doctor's practices financed only from non-public funds.
Source: data of the Ministry of Health, the Ministry of the Interior and Administration and Statistics Poland.

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej podmiotów ambulatoryjnych funkcjonowało na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (2,6 tys.), najmniej na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (707). Na 1 podmiot ambulatoryjny przypadało – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 2,5 tys. ludności, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 2,7 tys., na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 2,9 tys., a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 2,8 tys.

Na obszarach aglomeracyjnych dużej i małej gęstości oraz pozaaglomeracyjnych małej gęstości najwięcej podmiotów ambulatoryjnych odnotowano w województwie mazowieckim (181, 125 i 202), a na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie małopolskim (471). Z kolei najwięcej ludności na podmiot ambulatoryjny na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości przypadało w województwie łódzkim (4,0 tys.), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwie wielkopolskim (5,6 tys.), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie podlaskim (5,6 tys.), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie zachodniopomorskim (5,1 tys.).

W układzie gminnym, w 2024 r. rozpiętość wskaźnika ludności przypadającej na podmiot ambulatoryjny pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 17,0 tys. osób. Najwyższą wartość przyjął on w gminie Starogard Gdański (pomorskie) – 17,3 tys., a najniższą w gminie Dziwnów (zachodniopomorskie) – 309. Wartość poniżej 1000 osiągnął on także w 39 innych gminach, a najwięcej spośród nich wystąpiło w województwach: podlaskim (8), lubelskim (6) i mazowieckim (5).

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w 2024 r. funkcjonowało 1,8 tys. przychodni (7,5% ogółu przychodni w Polsce) i 430 praktyk lekarskich (14,1% ogółu praktyk lekarskich w Polsce). W podstawowej opiece zdrowotnej na tych terenach udzielono 17,6 mln porad (9,4% ogółu takich porad w Polsce). Na 1 podmiot ambulatoryjny przypadało średnio 1,9 tys. osób, a rozpiętość tego wskaźnika wynosiła od 1,4 tys. w województwie lubuskim do 2,9 tys. w województwie śląskim.

W układzie gminnym, w 2024 r. na 1 podmiot ambulatoryjny najwięcej osób, powyżej 10 tys., przypadało w gminach: Człuchów (pomorskie), Lipno (kujawsko-pomorskie) i Szaflary (małopolskie). Najmniejsze wartości wskaźnika odnotowano w gminach: Szulborze Wielkie (mazowieckie) – 489, Duszniki-Zdrój (dolnośląskie) – 651 i Haczów (podkarpackie) – 687. W 11 gminach zmarginalizowanych nie funkcjonował żaden podmiot ambulatoryjny: Przasnysz (mazowieckie), Giby, Sejny i Siemiatycze (podlaskie), Skórcz (pomorskie), Irządze (śląskie), Górowo Iławeckie (warmińsko-mazurskie), Tarnówka (wielkopolskie), Białogard, Kozielice i Wałcz (zachodniopomorskie).

W **Polsce Wschodniej** w 2024 r. funkcjonowało 5,1 tys. przychodni (21,1% ogółu przychodni w Polsce) i 1,0 tys. praktyk lekarskich (33,8% ogółu praktyk lekarskich w Polsce). Na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadało na tym terenie 1,3 tys. osób. W podmiotach tych w podstawowej opiece zdrowotnej udzielono 39,7 mln porad (21,2% ogółu takich porad w Polsce), a w opiece specjalistycznej – 24,2 mln porad (17,6% ogółu takich porad w Polsce).

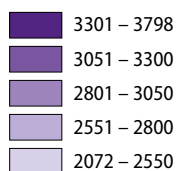
Mapa 33. Podmioty ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 33. Provider of out-patient health care in rural areas in 2024

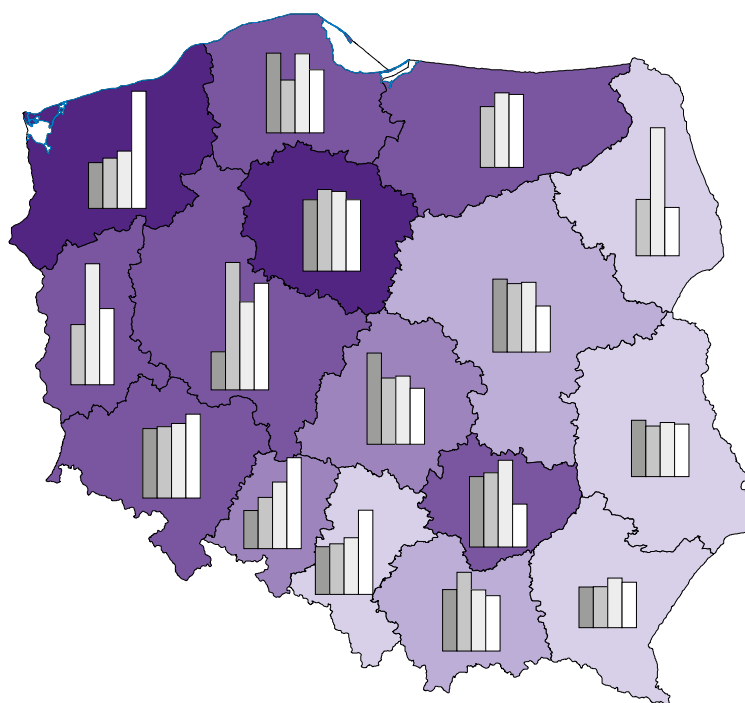
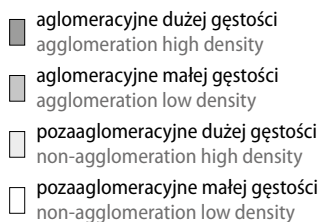
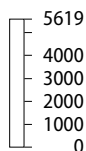
As of 31 December

Ludność na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej
Population per provider of out-patient health care

Polska Poland = 2799

Według typów obszarów wiejskich
ludność na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej
By types of rural areas
population per provider of out-patient health care

Rozmieszczenie przestrzenne personelu medycznego pracującego bezpośrednio z pacjentem jest jednym z najważniejszych wyzwań polityki zdrowotnej, której celem jest m.in. zapewnienie mieszkańcom optymalnej dostępności do usług medycznych. Na obszarze Polski można zaobserwować duże zróżnicowanie terytorialne w tym zakresie. Z uwagi na brak danych dla obszarów wiejskich wyodrębnionych na podstawie metodologii stosowanej przez GUS, dane o kadrze medycznej zostały przedstawione zgodnie z typologią miejsko-wiejską Eurostatu i typologią regionów OECD.

W 2024 r. w Polsce liczba **lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem** wynosiła 141,2 tys., tj. o 55,4% więcej niż w 2019 r. W przeliczeniu na 10,0 tys. mieszkańców przypadało 37,7 lekarzy (o 14,0 więcej niż w 2019 r.). W układzie województw wskaźnik ten wahał się od 26,2 w województwie lubuskim do 46,9 w województwie mazowieckim. W każdym z województw był on wyższy niż w 2019 r. Na obszarach podregionów przeważająco wiejskich pracowało 28,4 tys. lekarzy (o 29,0% więcej niż w 2019 r.). W przeliczeniu na 10,0 tys. ludności liczba lekarzy kształtowała się od 12,9 w podregionie świeckim województwa kujawsko-pomorskiego do 42,9 w podregionie rzeszowskim województwa podkarpackiego. Na terenach podregionów pośrednich pracowało 45,3 tys. lekarzy, tj. o 50,9% więcej niż 5 lat wcześniej. Na obszarach tych odnotowano bardzo duże zróżnicowanie wartości wskaźnika, który oscylował od 15,5 w podregionie gdańskim województwa pomorskiego do 81,1 w podregionie miasto Szczecin województwa zachodniopomorskiego. W podregionach przeważająco miejskich praktyki lekarskie prowadziło 67,5 tys. lekarzy (o 73,7% więcej niż 2019 r.). W układzie podregionów wartość wskaźnika na 10,0 tys. ludności zamykała się w granicach od 23,5 w podregionie rybnickim województwa śląskiego do 98,5 w podregionie miasto Poznań województwa wielkopolskiego. W relacji do 2019 r. ta wartość wzrosła we wszystkich województwach i prawie we wszystkich podregionach. Wyjątek stanowił podregion grudziądzki województwa kujawsko-pomorskiego, w którym była taka sama w obu latach.

Na terenie kraju w 2024 r. w gabinetach stomatologicznych swoje usługi świadczyło 37,0 tys. **lekarzy dentyistów**, czyli niemal 3-krotnie więcej niż w 2019 r. Na 10,0 tys. ludności przypadało 9,9 stomatologów (o 6,4 więcej niż w 2019 r.). W podziale na województwa wartość wskaźnika zawierała się w przedziale od 6,6 w województwie kujawsko-pomorskim do 11,8 w województwie łódzkim. Wśród podregionów przeważająco wiejskich, podobnie jak w przypadku lekarzy, najniższym wskaźnikiem wyróżnił się podregion świecki województwa kujawsko-pomorskiego (3,7), a najwyższym podregion rzeszowski województwa podkarpackiego (10,9). Analogicznie jak w przypadku lekarzy, dużą rozpiętość wartości wskaźnika zaobserwowano wśród podregionów pośrednich, tj. od 5,3 w podregionie starogardzkim województwa pomorskiego do 21,4 w podregionie miasto Szczecin województwa zachodniopomorskiego. Najniższym wskaźnikiem w układzie terytorialnym podregionów przeważająco miejskich wyróżnił się podregion rybnicki województwa śląskiego (7,4), zaś najwyższym podregion miasto Wrocław województwa dolnośląskiego (23,1). Należy zaznaczyć, że w porównaniu z 2019 r. wartość tego wskaźnika wzrosła we wszystkich województwach oraz podregionach.

Liczba **pielęgniarek** pracujących w Polsce bezpośrednio z pacjentem w 2024 r. wyniosła 219,9 tys. i w porównaniu z 2019 r. była wyższa o 13,9%. Na 10,0 tys. mieszkańców kraju przypadało 58,7 pielęgniarek, tj. o 8,4 więcej niż w 2019 r. W układzie województw, najniższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie pomorskim (47,1), a najwyższą w województwie świętokrzyskim (71,8). Wśród podregionów przeważająco wiejskich, najniższym wskaźnikiem wyróżnił się podregion żyrardowski województwa mazowieckiego (34,0), a najwyższym podregion rzeszowski województwa podkarpackiego (73,3). Najniższą wartość wśród podregionów pośrednich odnotowano w podregionie gdańskim województwa pomorskiego (18,7), a najwyższą w podregionie lubelskim województwa lubelskiego (93,2). W przypadku podregionów przeważająco miejskich najniższym wskaźnikiem wyróżnił się podregion łódzki województwa łódzkiego (34,1), zaś najwyższym podregion miasto Kraków województwa małopolskiego (110,1). W porównaniu z 2019 r. wartość omawianego wskaźnika wzrosła we wszystkich województwach i prawie we wszystkich podregionach, wyjątek stanowił podregion miasto Szczecin województwa zachodniopomorskiego, w którym wartość wskaźnika była taka sama w obu latach.

Mimo zmniejszającego się wskaźnika dzietności kobiet oraz przyrostu naturalnego, na przestrzeni 5 lat w Polsce wzrosła liczba **położnych** pracujących bezpośrednio z pacjentami, z 22,9 tys. w 2019 r. do 28,8 tys. w 2024 r. Na 10,0 tys. kobiet w kraju przypadało 14,9 położnych, czyli o 3,3 więcej niż w 2019 r. W układzie województw wartość wskaźnika zawierała się w przedziale od 10,7 w województwie lubuskim do 17,3 w województwie łódzkim. W relacji do 2019 r. odnotowano wzrost jego wartości we wszystkich województwach. Wśród podregionów przeważająco wiejskich najniższą wartość zanotowano w podregionie nyskim województwa opolskiego (8,1), a najwyższą, tak jak w przypadku poprzednich wskaźników, w podregionie rzeszowskim województwa podkarpackiego (23,9). Jeszcze większe różnice wystąpiły w układzie terytorialnym podregionów pośrednich, tj. od 5,0 w podregionie gdańskim

województwa pomorskiego do 26,2 w podregionie lubelskim województwa lubelskiego. Z kolei wśród podregionów przeważająco miejskich, najmniej położnych na 10,0 tys. kobiet przypadało w podregionie sosnowieckim województwa śląskiego (8,5), a najwięcej w podregionie miasto Poznań województwa wielkopolskiego (41,1). Wartość tego wskaźnika w porównaniu z 2019 r. wzrosła we wszystkich województwach i w większości podregionów. Spadek zaobserwowano w 4 podregionach: szczecińskim województwa zachodniopomorskiego (o 2,3), grudziądzkim (o 1,0) i wrocławskim (o 0,2) województwa kujawsko-pomorskiego oraz częstochowskim województwa śląskiego (o 0,5). W podregionie szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego wartość wskaźnika była taka sama w obu latach.

Na terenach wiejskich w 2024 r. działało 1,8 tys. **aptek** i 1,1 tys. **punktów aptecznych**, co na tle kraju stanowiło odpowiednio 16,0% oraz 98,5%. W porównaniu z 2019 r. zmalała liczba aptek – na wsi o 199 (w miastach o 858) oraz liczba punktów aptecznych – na wsi o 122 (w miastach o 1). Spadek liczby omawianych obiektów skutkował wzrostem liczby osób przypadających na 1 aptekę. Na wsi na 1 taki obiekt przypadało 8,5 tys. ludności, tj. o 780 osób więcej niż w 2019 r. (w miastach – 2,4 tys., tj. o 123 osoby więcej, w Polsce – 3,3 tys., tj. o 215 osób więcej).

W podziale terytorialnym obszarów wiejskich, wartość wskaźnika liczby ludności przypadającej na 1 aptekę była bardzo zróżnicowana i zamykała się w granicach od 5,5 tys. osób w województwie lubelskim do 26,9 tys. w województwie lubuskim, z kolei w ujęciu podregionów od 4,7 tys. osób w podregionie bytomskim województwa śląskiego do 53,0 tys. w podregionie zielonogórskim województwa lubuskiego. W porównaniu z 2019 r. wartość wskaźnika wzrosła w większości województw. Spadek wystąpił w 3 województwach: podlaskim (z 11,5 tys. osób na 1 aptekę w 2019 r. do 9,7 tys. osób w 2024 r.), zachodniopomorskim (z 15,8 tys. osób do 15,3 tys. osób) i lubuskim (z 27,3 tys. osób do 26,9 tys. osób).

Mapa 34. Apteki ogólnodostępne na obszarach wiejskich w 2024 r.

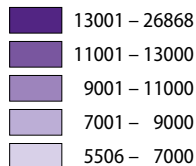
Stan w dniu 31 grudnia

Map 34. Generally available pharmacies in rural areas in 2024

As of 31 December

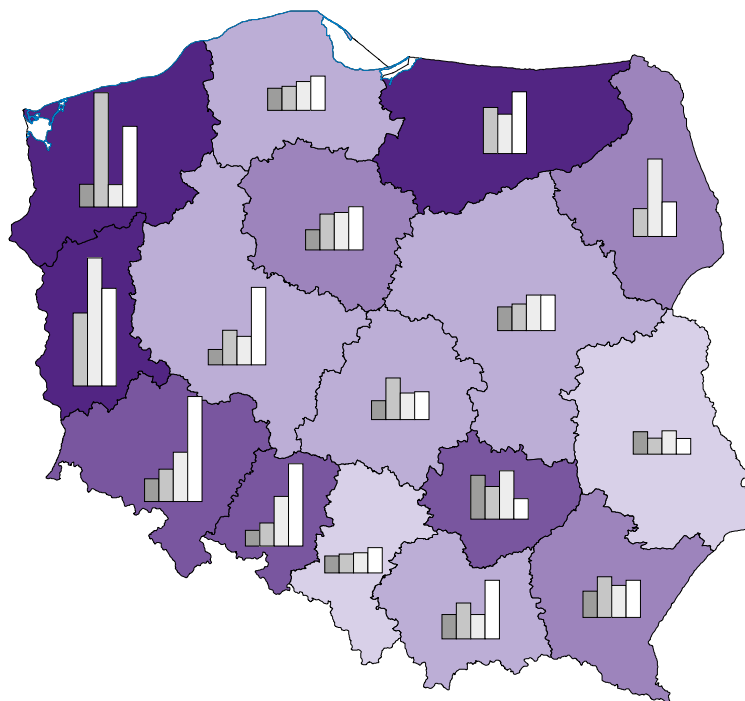
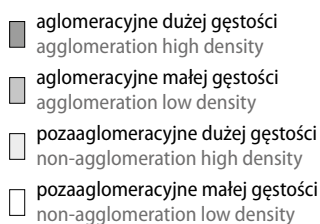
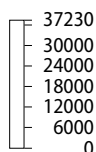
Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną

Population per generally available pharmacies

Według typów obszarów wiejskich ludność na 1 aptekę ogólnodostępną

By types of rural areas population per generally available pharmacies

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej aptek i punktów aptecznych zlokalizowanych było na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (880 i 523), najmniej aptek funkcjonowało na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (233), a punktów aptecznych na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości (102). Na 1 aptekę przypadało odpowiednio – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 6,2 tys. ludności, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 8,3 tys., na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 8,5 tys., a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 11,6 tys.

Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości, w 2024 r. na 1 aptekę najwięcej ludności przypadało w województwie świętokrzyskim (12,8 tys.), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwach zachodniopomorskim (33,2 tys.) i lubuskim (21,2 tys.), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwach lubuskim (37,2 tys.) i podlaskim (22,5 tys.), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwach dolnośląskim (30,5 tys.) i lubuskim (28,4 tys.).

W układzie gminnym, w 2024 r. rozpiętość wskaźnika ludności przypadającej na aptekę pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 24,7 tys. Najwyższe wartości przyjął on w następujących gminach: Dębica (podkarpackie) – 25,6 tys., Andrychów (małopolskie) – 23,7 tys., Obrowo (kujawsko-pomorskie) – 21,0 tys. i Miękinia (dolnośląskie) – 20,3 tys. Najniższy poziom wskaźnika odnotowano w gminie Rewal (zachodniopomorskie) – 905.

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** działało 909 aptek (8,1% ogółu aptek w Polsce) i 318 punktów aptecznych (29,8% ogółu punktów aptecznych w Polsce). Na 1 aptekę przypadało średnio 4,7 tys. osób, a rozpiętość tego wskaźnika wynosiła od 3,4 tys. w województwie łódzkim do 6,1 tys. w województwie mazowieckim. Wartość powyżej 5 tys. wskaźnik ten osiągnął również w województwach: małopolskim, podkarpackim, pomorskim i warmińsko-mazurskim.

W układzie gminnym, najwięcej osób na aptekę (powyżej 10 tys.) przypadało w 4 gminach województwa małopolskiego: Dobra, Grybów, Korzenna i Szaflary oraz w 1 gminie województwa podkarpackiego – Skołyszyn. Najmniejszą wartość tego wskaźnika odnotowano w gminie województwa świętokrzyskiego – Moskorzew (1,3 tys.). W 253 gminach zmarginalizowanych nie funkcjonowała żadna apteka, a najwięcej takich gmin wystąpiło w województwach: mazowieckim (43), podlaskim (33), warmińsko-mazurskim (29), lubelskim (28), podkarpackim (23) i zachodniopomorskim (21).

W 5 województwach **Polski Wschodniej**, w 2024 r. działało 2,4 tys. aptek (21,0% ogółu aptek w Polsce) i 283 punkty apteczne (26,5% ogółu punktów aptecznych w Polsce). Na 1 aptekę przypadało średnio 3,3 tys. osób, a na 1 punkt apteczny 27,2 tys. osób.

Pomoc społeczna stanowi ważny element wsparcia państwa, szczególnie na obszarach wiejskich, gdzie mieszkańcy częściej napotykają ograniczony dostęp do usług publicznych i infrastruktury. Dlatego tak istotne jest monitorowanie zarówno skali korzystania z pomocy środowiskowej, jak i dostępności opieki stacjonarnej będących często jedynym realnym wsparciem dla części gospodarstw domowych. Równie ważną rolę odgrywa system rodzinnej pieczy zastępczej oraz sieć placówek opiekuńczo-wychowawczych, których obecność i rozmieszczenie wpływają na jakość opieki nad dziećmi pozbawionymi wsparcia rodziny naturalnej.

W 2024 r. 609,1 tys. gospodarstw domowych (1,2 mln osób) w Polsce było objętych różnymi formami **pomocy społecznej** i w porównaniu z 2019 r. było ich o 26,2% mniej (o 33,8% mniej osób). Prawie 40% omawianych gospodarstw domowych (242,0 tys.) pochodziło z **obszarów wiejskich**, a beneficjenci z tych terenów stanowili 46,1% ludności objętej pomocą społeczną w kraju (542,3 tys. osób). Średnio na 1 takie gospodarstwo domowe na wsi przypadało 2,2 osób (w miastach – 1,7, w Polsce – 1,9).

W układzie województw, najwyższym takim wskaźnikiem wyróżniło się województwo podlaskie (2,6 osób), a najniższym dolnośląskie (1,8). W populacji ludności obszarów wiejskich osoby objęte pomocą społeczną stanowiły 3,6% (w miastach – 2,8%, w Polsce – 3,1%). Rozpiętość wysokości tego odsetka była bardzo zróżnicowana terytorialnie, gdzie najwyższym wyróżniło się województwo warmińsko-mazurskie (6,7%), a najniższym województwo śląskie (1,8%). Dochody ponad 54% gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną na terenach wsi nie przekraczały kryterium dochodowego. Najwyższym takim odsetkiem odznaczyło się województwo mazowieckie (67,4%), zaś najniższym województwo małopolskie (40,7%).

Na terenach wiejskich w 2024 r. funkcjonowały 1002 **domy i zakłady pomocy społecznej** (w miastach – 1281) i w porównaniu z 2019 r. było ich o 27,3% więcej (w miastach o 16,6%). Placówki te dysponowały 58,8 tys. miejsc, co stanowiło 43,9% wszystkich takich miejsc w kraju, a zamieszkiwało je 55,2 tys. osób (w miastach – 69,3 tys.). W relacji do 2019 r. liczba miejsc w tych placówkach zwiększyła się o 17,4% (w miastach o 9,4%, w Polsce o 12,8%), a liczba rezydentów tych placówek o 15,4% (w miastach o 7,1%, w Polsce o 10,7%). Na 10 tys. ludności obszarów wiejskich przypadało 36,3 mieszkańców domów i zakładów pomocy społecznej, tj. więcej o 5,2 osób niż w 2019 r. (w miastach – 31,1 osób, więcej o 3,0 osoby, w Polsce – 33,2 osoby, więcej o 3,9).

Wartość omawianego wskaźnika była bardzo zróżnicowana terytorialnie i zamykała się w granicach od 25,3 osób w województwie podkarpackim i 8,6 w podregionie grudziądzkim województwa kujawsko-pomorskiego do 54,7 osób w województwie opolskim i 80,7 w podregionie koszalińskim województwa zachodniopomorskiego.

System rodzinnej pieczy zastępczej oraz sieć placówek opiekuńczo-wychowawczych są istotnymi elementami wsparcia dla dzieci pozbawionych właściwej pieczy rodzicielskiej. Zapewniają im opiekę, stabilność i warunki sprzyjające rozwojowi emocjonalnemu i społecznemu. Dzięki temu systemowi dzieci otrzymują szanse na bezpieczne środowisko i lepszy start w dorosłość. Na rodzinną pieczę zastępczą składają się rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka.

W 2024 r. na terenach wiejskich funkcjonowało 12,6 tys. rodzin zastępczych (o 9,0% więcej niż w 2019 r.) oraz 451 rodzinnych domów dziecka (o 35,4% więcej). W miastach było prawie dwa razy więcej rodzin zastępczych (mniej o 2,0% niż w 2019 r.) i 449 rodzinnych domów dziecka, których liczba w relacji do 2019 r. wzrosła o 34,8%. Wśród rodzin zastępczych przeważały rodziny spokrewnione – 56,8% (w miastach – 67,2%). Rodziny niezawodowe miały 34,8% udział (w miastach – 28,1%), a zawodowe – 6,6% (w miastach – 3,2%).

W ujęciu terytorialnym, najwięcej rodzin zastępczych odnotowano w województwach: mazowieckim (1366), wielkopolskim (1340) i dolnośląskim (1146). Stanowiły one 30,6% wszystkich rodzin zastępczych z obszarów wiejskich. Najmniej rodzin zastępczych odnotowano w województwie podlaskim – 280 (2,2%). Wśród podregionów najwyższą liczbą rodzin zastępczych wyróżnił się podregion wrocławski województwa dolnośląskiego (428, tj. 3,4%), a najniższą podregion gliwicki województwa śląskiego (33, tj. 0,3%). Największa liczba rodzinnych domów dziecka charakteryzowała obszary wiejskie województw: pomorskiego (90), zachodniopomorskiego (52) i dolnośląskiego (46). Łącznie stanowiły one 41,7% odsetek. Najmniej takich domów funkcjonowało w województwie podlaskim – 5.

W układzie podregionów, w podregionie gdańskim województwa pomorskiego odnotowano największą liczbę rodzinnych domów dziecka – 29. Żadnej placówki tego typu nie było w 3 podregionach: lubelskim województwa lubelskiego, sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego i tarnowskim województwa małopolskiego.

W 2024 r. na obszarach wiejskich działało 314 placówek opiekuńczo-wychowawczych zapewniających dzieciom w kryzysie rodzinnym kompleksowe wsparcie, w tym całodobową opiekę i wychowanie, pomoc psychologiczno-pedagogiczną, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i edukacyjnych, działania terapeutyczne i inne. W miastach takich placówek było ponad 3 razy więcej. Ich liczba, zarówno na wsi jak i w miastach, wzrosła w porównaniu z 2019 r. kolejno o 10,2% i 13,2%. W placówkach zlokalizowanych na terenach wiejskich zapewniono 4,0 tys. miejsc dla dzieci i młodzieży (w miastach – 12,5 tys.). Liczba ta zmniejszyła się o 13,8% w relacji do 2019 r. (w miastach o 6,4%). Wśród placówek opiekuńczo-wychowawczych zlokalizowanych na terenach wsi 65,9% stanowiły placówki socjalizacyjne (w miastach – 62,4%), następnie rodzinne – 19,1% (w miastach – 12,9%), łączące zadania – 11,8% (w miastach – 16,0%), interwencyjne – 1,9% (w miastach – 5,6%) i specjalistyczno-terapeutyczne – 1,3% (w miastach – 3,0%).

Najwięcej placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2024 r. funkcjonowało na terenach wiejskich województwa mazowieckiego (36). Dysponowały one największą liczbą miejsc (462). Z kolei najmniej zanotowano w województwach zachodniopomorskim (4) i lubuskim (5) z jednocześnie najmniejszą liczbą miejsc (kolejno 50 i 48).

6.6. Kluby sportowe

6.6. Sport clubs

W 2024 r. na **obszarach wiejskich** działało 6,4 tys. **klubów sportowych**, czyli 38,3% wszystkich klubów w kraju (w miastach – 10,2 tys.). Ćwiczyło w nich 376,3 tys. osób (w miastach – 1,0 mln). Liczba klubów sportowych na wsi w ciągu 6 lat zmalała o 6,8% (w miastach wzrosła o 6,9%, w Polsce o 1,2%). Wzrosła natomiast liczba **ćwiczących** – o 14,4% (w miastach o 25,9%, w Polsce o 22,6%).

Na 10 tys. mieszkańców wsi przypadają 4 kluby (w miastach – 5). W ujęciu przestrzennym terenów wiejskich wskaźnik ten kształtował się od 2 w województwach podlaskim i świętokrzyskim do 6 w województwach: dolnośląskim, opolskim, podkarpackim i zachodniopomorskim. Z kolei na 1000 ludności wsi przypadało 26 ćwiczących, a w miastach 47 (w Polsce – 39). W ujęciu terytorialnym, wartość tego wskaźnika wahała się od 13 osób w województwie świętokrzyskim i 10 w jego podregionie sandomiersko-jędrzejowskim oraz w podregionie ełckim województwa warmińsko-mazurskiego do 36 w województwie dolnośląskim i 45 w podregionie bytomskim województwa śląskiego.

Wśród ćwiczących w klubach sportowych na obszarach wiejskich w 2024 r. mężczyźni stanowili 79,4% (w miastach – 69,3%, w Polsce – 72,0%). W porównaniu z 2018 r. odsetek ćwiczących mężczyzn zmalał o 0,6 p. proc. (w miastach o 2,6 p. proc., w Polsce o 2,2 p. proc.). Należy podkreślić, że większość ćwiczących w klubach sportowych to młodzi ludzie do 18 roku życia – 68,1% (w miastach – 74,2%, w Polsce – 72,6%), których udział wzrósł w porównaniu z 2018 r. o 2,5 p. proc. (w miastach o 1,0 p. proc., w Polsce o 1,5 p. proc.).

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej klubów sportowych funkcjonowało na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (3,4 tys.), najmniej na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości (773). Analogicznie wyglądała sytuacja w przypadku ćwiczących w klubach sportowych. Na 1000 ludności ćwiczyło – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 38,1 osób, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 24,0 osoby, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 26,3 osoby, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 16,9 osób.

Wskaźnik liczby ćwiczących na 1000 ludności największe wartości na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości przyjął w województwach opolskim (62,3) i dolnośląskim (61,3), na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości w województwach lubuskim (33,7) i śląskim (32,3), na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości w województwie podlaskim (148,9), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości w województwie dolnośląskim (27,0).

W układzie gminnym, w 2024 r., rozpiętość wskaźnika ćwiczących na 1000 ludności pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 324,8. Najwyższe wartości przyjął on w gminach: Piątnica (podlaskie) – 325,4, Sulmierzyce (łódzkie) – 290,3 i Troszyn (mazowieckie) – 174,8.

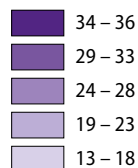
W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w 2024 r. działało 1,9 tys. klubów sportowych (11,4% ogółu klubów sportowych w Polsce), w których ćwiczyło 103,4 tys. osób (7,1% ogółu ćwiczących w Polsce). Na 1 klub sportowy przypadało średnio 2,2 tys. osób, a na 1000 mieszkańców gmin zmarginalizowanych ćwiczyły 24,2 osoby. Najwięcej ćwiczących na 1000 mieszkańców, powyżej 30 osób, odnotowano w województwach: dolnośląskim, małopolskim, podkarpackim i zachodniopomorskim.

W układzie gminnym, w 2024 r. w 125 gminach nie funkcjonował żaden klub sportowy, a najwięcej takich gmin wystąpiło w województwach: podlaskim (32), mazowieckim (23), lubelskim (20) i warmińsko-mazurskim (14). Wskaźnik liczby ćwiczących na 1000 ludności najwyższe wartości przyjął w gminach Troszyn (mazowieckie) – 174,8, Knyszyn (podlaskie) – 115,9 i Szczebrzeszyn (lubelskie) – 105,6.

W województwach **Polski Wschodniej**, w 2024 r. działało 3,5 tys. klubów sportowych (21,0% ogółu klubów sportowych w Polsce), w których ćwiczyło 265,1 tys. osób (18,3% ogółu ćwiczących w Polsce). Na 1 klub sportowy przypadało średnio 2,2 tys. osób, a na 1000 mieszkańców tych terenów ćwiczyły 34,4 osoby.

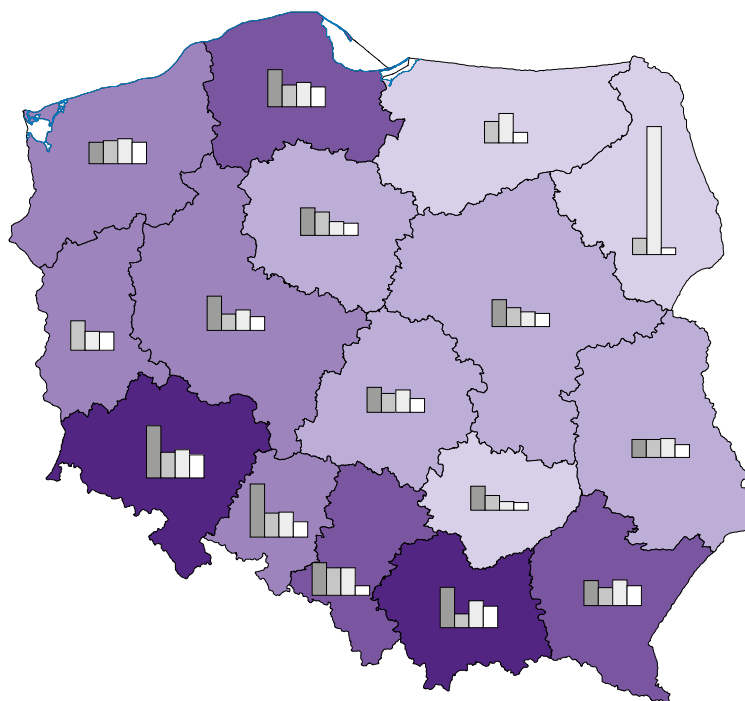
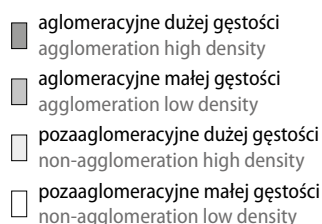
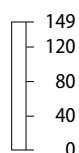
Mapa 35. Ćwiczący na obszarach wiejskich w 2024 r.
 Map 35. Persons practising sports in rural areas in 2024

Na 1000 ludności
 Per 1000 population

Polska Poland = 26

Według typów obszarów wiejskich
 na 1000 ludności
 By types of rural areas
 per 1000 population

6.7. Baza noclegowa turystyki

6.7. Tourist accommodation establishments

Według stanu na dzień 31 lipca 2024 r. na **terenach wiejskich** znajdowało się 4,7 tys. **turystycznych obiektów noclegowych** (45,7% ogółu takich obiektów w kraju), które dysponowały 322,2 tys. **miejsc noclegowych** (38,4% ogółu). W porównaniu z 2019 r. liczba turystycznych obiektów noclegowych na obszarach wiejskich zmniejszyła się o 7,9% (w miastach i w Polsce o 8,0%), a liczba miejsc noclegowych spadła o 1,3% (w miastach wzrosła o 3,6%, w Polsce o 1,7%).

Na 1000 km² terenów wiejskich **przypadało 16 turystycznych obiektów noclegowych**, tj. o 2 mniej niż w 2019 r. (w miastach – 236 obiektów, o 40 mniej, w Polsce – 33 obiekty, o 3 mniej). Analiza rozkładu terytorialnego wskazuje na znaczne zróżnicowanie wartości tego wskaźnika. Najwięcej obiektów turystycznych na 1000 km² znajdowało się w województwach: małopolskim (39), pomorskim (38) i zachodniopomorskim (37), a najmniej w województwie mazowieckim (6). W ujęciu podregionów, najwyższą wartość tego wskaźnika zanotowano w podregionach nowotarskim województwa małopolskiego (141) i koszalińskim województwa zachodniopomorskiego (103), a najniższą w podregionie ciechanowskim województwa mazowieckiego (2).

Na 1000 ludności obszarów wiejskich w 2024 r. **przypadało 21 miejsc noclegowych** w turystycznych obiektach noclegowych (w miastach – 23, w Polsce – 22) i w porównaniu z 2019 r. wartość tego wskaźnika nie zmieniła się (w miastach wzrosła o 1, w Polsce była taka sama). Na uwagę zasługuje duża rozpiętość terytorialna omawianego wskaźnika, tj. od 7 w województwie opolskim do 151 w województwie zachodniopomorskim, a w ujęciu podregionów od 2 w podregionie ciechanowskim województwa mazowieckiego do 364 w podregionie koszalińskim województwa zachodniopomorskiego.

Przeciętnie **1 turystyczny obiekt noclegowy** zlokalizowany na wsi **dysonował 68 miejscami noclegowymi** (w miastach – 92, w Polsce – 81), tj. o 4 więcej w porównaniu z 2019 r. (w miastach o 10, w Polsce o 8). W ujęciu terytorialnym, wartość wskaźnika wahała się od 44 w województwach lubelskim i podlaskim do 99 w województwie zachodniopomorskim, a w układzie podregionów od 31 w podregionach puławskim województwa lubelskiego i ciechanowskim województwa mazowieckiego do 114 w podregionach bytomskim województwa śląskiego i warszawskim wschodnim województwa mazowieckiego.

Tablica 15. Baza noclegowa turystyki w 2024 r.

Stan w dniu 31 lipca

Table 15. Tourist accommodation establishments in 2024

As of 31 July

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Facilities		Miejsca noclegowe Bed places		
	ogółem total	na 1000 km ² per 1000 km ²	ogółem total	na 1000 ludności per 1000 population	na 1 obiekt turystyczny per tourist facilities
TERYT					
Polska Poland	10354	33	839376	22	81
Obszary wiejskie Rural areas	4729	16	322247	21	68
Miasta Urban areas	5625	236	517129	23	92
Gminy zagrożone trwałą marginalizacją Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation					
Gminy zmarginalizowane Marginalisation areas (gminas)	1570	14	98175	23	63
Delimitacja obszarów wiejskich Delimitation of rural areas					
Aglomeracyjne dużej gęstości Agglomeration high density	313	29	22155	9	71
Aglomeracyjne małej gęstości Agglomeration low density	391	11	23347	12	60
Pozaaglomeracyjne dużej gęstości Non-agglomeration high density	2286	22	154815	21	68
Pozaaglomeracyjne małej gęstości Non-agglomeration low density	1739	12	121930	35	70
Polska Wschodnia Eastern Poland					
Województwa Polski Wschodniej Voivodships of Eastern Poland	2172	22	137162	18	63

Na **obszarach wiejskich DOW**, w 2024 r. najwięcej turystycznych obiektów noclegowych funkcjonowało na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości (2,3 tys.), najmniej na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości (313). Identyczna sytuacja miała również miejsce w przypadku miejsc noclegowych. Na 1000 ludności przypadało odpowiednio – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 9,4 miejsc noclegowych,

na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości – 12,1, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 20,7, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 35,2.

Rozpiętość wskaźnika miejsc noclegowych na 1000 ludności wynosiła odpowiednio – na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości od 5,3 w województwie kujawsko-pomorskim do 20,9 w województwie świętokrzyskim, na obszarach aglomeracyjnych małej gęstości od 3,5 w województwie małopolskim do 141,2 w województwie pomorskim, na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości od 4,4 w województwie warmińsko-mazurskim do 712,7 w województwie zachodniopomorskim, a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości od 5,1 w województwie mazowieckim do 145,7 w województwie podkarpackim.

W układzie gminnym, w 2024 r. rozpiętość wskaźnika liczby ludności na 1000 miejsc noclegowych pomiędzy najwyższą a najniższą wartością wyniosła 5094,4, a najwyższe wartości przyjął w 4 gminach województwa zachodniopomorskiego: Rewal (5094,8), Dziwnów (4939,6), Mielno (3612,1) i Ustronie Morskie (2807,1), w 2 gminach województwa pomorskiego – Władysławowo (2049,6) i Jastarnia (1207,9) oraz w 1 gminie województwa podkarpackiego – Solina (1272,4).

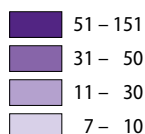
Mapa 36. Miejsca noclegowe na obszarach wiejskich w 2024 r.

Stan w dniu 31 lipca

Map 36. Bed places in rural areas in 2024

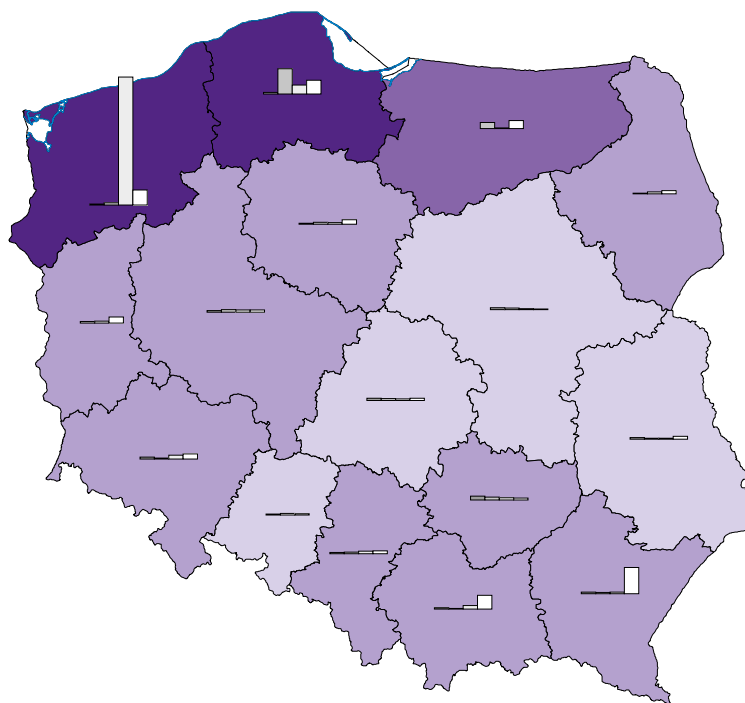
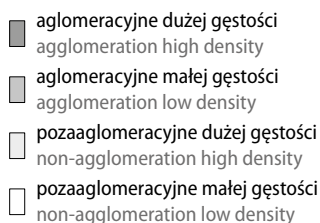
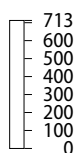
As of 31 July

Na 1000 ludności
Per 1000 population

Polska Poland = 21

Według typów obszarów wiejskich
na 1000 ludności
By types of rural areas
per 1000 population

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją**, w 2024 r. znajdowało się 1,6 tys. turystycznych obiektów noclegowych (15,2% ogółu turystycznych obiektów noclegowych w Polsce), które dysponowały 98,2 tys. miejscami noclegowymi (11,7% ogółu miejsc noclegowych w Polsce). Na 1000 km² analizowanych gmin przypadło 14 turystycznych obiektów noclegowych, a na 1000 mieszkańców tych gmin 23,0 miejsc noclegowych. Przeciętnie 1 turystyczny obiekt noclegowy zlokalizowany w gminach zmarginalizowanych dysponował 63 miejscami noclegowymi.

Obiekty noclegowe o największej liczbie miejsc noclegowych odnotowano w gminach zmarginalizowanych następujących województw: zachodniopomorskiego (90), opolskiego (77), warmińsko-mazurskiego (75)

i łódzkiego (74). Najmniejsze takie obiekty odnotowano w województwach: śląskim (31), świętokrzyskim (38) i podlaskim (39). Z kolei na 1000 mieszkańców najwięcej miejsc noclegowych przypadało w województwach zachodniopomorskim (79,8) i dolnośląskim (65,6), a najmniej w województwach: mazowieckim (4,2), kujawsko-pomorskim (5,4), wielkopolskim (7,9) i opolskim (9,9).

Spośród 755 gmin zmarginalizowanych, w 396 nie funkcjonował żaden turystyczny obiekt noclegowy, a najwięcej takich gmin wystąpiło w województwach: lubelskim (89), mazowieckim (81), podlaskim (37) i kujawsko-pomorskim (35). Gminami, w których funkcjonowały największe turystyczne obiekty noclegowe o liczbie miejsc noclegowych 200 i więcej były: Burzenin (łódzkie), Grodziczno i Kolno (warmińsko-mazurskie) oraz Grodzisk (podlaskie). Z kolei na 1000 mieszkańców gmin zmarginalizowanych najwięcej miejsc noclegowych przypadało w gminach: Świeradów-Zdrój (dolnośląskie) – 1318,9, Darłowo (zachodniopomorskie) – 949,2, Postomino (zachodniopomorskie) – 765,7 i Lutowiska (podkarpackie) – 759,6.

W 2024 r. na terenach województw **Polski Wschodniej** znajdowało się 2,1 tys. turystycznych obiektów noclegowych (21,0% ogółu turystycznych obiektów noclegowych w Polsce), które dysponowały 137,2 tys. miejscami noclegowymi (16,3% ogółu miejsc noclegowych w Polsce). Na 1000 km² analizowanego terenu przypadały 22 turystyczne obiekty noclegowe, a na 1000 mieszkańców tych terenów przypadało 17,8 miejsc noclegowych. Przeciętnie 1 turystyczny obiekt noclegowy zlokalizowany na tych terenach dysponował 63 miejscami noclegowymi.

W obiektach turystycznych zlokalizowanych na wsi w 2024 r. udzielono 26,3 mln **noclegów** (27,0% udzielonych noclegów w kraju), z których skorzystało 9,1 mln **turystów** (23,3% ogółu). W relacji do 2019 r. na obszarach wiejskich udzielono o 1,8% więcej noclegów (w miastach o 5,7%, w Polsce o 4,6%), z których skorzystało o 6,0% więcej turystów (w miastach o 9,8%, w Polsce o 8,9%). Wśród korzystających z bazy turystycznej obszarów wiejskich, **goście z zagranicy** stanowili 9,7% (w miastach – 23,5%, w Polsce – 20,3%). Ponad połowa turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych położonych na terenach wiejskich, wybierała obiekty zlokalizowane na obszarach 5 województw: małopolskiego (14,6%), zachodniopomorskiego (14,2%), mazowieckiego (9,6%), dolnośląskiego (9,2%) i pomorskiego (9,1%). W ujęciu podregionów, największym odsetkiem turystów wyróżnił się podregion koszaliński województwa zachodniopomorskiego (7,7%) oraz nowotarski województwa małopolskiego (7,1%). W 3 województwach: dolnośląskim, małopolskim i zachodniopomorskim odnotowano najwyższy odsetek cudzoziemców, którzy skorzystali z bazy turystycznej obszarów wiejskich (łącznie 57,2%).

WSKAŹNIK FUNKCJI TURYSTYCZNEJ BARETJE'A I DEFERTA określa stosunek liczby miejsc noclegowych do liczby mieszkańców. WSKAŹNIK INTENSYWNOŚCI RUCHU TURYSTYCZNEGO SCHNEIDERA określa relację korzystających z noclegów w ciągu roku do liczby mieszkańców.

WSKAŹNIK INTENSYWNOŚCI RUCHU TURYSTYCZNEGO CHARVATA określa relację udzielonych noclegów w ciągu roku do liczby mieszkańców.

WSKAŹNIK GĘSTOŚCI BAZY NOCLEGOWEJ określa relację liczby miejsc noclegowych do powierzchni w km².

WSKAŹNIK GĘSTOŚCI RUCHU TURYSTYCZNEGO określa stosunek korzystających z noclegów w ciągu roku do powierzchni w km².

WSKAŹNIK ROZWOJU BAZY NOCLEGOWEJ określa relację korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych.

Do opisu zjawisk turystycznych oprócz charakterystyk liczbowych, wykorzystuje się również wskaźniki natężenia ruchu turystycznego odnoszące się do liczby mieszkańców lub do jednostki powierzchni.

Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a i Deferta w 2024 r. dla wsi wyniósł 2,1 (w miastach – 2,3, w Polsce – 2,2). W porównaniu z 2019 r. jego wartość dla wsi była taka sama (w miastach wzrosła o 0,1, w Polsce pozostała bez zmian). Zaobserwowano znaczne zróżnicowanie omawianego wskaźnika w przekroju terytorialnym obszarów wiejskich. Najniższą wartość odnotowano w województwie opolskim (0,7),

a najwyższą w województwie zachodniopomorskim (15,1). W układzie podregionów, wartość wskaźnika zamykała się w granicach od 0,2 w podregionie ciechanowskim województwa mazowieckiego do 36,4 w podregionie koszalińskim województwa zachodniopomorskiego. Województwo zachodniopomorskie jako obszar o stosunkowo małej gęstości zaludnienia, atrakcyjnym turystycznie nadmorskim położeniu i licznych obiektach uzdrowskowych, wyróżniało się również w przypadku pozostałych wskaźników odnoszących się do liczby mieszkańców. Pierwszym z nich jest **wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata**, który w 2024 r. na obszarach wiejskich tego województwa wyniósł 1 185,7 i był ponad 24-krotnie wyższy niż w województwie o jego najniższej wartości, tj. w województwie lubelskim (47,8). Jeszcze większe różnice zaobserwowano w układzie podregionów, gdzie najwyższą wartość odnotowano w podregionie koszalińskim województwa zachodniopomorskiego (3068,6) wobec najniższej wartości w podregionie puławskim województwa lubelskiego (14,8). **Wskaźnik Schneidera** najwyższe wartości przyjął również w województwie zachodniopomorskim (247,5) i jego podregionie koszalińskim (572,4) wobec najniższej wartości w województwie lubelskim (25,6) i jego podregionie puławskim (7,9).

Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej w 2024 r. na obszarach wiejskich kształtował się na poziomie 28,1 (w miastach – 57,6, w Polsce – 46,3) i w porównaniu z 2019 r. wzrósł o 1,9 (w miastach o 3,3, w Polsce o 3,1). W układzie terytorialnym, najniższą wartość przyjął on w województwach zachodniopomorskim (16,4) i pomorskim (17,3), a najwyższą w województwie mazowieckim (55,9). W ujęciu podregionów, wartość tego wskaźnika zamykała się w przedziale od 13,9 podregionie słupskim województwa pomorskiego do 84,4 w podregionie ciechanowskim województwa mazowieckiego.

W 2024 r. **wskaźnik gęstości ruchu turystycznego** na wsi wyniósł 31,2 (w miastach – 1251,2, w Polsce – 123,7) i był wyższy o 1,8 niż w 2019 r. (w miastach o 27,5, w Polsce o 9,6). W układzie województw jego wartość zamykała się w granicach od 8,7 w województwie podlaskim do 98,5 w województwie małopolskim, a dla podregionów od 2,8 w podregionie pilskim województwa wielkopolskiego do 278,4 w podregionie nowotarskim województwa małopolskiego.

Kolejną z miar stosowaną w ocenie poziomu zagospodarowania turystycznego jest **wskaźnik gęstości bazy noclegowej**. Jego wartość dla obszarów wiejskich w 2024 r. wyniosła 1,1 (w miastach – 21,7, w Polsce – 2,7) i był taki sam jak w 2019 r. (w miastach zmalał o 0,8, w Polsce wzrósł o 0,1). Najmniej miejsc noclegowych na 1 km² przypadało w województwie podlaskim (0,3), a najwięcej w województwie zachodniopomorskim (3,7). Wśród podregionów wartość tego wskaźnika oscylowała w granicach od 0,1 w podregionach białostockim województwa podlaskiego i ciechanowskim województwa mazowieckiego do 10,8 w podregionie koszalińskim województwa zachodniopomorskiego.

STOPIEŃ WYKORZYSTANIA MIEJSC NOCLEGOWYCH lub pokoi jest to stosunek liczby udzielonych noclegów lub wynajętych pokoi w danym roku do nominalnej liczby miejsc noclegowych lub pokoi w danym roku. Przez nominalną liczbę miejsc noclegowych lub pokoi rozumie się sumę miejsc noclegowych lub pokoi przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu.

Stożenie wykorzystania zasobu turystycznych miejsc noclegowych zlokalizowanych na obszarach wiejskich w 2024 r. wyniósł 33,1% (w miastach – 43,5%, w Polsce – 40,1%), w porównaniu z 2019 r. zmalał o 0,4 p. proc. (w miastach o 0,6 p. proc., w Polsce o 0,5 p. proc.). Wartość wskaźnika była bardzo różnicowana terytorialnie i kształtowała się od 24,1% w województwie lubelskim do 42,4% w województwie zachodniopomorskim. Jeszcze większe jego różnicowanie miało miejsce w ujęciu podregionów, gdzie najniższą wartość odnotowano w podregionie tarnowskim województwa małopolskiego (18,1%), a najwyższą w podregionie włocławskim województwa kujawsko-pomorskiego (64,6%).

Stożenie wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych usytuowanych na wsi wyniósł 40,0% (w miastach – 53,8%, w Polsce – 50,8%) i był wyższy w relacji do 2019 r. o 1,1 p. proc. (w miastach niższy o 0,3 p. proc., w Polsce wyższy o 0,1 p. proc.). W układzie województw, wartość omawianego wskaźnika wahała się od 32,7% w województwie lubuskim do 47,9% w województwie zachodniopomorskim. Podobnie jak w przypadku wcześniejszego wskaźnika, jego większe różnicowanie odnotowano w ujęciu podregionów –

od 22,2% w podregionie pilskim województwa wielkopolskiego do 56,4% w podregionie bytomskim województwa śląskiego.

W 2024 r. do dyspozycji turystów na obszarach wiejskich pozostawało 1057 **pokoi gościnnych (kwater prywatnych)** w mieszkaniach, domach i innych budynkach mieszkalnych należących do osób fizycznych lub prawnych (z wyjątkiem rolników) wynajmowanych turystom na noclegi za opłatą. Stanowiły one 46,7% wszystkich pokoi gościnnych w Polsce. W porównaniu z 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 1,2% (w miastach o 10,5%, w Polsce o 6,4%). Pokoje w kwaterach prywatnych dysponowały 29,5 tys. miejscami noclegowymi (47,3% wszystkich takich miejsc w kraju). Ich liczba była wyższa o 3,6% niż 5 lat wcześniej (w miastach o 4,0%, w Polsce o 3,8%). Największym zapleczem tego rodzaju miejsc noclegowych dysponowały obiekty położone w województwach najatrakcyjniejszych turystycznie: zachodniopomorskim (8,5 tys.), małopolskim (6,1 tys.) i pomorskim (5,9 tys.), w których łączna baza turystyczna stanowiła 69,5% całego zasobu pokoi gościnnych na wsi.

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, najmniejszą liczbę miejsc noclegowych w pokojach gościnnych odnotowano w województwie łódzkim (1,6) i w podregionie poznańskim województwa wielkopolskiego (0,4), najwyższą zaś w województwie zachodniopomorskim (162,9) i w jego podregionie koszalińskim (441,3) oraz w podregionie nowotarskim województwa małopolskiego (224,0).

Wypoczynek i turystyka w gospodarstwach agroturystycznych cieszy się rosnącą popularnością już od wielu lat. Agroturystyka ma bardzo duże znaczenie w rozwoju obszarów wiejskich. Wykorzystując walory przyrodnicze, nawiązując do tradycji, folkloru, stylu życia tak odmiennego od miejskiego, stanowi bogatą i oryginalną ofertę turystyczną, a także dodatkowe źródło dochodu zwłaszcza dla małych gospodarstw rolnych. Agroturystyka wpływa bezpośrednio na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, sprzyja nawiązywaniu kontaktów, integracji społeczności lokalnej, unowocześnianiu infrastruktury, a także tworzeniu miejsc pracy.

Do dyspozycji turystów odwiedzających obszary wiejskie w 2024 r. było 556 **kwater agroturystycznych** (92,4% wszystkich w kraju), które dysponowały 10,2 tys. miejsc noclegowych. W porównaniu z 2019 r. liczba kwater agroturystycznych zmniejszyła się o 20,1%, a liczba miejsc noclegowych o 17,3%. Najwięcej kwater agroturystycznych było w województwach: podkarpackim i pomorskim (po 57), warmińsko-mazurskim (54), dolnośląskim (53) oraz małopolskim i wielkopolskim (po 52). Łącznie dysponowały one 6,0 tys. miejsc noclegowych, które stanowiły 58,5% ogółu takich miejsc w kraju. Najmniej kwater agroturystycznych z najmniejszą liczbą miejsc noclegowych było w województwie opolskim (6 obiektów ze 102 miejscami noclegowymi).

W przeliczeniu na 10 tys. ludności wiejskiej przypadało 6,7 miejsc noclegowych w kwaterach agroturystycznych, tj. o 1,3 mniej niż 5 lat wcześniej. Najwyższą wartością tego wskaźnika charakteryzowały się województwa warmińsko-mazurskie (17,7) i podlaskie (15,5) oraz podregiony wałbrzyski województwa dolnośląskiego (30,0) i suwalski województwa podlaskiego (29,2).

Rozdział 7. Finansowanie obszarów wiejskich

Chapter 7. Rural areas financing

Informacje zawarte w rozdziale zostały podzielone na dwie części. Pierwsza część dotyczy budżetów gmin – ich dochodów, wydatków i wyników finansowych oraz wysokości środków na programy i projekty unijne. W drugiej części rozdziału przedstawiono informacje dotyczące programów realizowanych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, Europejskiej Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

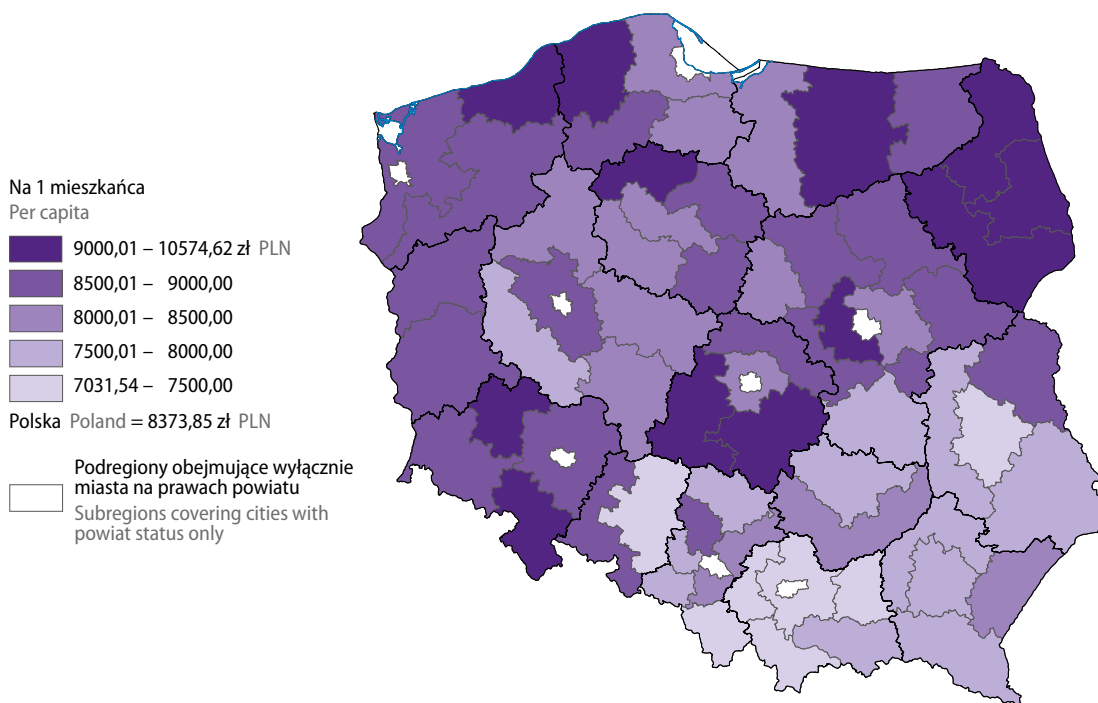
W odróżnieniu od pozostałych rozdziałów, analiza została przeprowadzona według statusu prawnego gminy, w podziale na gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie. Dane dla gmin dotyczą gmin bez miast na prawach powiatu.

7.1. Dochody i wydatki gmin

7.1. Revenue and expenditure of gminas

W 2024 r. dochody gmin wiejskich wyniosły 87,3 mld zł, co stanowiło 43,3% ogółu dochodów gmin w kraju. W porównaniu z 2019 r. nominalne dochody gmin wiejskich wzrosły o 48,5% (gmin miejsko-wiejskich o 56,1%, gmin miejskich o 40,4%). Wysokość dochodów gmin wiejskich była zróżnicowana przestrzennie i wahała się od 320,5 mln zł w podregionie gliwickim województwa śląskiego do 2,9 mld zł w podregionie krakowskim województwa małopolskiego.

Mapa 37. Dochody gmin wiejskich w 2024 r.
Map 37. Revenue of rural gminas in 2024

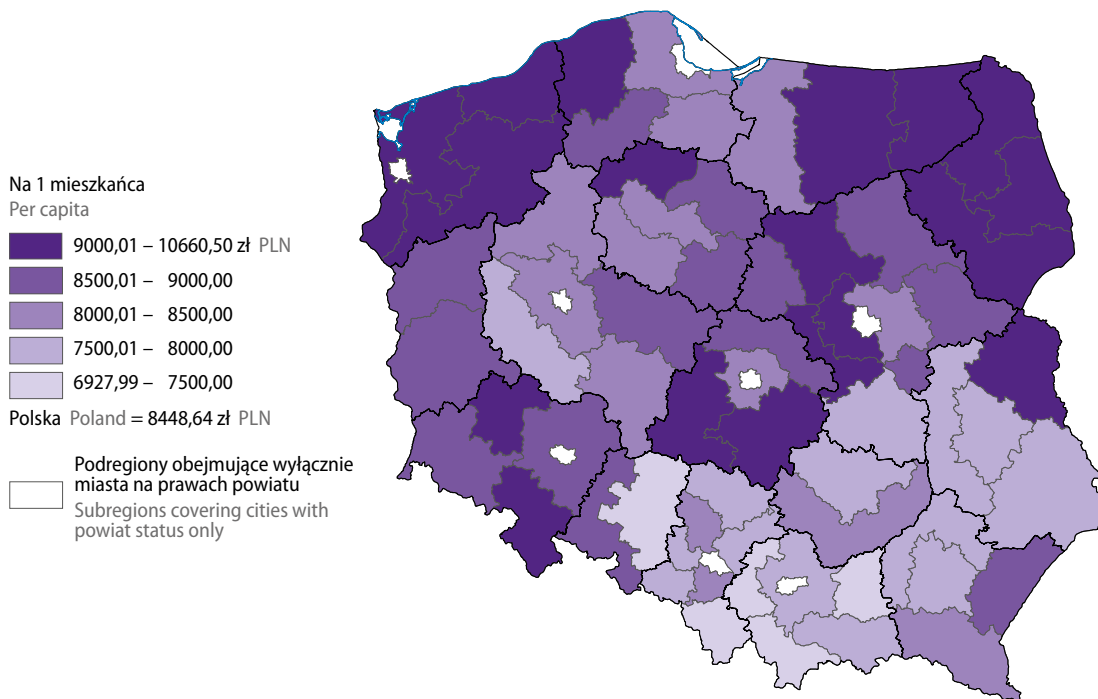
W relacji do 2019 r. nominalny wzrost dochodów gmin wiejskich odnotowano we wszystkich podregionach, a najwyższy, powyżej 70%, miał miejsce w podregionach: łomżyńskim i suwalskim województwa podlaskiego, nyskim województwa opolskiego i wałbrzyskim województwa dolnośląskiego.

Na 1 mieszkańca gmin wiejskich w 2024 r. przypadało przeciętnie 8373,9 zł dochodu gminy (o 2969,2 zł więcej niż w 2019 r.). Kwota ta była o 885,1 zł wyższa od dochodu gmin miejskich na 1 mieszkańca i o 536,0 zł gmin miejsko-wiejskich. Najwyższe dochody gmin wiejskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca, powyżej 10,0 tys. zł, odnotowano w podregionach: koszalińskim województwa zachodniopomorskiego, legnicko-głogowskim województwa dolnośląskiego, słupskim województwa pomorskiego, suwalskim województwa podlaskiego i warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego. Z kolei najniższe wartości wskaźnik ten osiągnął w podregionach opolskim województwa opolskiego (7031,5 zł) oraz nowotarskim (7242,4 zł) i tarnowskim (7293,9 zł) województwa małopolskiego. W stosunku do 2019 r. wzrost wartości tego wskaźnika odnotowano we wszystkich podregionach.

Na przestrzeni analizowanych lat, wzrostowi dochodów gmin wiejskich towarzyszył wzrost ponoszonych przez nie wydatków (o 50,0%). Wzrost wydatków był o 1,5 p. proc. wyższy niż wzrost dochodów. Kwota wydatków gmin wiejskich w 2024 r. była o 0,9% wyższa niż kwota ich dochodów i wyniosła 88,1 mld zł. Najwyższymi wydatkami odznaczał się podregion krakowski województwa małopolskiego (3,0 mld zł) i gdański województwa pomorskiego (2,9 mld zł), najniższymi zaś podregiony gliwicki (317,0 mln zł) i sosnowiecki (347,5 mln zł) województwa śląskiego.

Wydatki gmin wiejskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2024 r. wyniosły 8448,6 zł i były wyższe o 835,2 zł od wydatków przypadających na mieszkańca gmin miejskich i o 564,0 zł gmin miejsko-wiejskich. W układzie terytorialnym, wysokość wydatków na 1 mieszkańca gminy wiejskiej wahała się od 6928,0 zł w podregionie opolskim województwa opolskiego do 10660,5 zł w podregionie słupskim województwa pomorskiego. Wydatki gmin wiejskich na 1 mieszkańca w odniesieniu do 2019 r. wzrosły we wszystkich podregionach.

Mapa 38. Wydatki gmin wiejskich w 2024 r.
Map 38. Expenditure of rural gminas in 2024

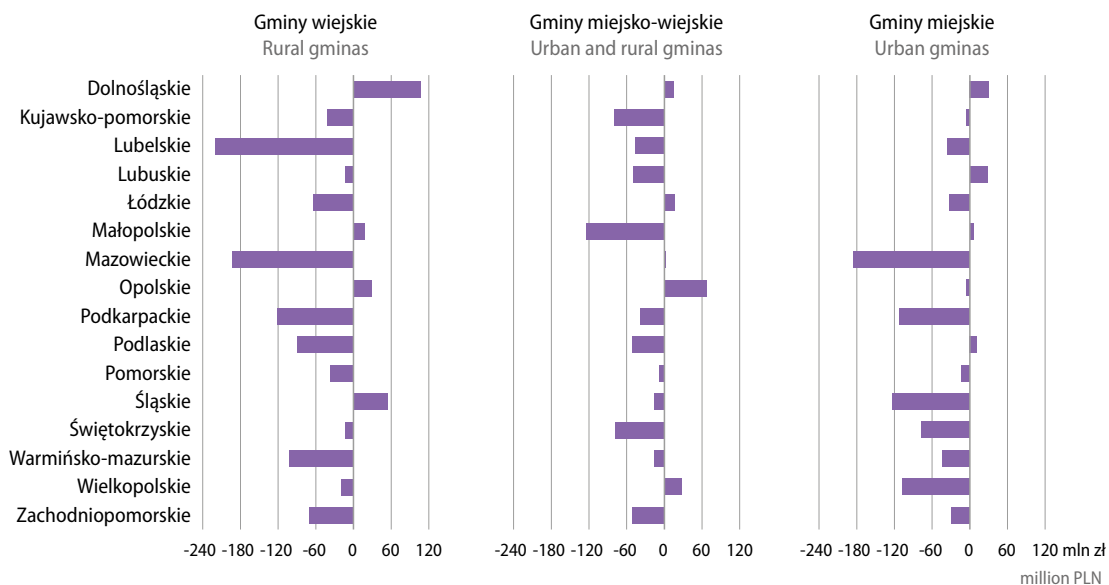

Nadwyżka wydatków nad dochodami spowodowała, iż w 2024 r. wynik budżetów gmin wiejskich był ujemny i wyniósł minus 0,8 mld zł. Spośród 66 podregionów obejmujących gminy wiejskie 22 podregiony miały dodatni wynik finansowy. Dla porównania w 2019 r. dodatnie wyniki budżetów gmin wiejskich odnotowano w 36 podregionach.

Największa nadwyżka dochodów nad wydatkami w 2024 r. wystąpiła w podregionach poznańskim województwa wielkopolskiego (plus 57,6 mln zł) i wrocławskim województwa dolnośląskiego (plus 52,3 mln zł). Z kolei wydatki najbardziej przekroczyły dochody w budżetach gmin wiejskich podregionu chełmsko-zamojskiego województwa lubelskiego (minus 85,9 mln zł), piotrkowskiego województwa łódzkiego (minus 78,4 mln zł) i krośnieńskiego województwa podkarpackiego (minus 73,6 mln zł).

Wykres 31. Wyniki budżetów gmin^a w 2024 r.

Chart 31. Budget results of gminas^a in 2024

a Gminy bez miast na prawach powiatu.

a Gminas excluding cities with powiat status.

million PLN

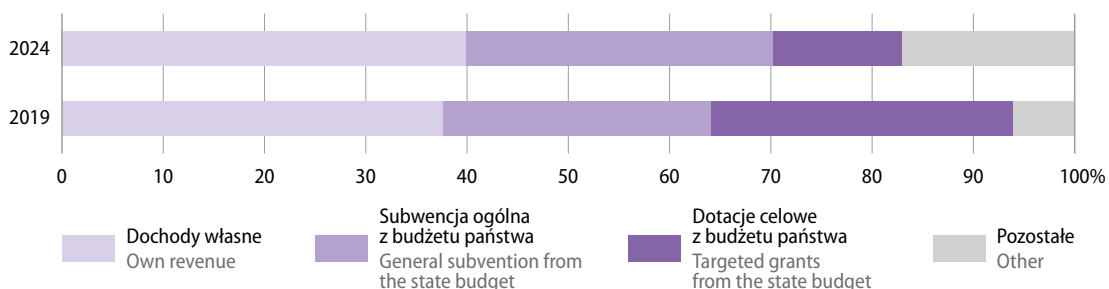
7.2. Struktura dochodów gmin

7.2. Structure of gminas revenue

W strukturze dochodów gmin wiejskich w 2024 r. największy udział miały dochody własne – 40,0% (34,9 mld zł). Subwencja ogólna z budżetu państwa stanowiła 30,2% (26,4 mld zł), a dotacje celowe z budżetu państwa – 12,8% (11,2 mld zł). Również w budżetach gmin miejsko-wiejskich i miejskich największy udział posiadały dochody własne, przy czym w budżetach gmin miejskich udział ten wynosił ponad połowę budżetów gmin.

Wykres 32. Struktura dochodów gmin wiejskich

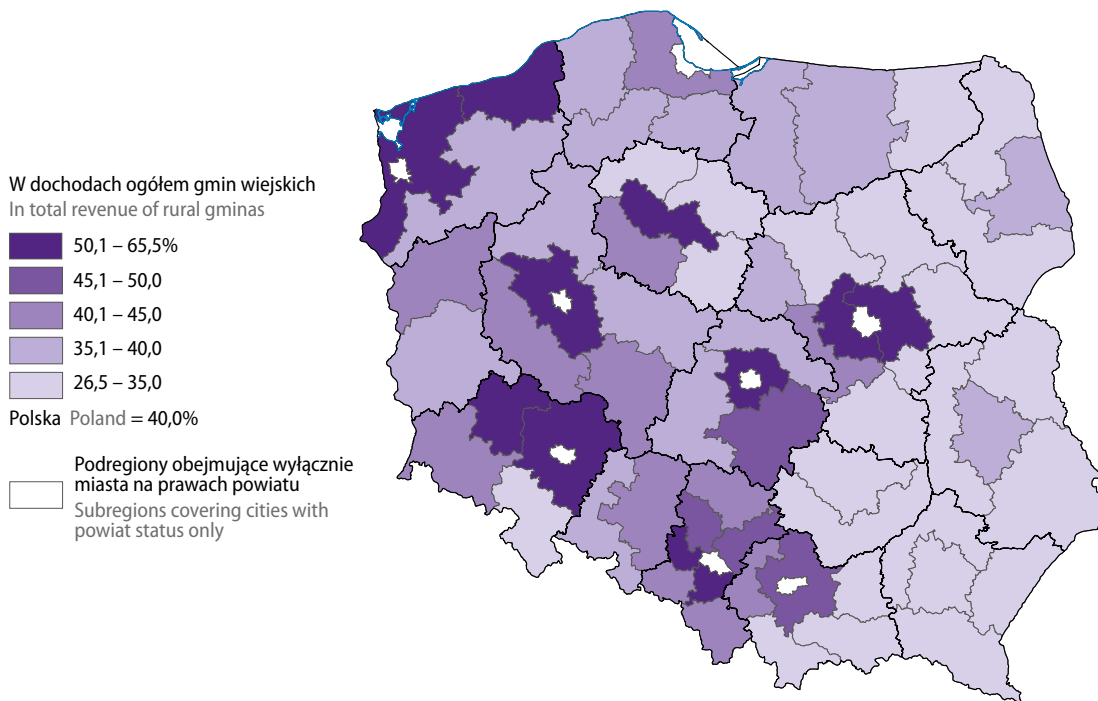
Chart 32. Structure of revenue of rural gminas

Najwyższe wartości udziału dochodów własnych w dochodach ogółem gmin wiejskich w 2024 r., powyżej 60%, zanotowano w podregionach warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego i poznańskim województwa wielkopolskiego. W większości podregionów, w strukturze dochodów gmin wiejskich, dochody własne stanowiły największy odsetek.

Mapa 39. Dochody własne gmin wiejskich w 2024 r.

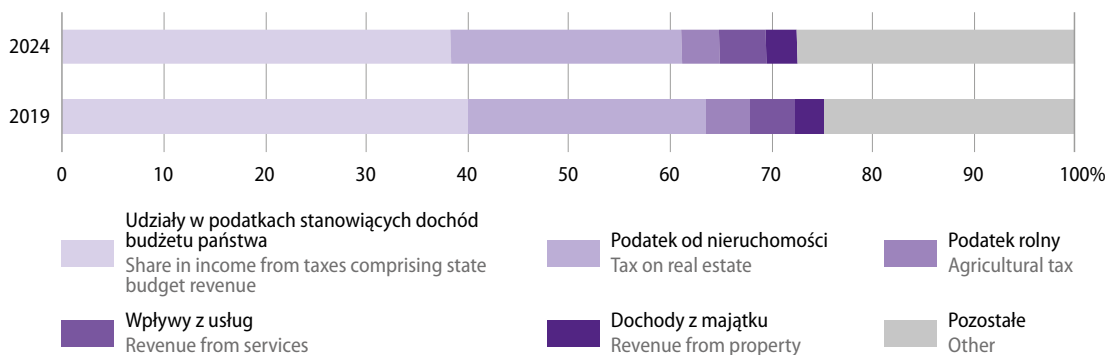
Map 39. Own revenue of rural gminas in 2024

Dochody własne budżetów gmin wiejskich w 2024 r. tworzyły przede wszystkim dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych stanowiących dochód budżetu państwa (38,3%, tj. 13,4 mld zł), w których przeważały wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Drugim pod względem wielkości udziału był podatek od nieruchomości, który stanowił 22,8% (7,9 mld zł) dochodów własnych gmin wiejskich. Kolejną pozycję w dochodach własnych gmin wiejskich stanowiły wpływy z usług wynoszące w 2024 r. 4,6%, tj. 1,6 mld zł. Dochody z tytułu podatku rolnego w dochodach własnych gmin wiejskich stanowiły 3,8% (1,3 mld zł), a dochody z majątku – 3,0% (1,1 mld zł).

Wykres 33. Struktura dochodów własnych gmin wiejskich

Chart 33. Structure of own revenue of rural gminas

Odsetek dochodów z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych w dochodach własnych gmin wiejskich w 2024 r. kształtował się w granicach od 24,5% w podregionie szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego do 50,8% w podregionie poznańskim województwa wielkopolskiego. W większości podregionów dochody te stanowiły największy odsetek w dochodach własnych gmin, z wyjątkiem podregionów: ełckiego województwa warmińsko-mazurskiego, legnicko-głogowskiego województwa dolnośląskiego, koszalińskiego i szczecinecko-pyrzyckiego województwa zachodniopomorskiego oraz piotrkowskiego województwa łódzkiego, gdzie przeważały dochody z podatku od nieruchomości. We wszystkich podregionach w budżetach gmin wiejskich, wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych przewyższały wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych. Udział podatku dochodowego od osób prawnych w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa największy był w gminach wiejskich podregionów: piotrkowskiego województwa łódzkiego (14,4%), poznańskiego województwa wielkopolskiego (13,3%) i żyrdowskiego województwa mazowieckiego (12,3%). W pozostałych podregionach udział tego podatku nie przekroczył 10%.

W ujęciu regionalnym, najwyższy udział dochodów z tytułu podatku od nieruchomości w dochodach własnych gmin wiejskich, odnotowano w podregionach: piotrkowskim województwa łódzkiego (34,6%), koszalińskim województwa zachodniopomorskiego (33,8%), legnicko-głogowskim (32,4%) i wrocławskim (31,1%) województwa dolnośląskiego oraz gorzowskim województwa wielkopolskiego (30,2%). Najniższym udziałem odznaczały się podregiony nowosądecki (13,5%) i krakowski (14,6%) województwa małopolskiego.

Z kolei dochody z podatku rolnego największy udział, powyżej 9%, miały w podregionach: chełmsko-zamojskim województwa lubelskiego, elbląskim i ełckim województwa warmińsko-mazurskiego, nyskim województwa opolskiego oraz szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego. Najmniejsze udziały, poniżej 1%, zanotowano w podregionach: bielskim województwa śląskiego, nowotarskim województwa małopolskiego, warszawskim wschodnim i warszawskim zachodnim województwa mazowieckiego.

Wpływy z usług największy udział, powyżej 9%, posiadały w podregionach: radomskim województwa mazowieckiego, rzeszowskim województwa podkarpackiego i sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego. Z kolei najmniejszy udział, poniżej 2%, wystąpił w podregionach: gliwickim i sosnowieckim województwa śląskiego, legnicko-głogowskim województwa dolnośląskiego, poznańskim województwa wielkopolskiego i szczecińskim województwa zachodniopomorskiego.

Najwyższy udział dochodów z majątku odnotowano w podregionach tarnobrzeskim województwa podkarpackiego (9,2%) i bytomskim województwa śląskiego (8,2%), najniższy zaś w podregionach: lubelskim województwa lubelskiego (1,4%), kaliskim województwa wielkopolskiego oraz plockim i radomskim województwa mazowieckiego (po 1,5%).

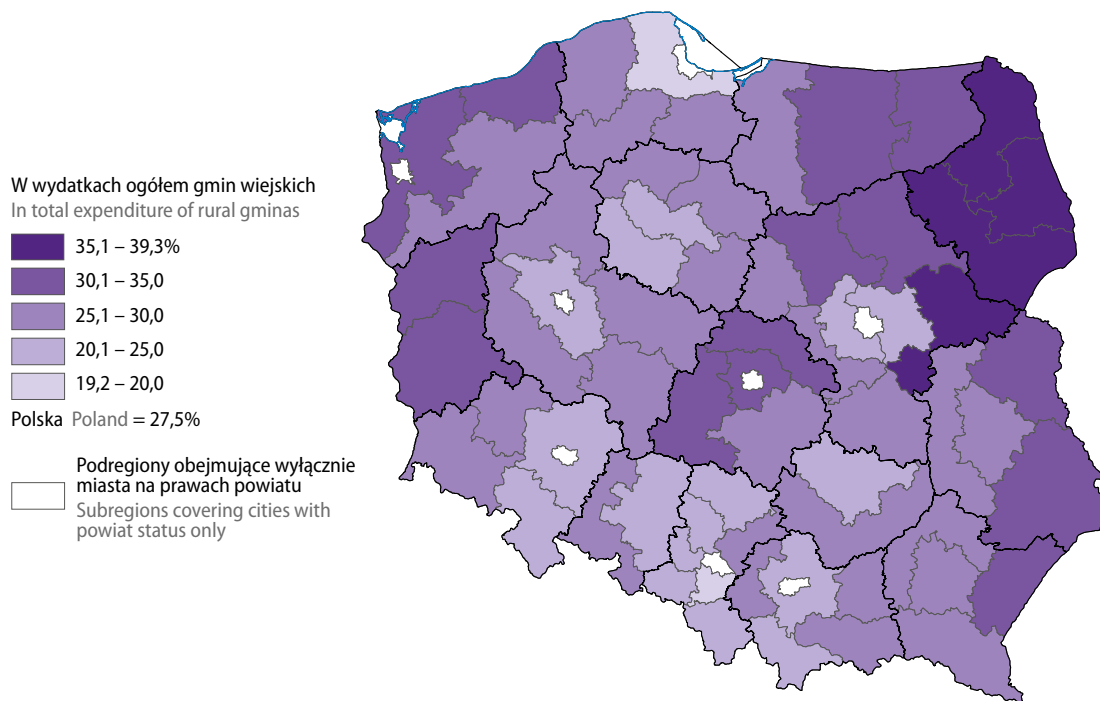
7.3. Struktura wydatków gmin

7.3. Structure of gminas expenditure

W 2024 r. wydatki gmin wiejskich stanowiły 43,2% ogółu wydatków gmin w kraju. W ich strukturze 72,5% przypadło na wydatki bieżące (81,9% w gminach miejskich, 78,8% w gminach miejsko-wiejskich), zaś pozostałe 27,5% na wydatki majątkowe. Wśród wydatków majątkowych największy odsetek stanowiły wydatki inwestycyjne, które prawie we wszystkich podregionach wynosiły ponad 90%, z wyjątkiem podregionu gliwickiego województwa śląskiego (87,4% wydatków majątkowych). Wskaźnik udziału wydatków bieżących w dochodach ogółem gmin wiejskich wyniósł 73,1% (dla gmin miejskich – 83,3%, gmin miejsko-wiejskich – 79,2%) i w ujęciu podregionów kształtował się od 62,5% w podregionie suwalskim województwa podlaskiego do 79,7% w podregionie gdańskim województwa pomorskiego.

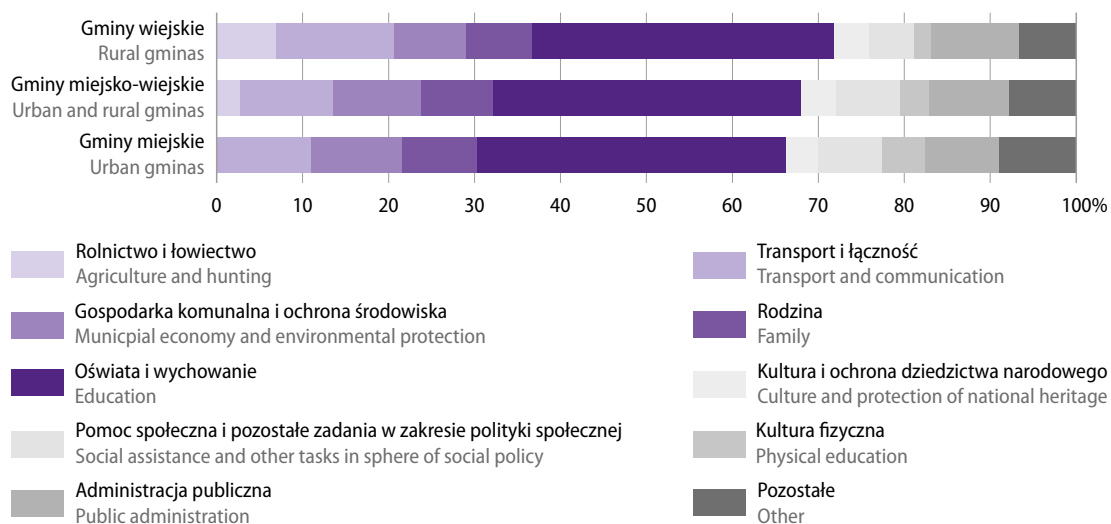
W ujęciu regionalnym, udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem wykazywał znaczne zróżnicowanie. Największy ich udział w 2024 r. odnotowano w 3 podregionach województwa podlaskiego – łomżyńskim (39,3%), suwalskim (38,7%) i białostockim (38,0%), a najniższy w podregionach gdańskim województwa pomorskiego (19,2%) i tyskim województwa śląskiego (19,2%).

Mapa 40. Wydatki majątkowe gmin wiejskich w 2024 r.
Map 40. Property expenditure of rural gminas in 2024

W strukturze wydatków gmin wiejskich według działów klasyfikacji budżetowej w 2024 r. największy udział miały wydatki na oświatę i wychowanie – 35,2%, transport i łączność – 13,8%, administrację publiczną – 10,3%, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska – 8,3%, w dziale Rodzina – 7,7%, rolnictwo i łowiectwo – 6,9%. Na działy te przeznaczono łącznie 72,4 mld zł, tj. 82,1% wydatków gmin wiejskich (dla gmin wiejskich – 75,1%, gmin miejsko-wiejskich – 77,4%).

Wykres 34. Struktura wydatków gmin^a według działów w 2024 r.
Chart 34. Structure of expenditure of gminas^a by division in 2024

^a Gminy bez miast na prawach powiatu.
^a Gminas excluding cities with powiat status.

Najwyższy, bo ponad 43% udział wydatków na oświatę i wychowanie w wydatkach ogółem gmin wiejskich, zarejestrowano w podregionach: gliwickim i bielskim województwa śląskiego, warszawskim wschodnim województwa mazowieckiego i gdańskim województwa pomorskiego. Najmniejszy udział posiadały one w podregionie suwalskim województwa podlaskiego (24,9%). Wydatki na transport i łączność najwyższy udział posiadały w gminach wiejskich podregionów suwalskiego (26,2%) i łomżyńskiego (26,0%) województwa podlaskiego, najniższy zaś podregionów rybnickiego województwa śląskiego (8,0%) i nyskiego województwa opolskiego (8,1%). Wskaźnik ten w przypadku wydatków na administrację publiczną najwyższe wartości przyjął w podregionach: sandomiersko-jędrzejowskim województwa świętokrzyskiego (12,8%), chełmsko-zamojskim województwa lubelskiego (12,4%), żyrardowskim województwa mazowieckiego i inowrocławskim województwa kujawsko-pomorskiego (po 12,3%) oraz rybnickim województwa śląskiego (12,0%), a najniższą w podregionie nowosądeckim województwa małopolskiego (8,1%). Z kolei udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem gmin wiejskich w 2024 r. kształtował się od 4,3% w podregionie bialskim województwa lubelskiego do 14,2% w podregionie gliwickim województwa śląskiego. Udział wydatków w dziale Rodzina oscylował od 4,3% w gminach wiejskich podregionu warszawskiego zachodniego województwa mazowieckiego do 11,8% podregionu kieleckiego województwa świętokrzyskiego. Natomiast najwyższy udział wydatków w dziale Rolnictwo i łowiectwo zanotowano w podregionach: białostockim (11,1%) i łomżyńskim (10,2%) województwa podlaskiego, chojnickim województwa pomorskiego (10,7%) i olsztyńskim województwa warmińsko-mazurskiego (10,2%), a najniższy w podregionach: gliwickim (1,9%) i bielskim (3,4%) województwa śląskiego oraz świeckim województwa kujawsko-pomorskiego (3,9%).

7.4. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w budżetach gmin

7.4. Financing and co-financing EU programmes and projects in budgets of gminas

W latach 2019–2024 łączna kwota środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w gminach wiejskich wyniosła 15,3 mld zł, z tego 2,1 mld zł przypadało na 2024 r. Kwota ta stanowiła 46,3% ogólnej wartości tych środków w kraju w 2024 r. i była o 37,0% niższa niż w 2019 r.

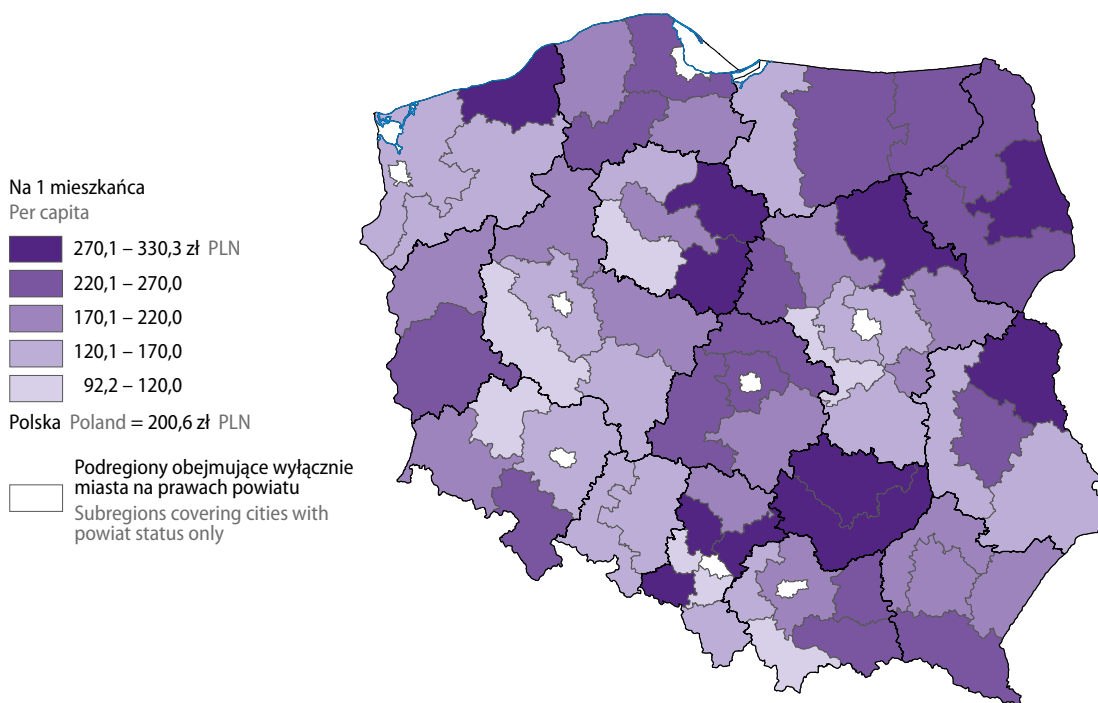
Udział środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w budżetach gmin wiejskich wahał się od 1,8% w województwie dolnośląskim do 3,7% w województwie świętokrzyskim, a w ujęciu podregionów od 1,1% w podregionach legnicko-głogowskim województwa dolnośląskiego i tyskim województwa śląskiego do 3,9% w podregionie bytomskim województwa śląskiego.

Spadek wysokości środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w budżetach gmin wiejskich, w 2024 r. w porównaniu z 2019 r., odnotowano we wszystkich województwach i wahał się on od 8,2% w województwie kujawsko-pomorskim do 56,8% w województwie lubelskim. Także w większości podregionów wysokość tych środków w analizowanych latach zmalała. Wzrost odnotowano w 4 podregionach: plockim (o 59,3%) i ostrołęckim (o 25,3%) województwa mazowieckiego oraz grudziądzkim (o 5,2%) i bydgosko-toruńskim (o 2,0%) województwa kujawsko-pomorskiego.

Na 1 mieszkańca w budżetach gmin wiejskich w 2024 r. przypadało przeciętnie 200,6 zł środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych (w gminach miejskich – 47,6 zł, w gminach miejsko-wiejskich – 170,0 zł), tj. o 104,9 zł mniej niż w 2019 r. Najwyższe wartości wskaźnik ten przyjął w województwie świętokrzyskim, gdzie na 1 mieszkańca przypadało 287,3 zł. Z kolei najmniej środków w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w województwie opolskim (160,9 zł). W przypadku podregionów wartość tego wskaźnika wahała się od 92,2 zł w podregionie tyskim województwa śląskiego do 330,3 zł w podregionie grudziądzkim województwa kujawsko-pomorskiego.

Mapa 41. Środki w dochodach gmin wiejskich na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2024 r.

Map 41. Funds in revenue of rural gminas for financing and co-financing of EU programmes and projects in 2024

7.5. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

7.5. Strategic Plan for the Common Agricultural Policy 2023–2027

Wsparcie finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE na lata 2023–2027 jest przyznawane na podstawie dokumentu Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (PS WPR). Wsparcie to obejmuje interwencje w formie płatności bezpośrednich, interwencji sektorowych oraz interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, skierowane jest do rolników i ich grup, samorządów, przedsiębiorców i mieszkańców obszarów wiejskich. Budżet PS WPR 2023–2027 wynosi 25,4 mld euro, z czego na:

- 1) I filar WPR – środki Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji na płatności bezpośrednie – 17,3 mld euro,
- 2) I filar WPR – środki Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji na interwencje sektorowe – 129,1 mln euro,
- 3) II filar WPR – środki publiczne ogółem – 7,9 mld euro.

W PS WPR 2023–2027 zaplanowano 84 rodzaje interwencji, w 2024 r. uruchomiono nabory dla 74 interwencji. Od uruchomienia Programu do końca grudnia 2024 r. w ramach:

- 1) I filaru WPR – środki na płatności bezpośrednie – złożono 2,5 mln wniosków (w 2024 r. – 1,2 mln), zrealizowano płatności na łączną kwotę 25,7 mld zł (w 2024 r. – 17,3 mld zł),
- 2) I filaru WPR – środki na interwencje sektorowe – złożono 11,1 tys. wniosków na kwotę 176,5 mln zł (w 2024 r. – 8,1 tys. wniosków na kwotę 125,4 mln zł), podpisano 5,7 tys. umów na kwotę 87,4 mln zł (w 2024 r. – 3,1 tys. umów na kwotę 41,1 mln zł), zrealizowano płatności na łączną kwotę 80,4 mln zł (w 2024 r. – 30,4 mln zł),

- 3) II filaru WPR – złożono 893,4 tys. wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 11,1 mld zł (w 2024 r. – 848,5 tys. wniosków na kwotę 8,0 mld zł), podpisano/wydano – 304,1 tys. umów/decyzji na łączną kwotę 4,5 mld zł (w 2024 r. – 302,0 tys. umów/decyzji na kwotę 3,9 mld zł), zrealizowano płatności na łączną kwotę 2,5 mld zł (wszystkie płatności zrealizowano w 2024 r.).

7.6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020)

7.6. Rural Development Programme for 2014–2020 (RDP 2014–2020)

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich realizuje 6 priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020 oraz Pomoc techniczną:

- 1) Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich,
- 2) Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych,
- 3) Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- 4) Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,
- 5) Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,
- 6) Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

ARiMR w ramach PROW 2014–2020 wdraża 28 działań/poddziałań/typów operacji, a pozostałych 13 jest wdrażanych przez Samorządy Województw oraz Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR).

Budżet przeznaczony na realizację PROW 2014–2020 wynosi 18,2 mld euro (z tego środki Europejskiego Funduszu Rolniczego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – 11,9 mld euro, krajowe środki publiczne – 6,2 mld euro). W ramach wydatków Europejskiego Funduszu Rolniczego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich finansowane są także zobowiązania z PROW 2004–2006 oraz z PROW 2007–2013.

W ramach PROW 2014–2020, od początku jego uruchomienia do 31 grudnia 2024 r., złożono 8,8 mln wniosków o przyznanie pomocy finansowej (w tym w 2024 r. – 71,5 tys.), zawarto umów/wydano decyzji – 8,4 mln (w tym w 2024 r. – 677,8 tys.) na łączną kwotę 80,0 mld zł (w tym w 2024 r. – 4,4 mld zł). Do końca 2024 r. zrealizowano płatności dla 1,3 mln różnych beneficjentów na łączną kwotę 70,6 mld zł, w tym w 2024 r. dla 632,9 tys. różnych beneficjentów na łączną kwotę 7,5 mld zł: z tytułu zobowiązań z PROW 2014–2020 – 7,4 mld zł, PROW 2007–2013 – 57,3 mln zł, PROW 2004–2006 – 70,8 mln zł.

7.7. Instrumenty krajowe wspierające rozwój rolnictwa i przetwórstwa produktów rolnych

7.7. National instruments supporting development of agriculture and processing of agricultural products

Instrumentami krajowymi wspierającymi sektor rolny są również dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych udzielane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W 2024 r. Agencja udzielała dopłat do następujących kredytów inwestycyjnych:

- 1) na realizację inwestycji w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym (linia RR):
 - na utworzenie gospodarstwa rolnego (RR/01),
 - dla gospodarstw rolnych, inne niż RR/01 (RR/02),
 - dla działów specjalnych produkcji rolnej (RR/03),

2) na zakup użytków rolnych (linia Z):

- w celu utworzenia nowego gospodarstwa rolnego w rolnictwie (Z/01rM),
- w celu powiększenia gospodarstwa rolnego w rolnictwie (Z/02rM).

W 2024 r. banki współpracujące z ARiMR udzieliły łącznie 688 kredytów inwestycyjnych na ogólną kwotę 407,5 mln zł. Średnio na 1 kredyt przypadło 592,3 tys. zł. W strukturze wypłaconych środków przeważały kredyty zaciągnięte na realizację inwestycji w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym (58,1%). Wartość kredytów na zakup użytków rolnych wyniosła 170,7 mln zł.

W układzie wojewódzkim, najwięcej kredytów udzielono w województwach: kujawsko-pomorskim (154), mazowieckim (103) i wielkopolskim (100). W województwach mazowieckim i kujawsko-pomorskim udzielono także kredytów o największej wartości, tj. 82,1 mln zł i 65,6 mln zł. Na tle kraju wysoką wartością udzielonych kredytów wyróżniało się także województwo warmińsko-mazurskie – 72,4 mln zł.

Rozdział 8. Środowisko naturalne

Chapter 8. Environment

Obszary wiejskie stanowią zdecydowaną większość powierzchni kraju (92,4%), co sprawia, że to na ich terenie skoncentrowana jest przeważająca część zasobów przyrodniczych Polski. Z tego względu kluczowe znaczenie ma zapewnienie racjonalnej ochrony tych zasobów oraz ich zrównoważonego użytkowania. Szczególnie istotne jest prowadzenie działań ograniczających degradację środowiska oraz przeciwdziałających utracie bioróżnorodności. Odpowiednie zarządzanie przestrzenią wiejską sprzyja zachowaniu równowagi pomiędzy rozwojem społeczno-gospodarczym a ochroną przyrody, co ma długofalowe znaczenie dla jakości życia obecnego i przyszłych pokoleń.

8.1. Grunty leśne i zalesienia

8.1. Forest land and afforestation

W 2024 r. w ogólnej powierzchni **obszarów wiejskich**, 31,0% stanowiły **grunty leśne** (w miastach – 20,8%, w Polsce – 30,2%), do których zalicza się nie tylko lasy, które zajmują 30,3% powierzchni obszarów wiejskich (w miastach – 20,3%, w Polsce – 29,6%), ale także grunty związane z gospodarką leśną. Największym udziałem lasów w powierzchni terenów wiejskich (**lesistością**), wśród województw, wyróżniało się województwo lubuskie (50,7%), a najmniejszym województwo łódzkie (22,2%).

W ujęciu podregionów, najwyższą lesistością charakteryzowały się podregiony położone w południowej i zachodniej części Polski: krośnieński województwa podkarpackiego (52,4%) oraz gorzowski (51,3%) i zielonogórski (50,3%) województwa lubuskiego, natomiast najmniejszą – podregiony skierniewicki województwa łódzkiego (11,0%) i lubelski województwa lubelskiego (14,7%).

Spośród obszarów wiejskich **DOW**, w 2024 r. największym udziałem lasów charakteryzowały się obszary pozaaglomeracyjne małej gęstości (35,7% ich powierzchni), na kolejnych miejscach znalazły się obszary aglomeracyjne małej gęstości (29,4%), pozaaglomeracyjne dużej gęstości (24,7%) i aglomeracyjne dużej gęstości (20,0%).

Wskaźnik lesistości w przypadku obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości kształtował się od 0,1% w gminach Igołomia-Wawrzeńczyce (małopolskie) i Ksawerów (łódzkie) do 75,6% w gminie Izabelin (mazowieckie), obszarów aglomeracyjnych małej gęstości od 0,1% w gminie Cedry Wielkie (pomorskie) do 83,1% w gminie Wielka Nieszawka (kujawsko-pomorskie). W przypadku obszarów pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wartość tego wskaźnika wahała się od 0,1% w gminie Lisewo (kujawsko-pomorskie) do 83,3% w gminie Krupski Młyn (śląskie), a obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości od 0,5% w gminie Dąbrowice (łódzkie) i Nowy Dwór Gdański (pomorskie) do 88,4% w gminie Cisna (podkarpackie). Wartością wskaźnika powyżej 80% wyróżniało się także 8 innych gmin, tj. 1 gmina aglomeracyjna małej gęstości – Solec Kujawski (kujawsko-pomorskie), 1 gmina pozaaglomeracyjna dużej gęstości – Kobiór (śląskie) i 6 gmin pozaaglomeracyjnych małej gęstości – Osiecznica i Węgliniec (dolnośląskie), Brok (łódzkie), Lutowiska (podkarpackie) i Płaska oraz Białowieża (podlaskie).

Dla porównania, lesistość **gmin zagrożonych trwałą marginalizacją** wynosiła 31,1%. Wartość powyżej tej średniej osiągnęło 247 gmin zmarginalizowanych, a największy udział lasów odnotowano w wyżej wymienionej gminie wiejskiej Białowieża (podlaskie) – 87,8%. Najmniejsza powierzchnia lasów wystąpiła w gminach Dąbrowice (łódzkie) i Gać (podkarpackie) – 0,3%. W gminie Gręboszów (małopolskie) nie było lasów.

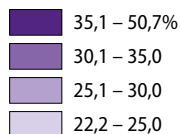
W 2024 r. grunty leśne zajmowały 30,9% łącznej powierzchni 5 województw **Polski Wschodniej**, natomiast lasy 30,4%. Lesistość tych terenów była zróżnicowana przestrzennie i wahała się od 23,5% w województwie lubelskim do 38,4% w województwie podkarpackim.

Mapa 42. Lesistość^a obszarów wiejskich w 2024 r.

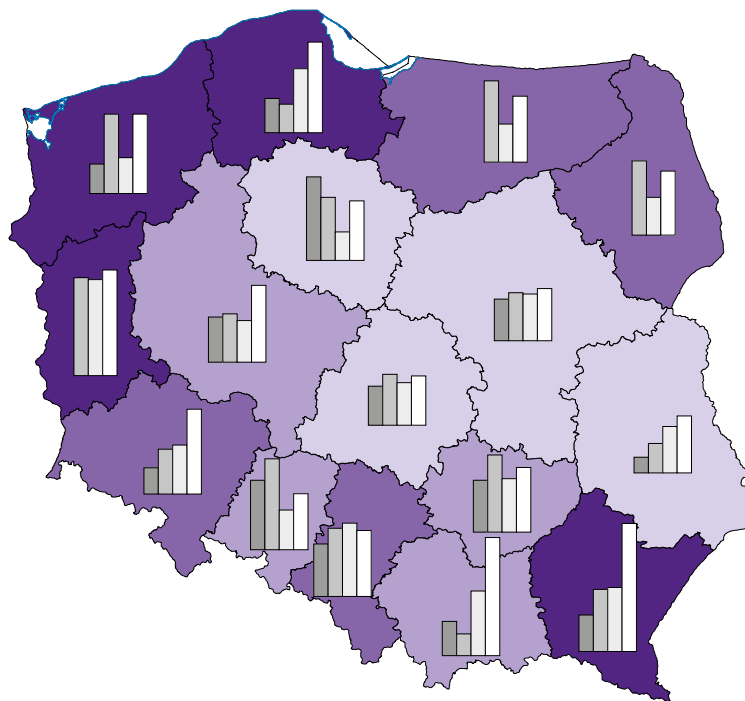
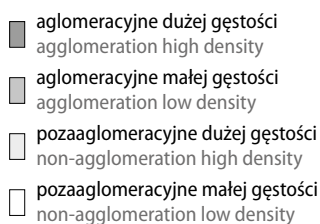
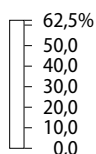
Stan w dniu 31 grudnia

Map 42. Forest cover^a of rural areas in 2024

As of 31 December

Powierzchnia lasów
w powierzchni ogółem
Forest area
in total area

Polska Poland = 30,3%

Według typów obszarów wiejskich
powierzchnia lasów
w powierzchni ogółem
By types of rural areas
forest area in total area

a We wskaźniku uwzględniona jest całkowita powierzchnia jednostek, wliczając obszar morskich wód wewnętrznych.

a The indicator takes into account the total area of the territorial units, including the area of internal waters.

W powierzchni lasów zlokalizowanych na **terenach wiejskich**, w 2024 r. **lasy prywatne** stanowiły 19,2%, tj. o 0,2 p. proc. mniej niż w 2019 r. (w miastach – 17,0% o 0,2 p. proc. więcej, w Polsce – 19,1%, o 0,2 p. proc. mniej). W układzie terytorialnym, największym udziałem lasów prywatnych w powierzchni lasów ogółem wyróżniły się województwa: małopolskie (44,9%), mazowieckie (44,8%) i lubelskie (41,1%), a najmniejszym – lubuskie (1,9%). Wśród podregionów, największym takim udziałem charakteryzowały się podregiony siedlecki województwa mazowieckiego (62,3%) i nowotarski województwa małopolskiego (62,0%), a najmniejszym – podregion gorzowski województwa lubuskiego (1,6%).

Na 1 mieszkańca wsi w 2024 r. **przypadało 57,9 a lasów** (57,3 a w 2019 r.), podczas gdy w miastach było to 2,2 a (2,0 a w 2019 r.), w Polsce – 24,8 a (24,1 a w 2019 r.). W układzie terytorialnym obszarów wiejskich, najwyższą wartość wskaźnika zanotowano w województwie lubuskim (190,3 a na mieszkańca), a najniższą w województwie małopolskim (22,0 a). W przypadku podregionów, wskaźnik ten najwyższe wartości przyjął w podregionie szczecinecko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (245,9 a), a najmniejsze w podregionie krakowskim województwa małopolskiego (11,5 a).

Zgodnie z **DOW**, na 1 mieszkańca obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości przypadało 9,3 a lasów, aglomeracyjnych małej gęstości – 52,1 a, pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 34,8 a, pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 144,1 a. Rozkład wartości tego wskaźnika był bardzo podobny do rozkładu wartości wskaźnika lesistości. Na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wahał się on od 0,1 a lasów na mieszkańca w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce (małopolskie) do 45,8 a w gminie Iżabelin (mazowieckie), na obszarach

aglomeracyjnych małej gęstości od 0,2 a w gminach Baranów (lubelskie) i Cedry Wielkie (pomorskie) do 1470,4 a w gminie Krynki (podlaskie). Rozpiętość wskaźnika na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wynosiła od 0,1 a w gminach Lisewo (kujawsko-pomorskie) i Gronowo Elbląskie (warmińsko-mazurskie) do 152,9 a w gminie Krasiczyn (podkarpackie), a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości od 1,4 a w gminie Nowy Dwór Gdański (pomorskie) do 1997,1 a w gminie Lutowiska (podkarpackie).

W **gminach zagrożonych trwałą marginalizacją** powierzchnia lasów przypadająca na 1 mieszkańca wynosiła 83,3 a. Najmniej lasów na mieszkańca przypadało w gminach Rypin (kujawsko-pomorskie) i Gać (podkarpackie), a najwięcej w wyżej wymienionej gminie Lutowiska (podkarpackie).

W województwach **Polski Wschodniej** na 1 mieszkańca tych terenów przypadało średnio 39,1 a lasów, przy rozpiętości terytorialnej wskaźnika od 28,6 a w województwie świętokrzyskim do 57,2 a w województwie warmińsko-mazurskim.

W 2024 r. **zalesiono** 832,0 ha użytków rolnych i nieużytków zlokalizowanych na obszarach wiejskich, czyli o jedną czwartą mniejszą powierzchnię niż w 2019 r. Najwięcej gruntów w 2024 r. zalesiono w województwie dolnośląskim – 173,1 ha, co stanowiło jedną piątą całej powierzchni zalesionej na obszarach wiejskich w omawianym roku. Wśród podregionów największym zalesionym obszarem wyróżnił się podregion nyski województwa opolskiego (85,8 ha). W 2024 r. nie dokonano zalesień na terenach wiejskich 10 podregionów.

8.2. Grunty rolne i leśne wyłączone z produkcji rolniczej i leśnej

8.2. Agricultural area and forest land excluded from agricultural and forestry production

W 2024 r. z **produkcji rolniczej i leśnej wyłączono** 5,6 tys. ha **gruntów** i był to o 14,8% większy obszar niż w 2019 r. W tej powierzchni grunty rolne stanowiły 91,5% (89,2% w 2019 r.), a pozostałą część grunty leśne. Głównym kierunkiem wyłączenia gruntów rolnych i leśnych, podobnie jak w 2019 r., było przeznaczenie ich pod tereny osiedlowe (40,9% wobec 52,9% w 2019 r.). Prawie jedną trzecią powierzchni przekształcono na tereny przemysłowe (16,7% w 2019 r.), 5,8% stało się użytkami kopalnymi (11,0% w 2019 r.), a 2,2% przeznaczono pod drogi i szlaki komunikacyjne (3,1% w 2019 r.).

W powierzchni 5,1 tys. ha gruntów rolnych wyłączonych z produkcji rolnej w skali kraju w 2024 r., 80,3% było użytkami rolnymi, a pozostały obszar stanowiły inne grunty rolne. W ujęciu województw, największą powierzchnią gruntów rolnych wyłączonych z produkcji rolnej wyróżniły się województwa pomorskie (703 ha) i zachodniopomorskie (659 ha), których łączna powierzchnia obejmowała 26,6% arealu gruntów wyłączonych z produkcji rolnej w kraju. Z kolei, biorąc pod uwagę kierunki przekształcenia wyłączonych z produkcji rolnej gruntów rolnych w poszczególnych województwach, najwyższym udziałem gruntów rolnych przekształconych na tereny osiedlowe wyróżniło się województwo łódzkie (68,9% wyłączonych gruntów rolnych w województwie). Najwyższym udziałem gruntów przeznaczonych pod inwestycje przemysłowe charakteryzowało się województwo zachodniopomorskie (59,9%), na użytki kopalne województwo lubuskie (35,9%), a na tereny komunikacyjne województwo małopolskie (5,1%).

8.3. Ochrona przyrody

8.3. Nature protection

W 2024 r. różnymi formami ochrony przyrody objętych było 10,1 mln ha, czyli 32,2% terenu kraju. Powierzchnia ta na przestrzeni ostatnich lat nie ulegała większym zmianom. W jej strukturze 93,4% stanowiły obszary chronionego krajobrazu i parki krajobrazowe. Kolejne miejsce pod względem powierzchni zajmowały parki narodowe (3,1%). Na terenie Polski znajdują się 23 parki narodowe o łącznym areale 314,3 tys. ha stanowiącym 1,0% powierzchni kraju.

Największym udziałem powierzchni chronionej w powierzchni ogółem charakteryzowało się województwo świętokrzyskie (65,0%), a najmniejszym województwa dolnośląskie (18,7%) i łódzkie (19,6%). Spośród podregionów, udział powierzchni chronionej wahał się od 1,1% w podregionie ostrołęckim województwa mazowieckiego do 83,1% w podregionie kieleckim województwa świętokrzyskiego.

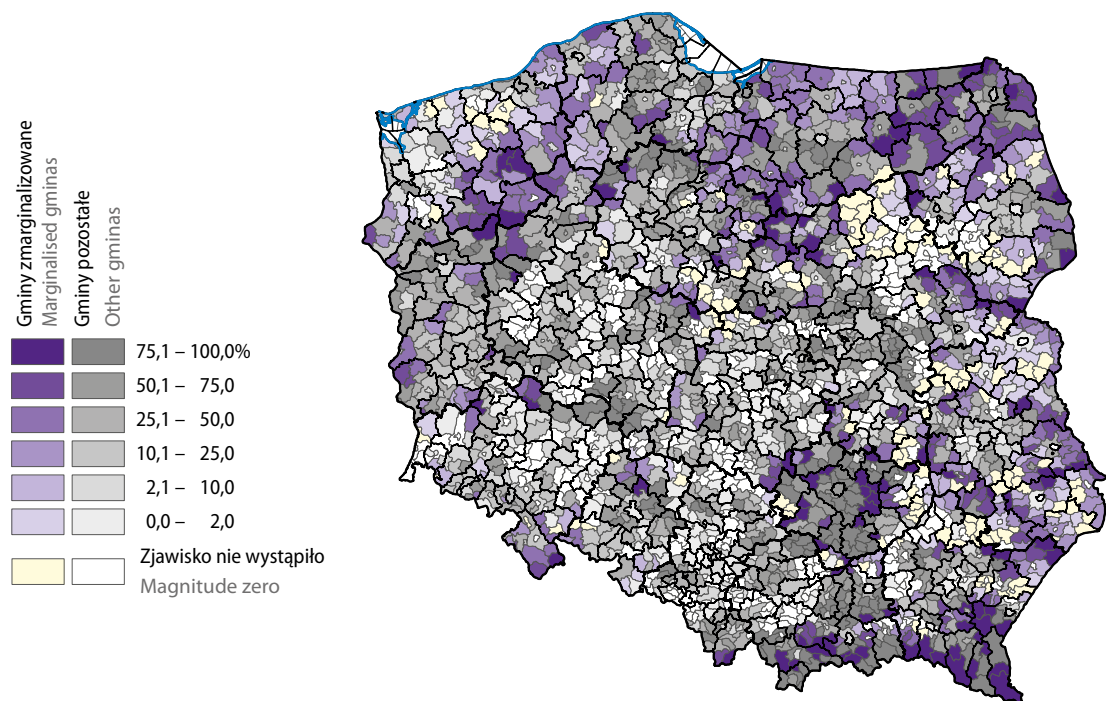
Dla porównania, łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych położonych na terenach **gmin zagrożonych trwałą marginalizacją** wynosiła 3,7 mln ha, co stanowiło 32,7% ich powierzchni. W 29 gminach zmarginalizowanych udział obszarów prawnie chronionych wyniósł 100,0%. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w województwach podkarpackim (11) i małopolskim (9). W grupie tej znalazły się też gminy województw: świętokrzyskiego (6), mazowieckiego (2) i pomorskiego (1).

Na terenach **Polski Wschodniej** w 2024 r. różnymi formami ochrony przyrody objętych było 3,9 mln ha, czyli 39,4% powierzchni tych terenów. Największy udział obszary prawnie chronione posiadały w województwie świętokrzyskim, gdzie stanowiły one 65,0% powierzchni województwa. Najmniejszy ich udział odnotowano w województwie lubelskim – 22,5%.

Mapa 43. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem^a w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 43. Share of areas under legal protection in total area^a in 2024
As of 31 December

a We wskaźniku uwzględniona jest całkowita powierzchnia jednostek, wliczając obszar morskich wód wewnętrznych.
a The indicator takes into account the total area of the territorial units, including the area of internal waters.

8.4. Tereny zieleni ogólnodostępnej

8.4. Generally accessible green areas

Parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce i zieleń uliczna na obszarach wiejskich w 2024 r. zajmowały 11,8 tys. ha i było to o 1,3 tys. ha (12,5%) więcej niż w 2019 r. Największą ich powierzchnię odnotowano w województwach: wielkopolskim (2,5 tys. ha), dolnośląskim (1,3 tys. ha), zachodniopomorskim (1,1 tys. ha)

i pomorskim (1,0 tys. ha) – ich łączny areal stanowił połowę powierzchni terenów zieleni na obszarach wiejskich w kraju. Wśród podregionów wyróżnił się podregion poznański województwa wielkopolskiego z obszarem zorganizowanych terenów zieleni o powierzchni 846,8 ha stanowiącej 7,2% takiej powierzchni na terenach wiejskich.

Na 1 mieszkańca wsi przypadało 7,7 m² parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i zieleni ulicznej, podczas gdy w miastach było to odpowiednio 20,2 m² (w Polsce – 15,1 m²). W porównaniu z 2019 r. wskaźnik ten miał wyższą wartość kolejno o 0,9 m² i 1,8 m² (w Polsce o 1,4 m²). W układzie terytorialnym, najwyższą wartość przyjął on na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego (21,0 m²) i lubuskiego (20,5 m²), a najniższą – w województwach podlaskim (2,0 m²) i małopolskim (2,1 m²). Odpowiednio w układzie podregionów, na 1 mieszkańca wsi największa powierzchnia terenów zieleni przypadała w podregionach szczecińsko-pyrzyckim województwa zachodniopomorskiego (34,1 m²) i bytomskim województwa śląskiego (28,6 m²), a najmniejsza w podregionie nowotarskim województwa małopolskiego (0,1 m²).

Zgodnie z **DOW**, na 1 mieszkańca poszczególnych typów obszarów wiejskich przypadało od 6,1 a terenów zielonych na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości do 9,1 a na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości. Udział terenów zielonych wyniósł 0,1% i więcej w 490 gminach, a największy był w gminie Świerklaniec (małopolskie) – 3,8%.

Parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce i zieleń uliczna w województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. zajmowały 11,0 tys. ha. Na 1 mieszkańca tych terenów przypadało 14,3 m² terenów zielonych. W układzie terytorialnym, najwyższą wartość wskaźnik ten przyjął w województwie podkarpackim – 17,0 m², a najniższą w województwie świętokrzyskim – 11,1 m².

Ponad połowę terenów zieleni ogólnodostępnej na obszarach wiejskich zajmowały 1052 **parki spacerowo-wypoczynkowe** o łącznej powierzchni 6,4 tys. ha. W porównaniu z 2019 r., zarówno ich liczba jak i powierzchnia wzrosła – odpowiednio o 67 obiektów (6,8%) i 368,8 ha (6,1%). Niemal połowa z nich położona była na terenach wiejskich 3 województw, tj.: wielkopolskiego (248 parków), zachodniopomorskiego (123 parki) i dolnośląskiego (106 parków). Wśród podregionów, wyróżnił się pod tym względem podregion poznański województwa wielkopolskiego, gdzie zlokalizowanych było 87 parków spacerowo-wypoczynkowych. Należy podkreślić, że na obszarze 3 podregionów w ogóle nie było takich obiektów, tj.: eckiego województwa warmińsko-mazurskiego, łomżyńskiego województwa podlaskiego oraz nowotarskiego województwa małopolskiego. Przeciętna powierzchnia 1 parku spacerowo-wypoczynkowego zlokalizowanego na terenach wiejskich wynosiła 6,1 ha (w miastach – 9,3 ha, w Polsce – 8,2 ha), czyli tyle samo co w 2019 r. (w miastach mniej o 0,2 ha). Średnia powierzchnia omawianych obiektów była bardzo różna w ujęciu terytorialnym i wahała się od 3,4 ha w województwie warmińsko-mazurskim do 11,6 ha w województwie opolskim, a w ujęciu podregionów od 2,2 ha w podregionie bydgosko-toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego do 33,3 ha w podregionie bytomskim województwa śląskiego.

Na obszarach wiejskich w 2024 r. funkcjonowało także 6,9 tys. **zieleńców** obejmujących 3,6 tys. ha. Zarówno liczba jak i powierzchnia tych obiektów, w porównaniu z 2019 r., zwiększyła się kolejno o 1433 obiekty i o 509,0 ha. Najwięcej zieleńców zlokalizowanych było w województwach: wielkopolskim (1125 obiektów), zachodniopomorskim (868), dolnośląskim (814) i pomorskim (793), co stanowiło 51,9% takich obiektów na obszarach wiejskich w kraju. Najmniej zieleńców znajdowało się w województwie podlaskim (79). W układzie regionalnym wyróżniły się podregiony szczeciński województwa zachodniopomorskiego, na terenie którego znajdowało się 358 takich obiektów oraz podregion leszczyński województwa wielkopolskiego – 354 obiekty. Z kolei w podregionie nowotarskim województwa małopolskiego zlokalizowane były 3 takie obiekty.

Powierzchnia **terenów zieleni ulicznej** w 2024 r. wynosiła 1,8 tys. ha. Areal ten w relacji do 2019 r. zwiększył się o 428,3 ha (o 31,9%). Największą powierzchnią terenów zielonych wyróżniło się województwo wielkopolskie (375,3 ha), a najmniejszą województwo świętokrzyskie (6,1 ha).

W ostatnich latach na obszarach wiejskich wystąpiły znaczne wahania w liczbie **nasadzeń i ubytków drzew**. W 2024 r. zasadzono 48,1 tys. drzew, zaś ubyło ich 34,2 tys. W większości województw liczba nasadzeń

drzew przewyższała liczbę ubytków. Odwrotną sytuację zaobserwowano w 5 województwach: lubuskim, mazowieckim, opolskim, podkarpackim i podlaskim. W porównaniu z 2019 r. zasadzono o 4,2% więcej drzew, a wycięto mniej o 12,5%. Na obszarach wiejskich w 2024 r. zasadzono 89,8 tys. krzewów, tj. o 17,8% więcej niż w 2019 r. Najwięcej **krzewów**, 40,1% wszystkich nasadzeń na obszarach wiejskich, zasadzono w województwie mazowieckim (36,0 tys. krzewów).

8.5. Gospodarka ściekowa

8.5. Wastewater management

Na **terenach wiejskich**, według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r., funkcjonowało 2,9 tys. **oczyszczalni ścieków**, co stanowiło 70,9% oczyszczalni ścieków w Polsce. Od 2019 r. ich liczba na obszarach wiejskich zmniejszyła się o 81 obiektów, przy wzroście o 9,9% ilość ścieków wymagających oczyszczenia. W miastach w tym czasie zwiększyła się liczba oczyszczalni ścieków (o 15 obiektów), ale zmniejszyła się ilość ścieków wymagających oczyszczenia (o 2,7%). Na terenach wiejskich najczęściej oczyszczalni funkcjonowało w województwach: mazowieckim (313), wielkopolskim (291) i lubelskim (280), najmniej zaś w województwach opolskim (60) i lubuskim (74).

Na obszarach wiejskich w 2024 r. oczyszczono 92,4% **ścieków wymagających oczyszczenia** (w miastach – 93,6%, w Polsce – 93,3%) i było to o 0,6 p. proc. mniej niż w 2019 r. (w miastach o 2,1 p. proc., w Polsce o 1,8 p. proc.). Należy zaznaczyć, że w 2024 r. w większości województw oczyszczono prawie 100% ścieków. Na niską wartość wskaźnika oczyszczonych ścieków dla obszarów wiejskich ogółem wpływ miał niski poziom oczyszczenia ścieków w województwach: łódzkim (71,9%), świętokrzyskim (73,9%), śląskim (76,4%) i mazowieckim (88,1%). W układzie podregionów, najniższym takim odsetkiem charakteryzowały się podregiony: częstochowski województwa śląskiego (29,7%), sieradzki województwa łódzkiego (39,3%), jeleniogórski województwa dolnośląskiego (49,7%), kielecki województwa świętokrzyskiego (59,1%) i radomski województwa mazowieckiego (59,9%).

Na 1 mieszkańca wsi w 2024 r. przypadało 34,3 dam³ ścieków wymagających oczyszczenia (74,1 dam³ na mieszkańca miast, a 58,0 dam³ przeciętnie w Polsce) i było to o 3,3 dam³ więcej niż 5 lat wcześniej (w miastach o 0,3 dam³, w Polsce o 1,3 dam³). W podziale terytorialnym obszarów wiejskich, największym takim wskaźnikiem wyróżniło się województwo dolnośląskie (92,2 dam³), z kolei najniższym województwo podlaskie (13,0 dam³). Podregionem o najwyższej wartości tego wskaźnika był podregion legnicko-głogowski województwa dolnośląskiego (436,0 dam³), a o najniższej podregiony skierniewicki województwa łódzkiego (7,4 dam³) i suwalski województwa podlaskiego (7,6 dam³).

W 2024 r. z **oczyszczalni ścieków korzystała** niemal połowa ludności mieszkającej na obszarach wiejskich (w miastach – 94,6%, w Polsce – 76,2%) i był to o 5,3 p. proc. wyższy odsetek niż w 2019 r. (w miastach niższy o 0,2 p. proc., w Polsce wyższy o 1,7 p. proc.).

Najwyższy udział mieszkańców wsi z dostępem do oczyszczalni ścieków odnotowano w województwach: pomorskim (70,3%), podkarpackim (67,1%), opolskim (63,2%) i zachodniopomorskim (61,1%). Najniższy udział charakteryzował województwa podlaskie i lubelskie, w których z oczyszczalni ścieków korzystało mniej niż 30% mieszkańców wsi. Spośród podregionów, najwyższym odsetkiem ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wyróżniły się podregiony: chojnicki (80,0%) i słupecki (79,8%) województwa pomorskiego oraz przemyski województwa podkarpackiego (75,6%), a najniższym podregion skierniewicki województwa łódzkiego (16,7%).

Spośród ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków, 52,6% osób korzystało z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów (90,8% w miastach, 80,8% w Polsce) i był to o 2,2 p. proc. wyższy odsetek niż w 2019 r. (w miastach wyższy o 0,4 p. proc., w Polsce niższy o 0,2 p. proc.). Zdecydowana większość pozostałych osób korzystała z biologicznych oczyszczalni ścieków. Korzystający z mechanicznych oczyszczalni ścieków stanowili mniej niż 1%. Najwyższym odsetkiem ludności korzystającej z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów wyróżniło się województwo opolskie (80,0%) i podregion rybnicki

województwa śląskiego (89,3%), a najniższym województwo lubelskie (24,5%) oraz podregion sosnowiecki województwa śląskiego (3,3%).

Zgodnie z **DOW**, w 2024 r. łączna ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód i do ziemi na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości wyniosła 98,4 hm³, co na 1 mieszkańca dało 41,8 dam³. Na terenach tych z oczyszczalni ścieków korzystało 63,0% ludności.

Największe ilości ścieków odprowadzonych odnotowano w gminach wiejskich Rędziny (10,7 hm³, śląskie) i Nowiny (9,8 hm³, świętokrzyskie), a najniższe w gminach wiejskich Tłuszcz (2,0 dam³, mazowieckie) i Psary (7,0 dam³, śląskie). W przypadku 128 obszarów (ze 138 wiejskich obszarów aglomeracyjnych dużej gęstości) ścieki były oczyszczane w 100%. Prawie 100% osób mieszkających w gminach Ksawerów (łódzkie), Krzeszowice (małopolskie) i Łańcut (podkarpackie) korzystało z oczyszczalni ścieków. Najmniej osób z oczyszczalni korzystało w gminach Tłuszcz (0,7%, mazowieckie) i w gminie wiejskiej Psary (1,9%, śląskie).

Ilość ścieków odprowadzonych na obszarach wiejskich aglomeracyjnych małej gęstości wyniosła 58,0 hm³, a na mieszkańca przypadało 30,2 dam³ ścieków odprowadzonych. Z oczyszczalni ścieków korzystało 41,1% ludności tych terenów.

Największe ilości ścieków odprowadzonych do wód i do ziemi odnotowano w gminach Wielka Nieszawka (16,5 hm³, kujawsko-pomorskie) oraz Gryfino (5,0 hm³, zachodniopomorskie), natomiast najniższe – w gminach: Maciejowice (1,0 dam³, małopolskie), Zawonia (2,0 dam³, dolnośląskie), Radziemice (2,0 dam³, małopolskie) i Nekla (2,0 dam³, wielkopolskie). Ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód i do ziemi na tych obszarach wyniosła średnio 30,2 m³ na mieszkańca i oczyszczano 99,2% ścieków wymagających oczyszczenia. Spośród 241 gmin zaliczanych do obszarów aglomeracyjnych małej gęstości, w 231 gminach 100% ścieków było oczyszczanych.

Ilość ścieków odprowadzonych na obszarach pozaaglomeracyjnych dużej gęstości wynosiła 239,8 hm³. Największe ilości ścieków odprowadzonych odnotowano w gminach Kozienice (13,0 hm³, mazowieckie) oraz Gorzyce (12,7 hm³, śląskie). Powyżej 10,0 hm³ odnotowano również w gminie Bierawa (opolskie) i Wierzbinek (wielkopolskie), natomiast najniższe – w gminach: Pieszycy (1,0 dam³, dolnośląskie), Wolbrom (1,0 dam³, małopolskie), i Pietrowice Wielkie (1,0 dam³, śląskie). Na mieszkańca obszarów wiejskich pozaaglomeracyjnych dużej gęstości przypadało 32,1 dam³ ścieków odprowadzonych do wód i do ziemi. Na terenach tych oczyszczono 93,1%, a z oczyszczalni ścieków korzystało 50,7% ludności. Z 925 gmin zaliczanych do tych obszarów, w 883 gminach z oczyszczalni korzystało 100% ludności. Najmniej ścieków było oczyszczanych w gminie Działoszyn (3,2%, łódzkie) i Pińczów (5,4%, świętokrzyskie).

Na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości, ilość ścieków odprowadzonych wynosiła 125,3 hm³. Największe ilości ścieków odprowadzonych na tych obszarach odnotowano w gminach Rudna (56,2 hm³, dolnośląskie) i Ożarów (4,8 hm³, świętokrzyskie), natomiast najniższe, 1,0 dam³, w gminach: Czemierniki, Kock (lubelskie), Klonowa (łódzkie) i Młynary (warmińsko-mazurskie). Ilość ścieków odprowadzonych do wód i do ziemi na obszarach pozaaglomeracyjnych małej gęstości wyniosła średnio 36,1 dam³ na mieszkańca, oczyszczano 95,9% ścieków wymagających oczyszczenia, a z oczyszczalni korzystało 41,5% ludności. W przypadku 678 (z 799 obszarów pozaaglomeracyjnych małej gęstości) 100% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków. W gminie Lwówek Śląski, Niechlów, Osiecznica (dolnośląskie) oraz Dobra (wielkopolskie) ilość ścieków oczyszczonych wyniosła poniżej 20,0%.

Dla porównania, w 2024 r. ilość ścieków wymagających oczyszczenia odprowadzonych w **gminach zmarginalizowanych**, wynosiła 102,3 hm³, co na mieszkańca dało 24,0 dam³. W gminach tych z oczyszczalni ścieków korzystało 49,5% ludności. Spośród 755 gmin zmarginalizowanych w 670 gminach ilość ścieków oczyszczonych wynosiła 100,0%. W 4 gminach: Stary Dzików (podkarpackie) oraz Darłowo, Grzmiąca, Rymań (zachodniopomorskie) z oczyszczalni ścieków korzystało 100% ludności.

Łączna ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód i do ziemi w 2024 r. w województwach **Polski Wschodniej** wyniosła 327,3 hm³, co średnio na 1 mieszkańca dało 42,4 dam³. Najwyższy udział mieszkańców mających dostęp do oczyszczalni ścieków odnotowano

w województwach podkarpackim (79,4%) i warmińsko-mazurskim (79,1%). Najniższy udział charakteryzował województwo lubelskie, w którym 59,3% mieszkańców korzystało z oczyszczalni ścieków.

Mapa 44. Ludność obszarów wiejskich korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 44. Rural population using wastewater treatment plants in 2024

As of 31 December

W ludności ogółem

In total population

60,1 – 70,3%

50,1 – 60,0%

40,1 – 50,0%

28,5 – 40,0%

Polska Poland = 49,3%

Według typów obszarów wiejskich w ludności ogółem

By types of rural areas in total population

93,4%

80,0

60,0

40,0

20,0

0,0

aglomeracyjne dużej gęstości

agglomeration high density

aglomeracyjne małej gęstości

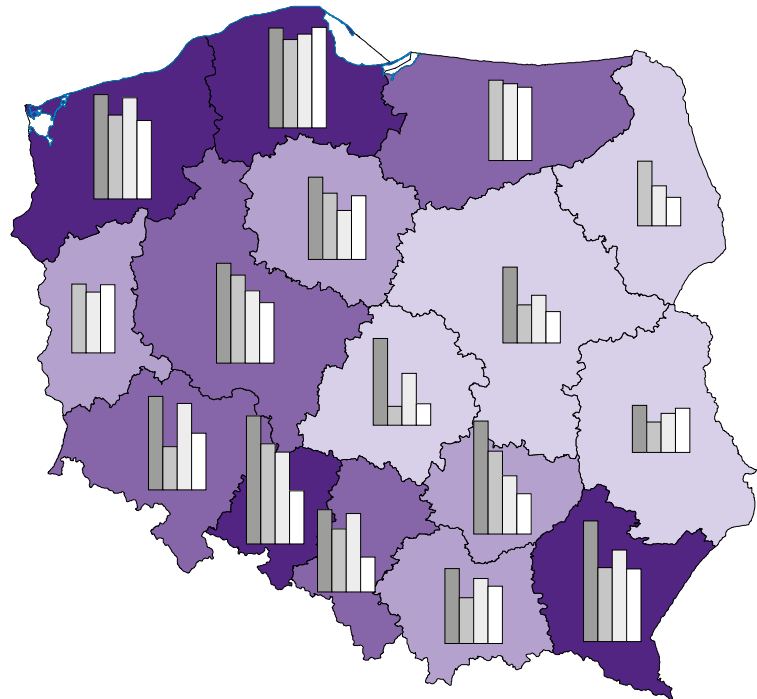
agglomeration low density

pozaaglomeracyjne dużej gęstości

non-agglomeration high density

pozaaglomeracyjne małej gęstości

non-agglomeration low density

8.6. Odpady

8.6. Waste

W 2024 r. na **terenach wiejskich ilość odpadów wytworzonych (z wyłączeniem komunalnych)** wyniosła 30,4 mln t (w miastach – 72,5 mln t) i była mniejsza o 9,2% w relacji do 2019 r. (w miastach o 10,1%). Najwięcej odpadów wytworzono w województwie śląskim (27,2% wszystkich powstałych odpadów na obszarach wiejskich), na co wpływ miał wysoki udział w wytworzonych odpadach w jego podregionie tyskim (22,6%). Najmniej odpadów powstało w województwie lubuskim (0,5%).

Z łącznej ilości odpadów (z wyłączeniem komunalnych) wytworzonych w 2024 r. na obszarach wiejskich, 34,1% poddano odzyskowi (w miastach – 19,4%, w Polsce – 23,7%), a w porównaniu z 2019 r. był to o 6,1 p. proc. wyższy odsetek (w miastach o 2,1 p. proc., w Polsce o 3,3 p. proc.). Unieszkodliwieniu poddano 41,3% odpadów (w miastach – 6,0%, w Polsce – 16,4%), czyli o 6,1 p. proc. mniej niż 5 lat wcześniej (w miastach mniej o 3,8 p. proc, w Polsce o 4,4 p. proc.). Wśród województw, najwyższym wskaźnikiem przetworzenia odpadów wyróżniły się województwa: opolskie (86,7%), podlaskie (82,7%) i małopolskie (80,8%), a najniższym województwo lubelskie (1,2%).

W 2024 r., podobnie jak 5 lat wcześniej, ponad 99% nieszkodliwionych odpadów na obszarach wiejskich trafiło na składowiska (w miastach – 55,1%, 39,0% w 2019 r.). Najwięcej z nich (4,5 mln t – 36,2%) było składowanych w jednym województwie – łódzkim na terenie jego podregionu piotrkowskiego.

Ludność wiejska w 2024 r. wytworzyła 2,5 mln t **odpadów komunalnych** (w tym 84,0% pochodziło z gospodarstw domowych), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 165 kg (w miastach – 255 kg, w Polsce – 219 kg). W porównaniu z 2019 r. ilość odpadów wytworzonych przez ludność wiejską spadła o 0,2%, a ilość odpadów przypadających na 1 mieszkańca była taka sama. W miastach w tym czasie o 9,0% zmalała ilość wytworzonych odpadów i o 16 kg przypadająca na 1 osobę.

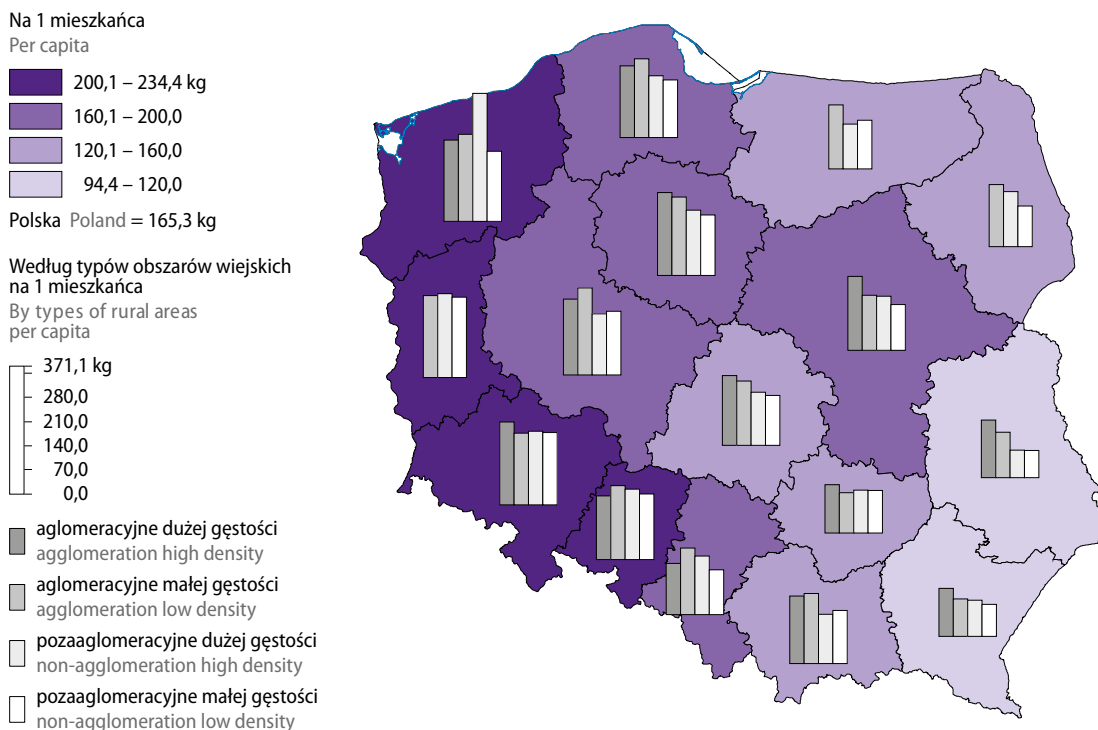
Najwięcej odpadów przypadających na 1 mieszkańca wsi odnotowano w województwach lubuskim (234 kg na osobę) i zachodniopomorskim (230 kg na osobę), a najmniej w województwie lubelskim (94 kg na osobę). Podregionem o najwyższej wartości tego wskaźnika był podregion gorzowski województwa lubuskiego (274 kg na osobę), a o najniższej podregion biański województwa lubelskiego (55 kg na osobę).

Ilość odpadów wytworzonych przypadających na 1 mieszkańca poszczególnych **obszarów wiejskich DOW** wynosiła odpowiednio: na obszarach aglomeracyjnych dużej gęstości – 198 kg, aglomeracyjnych małej gęstości – 183 kg, pozaaglomeracyjnych dużej gęstości – 155 kg, pozaaglomeracyjnych małej gęstości – 156 kg. Rozpiętość tego wskaźnika wynosiła od 0,5 kg w gminie Borki (lubelskie) do 1,6 tys. kg w gminie Mielno (zachodniopomorskie).

Odpady komunalne wytworzone w **gminach zmarginalizowanych** w 2024 r. stanowiły 7,3% odpadów komunalnych wytworzonych w kraju. Ilość tych odpadów przypadających na 1 mieszkańca tych terenów wyniosła 141 kg. Spośród gmin zmarginalizowanych, 284 osiągnęło wartości powyżej średniej krajowej. Rozpiętość tego wskaźnika pomiędzy najwyższą i najniższą wartością dla gmin zmarginalizowanych kształtowała się od 0,5 kg w gminie Borki (lubelskie) do 529 kg w gminie Świeradów-Zdrój (dolnośląskie).

W województwach **Polski Wschodniej** w 2024 r. wytworzono łącznie 2,2 mln t odpadów komunalnych, które stanowiły 15,8% odpadów komunalnych w kraju. Średnia ilość odpadów komunalnych wytworzonych przez mieszkańca tych terenów wyniosła 289 kg. Rozpiętość tego wskaźnika wynosiła od 263 kg w województwie podkarpackim do 329 kg w województwie warmińsko-mazurskim.

Mapa 45. Odpady komunalne wytworzone na obszarach wiejskich w 2024 r.
Map 45. Municipal waste generated in rural areas in 2024

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w kraju było czynnych 247 **składowisk odpadów komunalnych**, a 169 z nich o łącznej powierzchni 1,1 tys. ha, zlokalizowanych było na obszarach wiejskich. W relacji do 2019 r. liczba składowisk na wsi zmniejszyła się o 27, a ich powierzchnia zmalała o 51 ha (o 4,6%). Najwięcej składowisk w 2024 r. funkcjonowało w województwie wielkopolskim (20) i zajmowały one powierzchnię 124 ha. Natomiast największą powierzchnią składowisk wyróżniło się województwo zachodniopomorskie, w którym 10 składowisk zajmowało obszar 132 ha. Najmniej składowisk było w województwie śląskim (3) o łącznej powierzchni 18 ha.

8.7. Nakłady na środki trwałe na ochronę środowiska i gospodarkę wodną

8.7. Investment outlays on environmental protection and water management

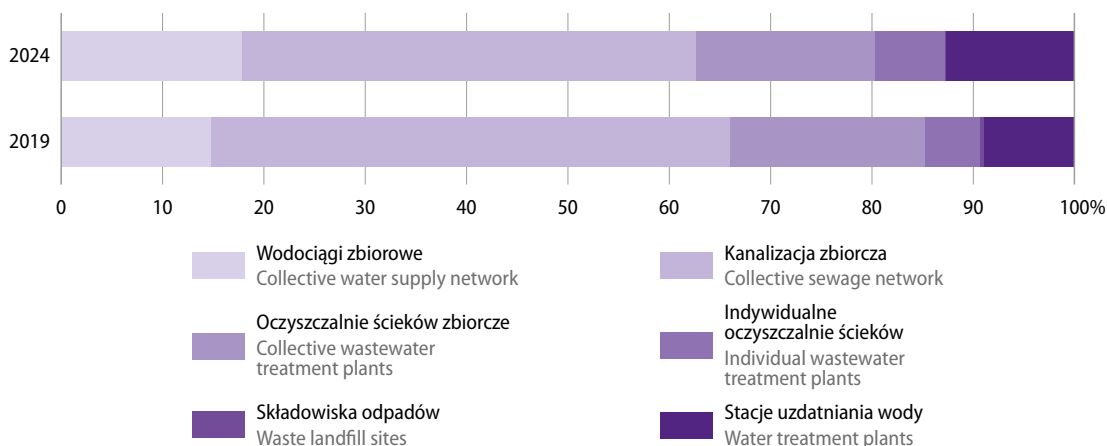
W 2024 r. na **obszarach wiejskich** na **nakłady związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną**, tj. na wodociągi zbiorowe, stacje uzdatniania wody, kanalizację, zbiorcze i indywidualne oczyszczalnie ścieków oraz składowiska odpadów przeznaczono 7,2 mld zł, tj. o 3,0 mld zł więcej niż w 2019 r. Ponad 35% sumy nakładów poniesionych na wspomniane inwestycje na terenach wsi dotyczyło 3 województw: mazowieckiego (1,0 mld zł), wielkopolskiego (771,4 mln zł) i małopolskiego (767,8 mln zł). Najmniej nakładów przeznaczono na inwestycje w województwie lubuskim (169,0 mln zł).

Na 1 mieszkańca wsi na wymienione inwestycje przypadało 473,2 zł i było to o 197,2 zł więcej niż 5 lat wcześniej. W układzie województw, na mieszkańca wsi najczęściej takich środków przypadało w województwie łódzkim (669,4 zł na osobę), a najmniej w województwie kujawsko-pomorskim (322,82 zł na osobę).

W **strukturze nakładów** największy odsetek stanowiły nakłady na kanalizację zbiorczą (44,9%), których udział w porównaniu z 2019 r. zmniejszył się o 6,3 p. proc. W układzie województw, najwyższym takim udziałem wyróżniło się województwo opolskie, gdzie nakłady na kanalizację zbiorczą stanowiły 66,6%, a najniższym województwa lubelskie (28,2%) i podlaskie (28,5%).

Wykres 35. Struktura nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną na wsi według kierunków inwestowania

Chart 35. Structure of investment outlays on environmental protection and water management in rural areas by direction of use

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

Na obszarach wiejskich, inwestycje w zakresie wodociągów, były głównie finansowane ze środków budżetu państwa (36,8%) oraz samorządów gmin (32,2%). W zakresie kanalizacji zbiorczej i zbiorczych oczyszczalni ścieków w największym stopniu finansowanie pochodziło ze środków budżetu państwa

(odpowiednio 49,5% i 60,6%). Z kolei w strukturze źródeł finansowania składowisk odpadów największy udział miały środki z samorządów gmin (51,3%), a w przypadku indywidualnych oczyszczalni ścieków – fundusze mieszkańców gmin (73,6%).

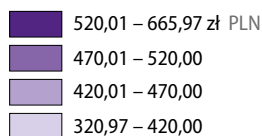
Na inwestycje w zakresie **wodociągów zbiorowych** na wsi w 2024 r. wydano 1,3 mld zł – 2 razy więcej niż w 2019 r. Najwięcej środków na ten cel przeznaczono w województwach: lubelskim (13,9% ogółu środków w tym zakresie na wsi), mazowieckim (11,9%) i małopolskim (10,5%), a najmniej w województwie opolskim (1,7%). Kwota nakładów inwestycyjnych na wodociągi zbiorowe przypadająca na 1 mieszkańca wsi wynosiła 84,2 zł (o 43,3 zł więcej niż w 2019 r.), a przy rozkładzie regionalnym zamykała się w granicach od 48,7 zł w województwie kujawsko-pomorskim do 165,2 zł w województwie lubelskim.

Mapa 46. Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną na wsi według kierunków użytkowania w 2024 r.

Map 46. Investment outlays on environmental protection and water management in rural areas by direction of use in 2024

Na 1 mieszkańca

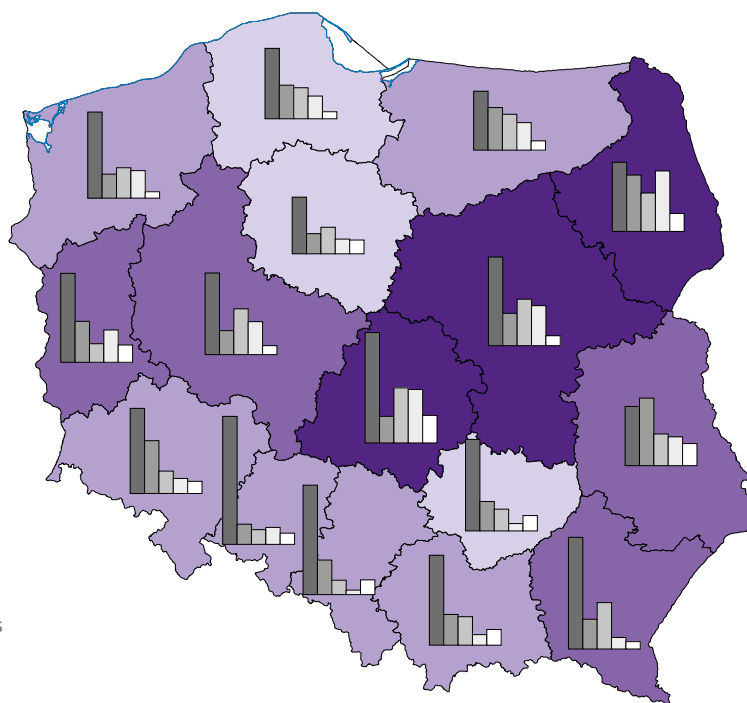
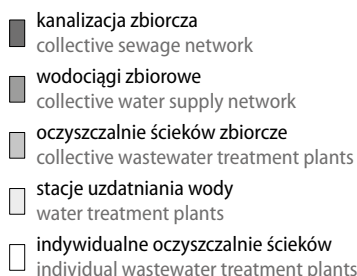
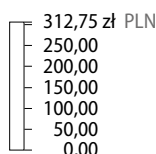
Per capita

Polska Poland = 472,67 zł PLN

Według typów obszarów wiejskich na 1 mieszkańca

By types of rural areas per capita

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

W efekcie tych inwestycji, w 2024 r. na obszarach wiejskich do sieci wodociągowej przyłączono 79,6 tys. budynków oraz oddano do użytku 2,8 tys. km sieci wodociągowej. Było to więcej o 4,1 tys. przyłączy do budynków i 0,3 tys. km sieci niż w 2019 r. W 2024 r. najwięcej budynków podłączono do sieci w województwie mazowieckim (14,9 tys.), w którym również oddano do użytku najwięcej km sieci wodociągowej (446,6 km). Najmniej budynków podłączono do sieci w województwie opolskim (1,3 tys.), w którym również oddano do użytku najmniej km sieci wodociągowej (52,1 km).

Na inwestycje związane ze **stacjami uzdatniania wody** na obszarach wiejskich w 2024 r. wydano 915,1 mln zł, tj. ponad 2-krotnie więcej niż w 2019 r., prawie połowę środków z tej sumy wykorzystano

na inwestycje w 3 województwach, tj.: łódzkim, mazowieckim i wielkopolskim (łącznie 437,9 mln zł), a najmniej, bo 11,3 mln zł w województwie śląskim (1,2%). Wysokość środków na inwestycje związane ze stacjami uzdatniania wody przypadająca na 1 mieszkańca wsi wynosiła 60,1 zł (o 35,4 zł więcej niż w 2019 r.), a w układzie województw zamykała się w przedziale od 10,9 zł w województwie śląskim do 147,8 zł w województwie podlaskim. W wyniku tych inwestycji w 2024 r. do użytku oddano 400 nowych stacji uzdatniania wody (o 62 więcej niż w 2019 r.) oraz zmodernizowano 33 stacje uzdatniania wody (o 12 mniej niż w 2019 r.). Najwięcej stacji uzdatniania wody powstało w województwach mazowieckim (60) i wielkopolskim (59), a najmniej w województwach śląskim (2) i świętokrzyskim (3).

Nakłady na **kanalizacje zbiorcze** w 2024 r. na obszarach wiejskich wyniosły 3,2 mld zł i były o 49,3% wyższe w relacji do 2019 r. Ponad 45% nakładów poniesionych na wspomniane inwestycje na terenach wsi dotyczyła 4 województw: mazowieckiego (420,2 mln zł), małopolskiego (393,8 mln zł), podkarpackiego (332,2 mln zł) i wielkopolskiego (326,3 mln zł). Najmniej nakładów przeznaczono na te inwestycje w województwach podlaskim (75,1 mln zł) oraz lubuskim (75,9 mln zł).

Kwota inwestycji w zakresie kanalizacji zbiorczych przypadająca na 1 mieszkańca obszarów wiejskich wyniosła 212,5 zł (o 71,11 zł więcej niż w 2019 r.) i wahała się od 137,9 zł w województwie kujawsko-pomorskim do 312,8 zł w województwie opolskim.

Poniesione nakłady pozwoliły na wybudowanie w 2024 r. na obszarach wiejskich 3,8 tys. km zbiorczych sieci kanalizacyjnych (o 87,2 km mniej niż 5 lat wcześniej). Do sieci kanalizacyjnej przyłączono 79,3 tys. budynków (o 6,4 tys. więcej niż w 2019 r.). Najwięcej kilometrów sieci kanalizacyjnej powstało w województwach podkarpackim (611,1 km) i małopolskim (544,0 km), a najmniej w województwie lubuskim (66,1 km). Z kolei najwięcej budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej zanotowano w województwach małopolskim (11,4 tys.) i mazowieckim (10,7 tys.), zaś najmniej w zachodniopomorskim (1,5 tys.).

W 2024 r., w porównaniu z 2019 r., nakłady na **modernizację i budowę nowych zbiorczych oczyszczalni ścieków** na obszarach wiejskich były o 56,6% wyższe i wyniosły 1,3 mld zł. Z tej kwoty 84,3% przeznaczono na modernizację już istniejących urządzeń. W ujęciu terytorialnym, najwięcej środków na te inwestycje (łącznie 31,6% nakładów tego rodzaju na obszarach wiejskich) przeznaczono w województwach mazowieckim (219,9 mln zł) i wielkopolskim (182,7 mln zł), a najmniej w województwach lubuskim i opolskim (łącznie 2,5% ogółu nakładów). Średnio na 1 mieszkańca wsi na zbiorcze oczyszczalnie ścieków przeznaczono 83,6 zł (o 30,6 zł więcej niż w 2019 r.). Dla poszczególnych województw wartość tego wskaźnika kształtowała się od 34,7 zł w województwie śląskim do 133,9 zł w województwie łódzkim.

Środki te umożliwiły w 2024 r. wybudowanie 53 i zmodernizowanie 203 zbiorczych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich. Najwięcej obiektów zmodernizowano w województwie mazowieckim (26), a najmniej w województwie opolskim (2). Z kolei najwięcej nowych oczyszczalni wybudowano w województwie zachodniopomorskim (10).

Nakłady na **indywidualne oczyszczalnie ścieków** na wsi w 2024 r. wyniosły 491,0 mln zł, czyli były ponad 2-krotnie wyższe niż w 2019 r., przełożyło się to na ponad 2-krotny wzrost liczby nowych indywidualnych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich, których wybudowano 37,4 tys. Najwięcej takich oczyszczalni powstało w województwach: małopolskim (4,8 tys.), łódzkim (4,6 tys.) i lubelskim (4,1 tys.) na które przeznaczono najwięcej środków finansowych wśród województw – łącznie 186,8 mln zł, czyli 38,0% ogółu środków wydanych na ten cel na terenach wiejskich. Przeciętnie na 1 mieszkańca wsi przypadało 32,3 zł środków przeznaczonych na ten cel (o 17,1 zł więcej niż w 2019 r.) – najwięcej w województwie łódzkim (67,3 zł), a najmniej w województwie zachodniopomorskim (15,4 zł).

W 2024 r. nakłady finansowe na **składowiska odpadów** na wsi wyniosły 7,9 mln zł, czyli niemal dwa razy mniej niż w 2019 r. Prawie 40% tych środków zainwestowano w województwie łódzkim, na terenie którego powstało nowe składowisko odpadów o powierzchni 0,4 ha. W analizowanym roku na obszarach wiejskich powstało jeszcze jedno składowisko odpadów, które miało powierzchnię 52,5 ha i zlokalizowane było na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Uwagi metodologiczne

1. Źródła i zakres danych

Przedstawiona w publikacji analiza obejmuje obszary wiejskie wyodrębnione według Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT), Delimitacji Obszarów Wiejskich (DOW), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), jak również typologii terytorialnych Eurostatu i OECD. Zastosowanie różnych metod delimitacji obszarów wiejskich pozwala na ukazanie szerokiego zakresu informacji w przekrojach o różnym stopniu szczegółowości.

W statystyce publicznej, obszary wiejskie wyodrębnia się na podstawie podziału terytorialnego kraju przy użyciu identyfikatorów rejestru TERYT, gdzie za obszary wiejskie uznaje się gminy wiejskie i część wiejską gmin miejsko-wiejskich.

Dodatkowo przez Główny Urząd Statystyczny została opracowana Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW), której celem jest zapewnienie jednolitej prezentacji wyników badań statystycznych statystyki publicznej w zakresie obszarów wiejskich.

Zgromadzone w publikacji dane przedstawiono w ujęciu retrospektywnym dla lat 2019 i 2024 na poziomie krajowym i regionalnym. W przypadku braku danych za te lata analizą objęto dane za ostatni dostępny rok.

Publikacja składa się z dwóch integralnych części. Pierwsza, zawiera komentarz analityczny stanowiący kompleksowy opis przemian zachodzących na obszarach wiejskich. Analiza obejmuje szerokie spektrum zagadnień: od danych społeczno-demograficznych, poprzez dane o działalności pozarolniczej, dochodach i wydatkach oraz wyposażeniu gospodarstw domowych, dostępie do placówek edukacyjnych, ośrodków kultury i opieki zdrowia, po dane o infrastrukturze technicznej, środowisku naturalnym i finansowaniu obszarów wiejskich. Dynamika zmian obserwowanych na obszarach wiejskich została zaprezentowana w odniesieniu do sytuacji w miastach. Dane liczbowe zostały zilustrowane na mapach i wykresach stanowiących nierozdzielny element analizy.

Druga część publikacji, zawiera tablice z danymi na poziomie krajowym oraz regionalnym dla 2024 r. według:

- 1) podziału TERYT,
- 2) Delimitacji Obszarów Wiejskich (DOW) do celów statystycznych,
- 3) typologii terytorialnych Eurostatu i OECD, definiujących regiony miejskie i wiejskie.

Uzupełnieniem tych informacji jest tabela przeglądowa w układzie województw. Zawiera ona ważniejsze dane o sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich w porównaniu z danymi ogólnopolskimi oraz z danymi dla miast za lata 2002–2024.

Dzięki podziałowi publikacji na część analityczną i część tabelaryczną możliwe było położenie nacisku na udostępnienie szerokiego zakresu danych ukazujących najważniejsze przemiany i potencjał tkwiący w obszarach wiejskich, na potrzeby analiz wykonywanych przez użytkowników publikacji.

Dane zawarte w publikacji opracowano na podstawie wyników badania „Statystyczny system informacyjny obszarów wiejskich” oraz źródeł administracyjnych. W publikacji wykorzystano dane następujących instytucji:

- 1) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- 2) Dyrekcja Generalna Poczty Polskiej,
- 3) Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- 4) Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,

- 5) Główny Urząd Geodezji i Kartografii,
- 6) Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- 7) Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami,
- 8) Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa,
- 9) Ministerstwo Edukacji Narodowej,
- 10) Ministerstwo Finansów,
- 11) Ministerstwo Obrony Narodowej,
- 12) Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- 13) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- 14) Ministerstwo Rozwoju i Technologii,
- 15) Ministerstwo Sprawiedliwości,
- 16) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- 17) Ministerstwo Zdrowia,
- 18) Polski Związek Działkowców,
- 19) Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Więcej szczegółowych informacji dotyczących pojęć i metod opracowania danych liczbowych z poszczególnych dziedzin statystyki zamieszczonych w publikacji można znaleźć w publikacjach tematycznych oraz w serii „Metodologia badań statystycznych”.

2. Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW)

DOW opracowano z wykorzystaniem typologii Funkcjonalnych Obszarów Miejskich (FUA; ang. Functional Urban Areas), wprowadzonej Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2391 z dnia 12 grudnia 2017 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 w odniesieniu do typologii terytorialnych (Tercet) (Dz. Urz. UE L 350 z 29 grudnia 2017 r.). FUA obejmują miasta i ich strefy dojazdów do pracy.

Podziału gmin wiejskich (gmin wiejskich oraz obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich – symbol rodzaju jednostki TERYT, odpowiednio 2 i 5) dokonano z uwzględnieniem oddziaływania na nie dużych miast.

Delimitacja obejmuje poziom 1, który odnosi się do lokalizacji obszaru względem FUA miast liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców lub FUA miast wojewódzkich oraz poziom 2, który odnosi się do wartości gęstości zaludnienia obszarów wiejskich.

Poziom 1	Poziom 2
Aglomeracyjne	dużej gęstości
	małej gęstości
Pozaaglomeracyjne	dużej gęstości
	małej gęstości

W nowej delimitacji wyróżniono następujące grupy obszarów:

- 1) **aglomeracyjne** – obszary wiejskie znajdujące się w granicach FUA miast wojewódzkich lub w granicach FUA pozostałych miast, liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców:
 - a) **dużej gęstości** – spełniają jednocześnie warunki dla obszarów aglomeracyjnych oraz warunek gęstości zaludnienia większej od średniej gęstości zaludnienia dla Polski,

- b) **małej gęstości** – spełniają jednocześnie warunki dla obszarów aglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia równej lub mniejszej od średniej gęstości zaludnienia dla Polski;
- 2) **pozaaglomeracyjne** – obszary wiejskie znajdujące się poza granicami FUA miast wojewódzkich lub poza granicami FUA pozostałych miast liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców:
 - a) **dużej gęstości** – spełniają jednocześnie warunki dla obszarów pozaaglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia większej od $\frac{1}{3}$ gęstości zaludnienia dla Polski,
 - b) **małej gęstości** – spełniają jednocześnie warunki dla obszarów pozaaglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia równej lub mniejszej od $\frac{1}{3}$ gęstości zaludnienia dla Polski.

Do grupy miast powyżej 150 tys. mieszkańców zakwalifikowano 25 ośrodków. Średnia gęstość zaludnienia w 2024 r. (Bank Danych Lokalnych GUS) wynosiła 119 osób/km², a próg $\frac{1}{3}$ średniej gęstości zaludnienia przyjęto na poziomie 40 osób/km².

3. Typologia miejsko-wiejska według Eurostatu

Typologia miejsko-wiejska według Eurostatu została opracowana przez przedstawicieli Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG Agri), Eurostatu, Wspólnego Centrum Badawczego (JRC) i Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG Regio), na podstawie typologii OECD. Jej celem jest poprawa porównywalności poszczególnych kategorii jednostek na terenie Unii Europejskiej.

Metodologia identyfikowania i podziału podregionów według typologii Eurostatu wyróżnia następujące kryteria delimitacji:

- 1) typologia oparta na siatce o poziomie rozdzielczości wynoszącym 1 km² (siatka kilometrowa, tj. o kwadratowych oczkach o boku 1 km) służy do wydzielenia „ośrodków miejskich”, „klastrow miejskich” oraz „komórek siatki obszarów wiejskich”. Wydzielenie to następuje na podstawie komórek siatki posiadających podobne cechy oparte na gęstości zaludnienia i ciągłości geograficznej (sąsiedztwa). Poszczególne 3 typy klastrow są definiowane w następujący sposób:
 - a) "ośrodki miejskie" (klastry o dużej gęstości zaludnienia) – klaster składający się z sąsiadujących ze sobą komórek siatki 1 km² (bez komórek sąsiadujących tylko narożnikami) o gęstości zaludnienia co najmniej 1500 osób na 1 km² i posiadających łącznie co najmniej 50 tys. mieszkańców; granice w ten sposób wyznaczonego ośrodka miejskiego są następnie wygładzane poprzez włączenie do niego wszystkich komórek siatki sąsiadujących z co najmniej pięcioma komórkami (wliczając sąsiadujące narożnikami) należącymi do tego ośrodka miejskiego;
 - b) "klastry miejskie" (o umiarkowanej gęstości zaludnienia) – klaster składający się z sąsiadujących ze sobą komórek siatki 1 km² (wliczając komórki sąsiadujące tylko narożnikami) o gęstości zaludnienia co najmniej 300 osób na 1 km² i minimalnej liczbie ludności wynoszącej 5000 mieszkańców; komórki zaklasyfikowane jako ośrodki miejskie przeważnie należą także do klastrow miejskich;
 - c) "komórki siatki obszarów wiejskich" – komórki siatki, które nie zostały przyporządkowane do ośrodków miejskich lub klastrow miejskich.
- 2) typologia miejsko-wiejska odnosi się do jednostek statystycznych NUTS 3 (w Polsce są to podregiony) i służy do ich zaklasyfikowania do jednej z trzech grup: regionów przeważająco miejskich, regionów pośrednich lub regionów przeważająco wiejskich. Klasyfikowanie to oparte jest na pomiarze gęstości zaludnienia i ciągłości geograficznej (sąsiedztwa) w komórkach siatki o poziomie rozdzielczości wynoszącym 1 km² (siatka kilometrowa). W tym celu wykorzystywana jest typologia oparta na siatce o poziomie rozdzielczości wynoszącym 1 km² (siatka kilometrowa), służąca do wydzielenia „ośrodków miejskich”, „klastrow miejskich” oraz „komórek siatki obszarów wiejskich”. Poszczególne 3 typy jednostek tej typologii są definiowane w następujący sposób:
 - a) regiony przeważająco miejskie – jednostki NUTS 3, w których co najmniej 80% ludności mieszka w „klastrach miejskich”;

- b) regiony pośrednie – jednostki NUTS 3, w których od 50% do 80% ludności mieszka w „klastrach miejskich”;
- c) regiony przeważająco wiejskie – jednostki NUTS 3, w których co najmniej 50% ludności mieszka w „komórkach siatki obszarów wiejskich”.

W celu lepszej identyfikacji typu NUTS 3, w zależności od specyfiki podregionu, zastosowano dodatkowe kryterium delimitacji, tj.:

- 1) w przypadku jednostek NUTS 3 o niewielkiej powierzchni (poniżej 500 km²) dokonano grupowań z sąsiednimi jednostkami (w zależności od jednostki – z jedną, kilkoma lub wszystkimi) w celu ustalenia typu (jak w pkt 2),
- 2) wielkość miasta na terenie danego NUTS 3:
 - a) w przypadku miast o liczbie ludności powyżej 200 tys. osób, stanowiącej przynajmniej 25% populacji podregionu, podregion przeważająco wiejski (PW) uznaje się za pośredni (P),
 - b) w przypadku miast o liczbie ludności powyżej 500 tys. osób, stanowiącej przynajmniej 25% populacji podregionu, podregion pośredni (P) uznaje się za przeważająco miejski (PM).

4. Typologia regionów według OECD

Kryteria identyfikowania i podziału regionów według typologii OECD zostały ustalone w oparciu o stopień ich zurbanizowania. Uwzględniają one 2 poziomy analizy terytorialnej, tj. lokalny (dla Polski – gmina) i regionalny (dla Polski – TL 3, odpowiadający NUTS 3). Metodologia ta uwzględnia 3 etapy podziału:

- 1) na poziomie lokalnym, jednostki administracyjne sklasyfikowano jako miejskie lub wiejskie, według następujących kryteriów:
 - a) obszar wiejski to obszar, gdzie gęstość zaludnienia nie przekracza 150 osób/km²,
 - b) obszar miejski to obszar, gdzie gęstość zaludnienia wynosi 150 lub więcej osób/km²;
- 2) na poziomie regionalnym jednostki funkcjonalne lub administracyjne sklasyfikowano w zależności od procentowego udziału ludności mieszkającej na obszarach wiejskich (według kryteriów poziomu lokalnego). Wyróżniono 3 typy regionów:
 - a) przeważająco wiejski (PW) – gdy więcej niż 50% jego mieszkańców zamieszkuje obszary lokalne sklasyfikowane jako wiejskie według kryteriów poziomu lokalnego,
 - b) pośredni (P) – gdy udział procentowy mieszkańców zamieszkujących obszary lokalne sklasyfikowane jako wiejskie wynosi 15–50%,
 - c) przeważająco miejski (PM) – gdy mniej niż 15% jego mieszkańców zamieszkuje obszary lokalne sklasyfikowane jako wiejskie;
- 3) dodatkowo na poziomie regionalnym obszary wiejskie definiowane są w oparciu o kryterium wielkości populacji miasta, gdzie:
 - a) region sklasyfikowany jako przeważająco wiejski (PW) staje się pośrednim (P), jeżeli na jego terenie położone jest miasto o liczbie ludności powyżej 200 tys. osób, która stanowi co najmniej 25% populacji tego regionu;
 - b) region sklasyfikowany jako pośredni (P) staje się przeważająco miejskim (PM), jeżeli na jego terenie położone jest miasto o liczbie ludności powyżej 500 tys. osób, która stanowi co najmniej 25% populacji tego regionu.

W wyniku prac zainicjowanych przez Dyрекcję Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej typologię regionalną rozszerzono o kryterium dostępności do najbliższego miasta¹. Założeniem tego kryterium jest pomiar czasu dojazdu (CD) co najmniej 50% ludności danego obszaru do najbliższej położonego miasta

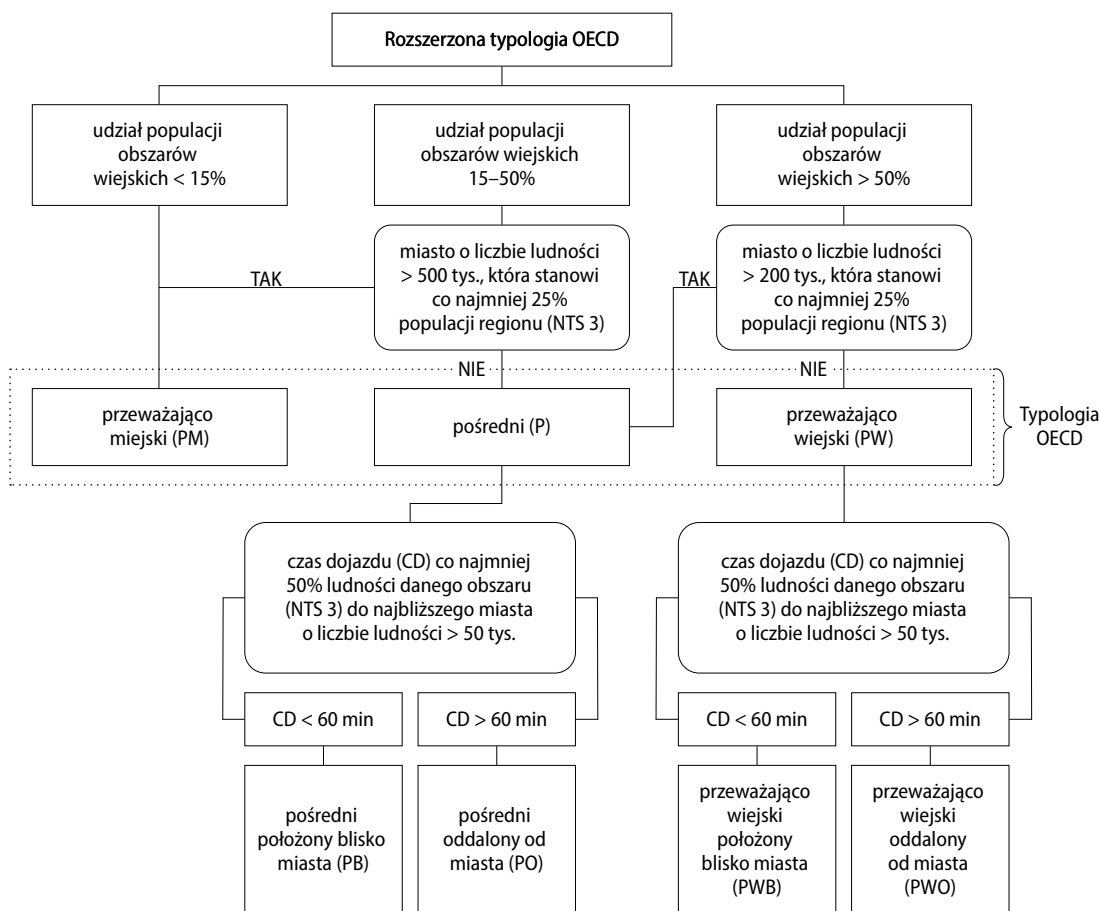
¹ L. Dijkstra and H. Poelman, 2008. Remote Rural Regions: How the proximity to a city influences the performances of rural regions. Regional Focus No 1/08. The paper defines remote rural regions in European countries [GOV/TDPC/TI/RD(2008)4].

o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. osób. Wartość progowa czasu dojazdu (CD) jest równa 60 min. Ta rozszerzona typologia klasyfikuje regiony do jednego z 5 typów:

- 1) przeważająco miejski (PM) – wyznaczony na podstawie 3 powyższych kryteriów;
- 2) pośredni położony blisko miasta (PB) – pośredni, dla którego czas dojazdu co najmniej 50% ludności do najbliższego miasta o liczbie ludności powyżej 50 tys. osób nie przekracza 60 min;
- 3) pośredni oddalony od miasta (PO) – pośredni, dla którego czas dojazdu co najmniej 50% ludności do najbliższego miasta o liczbie ludności powyżej 50 tys. osób przekracza 60 min;
- 4) przeważająco wiejski położony blisko miasta (PWB) – przeważająco wiejski, dla którego czas dojazdu co najmniej 50% ludności do najbliższego miasta o liczbie ludności powyżej 50 tys. osób nie przekracza 60 min;
- 5) przeważająco wiejski oddalony od miasta (PWO) – przeważająco wiejski, dla którego czas dojazdu co najmniej 50% ludności do najbliższego miasta o liczbie ludności powyżej 50 tys. osób przekracza 60 min.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), w przypadku krajów Unii Europejskiej, przyporządkowuje podregiony do jednego z 3 typów (przeważająco miejski, pośredni, przeważająco wiejski) zgodnie z typologią regionów według Eurostatu.

Schemat rozszerzonej typologii OECD

Źródło: Dokument ze spotkania grupy roboczej OECD do spraw wskaźników terytorialnych „Refinement of the OECD regional typology: the economic performance of remote rural regions”.

Methodological notes

1. Sources and range of data

Analysis presented in this publication concerns the rural areas distinguished by the National Official Register of Territorial Division of the Country (TERYT), the Delimitation of Rural Areas (DOW), the Areas of Strategic Intervention (ASI), Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) as well as Eurostat and OECD territorial typologies. The use of various methods of delimiting rural areas allows for the presentation of a wide range of information in sections with varying degrees of detail.

In public statistics, rural areas are distinguished on the basis of the territorial division of the country using TERYT register identifiers, where rural areas are considered as rural gminas and the rural part of urban-rural gminas.

In addition, Statistics Poland has developed the Delimitation of Rural Areas, the purpose of which is to ensure a consistent presentation of the results of statistical surveys on rural areas.

Collected in the publication data are presented in retrospect for years 2019 and 2024 on national and regional level. In the absence of data for these years, the analysis covered data for the last available year.

The publication consists of two integral parts. The first, contains analytical comment, which constitutes a comprehensive description of the rural areas transformation. The analysis including a wide spectrum of issues: from socio-demographic data, non-agricultural activities, incomes and expenditures as well as households furnishing, access to educational establishments, cultural centers and health care, to data on technical infrastructure, environmental and rural areas financing. Dynamics of changes in rural areas has presented in relation to urban areas. The statistical information has been enriched with maps and charts which are an inseparable part of the analysis.

The second part of the publication, contains tables with data on national and regional level for 2024 by:

- 1) TERYT division,
- 2) the Delimitation of Rural Areas (DOW) for statistical purposes,
- 3) territorial typologies by Eurostat and OECD, defining urban and rural regions.

As a supplement are prepared information is review table by voivodships. The table contains major data regarding the socio-economic situation of rural areas in comparison to national data and urban areas data for 2002–2024.

Thanks to division of the publication on analytical part and table part, it was possible to put emphasis on providing a wide scope of data showing the most important changes and potential of rural areas, for analysis performed by the users of the publication.

Data included in this publication were based on the results of the research 'Statistical information system of rural areas' and administrative sources. The publication uses the data of the following institutions:

- 1) Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture,
- 2) Polish Post General Directorat,
- 3) General Directorate for National Roads and Motorways,
- 4) Main Inspectorate of Agricultural and Food Quality,
- 5) Head Office of Geodesy and Cartography,
- 6) Agricultural Social Insurance Fund,

- 7) National Centre for Emissions Management,
- 8) National Center for Agriculture Support,
- 9) Ministry of National Education,
- 10) Ministry of Finance,
- 11) Ministry of National Defence,
- 12) Ministry of Family, Labour and Social Policy,
- 13) Ministry of Agriculture and Rural Development,
- 14) Ministry of Economic Development and Technology,
- 15) Ministry of Justice,
- 16) Ministry of the Interior and Administration,
- 17) Ministry of Health,
- 18) Polish Union of Allotment Gardener,
- 19) Social Insurance Institution.

More detailed information concerning definitions and methods of compiling statistical data of particular fields of statistics can be found in thematic publications as well as in the series 'Statistical Research Methodology'.

2. Delimitation of Rural Areas (DOW)

The Delimitation is developed using the typology of Functional Urban Areas (FUA), introduced by Regulation (EU) 2017/2391 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EC) No 1059/2003 as regards territorial typologies (Tercet) (Official Journal of the EU L 350, 29 December 2017). The FUA include cities and their commuting zones.

The delimitation of rural gminas (rural gminas and rural areas in urban-rural gminas – symbol of the type unit TERYT, 2 and 5 respectively) has been taking into account the impact of large cities.

The delimitation includes level 1, which refers to the location of the area in relation to the FUA of cities of at least 150,000 inhabitants or the FUA of seats of voivodships and level 2, which refers to the value of the population density of rural areas.

Level 1	Level 2
Agglomeration areas	high density
	low density
Non-agglomeration areas	high density
	low density

The new delimitation distinguishes the following groups of areas:

- 1) **agglomeration** – rural areas located within the FUA of seats of voivodships or within the FUA of other cities with at least 150,000 inhabitants:
 - a) **high density** – they are in agglomeration areas and has population density higher than the average population density for Poland,,
 - b) **low density** – they are in agglomeration areas and has population density equal to or lower than the average population density for Poland;

- 2) **non-agglomeration** – rural areas located outside of the FUA of voivodeship cities or outside the FUA of other cities with at least 150,000 inhabitants:
 - a) **high density** – they are located outside of the FUA, and have population density higher than $\frac{1}{3}$ of the population density for Poland,
 - b) **low density** – they are located outside of the FUA, and have population density equal to or lower than $\frac{1}{3}$ of the population density for Poland.

The group of cities with more than 150,000 inhabitants includes 25 cities. Average population density in 2024 (Statistics Poland Local Data Bank; BDL) was 119 persons/km² and the $\frac{1}{3}$ threshold of the average population density was assumed at 40 persons/km².

3. Urban-rural typology by Eurostat

Urban-rural typology by Eurostat was compiled by Directorate-General for Agricultural and Rural Development (DG Agri), Eurostat, Joint Research Centre (JRC) and Directorate-General for Regional and Urban Policy (DG Regio) representatives, on the basis of the OECD regional typology. The aim of this typology is improvement comparability of individual categories of units on the EU territory.

The methodology of the identification and the division of subregions according to the Eurostat typology distinguishes the following criteria of delimitation:

- 1) the typology based on a grid with a resolution level of 1 km² (a kilometer grid, i.e. with square meshes with a side of 1 km) is used to separate 'urban centres', 'urban clusters' and 'rural grid cells'. This separation is based on grid cells having similar features based on population density and geographical continuity (neighborhood). The 3 types of clusters are defined as follows:
 - a) 'urban centres' (high density clusters) – a cluster of contiguous grid cells of 1 km² (excluding diagonals) with a population density of at least 1500 inhabitants per km² and collectively a minimum population of 50 thousand inhabitants; the boundaries of the urban centre are then smoothed by including all grid cells neighboring to at least five cells (including neighboring corners) belonging to that urban centre;
 - b) 'urban cluster' (moderate density) – a cluster of contiguous grid cells of 1 km² (including diagonals) with a population density of at least 300 inhabitants per km² and a minimum population of 5000 inhabitants; grid cells classified as urban centres usually also belong to urban clusters;
 - c) 'rural grid cells' – grid cells that are not identified as urban centres or as urban clusters.
- 2) the urban-rural typology is applied to NUTS level 3 regions (in Poland called subregions) and it identifies 3 types of regions: predominantly urban regions, intermediate regions and predominantly rural regions. This typology is based on data for 1 km² population grid cells and their geographical continuity (neighborhood). For this, the typology based on a grid with a resolution level of 1 km² (a kilometer grid) is used to separate 'urban centres', 'urban clusters' and 'rural grid cells'. The 3 types of units of this typology are defined as follows:
 - a) predominantly urban regions – NUTS level 3 units where at least 80% of the population live in 'urban clusters';
 - b) intermediate regions – NUTS level 3 units where more than 50% but less than 80% of the population live in 'urban clusters';
 - c) predominantly rural regions – NUTS level 3 units where at least 50% of the population live in 'rural grid cells'.

In order to better identification of NUTS 3 type depending on the specificity of the subregion, used additional criterion of delimitation, i.e.:

- 1) in case of not large NUTS 3 areas (below 500 square kilometers) grouped them with surrounding units (depending on unit – with one, several or all of them), in order to determine the type (as in the point 2),

- 2) size of the city on the NUTS 3 area:
 - a) in case of the urban centre above 200 thousand of inhabitants, representing at least 25% of the subregion population, predominantly rural (PR) subregion becomes intermediate subregion (IN),
 - b) in case of the urban centre above 500 thousand of inhabitants, representing at least 25% of the subregion population, intermediate subregion (IN) becomes predominantly urban (PU).

4. Typology of regions by OECD

The methodology of the identification and the division of subregions according to the OECD regional typology was established on the base of their urbanized degree. The OECD regional typology takes into consideration two levels of territorial analysis, i.e. local (for Poland – gmina) and regional (for Poland – TL 3 corresponding to NUTS 3). The methodology distinguishes 3 stages of the division:

- 1) on the local unit the basic administrative units classified as urban or rural according to the following criteria:
 - a) rural areas it is area, where population density is below 150 inhabitants/km²,
 - b) urban areas it is area, where population density is above 150 inhabitants/km²;
- 2) on the regional level functional or administrative units are classified depending on the percentage share of population living in rural areas (according to criteria of the local unit). Distinguished 3 types of regions:
 - a) predominantly rural (PR), if the share of population living in rural local units is above 50%,
 - b) intermediate (IN), if the share of population living in rural local units is between 15% and 50%,
 - c) predominantly urban (PU), if the share of population living in rural local units is below 15%;
- 3) additionally on the regional level the rural areas are defined based on the criterion of the population size of the urban centre, where:
 - a) region classified as predominantly rural (PR) becomes intermediate (IN), if it contains an urban centre of more than 200 thousand inhabitants representing at least 25% of the regional population;
 - b) region classified as intermediate (IN) becomes predominantly urban (PU), if it contains an urban centre of more than 500 thousand inhabitants representing at least 25% of the regional population.

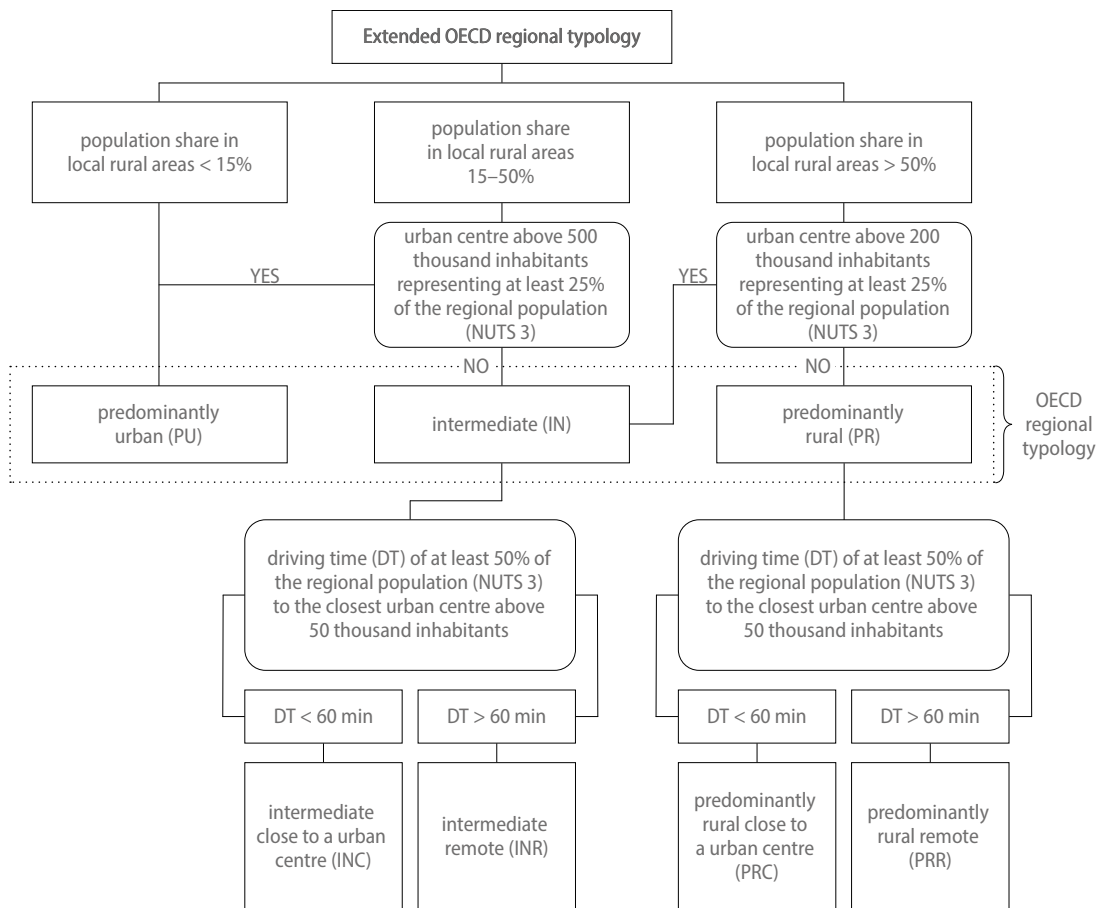
As a result of works initiated by the Directorate-General for Regional and Urban Policy¹, the OECD regional typology has been extended by including the accessibility to urban centres criterion. The assumption of this methodology is measured through the driving time (DT) of at least 50% of the regional population to the closest urban centre with more than 50 thousand inhabitants. The threshold for the driving time (DT) is set equal to 60 minutes. This extended regional typology classifies regions to the one of the 5 types:

- 1) predominantly urban (PU) – distinguishes on the base of 3 above criteria;
- 2) intermediate close to the city (INC) – intermediate for which the driving time of at least 50% of population to the closest urban centre with more than 50 thousand inhabitants is below 60 minutes;
- 3) intermediate remote (INR) – intermediate for which the driving time of at least 50% of population to the closest urban centre with more than 50 thousand inhabitants is above 60 minutes;
- 4) predominantly rural close to a city (PRC) – predominantly rural for which the driving time of at least 50% of population to the closest urban centre with more than 50 thousand inhabitants is below 60 minutes;
- 5) predominantly rural remote (PRR) – predominantly rural for which the driving time of at least 50% of population to the closest urban centre with more than 50 thousand inhabitants is above 60 minutes.

¹ L. Dijkstra and H. Poelman, 2008. Remote Rural Regions: How the proximity to a city influences the performances of rural regions. Regional Focus No 1/08. The paper defines remote rural regions in European countries [GOV/TDPC/TI/RD(2008)4].

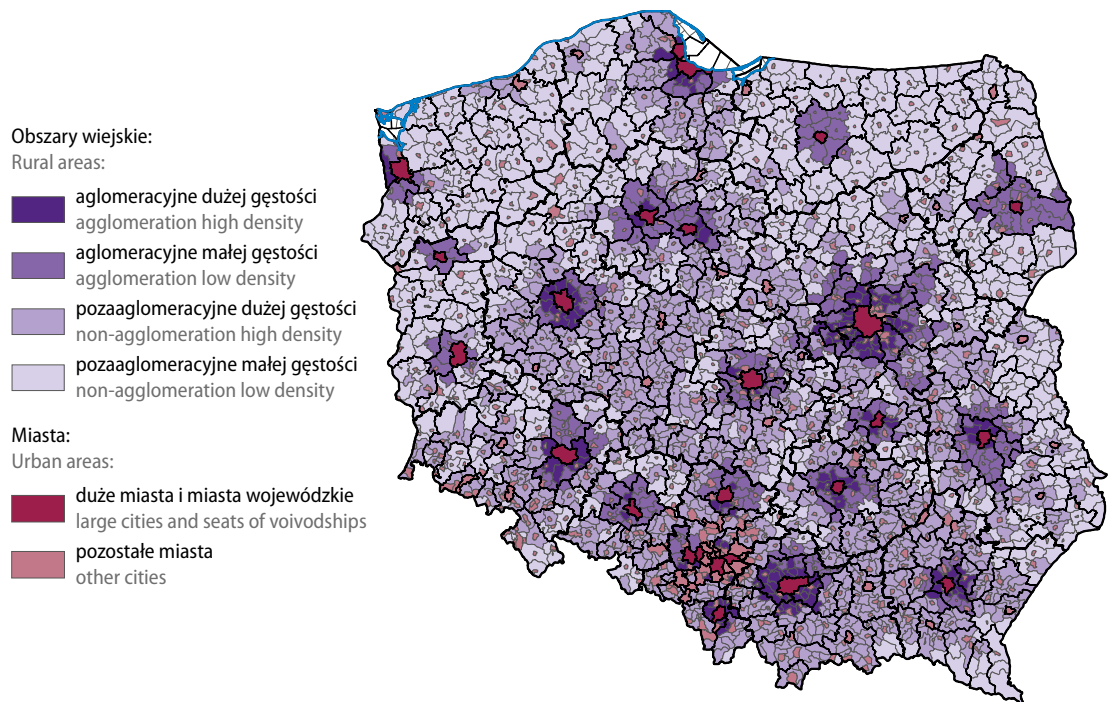
Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) in case of European Union countries subregions assigns to one of 3 types (predominantly urban, intermediate, predominantly rural) according to the typology of regions by Eurostat.

Diagram of the extended OECD regional typology

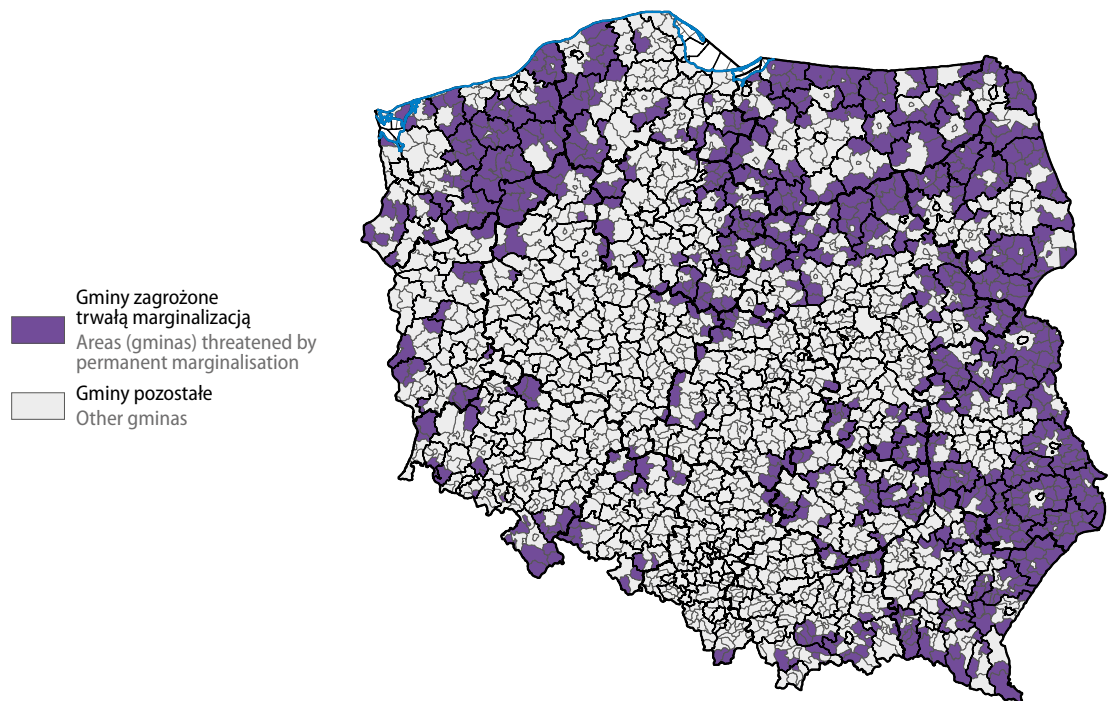

Source: The document from working group meeting to the territorial indicators matters "Refinement of the OECD regional typology: the economic performance of remote rural regions".

Mapa 47. Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW) w 2024 r.
 Map 47. Delimitation of Rural Areas (DOW) in 2024

Mapa 48. Gminy zagrożone trwałą marginalizacją
 Map 48. Areas (gminas) threatened by permanent marginalisation

Mapa 49. Podregiony według typologii miejsko-wiejskiej Eurostatu (NUTS 2024)
Map 49. Subregions by Eurostat urban-rural typology (NUTS 2024)

Typy podregionów:
Types of podregions:

- przeważająco miejski
predominantly urban
- pośredni
intermediate
- przeważająco wiejski
predominantly rural

